

САТ-ОК
ЗЕМЯТА НА СОЛЕНИТЕ
СКАЛИ

Превод от полски: Пеньо Табаков, 1967

chitanka.info

*На Йежи Брошкевич, който ми помогни да
разкажа историята на своето детство.*

*Чувам в горите виковете и проточен вой.
Чувам в горите тъпани и виковете бойни.
Горо, скрий ме,
заличай следите ми,
дай ми силата на мечка
и пъргавината на пума...*

Ако орел те издигне нагоре, над страната Толанди, която се намира на юг от река Макензи, Мечешкото езеро и големия завой на Юкон — високата верига на Скалистите планини ще закрие пред тебе запада, а на юг ще се разпрострат пред очите ти хоризонтите на широките прерии.

Тези прерии са пътят на бизоните, който минава от канадските щати Алберта и Саскачеван през двете Дакоти, Небраска, Канзас и Оклахома чак до каменистия Тексас.

В този кръг, който е очертаван от течението на река Макензи и Мечешкото езеро, подножията на Скалистите планини, границата на степите и най-послед големия завой на Юкон — ще съзреш девствена гора, голяма и тъмна, като северно море, над чиито вълни стърчат каменни острови — самотни блокове гранитни скали.

Откъде са дошли тези блокове? Разказват за това старите воители край огнищата. Преди да се роди в тая гора нейният пръв жител — индианецът, за нея са се били два духа: Канаха, Дух на тъмнината, и Набаш-циса, Дух на светлината...

Непримирима била тази борба — такъв е целият живот на гората. Господарят на тъмнината се стремил да смаже светлината, а Духът на светлината — да победи тъмнината.

Канаха великан вземал гранитни блокове и ги хвърлял в езерата, с които бе осеяна тогава тази страна. Той имал исполинска сила — кой воин би могъл така да опъне лъка, че стрелата да достигне върха на блока? Когато хвърлял скала, водата от езерото се издигала като стълб към небето и го застинала с тъмни облаци. Тогава Канаха играел Танца на победата, а от усмивката му в гората ставало още по-тъмно. Набаш-циса мятал своите стрели светкавици, които ослепявали Канаха. Тогава Канаха отново хвърлял камъни. И всеки път, когато правел това, в гората се появявала нова скала.

Обаче Набаш-циса се пренесъл на юг, в страната, покрита с тънка паяжина от реки и потоци. Тъмният воин не можел вече да хвърля грамадните скални късове в езерата — той започнал да гони облаци от северното небе. Изморени от дългия път, те били с отслабнали сили и отстъпили пред слънцето — съюзник на Набаш-циса. Заронили сълзи, а слънцето заблестяло в падащите на земята капки. На север — там, откъдето дошли облаци заблестяла дъга. Зацарила светлина, от която тъмният великан Канаха ослепял, а Набаш-циса заиграл Танца на слънцето.

Слепият Канаха живее и сега в планините, където се е скрил.

Той не воюва. Само когато чуе нечии гласове в своето царство на тишината и тъмнината, запраща натам лавина от камъни...

Ако орел те издигне нагоре и бавно полети над гората, ти ще съзреш в сянката ѝ голяма сребърна рибарска мрежа: безброй свързани помежду си потоци, реки, водопади и езера.

Но орелът се спуща над една от скалите, докосваш я с крака. Сбогувай се с птицата, според обичая на тази страна, вдигни нагоре дясната ръка. Тя отлита към планините.

А ти слезни с мене от скалата в самото сърце на гората.

Около нас е полумрак и тишина. Ако имаш добра воля, бъди спокоен: разбереш ли гората, тя също ще те разбере. Но ако безразсъдно поискаш да смутиш покоя ѝ, помни: тя ще те унищожи.

Доведох те при нея, за да опознаеш. Бих искал да ти предам това, което сам чувствавам към нея — почит и любов. Тя е мой дом, дом на баща ми, на моите приятели, дом на моето племе — шеванезите. Тя ни храни и облича, радва ни със своята хубост, но може и да всява страх. Погледни, от най-старите грамадни дървета, от техните клони, сведени

чак до земята, падат тъмни наметала от мъх — зелени и кафяви. А когато слънчев лъч падне върху дънер, кората блясва сребристо като главата на столетен воин. Помни, че гората е пълна с духове, които могат да бъдат добри и благосклонни, но ако нарушиш техния покой, не знаят милост. Гората живее. Дори оня, който е изтъкал ситна паяжина между дънерите, зузи, паякът, има душа. А какво да кажем за големите дървета и животни!

Повтарям: бъди предпазлив и почитай старите закони на гората!

Ще я опознаваме заедно. Стани мой другар и приятел. Ще прекараме заедно много години, много големи и малки слънца, ще те науча на нашите песни и танци, ще узнаеш съдбата на нашето племе — племето на свободните и до ден-днешен индианци — шеванезите.

Ще те заведе в моето селце. Ще отидем в него за пръв път през Месеца на летящата нагоре луна. Това е месецът на снеговете и студовете. Защо се озърташ около себе си? Орела ли търсиш? Той се е върнал вече в гнездото си.

И така — върви с мене на брега на едно от езерата.

Първите лъчи на слънцето падат по заснежения бряг на езерото. Езерото е покрито с лед, снегът скърца под ръката, Духът на езерото спи спокойно през Месеца на летящата нагоре луна. Не ще го събудят нашите гласове, макар че живеем близо до брега. Нашите типични — палатки от кожи, са разположени в полукръг и образуват широка подкова, отворена към езерото.

Страните на тая подкова обгръщат един голям площад, в средата на който се издига тотемният стълб от липово дърво. Резбите по стълба свидетелствуват, че тук е стан на поколението на кукумявката, хората, потомци на птицата, която вижда през нощта.

На самия връх на стълба магьосникът Горчивия Плод е издълбал голяма кукумявка с кръгли очи, червен клюн и широко разтворени криле. По-надолу е изрязана пак същата птица, но има вече вместо криле човешки ръце и крака, които завършват с нокти на кукумявка. Третата фигура е вече човешка с глава на кукумявка: тя представлява гол човек — бащата на цялото племе на кукумявката.

Първите лъчи на слънцето падат полегато. Техният блясък е червен, а дългите сенки на типите са тъмносини. Слънцето току-що изгръ, но селцето не спи. На площада пред тотемния стълб се играе

танц, който е започнал заедно с изгрева на слънцето. Води го магьосникът Горчивия Плод.

В ярката светлина на червените лъчи го виждам ясно. Той напомня застанал на задните си крака крилат бизон. На главата му има бизонов скалп с широко разположени рога. Техните краища — както клонът на кукумявката на тотемния стълб — блестят червено. Лицето му е боядисано на сини и жълти ивици. На широките си рамене е прикрепил дрънкалки от еленови копита, които тракат като тропот на кариб, препуснал по каменистия бряг на реката.

Заедно с него танцува един воин, разголен до пояс: Непемус — Силната Лява Ръка, голям изкусен ловец и танцьор на нашето племе. И двамата се въртят сред голям кръг от бойци, които ритмично бият барабаните и грохалките от костенуркова черупка.

Ритъмът е все по-силен, по-бърз. Тялото на Непемус, намазано с мечешка мас, блести като бронз. Понякога ти се струва, че танцьорът има няколко чифта крака, понякога пък се върти на един крак като чапла — и тогава на шията му, обкичена с наниз от вълчи нокти и зъби, се люлеят три глави...

Томахавкът на Непемус нанася удари на невидими противници. Ръката на воина е безпогрешна, мускулите му са твърди като зъбите на мечка. Всеки удар на томаховка, съскането на неговото острие е Песен за смъртта на врага. Все по-високо се издига песента на бойците:

*Маниту, Маниту,
дай им силата на мечка,
за да бъдат смели като вълк при нападение,
за да черпят мъжество от брата рис...*

Днес е ден на Нанан-циса, ден на „отделянето“, празник, когато малките момчета постъпват в училището на природата.

Затова, когато изведнъж затихва песента и намалява ритъмът на танца, Непемус се запътва към типито на племенния вожд — Леоо-карко-оно-ма, Високия Орел. Непемус се промъква, пристъпя няколко крачки и отново се спира. Той вдига нагоре томаховка си, танцува на едно място и се вслушва в звуците, които идват от палатката.

След него се придвижва кръгът на бойците, между тях е и Горчивия Плод. Непемус застава пред входа на палатката, но двама воители, които носят накічени с пера копия, излизат напред и му преграждат пътя. Непемус се опитва няколко пъти да се промъкне в палатката, но винаги пред него се кръстосват копията на воитите и Непемус се отдръпва от входа.

Пет пъти наред се кръстосваха копията и толкова пъти Непемус се отдръпваше от палатката. Това означаваше, че момчето, за което е дошъл, е навършило пет години и за него е дошло време да започне да живее сред бойците, да учи тяхната мъдрост, да опознава законите на племето и гората.

Това момче бях аз.

До тоя ден аз живеех в палатката на родителите си под грижите на майка си. Майка ми се казваше Та-вах, Бялото Облаче. Защото имаше светла коса, толкова светла, каквато нямаше нито една жена в племето.

Аз бях най-малкият ѝ син. Брат ми, когото още не познавах, и сестра ми, дете заедно с майка ми досега се грижеше за мене, приличаха повече на баща ми. Те имаха като него черна, със стоманен блясък коса и тъмни очи, сякаш очи на братята амуци — бобрите.

Само аз имах косата и очите на мама. Може би поради това, че толкова много приличах на нея, а може би просто защото съм най-малкият, бях станал неин любимец. Тя се грижеше за мене по-нежно и ме галеше по-горещо, отколкото другите жени синовете си.

До този ден — а и още много месеци по-сетне — ме наричаха просто Ути-Мъничкия. Така наричаха всички малки момчета. Ние, малките момчета, още нямахме имена. Името се получава мъчно, често пъти то е печат на победа, която се постига не само с пот, но и с кръв.

Като всяко Ути, аз мечтаех за празника на Нанан-циса, след който трябваше да отида в лагера на Младите Вълци, под грижите на стари бойци. Там заедно с другите момчета от нашето племе ще се уча да чета вълчите дири, да съшивам лодки от брезова кора, да поставям примки по пътеките на видрите, да улучвам с лъка дивата гъска в нейния бърз полет. Там ще науча законите на гората и задълженията на война. Там ще стана зрял мъж.

Навярно ме разбирате. Аз не само мечтаех, но просто трябваше да мечтая за момента, когато пред входа на нашата палатка ще се раздаде песента на бойците, гласът на тъпаните и трясъкът на грохалките от костенуркови черупки.

Но когато чух стъпките на Непемус пред самия вход на палатката, обхвана ме страх. Знаех, че се разделям с майка си, че няма да видя очите ѝ, няма да чуя гласа ѝ много години. Аз не гледах към нея само за да не се разплача като Тинахет, Стройната Бреза — застаналата до нея моя сестра.

Когато кожената врата се разтвори на две страни и аз съзрях пред себе си огромната фигура на Непемус, забравих за всички онези мечти, за лагера на Младите Вълци и за службата на боец. Исках да се хвърля към мама и да се скрия в обятията ѝ от пратеника на страшния, непознат свят. Непемус не ми остави обаче време нито за плач, нито за

страх, нито за отчаяние. Той ме дръпна за ръката и ето че стоях вече между него и магьосника, изтръгнат от мама, от нейните нежни грижи.

И ето че вече правех по утъпкания, хрускав от студ сняг първите крачки към новия живот. Пред очите ми се мярнаха кичури от вълчи и мечи скалпове и дрънкалки от еленови копита, окачени по ръцете на Горчивия Плод. Аз стоях с лице към слънцето и ме разтърсиха студени тръпки, студът стигаше до сърцето ми!

Тогава обаче ме напусна целият страх и всякаква мисъл за сълзи по мама. Та нали съм тръгнал по нов път, по път, от който няма да се отклоня.

Непемус ми показва палатката, в която трябваше да чакам, докато потеглим в далечен поход. Лагерът на Младите Вълци се намираше далече от селцето.

Стоях сам в палатката. Не плачех. Но добре помня тия самотни часове. В тях имаше уплаха и смелост, безпокойство и надежда, тъга и радост.

Много добре помня и Прощалната песен, която, преди Непемус да влезе в палатката на родителите ми, пееше Бялото Облаче — моята майка:

*Ох, Ути, душа на душата ми,
отиваш в далечен път, Ути,
там майка си ти ще забравиш.
Ала запомни, моя рожбо,
че само със сила и с разум
ти име и чест ще сдобиеш.
Ти силен бъди и безстрашен
и пътя ти нека закриля
Великият Дух.
Ох, Ути, частичка от моето тяло,
отиваш в далечен път,
за да ме забравиш...*

— Ути, време е.

Гласът на Непемуса ме разбуди от дълбокия сън.

Наближаваше разсъмване. Селцето мълчеше — само ние двамата се стяхме за далечен път. Това не продължи дълго. За няколко минути сложихме на краката си карплите, обувките за сняг, загърнахме раменете си в кожените наметала и — готово.

Никой не ни изпрати. Само че на излизане от селцето аз още веднъж погледнах палатката на родителите си. Иззад кожената завеса се показаха две глави — вдигнах за сбогом ръка.

Непемус вървеше отпред. Навлязохме в гъсталака. Гората, засипана със сняг, немееше в дълбока тишина. От един хвойнов храст изскочи вапоос — заек, бяла кръгла топка, и изчезна в гъсталака. Не се и озърнах. Пътят не беше лек, макар че Непемус правеше пъртина, защото помнеше, че не боец върви след него.

Измина цял час. Снегът, който едва прехвъркваше, започна да вали по-гъст, да закрива очите ни. Когато най-последно настъпи денят, струваше ми се, че вървим по тресавище, а не по снежна пътека. Краката ми тежат все повече, все по-бавно се прегъват в коленете. С всяка крачка се увеличават годините ми, скоро ще стана старец, чиито крака тежат колкото скала. Но аз мълча. Трябва да издържа. Няма да моля Непемус за почивка.

Но на края на една голяма поляна моят висок приятел се спира и ме гледа. Аз не мога да скрия задъхването си. Непемус ми се усмихва леко.

— Ути ще пътува сега на раменете на Непемус — казва той.

— Мей-оо, добре — въздъхнах аз.

Изглежда, че бях заспал върху широките рамене на Непемус. Когато отворих очи, беше минало пладне. Снегът бе престанал да вали. Ние се приближавахме до голям нукевап — колиба от кори, в която отсядат бойците, когато са на лов. При шума на човешките стъпки от нея изскочи секусю — хермелин.

Непемус ме свали от гърба си, след това се залови да накладе огън. Започва ли да събира дърва, аз вече зная, че ще останем тука цяла нощ. Той ги трупа в колибата на голяма купчина. Макар да съм Ути, известно ми е, че така трябва да се постъпва в гората през месеците на сняг и студ. Който забрави това, той престава да живее.

През това време аз разтребвам нукевапа, застилам го с меки елхови клонки. Непемус завързва на близкия бор къс месо. Това е храна за синигерите, приятелите, които винаги ни съпровождат по пътя през

гората. После той запалва калюти — луличка, и сяда до огнището. Чувам как в далечината като глухо ехо се носи сред дърветата воят на излезлия на лов вълк единак.

Много съм изморен, въпреки че по-голямата част от пътя прекарах върху гърба на Непемус. С мъка си завързвам мокасините, загръщам гърба си с вълча кожа и сядам до Непемус. Не ми се яде много, но все пак набождам къс месо на една стрела и почвам да го пека на буйния огън. Седя встрани от Непемуса, загледан в огъня. Той е така червен и златожълт, както оня, който ме грееше в палатката на родителите ми — там го запалваше майка ми.

Пламъкът се издига нагоре и ясно осветява лицето на Непемус, на което личат две резки. Това са следи от борба със сивата мечка, чиято кожа виси в палатката на воина. Дали ще успея някога да одолея силата и яростта на грамадната мечка? Дали ще успея някога да стана воин с толкова славно име като Непемус? Нищо повече не желая аз в тоя момент. Но как ще постигна това? Песента на раздялата говори: „със сила и разум“...

И заедно с думите на песента си спомням гласа на майка ми. Отново ми става тъжно, макар че сега мечтая да стана воин, който ще окачи в своята палатка не една кожа на сива мечка.

Хубава е Песента на раздялата, но не всички думи в нея са истина. Защото макар „тръгнал в далечен път“, аз не ще забравя за нея — Бялото Облаче. Аз винаги ще я помня, макар че съм вече сам и от днес нататък ще трябва сам да си търся място край огъня за закрила от студената нощ.

— Но какво е това? — се сепвам внезапно аз. — Здравей, Тауха, мой приятелю!

Опряло предни лапи на коленете ми, голямо сиво куче ми лиже лицето, Тауха, приятелят. Той дойде. Не ме остави сам. Братският дух разбра моята самотност — а може би самият той я е изпитвал. Навярно майка ми го е насочила по нашите следи, по които е дошло до скрития в гората нукевап.

Аз го прегърнах през шията и дълго целувах острата муцуна на приятеля си. Бях дори забравил, че Непемус ни гледа. И макар че ме е срам да призная, не една сълза ороси гъстата козина на Тауха — като че ли още седях в родната палатка и имах право да хълцам като малко Ути,

чиято майка му е взела дървеното гущерче. Гласът на Непемус беше суров:

— Ути трябва да спи, трябва да почива. Тежък път чака утре младите крака.

И отново път. В гората ни посреща изгревът на слънцето и воят на мухикоонс — вълците. Чул тоя зов, Тауха подвива опашка, вдига нагоре глава и отговаря с проточен плах вой. Понякога ми се струва, че тоя глас се изтръгва от гърлото на две различни животни. Отначало това е проточен, пронизителен вой, устремен нагоре, напрегнат като звук на флейта. След секундно мълчание в гърлото на кучето започва да клоkochи глухо гръдно ръмжене, сякаш изтръгнато от вътрешността му. Може би в кучето се обаждаше вълчата му кръв? Или пък във вълка кучешката? Когато майката на Тауха се разбесуваше, татко я връзваше в гората, както правят всички. Но коя кръв преобладаваше в жилите на Тауха? На този въпрос можеше да отговори само Нана-бошо, Духът на животните.

Тауха, също като другите кучета, е мелез. Той не може да лае, а вие като баща си — вълка. Покрит с тъмна, гъста, вечно щръкнала на гърба козина, с широки гърди и силни крака, той е истински вожд на своето племе. На врата си носеше нашийник от животински бодли и можеше да се разправи с четири горски вълка. Аз се гордеех с него. По какво всъщност се отличаваше от горските си братя? Може би само по погледа, който беше честен, почти женски. Аха, и по това, че не смучеше водата както вълците и конете, а я лочеше по кучешки с език.

Слънцето бе вече изминало половината от пътя си, когато пред очите ми се появи величествена, прекрасна картина. За миг ми се стори, че бях попаднал насън в чудната страна на приказките — така неизказано красива изглеждаше тази скала — каменен исполин с обронена глава, седнал замислен над нещо! Опрял гранитни ръце на колене, той беше застинал неподвижно.

За какво мислеше той? Това никой не знае. Никой не знае защо Маниту сътворил скала, подобна много на воин. А може би е превърнал в скала някое свое дете. Ако е така, то няма да издаде своята тайна. Тапок-куна, Скалата на безмълвния воин, не може да говори.

Тук ни чакаха шейни и бъдещият ми учител Овасес — Дивият Звяр. Когато се приближихме, той седеше под скалата, сякаш беше самият безмълвен воин. Различаваше се от него може би само по това, че отговори на Непемусовия поздрав. Неговата неподвижна фигура сякаш бе изсечена от камък. Мършавото му с изпъкнали скули и дълбоко хлътнали очи лице напомняше скала. Над нея като бял мъх се открояваше побелялата му коса. Когато Овасес стана, фигурата му беше леко приведена, сякаш се готвеше за скок. Много сполучливо някой му бе дал името Дивия Звяр.

Ние не губехме време — чакаше ни път.

Непемус проправяше път, а Овасес тичаше след шейната, която се носеше през все по-разнообразния гъсталак. Гората оредяваше. Изчезнаха хвойните, храстите-тенкве и глоговете. Все по-рядко ще блесне кора на бор, все по-често ще се появи смърч. От широколистните дървета се виждаха само брези, приведени като немощен човек под тежестта на снега. Брезите почти докосваха с клоните си земята и образуваха вълшебни бели дъги, под които ние пътувахме. Само смърчовете държаха гордо вдигнати глави, но привеждаха тежки лапи, като че ли искаха да хванат нещо от земята и да го вдигнат.

Тук равнината се свършва. Пътят ту постепенно се изкачваше нагоре, ту се спускаше в полегата котловина. Шейната бавно се поклащаше и навярно пак щях да заспя, унесен в звука на дрънкалката на кучето водач, ако тревожният вид на Овасес не бе ми направил впечатление. Намръщил чело, той все по-често се вглеждаше в небето. Аз не разбирах това безпокойство. Още не знаех какво може да означава, щом на небето, както в оная вечер, започнат да се струпват все по-гъсти облаци и като огромни стрели, пуснати от лъка на невидим стрелец, образуват все по-широк, по-тъмен небесен покров над гората. Не знаех какво означава това, защото никога не бях изпадал сам сред фъртуна, гонена от северозападния вятър и често по-опасна дори от глутница гладни вълци. Обаче аз разбрах, че Овасес не би мръщил челото си без причина. Дори в гласа на Непемус, който с вик „хиррр, хиррр“ подкарваше кучетата, долових тревожни нотки.

Помня това като днес. Снегът вали все по-гъсто. Виелицата събаря от клоните на дърветата белите, овлажнени от северозападния вятър снежни висулки. Все по-труден беше пътят за шейната — не се чуваше вече веселият кучешки лай, който посрещна Непемус и мене под Скалата на безмълвния воин. Полепналите със сняг плазове на шейната запъват едва ли не с враждебно упорство и пропадат в дупките, а на възвишенията съвсем затъват във влажния сняг. Мълчат изморените кучета, снегът не скърца под ските на Овасес. Смрачава се, ние продължаваме пътуването. Бавно чезнат пред очите ми фигурите на Непемус и Овасес. Снегът бръска в лицето ми, обсипва очите ми, чувам ръмженето на Тауха, който навярно подканя впрегнатите кучета, хапе ги по ушите. Когато изведнъж свихме встрани от главния път, беше съвсем тъмно. Сега всеки миг шейната или се понасяше нагоре, или полетяваше надолу. Най-сетне при един остър завой чувам под плазовете на шейната скърцане на камъни и като дръпнат за врата политам в голяма снежна пряспа.

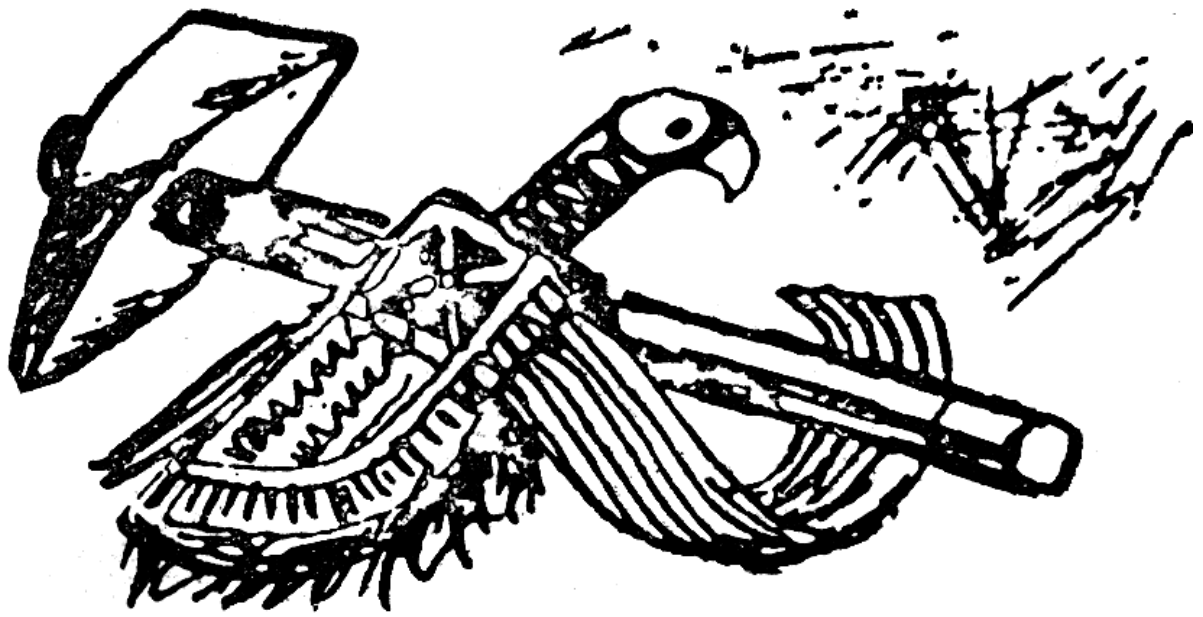
Трудно ми е да стана, защото ръцете ми до раменете са потънали в пряспата, из която се мятам като в лош сън. Чувам квиченето и писъка на обърканите впрегнати кучета, яростното ръмжене на Тауха и плющенето на бич.

Когато станах, Непемус беше успял да оправи кучешкия впряг. Над мене се навежда Овасес и аз виждам досам очите си блесналите му зеници и зъби — той ми се усмихва.

— Ути, връщай се в шейната — каза той. — До лагера ни остават вече само два хвърлея на стрела.

Не смеех да отговоря, не отговорих дори с усмивка. Но като слушах тия думи, аз бях наистина щастлив.

От тоя миг престанах да бъда дете. Бях вече Мухикоонсит — Млад Вълк.

*Черното небе докосна върховете на
дърветата.*

*Кин-она-таоо! Бойци, събирайте се вече!
Та с тътена на големия тъпан,
с песни и танци да посрещнем
бога на тъмнината, Сисяоне.*

(Из вечерните песни)

— Почакай тук — каза ми Овасес, когато се спряхме пред малко кожено типи.

Палатката приличаше на тези, в които живеехме ние в селцето над езерото. Обаче не беше толкова украсена с рисунки и предмети, беше типи от селцето на Младите Вълци.

Влязох вътре. Тук беше топло и удобно. До стените бяха проснати вълчи кожи за постеля. Аз седнах върху тях. Овасес излезе. Беше тихо, само отдалече долиташе тихият шум на гората и кучешки лай.

Чаках брат си. Никога не бях го виждал. Той е дошъл в лагера на Вълците четири години преди аз да се родя. Само майка ми често споменаваше името му Танто, разказваше ми за него, когато останехме сами. Мечтаех тогава и за мене да говори някога с такъв блясък в очите, така горда и щастлива. И макар че малко неща знаех за своя брат — не знаех историята на неговите ловни подвизи, не бях чувал подробно как е спечелил своето име, — все пак бях уверен, че той е най-мъжественият, най-ловкият и най-умният от всички Млади Вълци.

Дълго чаках. Навън звездите навярно показваха, че минава полунощ...

Той беше влязъл така тихо, че не бях забелязал кога се е приближил до входа.

Едва когато се озова в малкия кръг светлина от позагасналия вече огън, аз видях за пръв път брат си такъв, какъвто и досега е останал в паметта ми.

Той беше висок и снажен — аз едва стигах до гърдите му. Носеше дреха от вълча кожа, обшита отпред с цветни коралчета, кожени

панталони и ниски мокасина. Откритата му, намазана с мас коса лъщеше на огъня като кожата на изплувал над водата тюлен.

Ето, такъв вид имаше моят по-голям брат! Сърцето ми биеше. Аз мълчаливо чаках да заговори. Но той стоеше при огнището и ме гледеше неподвижен и мълчалив. Едва когато с нерешително движение на ръката му посочих място до огъня, той седна мълчаливо, без да отмества поглед от лицето ми.

Когато ме разгледа добре, докосна с ръка гърдите ми и каза:

— Ути, ти си син на моята майка, мой брат...

— Да.

Той хвърли в огъня няколко съчки и ме попита с по-тих глас:

— Какво прави мама?

Аз исках да бъда зрял и твърд воин. Исках да запазя спокойствие, безразличие в погледа си, безизразно лице. Но нали едва вчера се бях разделил с майка си, вчера бях слушал гласа ѝ — очите ми се напълниха със сълзи. Отвърнах от огъня лице и започнах да разказвам за мама — как ми беше говорила за него, как ме беше изпратила, как изглеждаше тя, дали е весела, какви песни беше пяла, какви светлосиви очи и светла коса има. Накрая — аз не говорих дълго, да не би гласът ми да ме издаде, че съм все още младо момче, на което е тежко и мъчно да се раздели с майка си — казах думите, които тя толкова пъти беше повтаряла:

— Ти живееш в майчиното сърце. Тя постоянно мисли за теб.

Аз не виждах лицето на Танто, защото огънят отново беше загаснал. Брат ми нищо не отговори, само протегна към огнището ръка и малките червени пламъчета започнаха да се вият между пръстите му, да обхващат дланта му. Той бавно я дръпна, оправи падналата на челото си коса и заговори:

— Ути, в нашите жили тече една кръв. Ти си мой брат и правиш едва първите си крачки по пътя на мъжа. Аз също бях Ути, когато тук ме докара Овасес. Сега вече имам име. Много слънца минаха, от времето, когато за последен път ме нарекоха Ути.

— Знаем. Сега се казваш Танто, Желязно Око — потвърдих аз.

— Да — сериозно кимна с глава той. — Наричат ме Танто, защото от моята стрела никой още не е успял да се изплъзне и моите стрели са стрели на смъртта. Гората за мене е това, което за тебе вчера е била палатката на нашата майка. Преди да дойда тука, тъй както и ти, не

знаех нищо. Не знаех дори, че има добри и зли ветрове, че те могат да довеждат и отпъждат дивеча, да заличават следите му, като навреме го предупредят, че има наблизко ловец. А сега вятърът е мой приятел и аз се радвам, когато духа Кей-вей-кеен, северозападният ловен вятър. Сега аз мога с рог от брезова кора да примамя рогача, когато той започва да слуша гласа на своята кръв...

Аз слушах думите на брат си и се мъчех да запомня всичко, да не изпусна нито дума от паметта си. Бях вече направил първата крачка по пътя на мъжа. Моят по-голям брат, сложил ръце на раменете ми, разговаряше с мене като с равен. Огънят все повече загасваше, понякога гласът на брат ми ставаше по-тих и понякога ми се струваше, че всичко това не бе истина, а сън, който сънувах още в палатката на моята майка, над езерото.

Изведнъж трепнах. Завесата на входа на палатката силно се размърда и аз видях главата на Тауха, голямото куче, кучето приятел, което с един скок се намери в краката ми. Брат ми се разсмя:

— Той те откри. Страхува ли се за тебе? Да не си му казал, че се боиш от пътуването до селцето ни тук?

И аз се смеех. Брат ми не ме подиграваше. Смехът му беше тъй приятелски и весел, както радостта на Тауха. Аз бях щастлив — въпреки всичко щастлив, че не бях сам, че тук бе и моят брат, че беше ме намерил и Тауха, доброто старо умно куче.

Така започна моят нов живот.

Бързо, много бързо летяха дните в лагера на Младите Вълци. Трудно ми е да уловя, да запомня добре онези мигове, когато клоните на дърветата се отърсват от пухкавите си снежни шапки, свалени от първия пролетен вятър, и когато после същите клони се покриват с първите пъпки, а пъпките се разпукават, за да осеят дърветата с цвят.

Времето минаваше в упражнения, горски походи, лов. И както с течение на годините кожата на бизона се покрива с нови изображения, които са нова страница от историята на племето, така растеше и нашият опит. Всеки поход, всяка ловна следа учи на нещо ново, беше скръб или радост, откриваше неопитността или въоръжаваше с мъдрост.

В лагера имаше много момчета като мене, току-що откъснати от майчиния скют, но всеки от нас искаше да бъде вече зрял мъж и

прославен с делата си воин, всеки искаше да бъде водач на другите. Затова всеки гореше от желание да се покаже по-умен, по-силен и по-сръчен от другите.

От всички най-много обикнах едно малко по-възрастно от мене момче от рода на Кукумявките. Наричаха го Куку-куру-тоо, Скачащата Кукумявка, понеже скачаше най-високо и най-далеч от всички нас. Ние с него станахме истински приятели, но нашето приятелство започна по чуден начин.

Когато дойдох в лагера, Кукумявката беше вече вожд на най-малките Вълци. Трябва да се каже, че той наистина имаше вид на вожд. Беше висок, с дълги силни крака, с неподстригвани досега кичури коса на главата, под които понякога беше трудно да се улови блясъкът на черните му очи. Освен това беше по-силен и по-издръжлив от мнозина други.

На другия ден след моето пристигане излязох призори да търся брат си и се намерих на Площада на големия огън, около който бяха разположени в кръг лагерните палатки. Веднага видях няколко момчета, които безмълвно и бързо ме заобиколиха от всички страни и се вглеждаха в главата ми. Като не знаех защо става това и виждах, че упорито се взират в главата ми, стоях мълчалив, малко сърдит и малко неспокоен. От всички страни започнаха да ме заобикалят нови момчета, взели лъкове в ръце. Накрая най-високият от тях — това беше Скачащата Кукумявка — излезе напред и каза с остър, силен глас:

— Ути, измий боята от косата си. Ти приличаш на старец. Ако искаш да останеш при нас, косата ти трябва да е също като нашата — и той прокара ръка по своите черни, лъснали от мечешката мас плитки.

Когато бях при родителите си, моята по-светла, отколкото на другите коса не учудваше никого. Всички знаеха, че майка ми е чужденка, а не индианка. Тук обаче никой не знаеше това. И разбрах защо Скачащата Кукумявка и другите бяха помислили, че съм боядисал косата си, за да приличам на старите опитни бойци, чиито коси с течение на годините придобиваха цвета на брезовата кора. Но аз реших нищо да не им обяснявам. Подигравателното отношение на момчетата предизвика у мене злоба и яд. Вдигнах рамене, вгледан дръзко в очите на Скачащата Кукумявка.

— Ако искаш, сам измий своята коса. Моята аз не боядисвам.

— Какво, няма ли да я измиеш?

— Не.

И тогава по знак на Скачащата Кукумявка момчетата се хвърлиха отгоре ми. Аз се дърпах, изтръгнах се, ритях на всички страни, дори хапех, за да се освободя. Но десетки ръце ме хванаха и повлякоха към брега на полузамръзналата река. Всички мои усилия се оказаха безполезни. След малко главата ми беше във водата, а Скачащата Кукумявка и другите започнаха да я стържат и трийт с пясък, като ме държаха за косата.

Най-сетне ме пуснаха.

Изподрасканата ми кожа гореше, а от разбитото ми чело течеше кръв. Смесена с водата, тя започна да замръзва. Едва сега усетих студ. Дрехата ми висеше изпокъсана и откриваше изподрасканите ми гърди и ръце. Бях мокър до кости. Изгледах застаналите наоколо момчета и макар да ме душеше злоба, ненадейно ме обхвана желание да се смея — така безпомощно разочаровани бяха лицата им: разбраха, че не си бях боядисвал косата.

Но гневът беше много по-силен от желанието ми да се смея, а болката още повече го засилваше. Аз не можех да им простя, ако исках да запазя достойнството си. Те бяха ме обидили и един от тях трябваше да заплати за това — онзи, който стана причина за случилото се. Още повече Скачащата Кукумявка беше застанал току пред мене, а глупавата му гримаса и необикновено учудените му очи още повече засилваха гнева ми. Със стиснати пестници и спокоен глас аз му казах:

— Ути от рода на кукумявката! Ти ме обиди, като не повярва на думите ми. Нека ушите ти добре чуят какво ще ти каже синът на Високия Орел.

Той вдигна нагоре ръка в знак, че ме слуша внимателно.

— Пред очите на тези Млади Вълци — продължих аз — ще се бия с тебе. Ако те победея, ще ми се извиниш.

Той отново вдигна ръка нагоре в знак на съгласие.

Едно от момчетата се затича към палатката за мечешка мас, а ние, разсъблекли се до пояс, се приготвихме за борба. Студът беше толкова силен, че всяка стъпка пращеше, сякаш ходехме по сухи съчки. Незатоплил се още от принудителното къпане, аз усещах, че кръвта ми се превръща в лед. Всяка минута се точеше безкрайно дълго като зимна нощ по време на поход.

С вдървени от студ ръце аз най-после натрих с бучка мас ръцете и гърдите си. Същото направи и моят противник, със същата непохватност. Изглежда, че студът и него не беше пощадил.

Сред настъпилата тишина ние започнахме да обикаляме един около друг. Пръв нанесе удар Скачащата Кукумявка, но той зле беше разчел своя скок — подхлъзна се и като падаше, препъна и мене. И двамата полетяхме в снега. Трудно можеше да се каже кой от двамата ни беше отгоре. Наистина Скачащата Кукумявка беше по-висок и по-силен от мене, но се бореше със съзнание, че е виновен, а на мене гневът ми придаваше сили.

Обаче по едно време силите започнаха да ме напускат и когато бях вече близко до поражение, усетих как някой ме вдигна нагоре и откъсва от противника. За миг и двамата се намерихме под мишниците на Овасес, който забърза към палатката.

Не след дълго аз седях на кожата в нашето типи и бавно разтривах измръзналия си гръб. Същото правеше и седналият срещу мене Скачаща Кукумявка. Спогледахме се накриво като неотдавнашни врагове. В погледа ни обаче нямаше такава злоба, а дори известно съчувствие, защото и на неговия гръб, както и на моя, ясно личаха следи от кожения ремък на Овасес. Аз пръв наруших мълчанието:

— Знаеш ли — казах, — че там, при реката, без малко не умрях от студ. Искаше ми се веднага да си облека дрехата.

Кукумявката ме погледна внимателно, защото гласът ми бе вече спокоен и незлобив. Той стана и се приближи до мене.

— И аз мислех същото — започна несмело той и ми протегна ръка.

Така започна нашата дружба — най-голямата от всички дружби. Тя укрепна по време на общите ни ловни скитания, в походите ни през гъстите горски дъбрави и планини, през дългите месеци на съвместно прекараните години.

През отвора на типито се виждаше порозовялото небе над върховете на смърчовите. Настъпи вече Месецът на разпукващите се пъпки. Беше време за ставане, защото по време на слънчевия изгрев можеше да се убие повече дивеч, отколкото през целия останал ден.

Аз станах от постелята и изтичах към реката.

През нощта ме беше мъчил Нанабун — Духът на сънищата: лежах вързан в пещера, а над мене се надвесваше, ръмжеше и показваше острите си зъби черна, бълваща огън мечка. Това беше много лош сън. Вечерта цялото ми тяло гореше и ме болеше глава. Овасес каза, че трябва да ме е ухапала малката муха кеовакес, която изпращаше чрез своето жило треска и лоши сънища.

И сега като всеки път аз тичах към реката, но бях още слаб. Краката ми се подкосяваха, като че ли земята беше постлана с мек пух от диви гъски. Главата ми беше празна и натежала. Струваше ми се, че в нея наливат тежка вода. Тялото ми беше остаряло през нощта с множество големи слънца и сега, още преди да съм тръгнал към гората, трябваше да се освободя от слабостта си. А най-доброто лекарство против телесната немощ е речната вода.

Скочих във водата. Пронизаха ме хиляди ледени игли. През Месеца на разпукващите се пъпки реката носи още доста зимен лед. Цъфналите ливади и разлистените гори още не бяха изпратили тук своя топъл лъх. Дори лосът не навлиза много навътре в реката, а се държи близо до брега ѝ.

Ръцете ми потъват в спокойната утринна повърхност на реката, водата освежава лицето и ми охлаждава челото. Всеки плисък намалява годините и аз ставам все по-млад, по-здрав, по-силен. Обратният път до типито е гладък и твърд. А Тауха, който тича след мене, скимти и лае малко жалостиво, защото не може да ме догони. Той пак е бродил из гората с хълтнали хълбоци и с миналогодишните смърчови игли в гъстата козина. Изтощен от безуспешния нощен лов, сега му липсваше желание да се надбягва.

Когато първите лъчи на изгрева се провираха между върховете на смърчовете, въоръжени с ножове и лъкове, ние потегляме в гъстата гора. След високата, малко приведена фигура на Овасес бързат четири момчета — Скачащата Кукумявка и освен мен още двама Ути без имена. Аз съм най-ниският от тях и вървя най-отзад. Трябваше добре да изпъвам краката си, за да стъпвам по следите на Овасес. Защото ние сме длъжни да ходим като бойците и да оставяме след себе си само една следа по пътеката.

Излязохме на широка поляна, заобиколена от всички страни от завоя на реката. Скалите около нея бяха обрасли с храсти, та я правеха недостъпна откъм гората. На това място Овасес се спря.

— Виждате ли тази скала — каза той. — Когато цялата бъде огряна от слънцето, трябва отново да бъдете на поляната. А сега заминавайте на лов в гората отвъд реката.

Разбира се, ние се затичахме заедно със Скачащата Кукумявка. От мястото, където завоят на реката беше най-остър, решихме да се прехвърлим на другия бряг. Тук реката беше най-тясна. Ние завързахме дрехите си с ремъчки, за да ги закрепим върху главите, а лъковете и туловете със стрели провесихме през рамо. Кукумявката пръв се приготви за път и пръв скочи във водата. Течението го повлече и скри зад завоя. Аз скочих след него.

Сега вече не усещах студ. Цялото ми внимание беше погълнато от мисълта да не си измокрят дрехите и не се оставя течението да ме отнесе далеч по реката. Течението беше силно. Над подалите се от водата скали прелитаха пенливи пръски. Особено трябваше да внимавам при плуването да не се натъкна на някоя подводна скала. Обаче лошо закрепените из главата ми дрехи все повече ми пречеха и течението ме отнасяше все по-надолу. Освен това бях още доста слаб и реката би ме завлякла много далече, ако Скачащата Кукумявка не ми беше подал от отсрещния бряг един дълъг прът.

Но тук нашите пътища трябваше да се разделят. Заповядано ни е да ловим поотделно.

На уреченото място аз се явих пръв, но с празни ръце. Огледах се доста неуверено, но като видях двете други Ути, поуспокоих се. Види се, и на тях не им се беше удал ловът. А и те имаха в туловете си толкова стрели, с колкото бяха тръгнали в гората. Не е лесно за неопитните Ути да се приближат до дивеча. Нана-бешо, Духът на зверовете, съюжен с планинския вятър, често успява да предупреди елена за присъствието на ловеца, преди тетивата на лъка да е успяла тихо да затрепти.

Овасес седеше неподвижно на скалата, загледан в самото ѝ подножие. Той беше неподвижен като Скалата на безмълвния воин. Седнахме до него, без да нарушим мълчанието му.

— Гледайте внимателно — каза най-сетне Овасес.

Погледнахме, накъдето сочеше ръката му, и на отсрещната страна съгледахме Скачащата Кукумявка. Той вървеше наведен и носеше нещо

на гърба си.

— Гледайте внимателно, Ути — повтори Овасес, — вашият брат е убил дива коза. Трябва да имаш вярно око и дълги крака, за да можеш да окачиш черепа на козицата в своето типично.

По даден от Овасес знак ние хукнахме към реката, като съблякохме по пътя дрехите си. След малко помагахме на Скачащата Кукумявка да мине реката заедно със своя лов. Козата беше наистина хубава и голяма. Беше на не по-малко от две години. В лявата ѝ страна, около сърцето, бяха останали следи от две стрели, следи така близо една до друга, като че ли пуснати от лъка на бърз и опитен ловец.

Скачащата Кукумявка беше сериозен и равнодушен като самия Овасес, който не го похвали поне с една дума. Обаче очите на моя приятел блестяха, а дишането му беше ускорено от гордост. Дори ние тримата, на които не беше провървяло, също се чувствувахме горди.

Слънцето се плъзгаше вече по втората половина на своя път, когато се прибирахме в лагера. Сега пръв вървеше Скачащата Кукумявка, вдигнал на раменете си своя трофей.

Това беше първата убита от него коза. Според стария обичай, момък, който улови за пръв път коза, трябваше да я внесе в лагера, сам да я очисти и да покани приятелите си на вечерна гощавка.

Като се връщаме от лов, ние се събираме на поляната близо до лагера. Когато сме вече там всички, пристига на кон Овасес, а след него тича друг неоседлан мустанг. Всеки от Младите Вълци трябва до такава степен да овладее изкуството да си служи с оръжие и да язди кон, както се е научил да диша, да говори, да ходи и яде. Но не е лесна тази наука, на която ни учи Овасес и която трябва да стане за нас естествена както дишането или говоренето. А още по-трудно е за мене да я овладявам с незарасло охлузено бедро вследствие на първото ми падане от коня и с ръце, отпаднали от вчерашното упражнение — хвърляне на томаха.

По даден от Овасес знак скачам върху неоседлания кон. Сега, когато съм вече на коня, не бива да позволя на Овасес да ме догони. Аз зная, че догони ли ме, върху гърба ми ще се стовари не един удар от кожения му ремък. А ръката на Овасес не е лека. Но ако успея да обиколя поляната без нито един удар по гърба, изпитанието ми ще бъде победоносно.

Като се затичвам към коня, хващам с ръце ремъците, с които е препасан, и лягам върху изпънатата му шия.

Препушам напред — конят сам обхожда редките дървета по поляната. Отзаде си чувам тропота на Овасесовия кон. Оглеждам се. Разстоянието помежду ни е само два конски скока. Сега Овасес протяга назад ръка, в която държи ремъка, и се наклонява леко към мене. Аз чувствавам как след малко ще понеса парлив удар като награда за лошата ми езда. Затова още повече се навеждам към шията на моя мустанг, забил пети в ребрата му. Половината от пътя е зад гърба ни. Овасес изостава малко назад, но след миг ще започне още по-застрашително да се приближава. Чувам дъха на запъхтения му кои над самото си ухо, а до купчината момчета, застанали на края на поляната, остава още цял хвърлей на стрела.

Но когато над мене се разнася остро съскане на ремъка, аз така дръпвам коня за гривата, че той отскача встрани и отбягва преследвача, а аз се придържам с ръце за кожения пояс на коня и се изхлузвам под конския корем. Ремъкът прелита над главата ми, а затичалия се кон на Овасес преминава встрани.

Това ми се удаде за пръв път. Докато Овасес обърне коня, аз бях при момчетата. Това беше първата ми победа.

След урока по езда започват изпитанията по ловкост и боравене с оръжие. Скачащата Кукумявка препуска в пълен галоп към дървото, на което е нарисован кръг, голям колкото човешка глава. Вятърът обявява лицето на приятеля ми и вдига от високото му чело изплетената на малки плитки коса. Очите на приятеля ми са устремени в кръга, а в издигнатата си нагоре ръка държи нож и като минава покрай дървото, изправя се и с внезапно движение хвърля ножа по посока на целта. Перата, които украсяват дръжката на ножа, тихо прошумяват, острието глухо удря кората. Кукумявката се оглежда, лицето му леко потъмнява — ножът се е забил извън кръга. Овасес го измъква и го подава на друг. А пък аз не зная дали да тъгувам за неуспеха на приятеля си, или пък да се радвам, че само аз днес успявам три пъти да улуча целта.

Когато се връщаме в лагера, нашите сенки вече са дълги като високи буки, а гъстата гора се спотайва във вечерната тишина. Ние сме изморени, но весели. Ръката боли от упражненията с ножа и томахавака, краката треперят от притискането към конския хълбок. И макар някои от нас да носят по плещите си следи от ремъка при упражненията в яздене, и макар само аз да съм успял днес три пъти да улуча с ножа средата на целта, ние знаем, че Овасес е доволен от своите ученици. Че той трябва да полага сега много повече усилия, отколкото преди три месеца, за да настигне някого при упражненията в езда, и че всеки от най-младите негови ученици вече улучва дървото, макар да не улучва самата цел, не дупчи с ножа или с томахавака изплашения вятър.

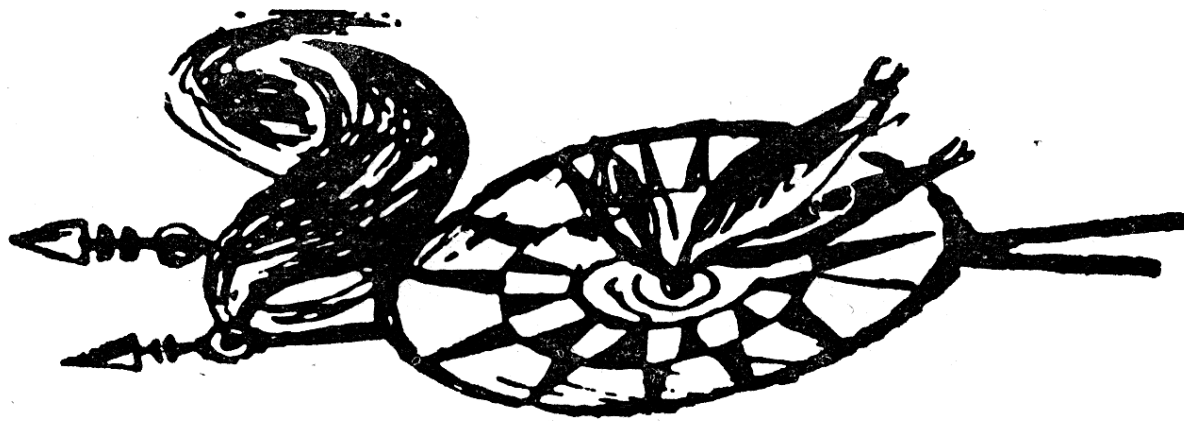
Днес Овасес от много време насам не беше мърмрил никого от нас, а това е равно на голяма похвала.

Когато небето на запад потъмнее, а луната заблести все по-ярко, ние се събираме около огъня. Над огнището в хладния дим се опушва месо от рогач и изрезки от есетра. Скачащата Кукумявка подава на Овасес сърцето на убитата коза, а учителят го разрязва на четири части и дава на всеки от нас.

— Яжте, Ути, сърцето на бяла коза и молете духа ѝ да не ви се сърди. Желая ви, когато станете и вие бойци, да ядете мечешко сърце, а мечешките черепи често да украсяват палатките ви.

Небето е високо, димът мирише на горчино, а сърцето на козата е най-вкусната частица на света и най-хубавият деликатес. Нашата гощавка е най-веселата гощавка от много месеци насам, макар че седим край огъня мълчаливи и важни. Овасес мълчи. Мълчим и ние.

А аз вътрешно си пея песен, че ще стана някога като Непемус, че лицето ми ще бъде като неговото сурово и белязано от мечешките нокти, че като Непемус ще водя борба със сивата мечка и ще я победя. Това ще бъде прекрасна борба. Насреща ми ще се изправи голяма сива мечка, разярена, с големи зъби и нокти — а аз ще имам свое мъжество и свой нож. Острието на ножа е по-късно и по-слабо от всеки мечешки нокът. Острието на ножа може да се счупи във всеки клон — а мечката със своите нокти може да руши дори скалите. Но аз ще победя мечката и ще ѝ стъпя на врата. Ще ѝ взема името и няма да ме наричат вече Ути, момче без име, а ще ме нарекат Сива Мечка, Дълъг Зъб или Остър Нокът.

*Жадувам в палатката да сложа тяло
изморено
една нощ в покой да отдъхна поне.
Водете ме, стъпки, в палатката, дете
Духът на съня — Нанабун, ме очаква в
нощта.
От входа дръпни ти завесата и покани ме,
любими мой братко, в палатката своя за
сън.*

Слънчевите лъчи рисуват по тревата такъв килим от орнаменти, какъвто нито една изкусна тъкачка не може да изтъче. Над ливадата се надвесва висока скала, подобна на прегърбен старец, който дреме с отпусната на коленете глава.

Около стената тече широка река. Тук тя прави остър завой и бавно навлиза в гората. При самата скала буйната вода е издълбала дълбока яма, в която водата е чиста като сълза и пълна с водовъртежи.

Това беше нашето любимо място. Тук се срещаме ние — аз, Танто и Скачащата Кукумявка. На това място Танто ни учи да плуваме и скачаме от скалата.

При залез-слънце водата около скалата прилича на сребърна ливада. Когато за пръв път дойдох на това място през една нощ, за да склуча с реката и Водния Дух съюза на кръвното братство, нощта беше тиха като спокоен сън. Аз дойдох тук сам — сам-самичък исках да склуча съюз с реката. Застанал на скалата, приветствувах с вдигната ръка луната, гъстата гора и отразените във водата върхари на дърветата.

В знак на съюз аз порязах ръката си и една капка кръв полетя към тихото течение. После скочих в сребърната дълбочина.

В тази минута аз не бях вече човек, а риба, най-близък съюзник и приятел на Водния Дух. Гребя студената вода с ръце, плувам надолу по течението, после срещу течението, след това с внезапен завой като риба, изплашена от сянката на голяма птица, се хвърлям встрани, за да се докосна до обраслия с водорасли скален блок. А когато се допрых до

дъното, рибите, които плуват над мене, блестят с люспите си като горски светулки, само че блясъкът на тези люспи, макар и дружелюбен, е мъглив и тайнствен както целият мир на моя нов съюзник, Водния Дух.

После изплувах. Колко малък съм аз в сравнение с грамадата надвиснали над мене скални фигури. А все пак се чувствавам голям, когато сядам на ръба на скалата. И макар че пак съм малко момче, аз бях сключил ново братство. Сега стоим четиримата и мълчим: Луната, Духът на скалата, Водният дух и аз.

Към края на Месеца на плодовете, когато хубавият слънчев ден клонеше към залез и ние, изморени от целодневната наука, си отдъхвахме както всеки ден върху Скалата на безмълвния воин, откъм големите равнини се зачу тропот на конски копита. Отначало той беше тих. Можеше да се помисли, че умората шуми в ушите ни. Пръв скочи Танто, а след това и ние чухме все по-близкия и по-ясен конски тропот. Ние се спогледахме обезпокоени. Откъм онази страна, от страната на нашето селце, много рядко се случваше да се чуе тропот на конски галоп. На никого от нас не беше позволено да язди в тая посока, а жителите на селцето само при изключителни случаи посещаваха лагера на Младите Вълци. Кой ли би могъл да идва тук?

Танто пръв скочи от скалата. Аз и Кукумявката хукнахме след него.

Пред палатката на Овасес стоеше едър, потънал в пяна черен кон. Той още не беше се успокоил, танцуваше и удряше с копитата си земята и като вдигаше главата си нагоре с наострени уши, цвилеше. Хванах Танто за лакътя, сърцето ми неспокойно биеше — това беше конят на баща ни. Аз проследих погледа на Танто и заедно с него тръгнахме към високия стар бук. Под сянката на дървото стоеше баща ни. Беше мълчалив, висок, облечен само с панталони с ресни, каквито обличат само по време на лов или в случай на бой. Върху голата му гръд личаха белези от стари рани и широки следи от мечешки нокти.

Танто, Кукумявката и аз се спряхме до него. Ние нямахме право да говорим, преди той да заприказва. Затова стояхме неподвижни и мълчаливи. А така ми се искаше да се хвърля на татковата шия, да се

притисна до него, да чуя гласа му. Та аз не бях го виждал през цяло голямо слънце.

Баща ни се вгледа внимателно в нас, без да се усмихне. Накрая се приближи, сложи длан на рамото на Танто, а мене поглади по косата. За миг се размекнах. Сърцето ми се разтуптя силно, а в очите ми бликнаха сълзи. Беше ми много мъчно, а заедно с това се ядосвах на себе си, че все още не умея да се държа като воин и че още нося душа на момиче. За щастие баща ми не ме изгледа внимателно. Виждаше се ясно, че макар и да ни прегръщаше, мислите му бяха някъде далече от нас, че тези мисли го правеха неспокоен. Дори Скачащата Кукумявка добре разбираше това, защото, като го поглеждах отстрани, забелязах, че очите му са изплашени и ръцете му леко потрепват. Баща ни каза да седнем, сам той седна до нас и запали своята малка лула. Говореше пред нас, но думите му не се отнасяха до нас. Погледът му блуждаеше някъде над главите ни и не се обръщаше с лице дори към Танто, който беше почти млад воин. Той говореше, сякаш сам искаше да чуе мислите си.

— Когато бях такова момченце, каквото си ти сега, мой Ути, и като тебе, Ути от рода на кукумявката, нашето племе дойде в тази страна. Когато бях такова момченце, каквито сте вие сега, нашето племе дойде при тази река, за да води спокоен живот. Да живее далеч от селищата на окимите — белите хора. Много големи слънца преминаха над нашето селце, а там цареше спокойствие. Чуваха се весели песни и бойците играеха танците на сполуката в лова. Аз искам моите синове да станат по-скоро воители и с десницата си да подпират моето рамо. Белите хора пак си спомниха за нашите селца и слънцето все по-често залязва за нас зад злите облаци. Окимите пак намериха пътя към моето типито и мъчно ще бъде да ги отклоним от тоя път, мъчно ще бъде да се ходи на лов в свободната гора и да скитаме из нашите гъсталаци.

Аз не разбирах това, което разказваше баща ми, не го разбираше и Кукумявката. Само Танто се вглеждаше внимателно в лицето на баща ми, сякаш разбираше всяка дума и долавяше тези мисли, които баща ми не беше изказал гласно. Аз леко треперех, но не защото слънцето вече докосваше върховете на дърветата на запад и над земята появяваше вечерният хлад. Макар да бях заедно с баща си, с брат си и с приятеля си, струваше ми се от време на време, че бях сам, изгубен и предоставен на безмилостните врагове.

Веднага след залез-слънце от гората се върна и Овасес. Баща ми се поздрави мълчаливо с учителя ни и мълчаливо влязоха те в неговата палатка. И почти веднага от дълбочината на типито се разнесоха кратки откъслечни удари от тъпан. Това беше сигнал да се съберат всички мъже на съвет. Тогава Танто хвана мене и Кукумявката за ръцете.

— При Овасес ще се състои съвет на воителите. Ако обещаете, че няма да вдигате врява като диви псета, ще ви взема със себе си при палатката, та да чуете какво ще кажат големите на съвета.

Кукумявката и аз дори не посмяхме да отвърнем, само го хванахме за ръцете като в треска, кимахме с глава и го умолявахме с поглед да удържи обещанието си.

Слънцето вече беше залязло и около типито гъстееше мракът, мракът на големите дървета. Ние чакахме доста време, докато всички бойци се съберат в типито на Овасес, чакахме скрити зад най-близката

купчина храсти, без да посмеем и да пошепнем. Бояхме се да въздъхнем.

Чак когато и последният воин влезе в палатката, ние започнахме да се промъкваме по следите на Танто от камък до камък, като внимателно следяхме да не излезем извън гъстата сянка на боровете. На тридесет крачки от палатката залегнахме във високата трева. Но тогава, сякаш по заповед на някой магьосник, за нас си спомниха комарите и ни наказаха като гърмящи змии за проявената от нас дързост. В първия момент не можах да понеса нападението им и направих знак на Кукумявката да отчупи клонче хвойна, за да се браним от тях. Но Кукумявката беше също като мене глупав и във вечерната тишина като гръм се разнесе трясък на счупен клон. Танто ни възнагради и двамата с ритник, но за щастие никой от възрастните не беше обърнал внимание на изпращелия клон.

Времето минаваше все по-бавно. Танто ни изостави и изпълзя напред. Трябваше да чакаме знака му — но той се бавеше. Понякога ми се струваше, че след малко ще се разсъмне и слънцето ще ни издаде, притаени тук в смриката. Най-сетне подадох глава иззад храста, за да погледна към палатката на Овасес. Там вече гореше огън и в същото време някъде встрани се чу крякане на нощна жаба. Това беше знакът на брат ми, че трябва да пълзим към типито.

Трябва да съм се намирал на половината път, когато луната изплува зад облаците и с блясъка си освети всичко наоколо. А в същия миг се размърда кожената завеса на входа на палатката и на прага застана баща ми. Аз се вцепених. Искаше ми се да се скрия в дън земя или да стана невидим като Маниту. Наистина баща ми стоеше с хълбок към нас, но аз се боях да погледна към него, да не би с погледа си да привлека вниманието му. Така излезлият на лов вълк или ловец никога не се взира в своята жертва, за да не издаде присъствието си.

Понякога сърцето ми замираще от страх, защото можех да се закълна, че баща ми гледа право към мене. Че след малко ще дойде и ще ме вдигне нагоре като зайче. За щастие това било напразен страх. Баща ми не ме беше забелязал. Той тихо подсвирна. Отговори му конско цвилене, а след това тропот на лек галоп. Конят мина само на няколко метра от мене и се спря пред баща ми. След малко месецът отново се скри зад облак и в гъстия мрак зад отдръпнатата от входа на

типито завеса заблестя огън, а на фона на червения му блясък се мярна фигурата на баща ми, който влизаше в типито.

Едва сега се почувствувах отпаднал. През цялото това време лежах с напрегнати до болка мускули. Челюстите ми бяха така стиснати, че като допълзях до Танто, не можах да ги разтворя. Танто ме изглежда като зъл рис.

— Държиш се като таралеж, който тича там, където очите му го водят, без да се съветва с главата. Очите ти са слепи като на непрогледнало вълче, а в главата ти има катерици. — Брат ми ругаеше така тихо, че едва го чувах. — Как можа да напуснеш камъка тъкмо когато месецът искаше да види света. Жена ще бъдеш ти, а не воин...

Аз покорно мълчах.

Най-после се намерихме до самата палатка на противоположната страна от входа ѝ. От горния ѝ отвор се виеше тясна ивица дим.

Отвътре долиташе тих говор. През една малка пролука можеше да се надникне във вътрешността на типито. Около огъня седяха само петима воини. Овасес беше обърнат с гръб към нас, а от едната му страна бяха Таноне — Счупения Нож, братът на Овасес, и старият воин Гичи-вапе, Голямото Крило. Баща ми и магьосникът Горчивия Плод седяха срещу нас. Няколко други воини седяха вън от осветения кръг.

Магьосникът беше с калпак от вълча кожа и тънко изгладени бизонски рога, които той поклащаше при всяко движение на главата. На шията му висеше наниз с мечешки зъби, а на раменете си беше наметнал обкичена с пера черна мечешка кожа.

Обзе ме неописуем ужас. Зад себе си дочух как зъбите на Скачащата Кукумявка тракаха от страх. Танто му стисна челюстите и го заплаши с юмрук. Кукумявката ми прошушна на ухото:

— Откъде се взе тук Горчивия Плод? Кои очи са го виждали друг път тук?

Наистина откъде можеше да се вземе? Та нали от месец насам той беше в селцето над езерото. Ние не бяхме го виждали нито преди пристигането на баща ми, нито кога е влязъл в типито на Овасес. Треперехме от страх. Дори Танто дишаше по-бързо от обикновено. Не можех да откъсна поглед от фигурата на Горчивия Плод. Бях сигурен, че и той ни вижда, че знае за нас и че ей сега по негова заповед духовете на умрелите ще ни накажат за нашата дързост. Притиснал се

до Кукумявката, аз очаквах удара. Като видях какво става с нас, Танто ни дръпна малко назад.

Тогава чухме гласа на баща ми:

— Чуйте ме, велики мъже, ушите ви да са добре отворени. Преди четири малки слънца идва при нас бял човек с говореща хартия. Тази хартия ни заповядваше да напуснем нашата земя и да се преселим в резерватите. Такова е желанието на водача на белите Вап-нап-ао.

По-нататъшните думи аз не чух. Още повече че след миг Танто ни заповяда с рязко движение на ръката да се отстраним. Само няколко думи достигнаха до слуха ни. Но ние не можехме да разберем значението им.

Танто остана при палатката и навярно знаеше всичко, за което бяха говорили воините. Обхващаше ме още по-голямо безпокойство, защото видях как Танто няколко пъти стисна пестници, а веднъж се хвана и за дръжката на ножа, който висеше на пояса му. Гласът на баща ми още няколко пъти повтори името Вап-нап-ао, след това се раздаде гласът на Овасес и гласът на Горчивия Плод. Възглухият воин Голямото Крило говореше по-високо от другите и ние чухме напълно ясно думите му, когато той каза, че над селцето на нашето племе отново, както през времето на неговите младини, са надвиснали черни облаци. После пак се разнесе гласът на татко, но тъкмо тогава Танто ни заповяда да се дръпнем и сам тръгна след нас.

Когато се върнахме в сенките на боровете, аз го хванах за ръката.

— Танто — помолих го аз, — кажи ми за какво говореха воините?

Танто се наведе към нас:

— Това, за което говореха, не беше предназначено нито за вас, нито пък за мене. Аз не помня за какво говореха.

— Танто...

— Не помня — повтори той и се отдалечи.

Ние с Кукумявката се върнахме в типито си. Едва тук Кукумявката събра малко храброст. Той се беше съвзел от страха и мъката си по-рано от мене и започна да ме дразни:

— Ти си Ути и ще бъдеш винаги Ути, а в главата ти наистина има катерици. Нима не можеш нищо да измислиш, за да накараш брат си да проговори? Не можеш ли?

Аз наистина не можех. Не знаех как да узная нещо от брат си. Танто беше видял да разговарят. А ние само бяхме чули откъслечни

думи, които без жестове, без движение на ръцете още по-малко можеха да се разберат. Танто долови цялото съдържание на думите на баща ми и видя какъв знак даде магьосникът, тъкмо това беше най-главното. Но Танто ни отпъди, а и сам той се оттегли още преди края на съвета. Навярно е разбрал, че нито ние, нито дори той има право да знае всичките мисли на възрастните. Аз бях обиден от Танто, но не му се сърдех. Навярно той знаеше какво прави. Кукумявката пък започна отново да ме дразни.

— А в твоята глава се гонят порове! — креснах аз. — Ние бяхме заедно и сам можеше да попиташ. При това си по-голям от мене и брат ми повече би те послушал.

За голямо мое изумление Кукумявката не пожела повече да се кара. Навярно и той беше повече уплашен, отколкото разсърден, и като се сърдеше на мене, искаше да скрие както от себе си, така и от мене своята тревога. Ние дълго стояхме пред огъня, обмисляхме как да спасим селцето от черните облаци и защо, когато се заговори за белите, нашето племе е заплашено от черни облаци.

Ние все пак нищо не знаехме и нищо не можехме да измислим. Очите ни почнаха да се притварят. Аз хвърлих в огъня малко сурова смрика, за да прогоня комарите, които отново се бяха сетили за нас, и легнахме да спим.

От първия сън ни откъсна ненадейният глас на тъпана и високият писък на свирката. Ние скочихме на крака и се затичахме към Площада на големия огън.

Тук светеха пламъците на три огъня, около които се бяха събрали всички зрели воители на лагера. Звучеше бавна като за случая музика — бавна като предизвестие, като призивен сигнал. Биеха барабани, пищяха свирки, украсени с орлови пера, и флейти от тисово дърво, дрънчаха грохалки от костенуркови черупки и еленови копита.

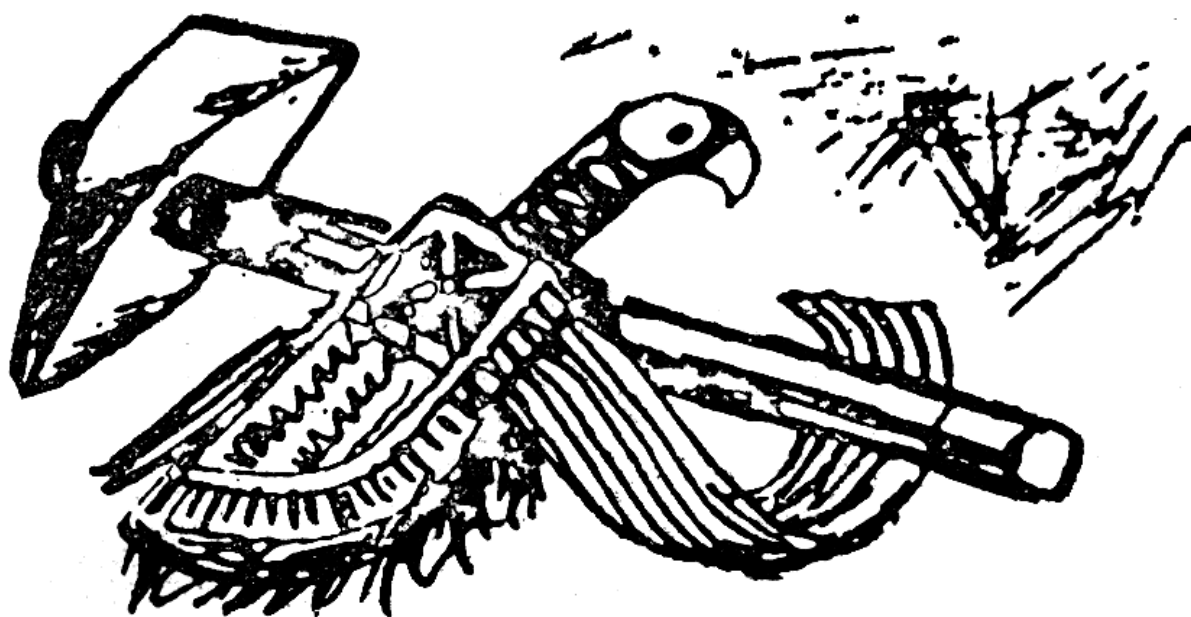
Изведнъж на поляната изтича със скокове един воин, боядисан с черни и жълти ивици. Краката му бяха покрити с рисунки на звезди и полумесеци, а от коленете и глезените му висяха завързани конски опашки. Бедрата му стягаше общита с гарванови пера превръзка... Воинът представляваше нощта.

След него с огромен скок от тъмнината долетя втори танцьор — денят. На него блестеше кичур бели орлови пера, а лицето му беше

намазано с тържествените бои — бяла и светлосиня. Носеше светли мокасини, а краката му бяха украсени с бели пера от кукумявка.

Така започна танцът за борбата между деня и нощта — танц в чест на пристигналия в лагера вожд на племето.

Ние гледахме с широко разтворени очи. Тъпаните биеха все по-бързо, което ускоряваше биенето на сърцата ни. Като гледахме борбата между деня и нощта, коленете ни също започнаха да се люшкат насам-нататък, краката леко подскачаха в такт, пред очите ни се мяркаха бели орлови пера и черни пера на гарван, ръцете сами се понасяха нагоре, а пищялките и флейтите звучаха над главите ни като облаци летящи стрели.

*Долетете, орли поднебесни,
долетете и ниско кацнете,
а после в палатката влезте,
моля ви — влезте.
Не се бойте, а се приближете —
в палатките ни заживейте.*

Когато лятото свърши, вава — дивата патица, потегля на юг. Над гъстата гора започва да се чува песента на Кей-вей-кеен — северозападния вятър. После снегът отново притиска белите брези към земята, а студът сковава с лед езерото. През зимата се чува гласът на вълчите глутници, които вият към понеслия се в небесата месец, събират се за лов и пеят Песента за смъртта на самотните лосове и елени.

Тогава ние се учим на изкуството да поставяме примки, да ловим риба в пробития лед, да скитаме сами из заснежената гора, да управляваме запрегнати в шейни кучета. Не само дните неусетно минават, а и седмиците, дори и месеците. Колко трудно е да обхванеш в паметта си и да разкажеш всичко.

А ето че над гората се разнася крясъкът на завърналите се гъски. Брат Мокве, мечката, става от зимното си леговище. Майката извежда на слънце малките си мечета. Братята бобри отново показват кръглите си глави над излязлата от коритото си вода.

Отново Младите Вълци започват да се учат да яздят и да правят лодки. Бързото пролетно течение на водите отнася брезовите лодки със скоростта на вятъра. После водата става спокойна — лято е. Ние плуваме по речните плитчини, където под горещото лятно слънце се припичат тлъсти щуки.

Ние не сме вече толкова малки и безпомощни, както е през първите месеци от пристигането ни в лагера. Овасес е скъп на думи. Невинаги обаче скъпи ремъка си. Но той щедро и винаги ни раздава своите знания. Знае също така, че най-добрите учители са нуждата и необходимостта. През първата и втората година на живота ни в лагера

той все още ни дава храна. Но през третата и четвъртата година въвежда нов ред: който не успее да си хване дивеч, той... няма да яде. Тези изпитания траят отначало седмица, после две, три...

И ето през петата година обучение в школата на природата, от началото на Месеца на плодовете до падането на първия сняг ние трябваше да разчитаме на собствените си копия и лъкове, на бързината на ловджийските си очи. Но по време на тези изпитания никой не е сам. Едни от момчетата са добри следотърсачи, а от стрелата на други и птичка не може да се отърве. Трети умеят да примамват дивеч или знаят богати с риба места. Така че всеки помагаше в общото дело, а собственооръчно хванатият заек е хиляди пъти по-вкусен от мечешката шунка, която възрастните ще ти подарят.

Колко бързо лети времето! Ето отново се чува вълчийт вой, над засипаните със сняг палатки духа студеният северен вятър и отново пее с шума на водата първото пролетно топене на снега.

Аз не съм вече малко момче — не е нужно да стъпя на камък, та оттам да се добера до конския гръб. На малките Ути, пристигнали в лагера, ние гледаме отвисоко. Така някога ни гледаше Танто. Танто е вече почти воин. Как бързо бягат в паметта ми тези години!

Отново мина Месецът на цъфтящите дървета. Над езерото са се разкрещели водни птици. Все по-жарко грее слънцето, все по-дълго се спира то над гората и се увеличава пътят му от изток към запад. Беше Месецът на плодовете — октомври.

През този месец — както всяка година — повече време ние прекарваме в гората, отколкото в лагера. И колкото по-дълго оставаше в гората някой, толкова повече го обикваше учителят. Гората беше вторият ни дом, все по-щедро ни доверява тя своите пътеки и тайни.

В края на Месеца на плодовете открихме близо до Гръмливите долове леговище на сивата мечка, в подножието на Острите скали открихме със Скачащата Кукумявка няколко вълчи леговища. Ние вече знаехме да четем по следите дали е минал по пътеката човек, бързо ли е вървял, колко е бил висок, болен ли е, или здрав, дали можем да го смятаме за приятел, или за враг.

Гората беше станала вече наш закрилник, по-голям брат, хранеше ни тя, беше наш дом. Тя ни учеше на мъдрост — знания за живота, изкуство за живот. Мехе-коос — вълкът, ни беше приятел, макар че можеше да ни стане и враг, също както мечката, невестулката или

еленът. Дърветата ни пазеха от проливните дъждове, а ние молехме духовете им да ни дадат корите си за каное или клоните за лък.

Когато убиехме мечка, не хвърляхме черепа ѝ на земята, а го окачвахме на клоните, кичехме го с маниста или пера, а в него сипвахме тютюн — жертвен дар в чест на мечия дух. Тялото пък на убития бобър ние връщахме в реката. Нали неговата стихия бе водата.

А когато убият елен, ловците го слагат така, че да е обърнат с глава към Кей-вей-кеен, северозападния вятър, а пред муцуната му слагат съд с храна и играят танц: ловците представят как еленът бяга, скоковете му, после крачките на ловеца, сцената на преследването, нападението и смъртта. Най-сетне отиват при убития елен, милват го и му благодарят, че е позволил да го убият.

— Почивай си сега, стари братко — пеят те.

А магьосникът, облякъл еленова кожа и сложил рога на главата си, му говори:

— Ти ни донесе рогата си и затова ти благодарим. Даде ни кожата си и затова ти благодарим. С месото си напълни стомасите ни, с кръвта си жилите ни, затова бъди щастлив в Страната на вечното мълчание, където ще се срещнем след смъртта си. О, велики, мъдри по-стар брате, прости ни, че трябваше да те убием.

— Прости ни, стари братко — повтарят бойците.

Ние никога не убиваме без нужда. Учили са ни, че индианецът има право на лов само когато е застрашен от глад, че не е позволено да се ходи на лов, ако предния ден е сънувал лош сън или пък му е забранил магьосникът. Защото в гората също има врагове — зли духове или зловни и враждебни горски духчета, които отклоняват ловците от следите на дивеча в странични пътеки, по следи към тресавища и блага.

Когато ни се наложеше да прекараме нощта в гората, ние не се плашихме от зверове, ни от бури, ни от вятър и тъмнина. Но само ако чуем някакъв звук, който никой от нас не може да обясни, нощта внезапно се превръща в същински ад, и то не само за малките момчета. Ние се свивахме край огъня, разтреперани от страх, защото ни се струваше, че виждаме в тъмнината врагове на хората, на дърветата и зверовете — злите духове, слуги на Канаха: скелети без глави, бягащи елени с извадени вътрешности, покачен на гърба на елена сляп рис, стиснал в зъбите си плачещо дете.

Имаше и такива минути, когато ни се струваше, че около нас се въртят призраци с шеметна бързина, че всеки от нас ги вижда със собствените си очи и никой не е в състояние да ги спаси. Нощта минаваше в безсъние, а на разсъмване напускахме страшното място, за да не се върнем никога там.

Но Месецът на плодовете беше великолепен месец. Наистина беше наш месец. Игрите ни продължаваха по цели дни — пък и трудно беше да отделим радостта от учението, игрите от труда.

Овасес, Счупения Нож или Голямото Крило ни разказваха за старите времена, за борбите и войните между племената. След това ние водехме помежду си боеве и войни, като подражавахме на събития, станали отдавна, за които старите охотно си спомняха. Ние обикновено се разделяхме на два отряда, съставени само от Ути — момчета без имена. Всеки багреше лицето и гърдите си с военни бои и както тръгнал на боен път воин, си намазваше тялото с мас за предпазване от насекоми.

По-големите момчета малко ни се присмиваха, затова ние напускахме лагера и отивахме за няколко дни в гората, разбира се, с разрешението на Овасес, и там разигравахме своите битки и войни „между племената“. Начело заставаха два вожда: Скачащата Кукумявка и аз. Когато днес притворя очи, ясно виждам поляната под Скалата на безмълвния воин, на която се събирахме преди похода, чувам гласовете на нашите съвещания, виждам лицата на своите бойци, боядисани с червена, жълта и черна боя.

Пред нас лежи река. Зад реката — гора, в която вчера замина Скачащата Кукумявка със своя отряд, който ние днес по заповед на Овасес трябваше да проследим.

Ние знаем, че той е влязъл в гората от север. Но аз много добре познавах своя приятел, та не допусках, че ще се скрие в посоката, в която изчезна отрядът му. Ние трябваше също да се пазим от разузнавачи, които предпазливият ми неприятел навярно беше оставил в края на гората, за да следи движението ни.

След като преплувахме реката, ние потеглихме по следите на отряда, воден от Скачащата Кукумявка. Вървим в редица един зад друг. Щом влязохме в гората, аз изпратих пет момчета с поръчение да

намерят следите на вражеските разузнавачи, а пък с останалата част от отряда тръгнахме на юг, като направихме голям завой.

Тауха, естествено, оставих в лагера. Аз не исках да се осланям на помощта, която непременно щеше да ми окаже кучето в нашата борба — а при това ни беше забранено да се ползуваме от каквото и да било друго, освен от собствените си очи, нюх и разум.

Ние вървахме мълчаливо. Бяхме облечени също като бойци, пригответе се за война — само с препаски на бедрата или ловджийски панталони. За ядене си взехме само пейкник, стрито на прах месо, дървени томахаки, копия с тъпи върхове и стрели с дървени краища. За случаен лов всеки от нас получи от Овасес по три остри стрели в тула си.

Бяхме изминали доста път, когато подранилото слънце започна да се издига над върховете на дърветата. Аз спрях отряда, за да почакам разузнавачите. Минаваше много време в тишина и мълчание — ние стояхме в бездействие. Край нас изтича невестулка, зад боровинков храст подаде своите дълги уши заек. Но никой не се помръдна, никой не посегна към стрелата си. Ние чакахме. По-скоро, отколкото очаквах, се раздаде неколккратно мляскане на катерица, все по-близо и все по-тихо. Бяхме се унесли, а един от нашите разузнавачи дойде с вестта, че са открити явни следи на противника.

Нима Кукумявката беше толкова непредпазлив, та не бе заличил следите на отряда си? А може би ни подценяваше?

След кратко съвещание ние решихме да се разделим на две групи. Аз с част от момчетата трябваше да се запътя по посока на откритите следи. Втората група начело с едно Ути от рода на Капотите трябваше да се придвижи на юг. Наш сигнал щеше да бъде писък на орлица, която вика малките си.

Разузнавачът бързо ни заведе на мястото на откритите следи. Това беше полукаменисто, насечено от дълбоки ровове място, осяно със скални отломъци. Дърветата тук бяха ниски, а короните им така преплетени, че бе невъзможно да се види небесният лазур. Тук потоците течеха под вечни сенки, а по бреговете им можеха да се открият следи от самури и рисове. Разузнавачът ни показва няколко пъти отпечатаните в меката земя между камъните следи от мокасини. Оттук бяха минали три момчета. Това беше очебийно като слънцето в небето и ясно като речната вода под яркия му блясък.

Какви бяха тия разузнавачи, тръгнали на поход така спокойно, с незаличени следи, сякаш бяха стари жени, които отиват да перат черги на брега на езерото? Какви бяха тия разузнавачи? Та те можеха да минат по камъните, без да оставят ни една следа, а са оставили ясни дири от мокасини по влажния мъх.

Като гледах седлата, аз започнах силно да се смея. Играта беше плитко скроена, та не можеше да успее и да ме въвлече в устроената ми клопка. Но аз скоро престанах да се смея. Нали моите четирима разузнавачи бяха тръгнали именно по тези следи и рискуваха да попаднат в примката, устроена ни от Скачащата Кукумявка. Затова тръгнах по дирите заедно с едно Ути, като заповядах на останалите да се придвижват след нас на разстояние един полет на стрела.

Скоро стигнахме една плитка, но гъсто обрасла с дървета и храсти теснина. Двете следи, следите на момчетата на Кукумявката и на моите четирима разузнавачи водеха направо в гъбината ѝ. Аз се върнах при своя отряд крайно обезпокоен за своите разузнавачи — тази теснина приличаше на клопка за рисове. Подушвах опасност. Аз заповядах на отряда си да заобиколи извънредно тихо цялата теснина и внимателно да провери всяко дърво и храст.

— Ако теснината се окаже празна, всеки да даде сигнал с писъка на орлица — уточних аз.

Аз останах на мястото само с един разузнавач. Другите се разпръснаха тихо, като сенки по пладне. Времето минаваше бавно и мъчително — безпокоеше ме съдбата на моите разузнавачи, които бяха тръгнали по опасен път като деца, повикани от майка си. Изпитвах гняв към тях. Ами ако пък са и разговаряли! Или като най-малките Ути са си тананикали песнички за гъсто мляко или бяла пушена риба?

Най-последно чух писък на орлица, един, втори, трети... Значи можехме безопасно да влезем в теснината. Тук сянка обгръщаше всичко като водата на дълбоко мрачно езеро.

Когато стигнах до средата на клисурата, аз разбрах всичко. Сърцето ми се свиваше от злоба и яд. В самата среда на пътеката стъпките се преплитаха едни с други. Под най-близкия храст намерих счупена дръжка на томаха. Едно от момчетата я вдигна от земята и гласно изсумтя:

— Уфф.

— Какво, позна ли я? — попитах аз.

— Да. Тя е от братовия ми томаховк.

А брат му беше именно един от четиримата разузнавачи, които като малки мишлета се оставиха да бъдат изловени от Скачащата Кукумявка. Всичките следи бяха ясни, сякаш околната трева, мъхът и храстите гласно ни разказваха цялата история, която се бе случила тук.

Скачащата Кукумявка просто бе обиколил цялата теснина, а явните и коварни следи са подмамили в средата нашите момчета, сякаш са ги водили за ръка или с оглавник. И кратка ще да е била схватката. Щом са влезли в засадата, нападнал ги е ненадейно, както врана напада малки пиленца, без мъка ги е взел в плен.

Какво да правя сега?

От мястото на борбата нататък следите изведнъж започваха да се объркват, да се губят. Те не бяха вече така ясни и трябваше внимателно да се оглежда земята, за да се открие някакъв по-дълбок отпечатък от стъпка. Довели ни до реката, те се изгубваха. Аз изпратих две момчета — едното надолу, а другото по течението на реката, като след всяко от тях потегли малък охранителен отряд. Диренето не беше лесно и едва когато слънцето се издигна на зенита си, при нас дотича едно от момчетата и носеше перо. То беше на един от пленниците. Така открихме по-нататъшните следи.

Едва сега, след толкова време, ние се спогледахме без гняв и злоба. Аз не бях се измамил — макар че Скачащата Кукумявка беше изчезнал в северна посока, сега следите му ясно водеха на юг. А ние получихме добър урок. Сега вече трябваше да вървим напред най-внимателно, като във вражеска гора, като пред смъртна опасност. Аз широко разгънах целия си отряд след разузнавача, който вървеше по главната следа, готов всеки миг да вляза в бой. Ние се движехме много бавно, но без да спираме нито минута и в най-дълбока тишина. Забранено беше да се спираме дори за да утолим жаждата си, нито по други божествени или човешки потребности. Трябваше да се отплатим за наивността на нашите разузнавачи.

Следите водеха към Червения каньон, който граничеше с югоизточния край на гората. Влязохме в каньона като сенки. Отсега нататък трябваше да се пълзи под неговите стени сред гъст мрак. Наближаваше вечерта.

Най-после сърцето ми заби радостно — пред очите ми се откри изглед към неголямо езеро. На южния му бряг гореше голям и ясен

огън. Също както аз през първата половина на деня се бях оказал премного уверен в себе си предводител, така сега Кукумявката извънредно много се беше доверил на своя ум и сигурност, та бе наклал силен огън, без да се крие от нищо.

Ние навлязохме в крайбрежния храсталак и зачакахме нощта.

Но Кукумявката имаше съюзници. Това бяха комарите, някаква нощна птица, която се люшкеше над нашите глави, и няколко нощни жаби, които тежко скачаха край нас. Аз потръпвах при мисълта, че гласът на нощната птица и крякотът на жабите може да изостри бдителността на онези там, но за щастие Кукумявката беше станал вече извънредно самонадеян, та бе поставил постове само от северната си страна. Ние започнахме бавно да се придвижваме по брега на езерото, за да стигнем до нощния му лагер именно откъм незавардената южна страна.

Аз разбирах добре, че не бива да нападаме веднага. Липсваха ми четирима бойци. Да ги освободя ще ми бъде трудно. Ала колкото потрудно бъде извоювана победата, толкова по-прекрасен ще бъде нейният вкус. Трябваше първо да се освободим от разузнавачите и чак тогава да изненадаме лагера на противника си.

Кукумявката не беше бдителен. Той се бе настанил много близко до групата високи дървета, чиито долни клони досягаха края на гората и се спущаха така ниско, че можеше да ги хванеш с ръка. Освен това не беше сложил пленниците в средата на лагера си, а небрежно беше ги оставил далеч от огъня, близо до храстите.

Когато огънят припламваше силно, аз ясно виждах цялата четворка, легнала човек до човек на земята, под охраната на едно от най-младите Ути, обърнато с лице към тях.

Безпокоеше ме само едно нещо — не виждах при огъня Скачащата Кукумявка. Това можеше да бъде опасно.

Но не биваше дълго да се чака. Към ясният месец се приближаваше широк слой облаци. Планът ми беше прост, така прост, че трябваше да ми донесе успех.

Реших сам да пропълзя до пленниците. За свой заместник се осмелих да оставя едно момче от рода на капотите. То беше ловко и хитро момче. Можех да бъда сигурен, че няма да допусне никаква невнимателност. Що се отнасяше до него, можех да се безпокоя само от

едно — че ще бъде прекалено бдителен. Плана си му обясних с няколко думи.

— Отивам при пленниците — прошепнах аз. — Ще се помъча да развържа въжетата им, за да бъдат готови за нападение заедно с нас. Ти се изкачи на най-близкия до огъня бор и наблюдавай. Ако забележиш, че нещо ме заплашва, издай вик на бухал. Нападнат ли ме, нека целият отряд веднага да атакува лагера. Ако пък ме видиш до пленниците, нека целият отряд бъде готов да нападне от двете страни: откъм брега и от тези храсти.

Чувах неговото малко неравно дишане. Той искаше да каже нещо, чувствувах, че се колебае, но накрая само кимна.

— Май-оо, добре — отвърна тихичко момчето и започна да се катери по дървото.

Кукумявката имаше проклети съюзници. То се знае, това бяха комарите. Примамени от вида на огъня и в същото време пропъдени от дима му, те на мене искаха да си отмъстят за своето разочарование. Но аз се надявах, че това е добре за пленниците — че при тези обстоятелства моите „разузнавачи“ не лежат много спокойно и че пазачът е успял вече да свикне с неспокойните им движения. Това можеше да улесни задачата.

Случаят ми помогна. Луната се скри зад облаците. Огънят беше поизгаснал. В края на гората, недалеч от мястото, на което се намирах аз, се чуваше шетането на две-три момчета от отряда на Кукумявката, които събираха съчки. Комарите хапеха безмилостно, но аз не можах да удържа беззвучния си смях. Бяха премного уверени в своята безопасност.

Но малко оставаше да понеса още едно поражение. Тъкмо когато минавах през доста откритата полянка между група борове, от които заместникът ми следеше моя път, и купчината храсти, при които лежаха пленниците, чух вик на бухал. Прилепих се до земята. Бях на крачка от победата — от пленниците ме делеше само един гъст смриков храст. И тъкмо сега изтича край мене Кукумявката, нарамил сноп пръчки за огъня. За щастие носеше го така, че му закриваше малко лицето и не можа да ме забележи. Историята се повтаряше — чувствувах, че както неговият, така и моят триумф ще бъде по-скоро плод на чуждо неблагоприятие, отколкото на някакви собствени заслуги.

Това бяха може би най-тежките мигове. Огънят буйно запламтя. Край мене престана да се носи вече дим, за да пропъди поне едно мъничко комарче, но пак се носеше миризмата на печен на огъня заек и вече не можеше да се каже кое беше по-опасно: дали това, че огънят можеше да ме освети и издаде, дали комарите, или миризмата на месо, която ми напомни, че цял ден не бях хапвал нищичко.

Най-мъчително е да чакаш. Аз затворих очи, да не би блясъкът им да ме издаде. Минутите течаха бавно като месеци. Лежах неподвижен като брата Мехе-коос, вълка, който с безмерно търпение чака да настъпи удобният момент.

За щастие отрядът на Кукумявката завършваше вече своята гощавка. Пламъкът на огъня отново намаля, стесняваше се около него кръгът на сенките. Не стихваше обаче разговорът. Момчетата подражаваха на старите бойци и продължаваха да се хвалят с подвизите си. Разказваха кой пръв е попаднал на моите разузнавачи, кой кого е повалил, кой от тях най-много трябва да се гордее с хитростта на лисицата, със свирепостта на вълка, с бързината на елена. Аз ги виждах много добре и отново ми идеше да се разсмея. Само Скачащата Кукумявка мълчеше. Но мълчеше така горделиво, та по едно време дори ми стана жал за него. Дали след час ще бъде също така горделив?

Най-после дойде моят ред. Със затаен дъх аз съвсем бавно пропълзях в купчината смрикови храсти. Това не беше много приятно, но боровите игли хапеха по-малко от комарите. Ония около огнището не бяха забелязали нищо. Никой дори не помръдна, когато под моите лакти изпраця клонче, което прозвуча в ушите ми като силен гръм. Но се раздвижи най-близкият до мене пленник и трябва да призная, че този път той прояви малко по-голяма предпазливост, отколкото в теснината на поражението. Той изглежда се беше досетил, че клончето е изпрацяло под крак или ръка на приятел, и уж че се брани от комари, той се отмести малко към мене. Достатъчно беше да протегна ръка, за да достигна с ножа до вързаните на гърба му ръце. Но аз все още чаках, докато първите момчета до огнището, започнат да отпускат глави на гърдите си и жаравата на огъня побелее и стане на пепел.

Най-сетне протегнах ръката, в която държах ножа. Аз лесно срязвах връзките. Ножът остана в освободените ръце на моето Ути. Запълзях назад.

Когато се върнах под бора, отрядът беше готов за атака. Аз поведох групата, която имаше за задача да нападне откъм брега на езерото.

Повярвайте ми, прекрасна беше минутата, когато най-после с понесени над гората, езерото и каньона бойни викове, с вдигнати нагоре копия и томахапки ние се хвърлихме срещу сънливия и изненадан отряд на Кукумявката!

Тежка беше борбата и двамата с Кукумявката на всяка стъпка цял месец след това си спомняхме нашето стълкновение. То завърши едва на разсъмване — а чак след изгрев-слънце моят отряд излови последните врагове, изпокрили се в гората. Сладка беше победата, макар че при утринното къпане — общо както за победители, така и за победени — следите от удари с томахапки и копия боляха повече от жилата на хиляди комари.

Но най-сладко беше утринното угощение с печени зайци, които победените трябваше да уловят в наша чест.

За това приключение ме похвали Овасес, дори и Танто, макар че и този път той остана неумолим и не каза нито дума за подслушвания разговор на нощното съвещание на воините. Но това беше само едно малко облаче на ясното небе на славата, в чийто блясък ходих цели два дни след връщането си в лагера, цели два дни, в края на които ме осени още по-голямо щастие.

В края на втория ден, когато в селцето вече кладяхме вечерните огньовете, за да изпечем убития от Счупения Нож елен, на площада на големия огън долетя на бърз кон млад воин от нашия род. Аз веднага го познах. Това беше Жълтия Мокасин. Той пристигна цял потънал в сивочервения прах на голямата равнина и водеше след себе си неоседлан кон. Ние, най-малките, веднага го обкръжихме и с любопитство разглеждахме конете. А той, вместо да попита за някого от зрелите воини, се обърна направо към нас:

— Аз съм Жълтия Мокасин — каза той. — Изпрати ме тук Високия Орел, за да намеря неговия малък син.

Сърцето ми силно заби. Аз излязох от кръга на момчетата, вдигнах нагоре ръка и извиках:

— Аз съм Ути, синът на Високия Орел. За какво е изпратил моят баща славния воин Жълтия Мокасин?

Аз наистина бях още малко момче, но думите ми навярно се харесаха на пристигналия. Очите му се усмигнаха и той леко се наведе към мене.

— Жълтия Мокасин — каза той — не жалеше своя кон и препускаше денонощно до лагера на Младите Вълци, за да предаде на сина на Високия Орел подарък от баща му.

И тогава, в тази щастлива за мен минута, той хвърли поводите на неоседлания кон в ръцете ми. Това бе мой кон! Моят пръв кон!

Жълтия Мокасин се отдалечи към палатката на Овасес, а аз продължавах да стоя неподвижен, хванал юздата на мустанга в ръцете си, и едва сподавах в гърлото си желание едновременно да се смея, да плача и викам от радост. Застаналите около мене мои връстници също мълчаха в смирено изумление.

Мой кон! Той беше обикновен индиански мустанг. В него нямаше нищо красиво — нищо такова, което би могло да грабне погледа на човека с изящната си линия и очертание. Но за мене това беше най-великолепният кон на света. Струваше ми се, че не е кон, а лекокрила птичка, най-издръжливият и бърз кон, какъвто съм виждал досега. Наистина той не беше много хубав. Навел ниско голямата си тежка глава, той стоеше спокойно на късите силни крака с малко извити навътре колена. Но всеки познавач на индиански коне би съумял да го оцени. Под дългата му козина личаха силни мускули на издръжлив яздителен кон, широките му гърди говореха за правилно дишане, а дългото му тяло за мек вълнообразен галоп.

Разбира се, ние забравихме за нашите огънове. Аз поведох коня към реката, а всички Ути, обзети повече от възхищение, отколкото от завист, вървяха след мене, за да ми помогнат да го изкъпем. Защото те знаеха, че макар баща ми да го е подарил за мене, аз на никого няма да откажа, ако пожелае, да изпробва моя кон. Мустангът беше спокоен и кротък. Той стоеше във водата и тихо цвилеше, докато го изтривахме с меки върбови клонки. Той имаше големи, умни очи и кадифени ноздри. Аз притисках до тях лицето си така нежно, както някога притисках бузата си в майчините ръце. Да, това беше наш кон!

Когато конят изсъхна, започнахме да го кичим, като вплитахме в гривата и опашката му най-красивите пера, каквито всеки от нас имаше. И наскоро нашият кон беше по-нагизден от конете на всички бойци от селището на Младите Вълци — много повече напомняше коня на някакъв велик вожд, отколкото единствения кон на група малки Ути.

Ние бързо проверихме какво умее той. Баща ми се беше погрижил да ни снабди с умен приятел. Конят беше отлично обзяден, нямахме никакви тревоги при възсядането му. При изсвирване той лягаше на земята, а след това пак при изсвирване ставаше, изменяше крачките и посоката на хода си при леко докосване с ръце, галопът му беше лек и плавен, а на гърба му можеха да се поместят без никакъв труд поне трима забележителни ездачи от селцето на Младите Вълци.

Слънцето залязваше, когато аз, яхнал нагиздения кон, заобиколен от моите връстници, в блясъка от червените и златни слънчеви лъчи, пристигнах пред палатката на Танто, за да споделя с брат си своята гордост и радост. Танто огледа добре коня, като кимаше одобрително с глава, после го яхна, променяше хода му от тръс до галоп и обиколи

Площада на големия огън. Спря го пред нас в пълен бяг, така че видяхме засилените копита непосредствено пред себе си.

Танто се усмихна.

— Добър кон — каза той — Гледай го грижливо и той ще ти бъде приятел, който може да те оцени.

Танто изчезна за миг в палатката си и изнесе оттам една вълча кожа и чифт стремена. Сложи ги на гърба на моя кон.

О, колко богат бях аз!

— Приеми този дар — каза Танто — от своя брат и нека Великият Дух да ти помага в твоя млад живот. Утре, преди слънцето да осветило върховете на дърветата — той посочи буките на изток, — ела при мене, а през това време конят ти нека пасе при конете на другите воини.

Доста преди уреченото време аз бях при брат си. От няколко палатки се издигаха в небето тънки прави ивици дим, обилната роса и легналата над реката мъгла предвещаваха ясно време. Откъм гората в чистия утринен въздух долиташе висок птичи крясък. Лекият ветрец ухаеше на смола и горски треви.

А аз бях щастлив. Добър беше за мене Месецът на плодовете.

Спечелих победа при езерото на Червения каньон. Похвалиха ме Овасес и Танто. Баща ми изпрати прекрасен кон, а днес за пръв път моят по-голям брат искаше да ме вземе със себе си в гората. Докато го чаках, аз тичах около палатката като младо куче, което скимти нетърпеливо, преди да потегли със стопанина си на лов, и размахвах от радост ръце. Тичах толкова буйно, че налетях на боеца Черната Ръка, който се връщаше от нощен лов и носеше на гърба си дива коза. Връхлетях така ненадейно върху него, че за малко не го катурнах на земята, и веднага се уверих, че Черната Ръка има много тежка ръка. Заболя ме, но нито воинът, нито аз загубихме настроение след случилото се.

Черната Ръка дори се усмихна.

— От тебе ще излезе голям ловец, Ути — каза той. — Но все пак бих те посъветвал да си вземеш и оръжието в гората. Зверовете сега се връщат в леговищата си от нощен лов и какво би направил, ако насреща ти изскочи вълк единак?

— Няма да се уплаша, Черна Ръка. А освен това с мене идва в гората Танто, брат ми. Той е много добър ловец, та не ще се изплаша от мохекооса.

— Танто е храбър момък — призна Черната Ръка. — Но и най-големият ловец не знае всичко, и най-големият ловец се учи от собствените си грешки. Защото всяка година грешката е същевременно и последна грешка на ловеца. Който направи такава грешка, ще затанцува Танца на смъртта в просторите на северното небе. Там — посочи той към сивата ивица на хоризонта. — Дано се срещнем там колкото се може по-късно, Млади Вълко.

И Черната Ръка отмина, като си мърмореше нещо, а аз, разбира се, не повярвах на думите му. Денят беше извънредно хубав, та не се вслушвах в думите на предпазливостта. Аз пак затичах около палатката на брат си и пеех песен за всичко, което се беше случило през последните дни, за пътя през гората, за победната битка и лова, който ни очаква.

Видът на Танто ме разочарова малко. Освен томахапка и ловджийски нож той нямаше никакво друго оръжие, а на мене даде само торба от козешка кожа. А понеже не вземаше със себе си никаква храна, разбрах, че не ни очаква някакъв голям поход, че тръгваме на недалечен път. Не беше редно да питам, макар че ме измъчваше страшно любопитство, но когато селцето се скри зад дърветата, Танто сам заговори:

— Открих пчели. Отиваме да вадим мед за моя брат и неговите приятели.

Сега разочарованието ми се бореше с радостта. Наистина аз мечтаех за някакъв голям лов на елен, бяла коза и дори на мечка, но пък, от друга страна, най-хубавото нещо, което можеше да се намери в гората, бяха тъмните медени пити. Затова бързо се примирих с мисълта, че днес с Танто няма да участвувам в лов като изкусен ловец, и само преглъщах слюнки при мисълта за вкусния мед, който ни чакаше в пчелната хралупа. За миг само ме полазиха тръпки при спомена за жилото на горските обитатели, които бранят своя мед. С тая мисъл аз вървах по стъпките на брат си и плахо се оглеждах наоколо. Най-сетне намерих това, което търсех: храсти от кванони, гъсто покрити с тъмни продълговати плодове. Танто седна на земята, а аз започнах да бера плодовете. Когато си набрахме достатъчно плод, ние двамата

натъркахме телата си с неговия червен, остро миризлив сок, който беше по-добро средство против пчелите, отколкото смриковия дим.

Ние вървахме по пътеката към север и при един треснат и изгорен от гръм стар бор завихме на изток в гъстата, не много висока гора, примесена с буен храсталак.

Тук вече трябваше да се върви по-внимателно и зорко, отколкото по пътеката. Защото навлязохме в страната на братята хищници, които, макар че слънцето беше изгряло, постоянно се връщаха от нощния лов в леговищата си. Трябваше да заобикаляме сухите съчки и листи, да внимаваме да не закачим тънките стъбла на младите дръвчета, да вървим срещу вятъра, за да можем, преди да е успял да ни подуши някой звяр, да го съгледаме веднага.

Като виждах как брат ми се оглеждаше, разбрах, че сме близко до целта. Минахме през малко поточе, което се виеше безшумно край обраслите с мъх камъни, после през обкичени с плодове храсти и млада гора от сплели се един в друг габъри. Когато излязохме от нея, чух внезапен трясък на счупени клони, а Танто ме хвана за рамото и така го стисна, че за малко не извиках. Миг след това чух лудо бръмчене на пчелен рой, някакво тихо ръмжене и силно мляскане.

Брат ми добре знаеше кой е успял да ни изпревари. Той ме дръпна за ръката и започна да отстъпва. Но в същия момент забелязах застаналата при един нисък дъб тъмнокафява мечка с медена пита в лапите.

И до ден-днешен със срам си спомням, че тогава загубих разсъдък и предпазливост — отскубнах се от ръцете на Танто и хукнах слепешката в безумно бягство. Изплашените очи лошо виждат. Аз се спънах в един сух корен и се проснах цял на земята, като извиках от страх. Зад гърба си чух краткия зъл рев на мечката. Това сигурно беше враждебен на хората единак, който пчелите вече бяха разсърдили.

Брат ми ме вдигна от земята и затичахме към високите дървета. След нас трещяха клони под лапите на втурналата се мечка. Ние добре знаехме, че и най-силният бяг няма да ни спаси и ако не успеем да се изкачим на високо дърво, ще затанцуваме днес Танца на смъртта в северното небе. Беше кратко, но главоломно бягане. За щастие Танто успя да се хване за долния клон на един голям габър, покачи се светкавично на него и ми подаде ръка. Досам гърба си чувах сумтенето на мечката. Виках нещо, брат ми ме вдигна нагоре, както рибар вдига

малка рибка, аз вкопчих пръсти в клона и само усетих, че някой ме удари по стъпалото и ми дръпна мокарина. Нямах време да се замислям, нито да разбере какво всъщност се беше случило. Ние се заизкачвахме още нагоре, защото мечката не преставаше да ни преследва. Тя лазеше след нас и се спря едва тогава, когато тънките клони вече започнаха да се огъват под нея. Тя се спря с ръмжене, оголила остриите си зъби, и се опитваше да разклаща клоните, на които се бяхме покатерили.

Това беше стар самотник с много белези по кожата, с разкъсано дясно ухо и със свирепи, кръвясали очи.

Аз се покатерих на най-високото място, до което можех да стигна. Бях се вкопчил конвулсивно в клона и треперех. Обаче Танто успя да възвърне спокойствието си. Той отчупи голям клон и започна да удря нападателя по носа.

Дързостта на Танто ме окуражи. Аз също започнах да хвърлям върху мечката малки клончета и да викам:

— О, Мокве, мечко, космати брате! Махай се оттука, защото ще те убием и твоят дух ще трябва да се катери по дърветата като червена катерица. А нали това е срам за такъв голям храбрец като тебе.

А Танто:

— О, Мокве, мечко, лоши брате! В палатката си имам вече една мечешка кожа, по-голяма и по-черна от своята. Но приближават зимните студове и търся втора кожа за палатката си. И ако искаш да запазиш кожата си, върви си и ни остави на мира!

Като видя, че не ще успее да ни достигне, мечката се оттегли бавно. Аз виках унесено след нея, като ту я хвалех, ту заплашвах и ругаех. Все пак най-сетне млъкнах. Хитрият враг отначало започна да изтръгва корените, а после се опитваше да повали цялото дърво, като го натискаше с тялото си. Танто не преставаше да хока мечката и да хвърля върху нея клони. Дървото се люлееше, макар че имаше дебело стъбло.

Най-сетне на мечката омръзнаха напразните опити, изръмжа още няколко пъти все по-лениво и тихо, докато стъпи на четирите си крака, прозина се и бавно изчезна сред гъсталака на младите габъри. Ние слушахме в напрегнато мълчание. И колкото повече се отдалечаваше тя в гъсталака, толкова по-слабо се чуваше трясъкът от счупени клони.

Танто се разсмя и когато в гората отново зацари приятната тишина на знойното пладне, той безшумно слезе на земята, а аз тръгнах след него.

Но не бяхме успели да направим и пет крачки, когато от противоположната посока на тая, от която бяхме дошли, изскочи със зловещо мълчание същата тази мечка. За щастие Танто я беше видял веднага. Аз изпищях, коленете ми се подкосиха, бях уверен, че нищо вече не ще ме спаси. Но брат ми успя да ме метне на един клон и сам с птичи скок успя да се изплъзне току от зъбите на звера. Аз бях изгубил всякаква смелост. Като си спомних предупреждението на Черната Ръка, че първата грешка на ловеца бива и негова последна грешка, изгубих вяра в спасението ни, дори вяра в прозорливостта и мъдростта на брат си.

Впрочем и неговите очи побеляха от ярост. Най-напред хвърли томахавка, а след това и ножа. Но дръжката на томахавка се закачи в един клон и не попадна в целта. Ножът пък, вместо да попадне точно във вирнатата към нас муцуна на звера, само се плъзна по зъбите му, нарани вдигнатите му устни и проби предната му лапа.

Разрази се буря — единакът побесня. Неговият рев се носеше над гората като трясък от августовски гръмотевици. Младите дървета, изтръгнати с корените, летяха на всички страни. Изхвърляната нагоре от тежките лапи земя долиташе до нас, засипваше очите и устата ни. Едно малко камъче ме удари право в горната устна и усетих в устата си вкус на кръв.

Наоколо гората замря. Не се чуваше нищо друго, освен трясък на дървета, чупени от сивия брат, и страшния му рев. Една малка птичка, която бе кацнала около мене на клончето, така се беше вцепенила от страх, че можех да я улова с ръка.

Земята около нашето дърво изглеждаше като бойно поле, върху което сто воина бяха водили жестока битка. В зеления мъх се виждаха черни петна от разкъсани чимове, а във въздуха непрестанно летяха клони, буци пръст и кичури мечешка козина, отскубната от самата нея в бясната ярост. Дори Танто занемя и гледаше единака с очи, които повече наподобяваха моя поглед — поглед на изплашено Ути, отколкото поглед на зрял ловец.

Сенките на дърветата отново започнаха да падат полегато над земята. Аз не знаей, не помня колко време е могло да мине от момента, когато отново се бяхме скрили на дървото. Вкопчените в клоните на

дърветата пръсти се бяха вдървили, пред очите ми се мяркаха тъмни петна.

Изведнъж се съживих: Танто се изправи, сложи длани на устата си и нададе силен вик. Мечката замлъкна и като вдигна нагоре муцуна, почти укротена от страшния си гняв, започна недоверчиво да души. Само за момент тя прилегна до дънера на нашето дърво, като лижеше ранената си лапа и душеше наоколо.

И тогава и аз дочух нещо като далечно пръхтене на коне и тропот на корита по меката горска почва. Танто отново започна да вика и предупреждаваше за опасността.

Но мечката очевидно разбра, че я заплашва нещо повече, след малко стана и с тих, бърз бяг се изгуби в горския гъсталак.

Спасиха ни Овасес и Голямото Крило. Никой от тях не продума нито дума, но Танто, като разказваше случилото се, навеждаше глава и гледаше към земята, също както правех аз, когато трябваше да признавам някоя момчешка глупост.

На връщане в селцето вървахме с Овасес. Когато излязохме на пътеката за лагера и когато се беше възвърнало цялото ми мъжество, аз казах спокойно:

— Струва ми се, братко, че и най-великият ловец не знае всичко, и най-великият ловец се учи от собствените си грешки, защото, който направи грешка, вече не може да я изправи, а само танцува Танца на смъртта в северното небе. Защо не взе лъка, мой умни братко?

Но този път мъдростта на Черната Ръка ми излезе солена. Не навреме бях изрекъл неговите думи. Сега се уверих, че Танто имал потезка ръка от Овасес и Черната Ръка. Той ме наложи наистина по братски.

Сега разбрах друга истина — че не бива да се надсмиваме на чужди грешки.

Разбира се, от този ден нито аз, а което беше още по-важно, нито Танто отиваше в гората без лък и остри стрели в тула.

*Из гората тихо стъпват зверовете,
във небето диви патици летят.
На стрелите мои острията светят,
но блестят по-силно тръгналите в път
под водата риби на ята големи,
аз ще ги открия — сит ще е ловът.
О, велик ще бъда аз ловец, прославен,
вред стрелите ми ще сеят смърт.*

(из песните на
ловците)

Тази вечер дълго не можах да заспя. Малко нещо разказах за нашето приключение дори на Скачащата Кукумявка, но за голямо учудване много от момчетата знаеха за него повече, отколкото желяхме това ние с Танто.

Работата стигна дотам, че се сбих с едно Ути от рода на Елените, което започна да пее песен за двама велики ловци, които хванали в гората собствения си страх. Та отначало не ми даваше да заспя пресният срам, а след това при всяко унасяне в сън над мене се надвесваше бълващата огън и дим уста на мечката, а в главата ми бучеше нейният рев.

Няколко пъти скачах на крака, защото, макар да разтварях широко очи, ревят не замлъкваше. Сърцето ми замираше и едва след доста време разбрах, че това беше гръм от далечна буря. Краищата на еленовата кожа при входа на палатката ясно се открояваха на фона на озареното от светкавици небе.

Отместих завесата. Гърмът утихна и само нови синкави светкавици лъкатушеха и се мятаха в простора като криле на птица, пронизана от стрела на ловец. Бурята ни обхождаше с голяма дъга. Над черната гора се носеха тълпи от облаци като тълпи от духове, като разпенени вълни на водопади. Аз не можех да откъсна очи от тях. Над селцето духаше силен чист вятър. Все повече се успокоявах, усетих голяма умора и тишина... Образът на светкавиците все още се носеше

над гората, но беше тих и спокоен като полета на лебед, който отлита от блатистите треви.

На връщане в палатката внезапно чух при самия вход тих скимтеж. Това беше Тауха. Отначало се зарадвах, защото от три дена беше изчезнал в гората. Наистина в това нямаше нищо чудно, защото през лятото ние никога не храним кучетата. Те сами се хранят от своя лов, но винаги ми е било приятно да видя кучето приятел. Когато обаче се наведох над него, цялата моя радост се стопи. Носът на кучето беше сух и горещ, то дишаше тежко и цяло трепереше.

— Какво ти е, Тауха? — извиках аз. Кучето дори не помръдна глава. Когато приклекнах до него и вдигнах едрата му глава, то се помъчи да стане, но веднага му се подкосиха предните крака. То отново падна на земята и безпомощно скимтене като малко гладно кученце.

Тъй като бяхме само двамата, аз просто се разплаках. Моят Тауха, големият страшен вълк, от който се боеше сивият мухикоснс, скимтеше като непрогледнало кученце. А наистина ние много повече се бояхме от болестите, отколкото от най-страшните зверове. Болестите изпращаха злите духове, които се хранят с мърша и пият смрадна вода от блатата.

С неизтрита сълзи се затичах в палатката и изнесох оттам собствената си вълча кожа. Постлах я до кучето. Целият му корем беше набит със сухи листа и клечки. Навярно изтощено от болестта, то дълго време се беше влачило по корем в желанието да се добере до палатката на господаря си. Аз преместих кучето върху кожата и го примъкнах до огъня, който вече догаряше. Хвърлих върху него наръч пресни смрикови клони, чийто дим носи здраве. А после? После се реших на най-смелата постъпка, каквато може да си позволи едно малко Ути: да отиде неканен при магьосника Горчивия Плод.

Никой от нас не беше ходил при него. Независимо от това, дали се намираше при нас, или в селцето при езерото, ние със страх минавахме край палатката на шамана. Дори воините не обичаха да ходят там, защото знаеха, че Горчивия Плод, стига да поиска, всеки миг може да се превърне на вълк, змия, мечка или да изчезне от очите им като разпръсната мъгла от вятъра над езерото.

Аз вървах към неговата палатка, а страхът подкосяваше коленете ми. Колко пъти исках да се върна назад, но образът на приятеля ми се появяваше пред очите ми и заповядваше да вървя напред, колкото и да се страхувах.

Целият лагер спеше. Нощта отново беше тиха и месецът бе залязъл. Аз застанах пред палатката на Горчивия Плод за пръв път така близко, че можех да докосна с пръсти завесата на входа. В нощния мрак, при слабия блясък на звездите нарисуваните отвън образи нито на хора, нито на зверове протягаха към мене нокти и уста. От човката на птицата буря, която висеше над входа, към мене летяха мълнии, а над главата ми се навеждаха окачените при входа копия. Набучените върху остриетата им мечешки черепа блестяха, а очите им бяха напълнени с прахан.

Не, не можех да се реша да докосна завесата. И вече се канех да се отдръпна назад, когато изведнъж завесата бе дръпната и над мене застана Горчивия Плод и бялото на очите му блестеше. Аз извирах. А той се наведе и ме изгледа внимателно. Най-сетне каза:

— Аз те чаках, сине мой.

Не можех да проговоря нито дума, нито да поема дълбоко въздух или да се раздвижа. Искях да избягам, но всичко в мене беше замряло.

Горчивия Плод кимна с глава.

Откъде знаеше Горчивия Плод, че съм тук?

— Знаех, че ще дойдеш — повтори той и млъкна, сякаш очакваше моите думи.

Най-после надвих смущението си.

— Моят Тауха — казах с шепот аз, — моят Тауха.

— Зная — Горчивия Плод се изправи над мене страшен и огромен. — Зная, твоят Тауха е болен.

Аз отново се разплаках.

— Татко — говорех, — татко... не позволявай да го обгърне вечният мрак.

— Върви в палатката си и ме чакай. Аз ще изгоня от него Духа на смъртта.

Когато той изчезна в своето типи, аз бързо се върнах при кучето, а сила на краката ми придаваше както страхът от Горчивия Плод, така и радостта, че той се бе съгласил да чуе молбата ми.

Тауха лежеше все така върху кожата, отпуснат, повален встрани, с провесен от отворената уста език. Аз приклекнах до него и бързо и безредно му заразказвах, че всичко ще се оправи, че ще дойде Горчивия Плод и ще го излекува, че ние пак заедно ще тичаме из гората на лов, ще дебнем вълк, елен, сива мечка.

Но Тауха не слушаше какво му говорех, дишаше все по-бързо и по-плитко... Макар че беше едно от най-усетливите кучета в лагера, той дори не трепна, когато магьосникът се наведе над него.

Горчивия Плод започна да го опипва. Внимателно прегледа очите, отвори устата, изтегли езика му, изследва и него и натисна корема. Когато Тауха простена под натиска на едрите му ръце, магьосникът поклати глава и зашепна нещо. Аз не смеех да помръдна. Гледах с изплашен поглед как Горчивия Плод изсипа върху дланта си щипка донесени от него билки, стри ги на прах, после ги загъна в тънка изрезка месо и го оваля на топче. Тогава започна да пече месото на огъня, като си тананикаше някаква песен на неразбран за мене език. Когато месото се сви от огъня и наоколо се разнесе чудна и остра миризма, Горчивия Плод прекъсна песента си, сложи топчето месо между челюстите на Тауха и здраво ги придържаше, докато кучето погълна лекарството.

След това изгреба огъня на друго място и постави Тауха върху горещата пепел.

Мина доста време, ние неподвижно чакахме. Аз бях безкрайно благодарен. Тауха престана да скимти, дишането му започна да става по-спокойно. Той бавно се унасяше в сън.

Когато кучето заспа, магьосникът стана и сложи ръка на рамото му.

— Ще трябва, сине, утре да го нахраниш с пресен заешки черен дроб.

— Май-оо, добре — отговорих аз.

Той си отиде.

След нощната буря утрото беше бистро като водата на планински поток. Добрите духове ми помагаха. Времето беше тихо, нямаше вятър. Лесно ще мога да се приближа до заешките дупки. Скачащата Кукумявка искаше да дойде с мене, но аз не се съгласих: знаех, че само аз мога да спася своя приятел, че само донесеният от мене заешки черен дроб ще го излекува. Така нареди Горчивия Плод.

Най-много заешки дупки имаше в подножието на скалата на Скокливата Коза. И аз се запътих натам, въоръжен с лък и пет остри стрели.

При първите слънчеви лъчи бях вече в подножието на скалистите склонове на Скокливата Коза.

Отминах два потока със студена като лед вода, после малкото езерце с черната вода и най-сетне се озовах пред склона, на който най-често можеха да се срещнат цели заешки стада. Тук се спрях, сложих лъка и стрелите на земята и като се обърнах с лице към грамадната гора, почнах да се моля на Нана-бошо, Духа на гората и покровителя на животните:

— О, Нана-бошо! Позволи ми да убия в твоята страна един бял здрав заек, пусни на моя път едно малко зверче. Нужно ми е то да излекувам едно голямо и умно куче, моя приятел Тауха. Бъди благосклонен днес към мене, по-благосклонен отвсякога, о велики Нана-бошо! Насочи стъпките ми по дирите на заека, насочи заешките стъпки към удара на моята стрела.

Но не веднага чу думите ми Духът на горите.

Слънцето се издигаше все по-високо, а аз неспирно и безпомощно скитах между големите скални блокове. Дълго време спирах неподвижен и оглеждах всеки най-малък блок по склона на скалата на Скокливата Коза, като непрекъснато си повтарях наум молитви към Нана-бошо. Но времето минаваше напразно. Най-лошото беше, че задуха лек вятър и се налагаше да заобиколя склона, за да застана срещу вятъра. Вече губех вяра, като мислех, че Нана-бошо не иска да чуе молбата ми, че повече цени живота на един страхлив заек, отколкото храбростта на моя Тауха. Но тъкмо когато вече бях близко до отчаянието, изведнъж на разстояние два хвърлея на стрела зад голям скален блок изскочи заек. Той се заозърта някак несъзнателно, сякаш опиянен от блясъка на слънцето, и бавно тръгна към близкия храст, като се укри в сянката му.

Трябваше да го приближа с широк кръг, за да мога през всяко време да се намирам срещу вятъра. За щастие слънцето светеше откъм моята страна, улесняваше моето зрение и ослепяваше погледа на животното.

Прилегнах на земята и започнах дебнешком да пълзя. Бавно, педя по педя, се придвижвах напред. Не се изправих, макар че острите кремъци ми нараняваха гърдите и лактите. Аз знаех, че мога да спечеля

само чрез издръжливост и при все че всяка крачка се изминаваше за извънредно дълго време, при все че се боях заекът да не се скрие в храста и да се изгуби в дупката си, не биваше да бързам, докато не се приближа на разстояние един хвърлен на стрела. Накрая се добрах до един нисък смриков храст, който ме скриваше от заешкия поглед. Тогава се приповдигнах внимателно, приклекнах на едното си коляно и бавно опънах лъка.

И в същия миг заекът се хвърли с луд скок встрани. Обаче направи това с частица от секундата по-късно. Аз пък също за частица от секундата се вцепених, защото не предполагах, че заекът е бил прицелна точка и на друг ловец, освен на мене.

Едно огромно сиво кълбо падна върху сивия гръб на животното. Аз гледах втрещен как един скален орел, забил ноктите в хълбоците на пронизливо цвъртящия заек, с широки удари на крилата си вдигаше във въздуха своята плячка.

Но моят лък беше вече опънат със стрела на тетивата. Обзе ме ярост към грабителя, който отмъкваше издирената от мене плячка. Още един удар на крилата, втори, трети... — и тетивата на моя лък високо запя. Преди орелът да се бе издигнал на безопасна височина, към него литна моята стрела. Със затаен от вълнение дъх и ненадейна радост аз видях как стрелата догони орела и се заби под дясното му крило. Крилата на голямата птица за миг затрепераха, с последни сили тя литна още нагоре, но след малко почна бавно да се спуща към земята с разперени крила.

Аз изтичах към орела. Беше още жив и готов да се бие. Той наежи пера. Дясното му крило безпомощно висеше надолу, но имаше друго мощно крило и не ми отстъпваше. Проточил клюн към мен, той яростно съскаше и беше почти толкова голям, колкото и аз. В първия миг се дръпнах назад, а той, настръхнал, страшен и яростен, налиташе с клюна и здравото си крило. Трябваше да внимавам — един удар на огромния клюн беше достатъчен, за да строши костта на ръката ми. Аз посегнах към томахавка.

Борбата беше кратка. Освободих от шиповете на мъртвата птица заека, който нямаше нужда да доубивам, и метнах на гърба си двойната плячка. Орелът беше много тежък. Крилете му се разпериха встрани, опашката му се влачеше по земята. Как изглеждахме ние? Може би изглеждаше, че голямата птица ме държи в ноктите си и насочва моите

крачки. Когато видях нашата обща сянка, аз се уплаших. Припомних си ония фигури, които се виждаха на нашия тотемен стълб. Това бе сянката на огромен човек птица.

Денят беше горещ и аз с мъка се добрах до лагера. Сили ми даваха радостта и гордостта от неочакваната победа. Едновременно с това обаче някъде на дъното на душата ми се таеше мъка, че един такъв прекрасен, такъв грамаден и страшен воин като той орел го бе поразила стрелата на едно малко момче, което не се е проявило с нищо и пред никого. Пред очите ми все още стоеше образът на ранената птица, която до последните минути се бореше, без да свие криле, без да скрие под тях глава.

Но аз забравих за всичко това, когато при входа на лагера чух гласа на своите приятели, които радостно ме посрещаха. Те се затичаха към мене. Видях техните опулени от учудване и радост очи. Разбира се, по примера на възрастните воители, които се връщат от лов с плячка — аз не обръщах внимание на детския вик на малките Ути, които още никога не бяха убивали скален орел.

Вървах право към палатката на Овасес.

Чул викове, старият воин излезе от палатката си. Аз сложих птицата пред краката му. Той се наведе и започна внимателно да оглежда крилата на орела. Чак когато видя моята стрела, обърна се с лице към мене и внимателно ме погледна. Всички мълчаха, а той изтегли стрелата от тялото на птицата, подаде ми я и каза:

— Ути, ти извърши първото мъжко дело. Върви нахрани кучето си, както ти е заповядал Горчивия Плод, а после ела при мене.

Тауха вече се чувствуваше много по-добре. Горчивия Плод беше голям магьосник. Неговите заклинания и билки имаха оздравителна сила. Бях забравил, че неотдавна съм извършил първия си мъжки подвиг и при вида на Тауха, който при появата ми се повдигна на крака, едва не се разхълцах като момченце. Кучето ме посрещаше със скимтене и вървеше към мене, като се олюляваше на отслабналите си крака. Аз го върнах при леговището му. Със смях разказах за своя лов, бързо очистих заека и извадих черния дроб.

Тауха се нахвърли на него като здрав гладен пес. Изглеждаше, че нищо вече не заплашва здравето му. Заедно с облекчението, с радостта, че навярно ще бъде вече здрав, хвана ме страшен яд на приятеля ми.

Когато той завърши своята гощавка и пийна вода с приготвените билки, застанах пред него с ръце на хълбоците.

— Тауха — говорех му аз, — ти си голямо и умно куче, но се прояви като слаб и глупав. Какво беше направил, та те нападаха злите духове на болестите? Мърша ли си ял, или болно животно? Твоят нос не те ли предпази, не можа ли да овладееш глада си? Днес аз извърших първото мъжко дело и днес ти си длъжен да ме слушаш. Не ти позволявам вече да ходиш сам на лов, Тауха!

Тауха обаче не оценяваше нито моята победа над орела, нито пък се отнесе сериозно към моите думи. Муцуната му лежеше на предните му лапи и преди още да съм изрекъл последните думи, той спеше. За това не му се сърдех много. Денят беше прекрасен, светъл. Очакваше ме награда от страна на Овасес. Вървах през площада към неговата палатка и се стремях да не се заглеждам встрани и да скрия радостта си, която се разпалваше все повече в мене като пламък на суха смрика.

Овасес ме чакаше при входа на своето типи. Той ме хвана приятелски за ръка и ме въведе вътре. Тук идвах за първи път и с благоговение разглеждах всичко наоколо. Палатката беше пълна с мечи, вълчи и еленови черепи, красиво старо оръжие, томаховки с украсени с резба дръжки, почернели от времето лъкове, украсени с пера, копия, лъскави гладки кожи и магьоснически знаци, които пропъждат злите духове.

По заповед на учителя си аз седнах на една от мечешките кожи, а той седна срещу мене, подпря гърба си на мека подложка и запали малка луличка. След това ми направи знак с ръка да започна своя разказ.

Воините скъпят своите думи. Затова и аз не се подчиних веднага на поканата му и не се разбъбрах като момичета, когато се връщат от реката. Аз притворих очи, за да си припомня как беше се появил заекът, ненадейното нападение на орела и полета на стрелата ми.

Най-после проговорих. Но отначало започнах да хваля, както подобава на гост в палатката на Овасес, неговите велики ловни подвизи, борбата му със сивата мечка, черепите на убитите зверове, мъдростта му на учител. Старият слушаше внимателно, притворил неподвижно очи, мълчалив, понякога ми се струваше, че спи, ако не беше лулата, от която се виеше непрекъснат дим на малки кълба. Той вдигна клепачи едва когато започнах да разказвам за момента, в който

бях видял своя заек при склона на скалата на Скокливата Коза, и от този момент не откъсна от мене очи нито за миг, макар че понякога думите засядаха на гърлото ми. Дори ако бях искал нещо да допълня, нещо да преувелича, аз не бих успял да го направя. Не можех да откъсна очи от черните блестящи зеници на Овасес. Говорех все по-тихо. Думите се ронеха все по-бавно. Когато свърших, усещах се слаб и изморен, като че ли бях изминал дълъг път без храна и питие, а целият мой велик мъжествен подвиг сега ми се виждаше празна работа, която не заслужаваше никакво внимание. Но Овасес стана и на неговото лице съзрях рядък гост — усмивката. Той се наклони към мене и сложи ръка върху опрениите на коленете ми длани.

— Моите очи — каза той — са щастливи, че могат да гледат храбривия син на Леоо-карко-оно-ма.

Сърцето ми пееше триумфална песен.

— Моят баща — отвърнах с гордост — произлиза от рода на Тецумсех.

— Тецумсех — кимна с глава Овасес — беше велик вожд. Той беше най-великият от всички вождове на племето. Също като Понтиак той предвождаше бойците ни в победни битки, водеше ловците на богати ловни плячки, а старците — на мъдри съвещания. Неговия глас слушаха всички племена и докато беше жив, сянката на пораженията не падеше на пътя на бойците, а щастието беше гост на всеки род. Когато загина, във всяко типично пееха за него тъжни песни.

И тук ненадейно Овасес, който никога без нужда не ускоряваше крачките си, не изкривяваше уста и не повишаваше глас, изведнъж стана и стисна юмруци. Сега неговият глас бучеше като ехо на приближила буря.

— Тецумсех, дядото на твоя баща, го убиха белите. И от неговата кожа си направиха ремъци да точат ножовете си. Те не позволиха тялото му да бъде погребано в Долината на смъртта, да не би Духът на великия вожд да намери пътя към Страната на вечния покой. Те го поканиха на голям съвет да изпуши с тях лулата на мира, а той вместо думите на мира срещна смъртта.

Аз не смеех да проговоря, не смеех дори да прошепна. Но гневът на Овасес накара косата ми да настръхне и по гърба ми пропълзяха бързи тръпки. Воинът замлъкна, тежко задъхан, накрая седна срещу мене и каза с уморен глас:

— Тецумсех е в Страната на вечния покой. Той винаги гледаше с гордост на твоя баща. Днес за пръв път гледа към тебе. За нашите племена настъпиха дни без слънце. Белите са повече от листата на гората. Те са по-силни от нас. По-силни от всички племена и родове. Но всяко момче, което тръгва по пътя на мъжа, е нова капка кръв в нашите жили. Днес ти направи това. Нека твоите крачки никога не се отклонят от пътя на воините.

Досега никой и никога не беше ми казвал такива думи. Аз трябваше да бъда щастлив. Но не бях щастлив.

През този ден вече не исках да слушам никакви думи. Дори гласа на Скачащата Кукумявка, дори лая на Тауха. Аз излязох от лагера, за да се скрия при Скалата на безмълвния воин. Изкачих се на скалата и седнах на високата издатина, която се намираще точно над водната бездна. Гледах към гората, чиито дървета привеждаха върхове под стъпките на втурналия се северен вятър. Това беше моята гора, моят приятел и дом. Някога по нейните пътеки е минавал дядото на баща ми, великият Тецумсех. От ехото на гласа му сивите мечки са се свивали като малки кученца и са бледнеели най-страшните врагове. Как е загинал Тецумсех? Аз видях със собствените си очи улучения от стрелата голям орел, който вдига нагоре закривения си клон и не свежда глава пред удара. Сълзите пареха очите ми. Северният вятър гонеше ниските черни облаци, слънцето се скри зад гората.

Едва когато се стъмни съвсем, чух някъде наблизо настойчив, упорит глас на сива кукумявка, глас, който често биваше условен знак между мене и Скачащата Кукумявка. Аз слязох от скалата и от мрака изскочи сянката на приятеля ми.

— Защо моят брат носи тъга в сърцето си? — шепнеше Кукумявката горещо. — Нима Кукумявката е престанала да бъде твой приятел?

Не можах да се държа като мъж. Хванах го за раменете. Той смаяно млъкна, а аз му обяснявах с бързи, объркани думи:

— Не, мой приятелю. Ти за мене си това, което е въздухът за орела. Моите уши са винаги отворени, когато ми говориш, приятелю, но днес слънцето не свети за мене, макар че убих голям орел. Тъжно ми е, Кукумявко.

Приятелят ми помълча още малко и бавно освободи раменете си от моите ръце. Видях го, че се усмихна.

— Овасес — каза той — за награда ни разреши тази нощ да отидем за риба. Забрави своята тъга.

Да му разкажа ли за Тецумсех? Не. Нека поне неговите мисли не бъдат смутени от мъка и гняв, слаби като ръцете на малките деца. Аз само кимнах с глава и затичах след него.

Впрочем нали пролетният дъжд, момичешкият плач и момчешката печал са по-кратки и от полета на лястовичка. Когато дотичахме до брега на реката, на който лежаха нашите каное, члуновете ни, аз вече се смеех също като Кукумяваката и се хвалех със сутрешната си победа. Кукумявката беше взел нашите лъкове и стрели, малък запас храна — значи можехме да тръгнем веднага. Овасес беше ни разрешил да вземем дори собственото му каное. Ние го спуснахме в спокойното крайбрежно течение.

Ние плавахме по течението и сръчно работехме с веслата, като се държахме към вътрешната страна на завоя. Тук трябваше особено много да внимаваме, защото силното течение можеше да ни понесе към другия бряг върху острите скали. Затова работехме упорито и мълчаливо, докато минахме завоя на реката и лодката ни започна да пори с носа си тихите вълни на широко разляната река.

Високата девствена гора тук се простираше до самите речни брегове. Минавахме покрай утъпканите в гъстия храсталак пътеки на водопоите. В нощта прощумяваха стъпки на диви животни в крайбрежните гъсталаци. Тъй като веслата ни безшумно потъваха във водата, ние лесно можехме да различим бързите крачки на снишената досам земята лисица, малко по-бързите и по-шумни крачки на вълка или тежкия тропот на лосовите копита. След един завой попаднахме на цяло семейство еноти, мечки перачки, малки смешни зверчета, които внимателно изплакват във водата всеки свой къс храна, преди да я изядат. Уплашиха се едва когато високо се разсмяхме.

Дълго време плавахме и внимателно отминавахме водовъртежите и издадените над водата като огромни гъби мъхнати камъни. Реката се проясни, звездите надникнаха иззад облаците, северният вятър отдавна беше отминал на юг.

До целта, до Езерото на бялата видра, стигнахме едва когато източната страна на небето стана ясна като блясъка, който грееше в

яносините очи на моята майка.

Когато изгря слънцето, което ние с нетърпение очаквахме, защото моментът на слънчевия изгрев е най-хубавото време за риболов — във водата се разгоряха искри, по-гъсти от звездите на августовско небе. Ние плавахме към пясъчните плитчини, където на ранното слънце се грееха тлъсти, едри щуки.

Изведнъж Кукумявката захвърли веслото и грабна лъка. Аз проследих погледа му. По брега отиваше на водопой семейство елени. Отпред крачеше голям като крайбрежна скала рогат мъжкар, на чиито рога слънцето палеше бели пламъчета. Крачеше и удряше с копита, без да обръща внимание на шума, който сам вдигаше, горд като велик вожд. След него вървеше кошута, а редом с нея тичаше, опряно в хълбока ѝ, младичко еленче и ситнеше на тънките си крачка, които трепереха и се подгъваха в коленете.

Аз хванах Кукумявката за ръцете.

— Остави лъка — пошепнах му.

— Какво?!

— Остави го, казвам ти.

Еленът се спря и погледна към нас. Той застана така, че да заслони с тялото си кошутата и малкото еленче.

— Остави лъка — повтарях аз.

Кукумявката ме погледна внимателно, сви рамене и хвърли лъка на дъното на лодката.

Ние плавахме все по-нататък. Еленът наведе глава над водата. Еленчето изблея, сякаш се бе засмяло момиченце.

— И без това беше далече за стрелата — казах аз равнодушно, но Кукумявката, ядосан, че не му позволих да изпробва силата на своя лък, дори не обърна глава.

Слънцето се беше вече издигнало над върховете на дърветата, когато ние доплавахме до първата плитчина. Но щом сянката на нашето каное докосна ятата риба, тя заподскача така ненадейно, че водата около лодката просто закипя. Ние се бяхме приближили като невнимателни деца! Трябваше да върнем лодката на дълбокото.

Водата бавно се успокояваше. Измина доста време в чакане, докато топлият блясък на слънцето отново примами рибата в плитчината. Сребърните гърбове на рибите лъщяха под водата като острия на ножове.

Едва когато успокоените и уверени в себе си тлъсти щуки отново замряха неподвижно в плитчината, ние започнахме с леки удари на веслата да обикаляме плиткото място, та да не плашим рибата със сянката на лодката. Най-после се доближихме на удобно за стреляне разстояние.

Тоя ден аз нямах никакво желание за лов. В замяна на това пък Кукумявката беснееше. Всяка негова стрела се показваше на повърхността на водата заедно с набодена на нея риба. Когато настъпи време за връщане, цялото дъно на лодката беше покрито с големи и тлъсти щуки. Тоя ден Кукумявката имаше щастлива ръка.

Палатката, в която живеехме с Кукумявката, беше много малка за угощението с наловените щуки. Малко преди да се здрачи, ние запалихме зад палатката голям огън, около който се събраха най-младите Вълци от лагера. Щуките бяха едри и тлъсти. Миризмата на печена риба примами към огъня не само Младите Вълци, но и всички кучета от нашия лагер.

Печехме рибата на слаб огън, набита на лескови шишове или на стрелите, а Скачащата Кукумявка разказваше за пътуването до езерото, за ятата от риба, за елените при водопоя — хвалеше се със своя лов. Впрочем той имаше право, защото рядко се удаваше на младите момчета да уловят на Езерото на бялата видра толкова големи риби.

Разпитвах ме за моя орел. Но аз все още не бях склонен нито да съчинявам за това песни, нито пък да разказвам извънредно подробно. Избрах си една голяма тлъста щука и мълчаливо се отдадох на насладата от добре заслужената почивка, на лакомството и безделието.

Над върховете на смърчовете се беше надвесил тесният сърп на месеца, когато изведнъж над цялото наше селище загърмя гласът на тъпаните. Скочихме на крака. Това беше тържествен глас — ниското басово боботене, което в тоя момент се чуваше, обикновено означаваше начало на някакви тържествени ловни или военни танци. Естествено никой вече не искаше и да знае за рибата. С останалата половина от моята щука се зае Тауха, а ние забързахме към Площада на големия огън.

Огънят вече пламтеше. Край него на кръгъл камък лежеше огромен ловджийски тъпан, който изнасяха на площада само когато

Горчивия Плод трябваше да танцува в чест на великите духове или боговете.

Около огъня стояха всички воители от селцето с най-празничните си облекла, с кичури от пера на орли и кукумявки, с елечи и панталони, на които бяха извезани родови и тотемни знаци. Ние, малките момчета, заставахме зад тях и с голямо нетърпение чакахме момента, когато пред очите ни ще се появи Горчивия Плод, изправил се на площада, страшен и тайнствен. Воините пееха Песента на перата.

*О, велики воители,
чуите гласа на орловите пера
как пеят за мъжество,
чуите гласа на орловите пера
как пеят за полета на великата птица.
Чуите как пее перото на кукумявката
и вашата крачка нека да е лека
и тиха като нейния летеж.
О, воители,
чуите Песента на перата.*

Песента, започнала отначало тихо и ниско, се издигаше все по-високо, гърмеше все по-силно. Ние слушахме Песента на перата, на орела и кукумявката, за лястовицата и дивата гъска, за лебеда и ястреба.

Когато песента замлъкна, в тишината изведнъж се чу писък на излязъл на лов орел и в кръга на воините се втурна магьосникът Горчивия Плод. Този път той беше обкичен от главата до петите с птичи пера. Заедно с първите му крачки гръмнаха тъпаните, пищялките нададоха кратък и силен врясък и пак замлъкнаха.

Когато видях Горчивия Плод, сърцето ми заби, дъхът ми за момент спря. Горчивия Плод беше прикрепил на раменете си големите крила на убития от мене орел. В главата ми проблесна мисъл, все още несмела, но пълна с надежди. И не само на мене ми мина през ума, защото и Скачащата Кукумявка, като видя крилата върху раменете на магьосника, ме хвана за ръката и силно я стисна. Но ние не разменихме нито дума. Никой мъж не бива да изказва гласно своите надежди, докато не се изпълнят.

Ние се вмъкнахме в първия кръг на войните. Близо до нас мина Горчивия Плод, който обикаляше като огромна птица край огъня. Отново настъпи тишина — чуваше се само шумът на перата върху рамената на Горчивия Плод, неговото бързо дишане и пращането на горящите в огъня клони.

Най-сетне, като че се издигаше на крила, магьосникът скочи на големия тъпан, заобиколен от осем воина. Те започнаха да въртят тъпана с лява ръка, а с дясна да бият такта на танцуващия магьосник. Аз притиснах длани до гърдите си, Горчивия Плод танцуваше танца на орел, излязъл на лов. Той ту бавно се отпускаше на разперените си крила, ту бързо обикаляше в кръг, като от време на време свиваше крила и падаше бързо на колене, за да се понесе след малко с висок скок нагоре и да танцува в широк кръг, както правят големите скални орли.

Звукът от тъпаните постепенно се усилваше, за миг затихваше, за да добие отново бързина и сила. В неговия все по-ускорен ритъм започна да се промъква нов звук — високият оглушителен врясък на пищялка.

И тогава от кръга на войните изскочи помощникът на Горчивия Плод, Светлосиния Кон. Аз хванах Скачащата Кукумявка за ръката, спогледахме се. Светлосивия Кон под коленете си беше завързал лапи на заек, а надлъж по лицето, близо до ушите му, под кичура пера висяха две заешки уши.

Значи това беше Танцът на орела, който хваща заек.

Горчивия Плод продължаваше непрекъснато да обикаля големия тъпан. Все по-бърз ставаше тропотът на стъпките му. Гласовете на свирките се носеха в нощта. Пламъкът на огъня се издигаше все по-високо...

И ето по едно време „орелът“ — Горчивия Плод, се нахвърли върху „заека“ — Светлосиния Кон. И тогава? Тогава разбрах, че моята надежда ще се осъществи. В същия миг измежду кръга на войните падна дълга тъпа стрела и потъна в перата на магьосника. Орелът магьосник падна.

Настана дълбока тишина. Само далечното ехо ни донесе звуците на тъпаните. Никой не смееше да помръдне, никой не смееше дори да въздъхне. Изглеждаше като че ли и червените езици на пламъка бяха замрели неподвижно. А когато острият писък на свирката отново раздра

тишината и тъпаните оживяха отново, магьосникът скочи, вдигна лице към луната, протегна ръце нагоре и извика:

— Сат-ок!

— Саат-оок! Саат-оок!

Всички повториха вика на магьосника. Това име за пръв път се понесе над лагера, поляната, реката и гората.

Магьосникът се завъртя за последен път. А след това изтича към мене, хвана ме за ръката и ме замъкна в средата на кръга.

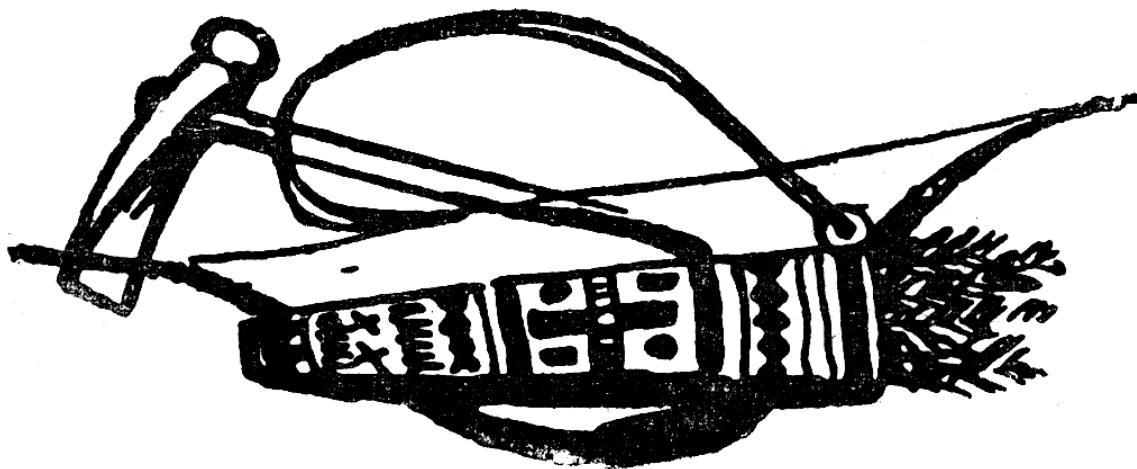
— Сат-ок! Сат-ок! Сат-ок! — все по-живо викаха воините, все по-страшно пицяха пищялките, все по-силно биеха тъпаните.

Аз бях обзет от радост и гордост. Великият магьосник Горчивия Плод изобрази с тези танци пред цялото селище историята на моята победа над орела и ми даде име. Аз се наричах Сат-ок, Дългото Перо. Вече никой няма да ме нарече Ути — Мъничкия.

Аз имах име!

Започнах да танцувам Танца на победата и радостта.

Едва когато дъхът ми спря, когато след един скок паднах на коляно и не можах да се вдигна, а някои се наведе над мене и ми помогна да стана, едва тогава забелязах, че в кръга на воините, които произнасяха за пръв път моето име, се намираще Високия Орел, моят баща, внукът на великия Тецумсех.

*Маниту, Маниту, Маниту,
слаб съм аз и покорен, а ти всемогъщ.
Маниту, Маниту.*

(Из военните песни)

Два дни след като бях получил име, когато слънцето стоеше в най-високата точка на своя път, а ние, Младите Вълци, тъкмо бяхме привършили всекидневните си занятия под ръководството на Овасес, до нас долетя неколкократно писък на съсел откъм близкия хълм. Това беше часовият на лагера, който известяваше, че се приближава чужд конник. Ние забързахме към вратата, а след малко по пътя се раздаде тропот от конски копита.

По шарките на сбруята на коня разбрахме, че непознатият човек принадлежи към най-отдалечените южно от нас родове от нашето племе. Конят започна неспокойно да рие с крака, като вдигаше кълба прах досами нас, а ездачът тежко слезе от гърба му. Той вдигна за поздрав дясната си ръка, след което се приближи към нас. Ние чакахме да заговори.

— Заведете ме при вожда, Млади Вълци — проговори с пресипнал глас той, — искам да видя Високия Орел.

Аз излязох напред.

— Високия Орел е още тук. Аз съм негов син. Върви след мене — казах аз и поведох пристигналия към палатката на Овасес, където отсядаше баща ми по време на пребиваването си в лагера.

Младият воин, който вървеше след мене, дишаше тежко, цялото му лице бе покрито с дебел слой прах, устните му бяха сухи, изпръхнали, а от тежката му походка личеше, че е яздил дълго време своя кон. Понякога той дори залиташе леко встрани, а раменете си изправи едва когато беше пред входа на палатката.

Той беше мъж на около трийсет години, висок и строен. Завързаната му нагоре коса образуваше кичур, в който стърчаха две пера на кукумявка. По голите му гърди и рамене се стичаха гънки струи

пот, издълбали в прахта браздулици с тъмни брегове. Колко дни е препускарал той на седлото? Какво го гонеше насам?

Баща ми седеше в палатката на Овасес заедно със стопанина и с Танто. Когато пратеникът влезе в типито, баща ми забеляза, че едва се държи на крака, тутакси му посочи място до себе си и му подаде запалена лула. Гостът настървено засмука и искаше да каже нещо, но гласът му не го послуша. Аз стоях на входа неподвижен, мълчалив и вътрешно се молех да не ме изпъдят.

Никой от възрастните не издаваше вълнението си, но аз ясно виждах, че са обезпокоени от ненадейното посещение. Особено потъмнели бяха очите на Овасес, който така навеждаше глава, та личеше, че в мислите му има тревога.

— Какви вести донесе? — попита баща ми пристигналия.

Непознатият вдигна глава.

— Родът на тановете трябваше да се върне в главния стан на племето. На земята на тановете стъпи Вап-нап-ао с отряд въоръжени бели войници от кралската конница.

Отново чух името Вап-нап-ао и пак изговорено с притихнал и пълен с ненавист глас. Какво означаваше това име? Какъв беше този, който го носеше?

Пристигналият говореше по-нататък:

— Вап-нап-ао се насочва към главния ни стан и носи със себе си хартия със заповед до племето да отиде в резервата. Нашите разузнавачи видели вече Вап-нап-ао при кантората на Дебелия Търговец, където хората от кралската конница обикновено разполагат своите лагери.

Баща ми стана.

— Иди да се нахраниш и починеш — обърна се баща ми към госта от рода на тановете, а после даде знак на брат ми:

— Повикай Горчивия Плод, нека събере всички на Площада на големия огън.

След малко големият тъпан започна да събира на съвет всички обитатели на лагера. Ние за пръв път чувахме такъв ритъм на тъпана. Но изглежда повтаряше страшни звуци, защото тоя път воините не отиваха гордо и важно на съвет, а просто тичаха като при зов за бойна тревога. Дори спънатите на паша около палатките коне започнаха да се въртят, неспокойно наострили уши.

Заедно с другите момчета аз седнах далеч от големия огън, защото ние не само че не можехме да вземаме участие в съвета, но не биваше да чуваме това, което се говореше там. Ние седяхме, мълчаливо загледани в кръга на възрастните, председателствувани от баща ми и Горчивия Плод. Отначало продължително говори Скъсания Ремък от рода на тановете, после баща ми, а след него Голямото Крило. Някой от по-младите извика нещо силно, но не разбрахме думите му. Само видяхме как след неговия вик няколко млади вдигнаха своите ножове във въздуха. После пак заговори баща ми. Младите воители наведеха глави. Накрая още един път взе думата Горчивия Плод.

Изгря месецът, запламтя огънят, а съветът все още не свършваше. Аз седях, притулил се до Кукумявката. Вечерта не беше студена, ние се бяхме завили с мечешки кожи, а все пак ни побиваха тръпки като от мразовит вятър.

Най-после се раздаде писък на орлова свирка, която свикваше младежта. Съветът завърши. Ние се приближихме до неподвижно застаналите воители и баща ми се обърна към нас:

— Млади Вълци, слушайте внимателно моите думи. В нашата гора, в нашите прерии стъпи чужд човек със своите войници. Чуждият човек иска да ни вземе гората и равнината и иска да отидем на друго място в една гора, която се нарича резерват и от която не се разрешава да се излиза, като от клопка. Но нашето племе е племе на свободните шеванези и такова ще си остане. Белите са извънредно много, та не можем да воюваме с тях. Те са много по-силни от нас. Те имат такова оръжие, каквото ние не познаваме, а на мястото на един убит ще се появят десет други. Ние обаче трябва да ги спрем и да ги накараме да се заблудят. Вие ще се върнете в главния стан и заедно с жените и децата ще потеглите към Земята на солените скали. Ще ви поведе Овасес. Бойците ще останат с мене. Ще тръгнете преди разсъмване. Това е всичко.

Никой от нас, младите момчета, не разбираше много думите на баща ми. За пръв път в живота си чувахме думата „резерват“. За пръв път узнахме, че може да съществува гора, в която не се живее, която не е дом на свободни племена. Ние не разбирахме всичко това. Не знаехме какво означава то. Нито Скачащата Кукумявка, нито аз, нито близнаците от рода на капотите. За белите хора бяхме чували съвсем малко извън онова, което се пееше за битките на нашите бащи и деди,

извън онова, което бях слушал от Овасес за Тецумсех, освен това, че са чужди, непознати и страшни врагове.

Трябваше, на всяка цена трябваше, още тази вечер да поговоря с брат си Танто. Той навярно ще може да ми обясни много неща. Той беше свидетел на съвещанието в палатката на Овасес, когато за пръв път чухме името на Вап-нап-ао. Той навярно разбира с какво ни заплашва чуждата дума „резерват“ и ще може да обясни защо нашето голямо и могъщо племе, което има толкова храбри воини, не може да започне борба с племената на белите хора, с войниците, за които знаехме, че рядко се явяват в нашата гора и произхождат от племето, наречено кралска конница.

Трябваше да поговоря с брат си. Ние със Скачащата Кукумявка час по-скоро прибрахме вещите си и забързахме към палатката на Танто.

За щастие той беше сам. Когато се приближихме към него, той дори се усмихна. Това ми вдъхна смелост.

— Танто, братко мой — помолих го аз, — кажи на мен и приятеля ми кой е този Вап-нап-ао? Защо не можем да се борим с белите? Защо ни натирват в затворена гора? Танто, преди два дни аз получих име. Кажи ни всичко това, за да не бъдем като пеленачетата, за които светът не е по-голям от майчината гръд.

Брат ми отначало се ядоса, измърмори нещо, че не било сега време за такива разговори, а било време да се събират палатките, но накрая се съгласи.

Понеже не искаше да ни заварят в палатката другите двама млади воини, които живееха с него, той ни хвана подръка и ни поведе към склона под Скалата на безмълвния воин.

Наоколо цареше дълбока нощ. Под блясъка на мълчаливата луна водата блестеше като рибена люспа. От далечината до нас достигаше воят на вълк единак.

Танто разказваше:

— Преди много поколения, преди да се роди дядото на моя баща, великият Тецумсех, нашите племена владеели цялата земя, която белите наричат Америка, от море до море, от северните снегове до грамадните планини на юг.

За нито едно от нашите племена не липсвали гори, неизбродни пътища, широки равнини, по които пасели бизонови стада. Когато едно

племе се сблъсквало с друго, когато водили бой за ловни райони, борбата била благородна, без лъжа и предателство. Затова, когато дошли първите бели хора, ние не сме ги посрещнали със стрели, нито с удари на томаховките.

Но на тях им харесала нашата земя. Те прииждали все повече. Започнали да строят свои селища, да грабят нашите гори и равнини. Когато силата им нараснала, те престанали да бъдат мирни и кротки. Започнали безмилостно да ни избиват. Имали оръжие, което нашите прадеди не познавали. Тяхното могъщество от ден на ден растяло. Те използвали старите вражди между нашите племена, насъсквали ги едно срещу друго, а после избивали победителите. Те убивали всеки срещнат индианец. Само мъртвият индианец бил добър за тях. За смъртта на всеки стопанин на нашите земи те плащали на своите воини висока цена. Одирали от главите им кожата, за която техните вождове давали награди. Най-голяма награда давали за скалп на воин, но заплащали също така и за скалпове на жени и деца. Когато сме се защищавали, тяхната войска се нахвърляла върху племената и ги избивала, както глутница вълци разкъсват през зимата семейство елени. Още по времето на великия Тецумсех те били хиляди пъти по-силни от нас. Под водителството на Тецумсех нашите племена се впуснали в последен решителен бой срещу белите и загубили този бой. А Тецумсех загинал, когато отишъл да се споразумее с белите за спасението на оцелелите жени и деца. Оттогава ние сме станали толкова слаби, а белите така силни, че престанали дори да ни убиват, престанали да дават награди за скалповете. Но на тях все не им стигат нашите земи и нашите гори. Те избрали най-лошите, най-бедните на дивеч гори и най-оскъдните на риба реки и ги дават на свободните племена, без да ги питат дали искат да живеят там, ще имат ли с какво да се прехранват. Тези места нарекли резервати и натирват там всички племена, всички останали все още живи свободни родове. В резерватите цари глад, а болестите, донесени от белите, погубват хората. Малките момчета хрочат кръв и умират, преди да са успели да си извоюват име. А войските на кралската конница гонят в резерват тези, които все още са свободни, като зверове в клетка под покровителството на Кен-Маниту, Духа на смъртта.

Танто замлъкна за миг, а ние не продумахме нито дума. В реката подскочи риба. Зашумяха крилете на голяма кукумявка.

Танто продължи.

— Ние сме последното свободно племе индианци, което хората от кралската конница не са успели да закарат в резерват. Откакто нашият баща е вожд, а това трае повече от годините, на които сме ние с тебе, все го преследва заповедта на белите вождове да им се закълне, че ще се покори и ще отиде заедно с цялото племе в резерват. Но баща ми е казал, че докато е жив, няма да се подчини на заповедта им и няма да се закълне пред никого. Баща ми каза, че се е родил свободен и свободен се е родил неговият род, неговото племе. И откакто е станал вожд, постоянно ни преследват хората от кралската конница. Ние сме твърде малко племе, та белите нямат сметка да изпрацат срещу нас голяма войска. Но те ни преследват непрекъснато. Понякога ние успяваме по за няколко години да отклоним преследванията, да се скрием в гората, да избегнем погледа на белите вождове. Някои бели ловци и някои търговци, такива като Дебелия Търговец, са наши приятели и не донасят на кралската конница за местонахождението на нашите станове и селца. Но мине ли известно време, трябва да се пренасяме от място на място и да крием следите си. И тъкмо сега отново са открили следите ни. Води ги Вап-нап-ао. Той е изпратен от краля на белите хора, който живее зад голямата солена вода. А самият Вап-нап-ао, Бялата Змия, е малък вожд от кралската конница. Обещана му е голяма награда, ако хване нашето племе и го откара в резервата в южния щат Алберта. Веднъж той се опитал да ни излови, когато съм бил на две години. Но тогава го настигнала стрелата на Голямото Крило и мислехме, че е загинал. Успяхме да заличим следите си. А откакто си се родил ти, племето живееше на спокойствие. И сега Вап-нап-ао отново се върна. И отново трябва да тръгнем на път...

Когато небето на изток стана светлосиньо, а последните звезди залязваха зад гората ние потеглихме на път. Цялата ни покъщнина бе натоварена на „травоис“ — носилки от прътите на палатките. С единия край закрепени върху конския гръб, а другият оставен да се влачи по земята. Дори кучетата теглеха своите малки носилки — маршът трябваше да бъде бърз.

Засипахме огнищата и наредени един зад друг, потеглихме след Овасес към главния стан.

*О, духове, елате от далечни долина,
елате и ми покажете моя нов път.
О, духове, елате, защото вятърът пее за
смъртта
и всеки лист за нея ми шепти.
Елате, духове, и посочете ми
слънчев път за Страната на вечното
мълчание.*

(Песен за смъртта)

Пътувахме вече втори ден. Вървахме през гората с бърз марш, рядко се спирахме само за ядене, а нощуването, макар и да започваше късно през нощта, свършваше доста преди да се е разсъмнало. Сутрин все по-ясно се чуваше понесеното от разни страни далечно ехо на тъпаните, които призоваваха всички родове на племето в долината на Буйния поток. Ние бяхме вече близко до тая долина.

Когато минахме границата на гората, пред очите ни се откри изглед от скалисти планински склонове. Грамадни скали се надвесваха над нас, сякаш протегнали към главите ни сини каменни юмурици. Пътеката започна да криволичи с широки стръмни завойи и най-сетне към пладне, когато слънцето започна остро да жари изморените ни плещи и да ослепява очите ни, пред нас се разтвори тясното ждрело в началото на скалистата долина.

Тук започваше каньонът, който води към Буйния поток. Човек би могъл да помисли, че някой огромен воин е разсякъл на две скалата с томаhawk си и е оставил в нея дълбока мрачна пукнатина. Ние влязохме сякаш в страната на сенките. С всяка стъпка от двете страни растяха каменните стени. Отначало височината им не надминаваше нашия ръст, но след няколкостотин крачки те толкова се извисиха, че едва можехме да съзрем тесен къс небе. Тук цареше студ и тъмнина. По стените се стичаше вода и се събираше в малко езеро. Изморените коне почнаха да гасят жаждата си. Ние също се навеждахме над парливата със студа си гладка повърхност.

Най-последно между двете скални стени заблестя светлина откъм долината.

Тя беше около половин километър широка. В средата шумеше река и напояваше със своята влага буйните ливади по двата бряга. Долината беше разположена от север към юг, а околните скални стени изглеждаха без ни най-малка пукнатина. Само направо срещу нас, на отсрещния бряг на реката, от една широка пукнатина протичаше широк поток. Оттам минаваше път за истинската долина, където трябваше да се съберат родовете на нашето племе — капоти, танове, викминчи и сампичи.

Брод на реката имаше малко по-нагоре от нас. По това време на годината водата не достигаше дори до коремите на конете. Ние лесно я прегазихме и навлязохме в обширната ливада, обрасла с трева и шалвей, чиято остра миризма изпълваше цялата околност.

Навлязохме във втория каньон. Потокът отдясно и стената откъм лявата ни ръка вървяха все на юг. Едва след час ходене каньонът се насочваше на изток, а скалната стена от лявата страна ненадейно се прекъсваше и образуваше остър ъгъл с друга, проточена на север скала.

Ние се спряхме на края на поляната, зад която се простираше гора с такива гъсто вплетени клони на дърветата, че между дънерите цареше вечна сянка.

Именно на поляната пред тази гора се намираще главният стан на племето шеванези.

На другия ден вечерта пристигнаха воините под водителството на баща ми. Понеже кралската конница не била още тръгнала в поход, баща ми и воините напуснали лагера на Младите Вълци, като направили голяма дъга в обратната посока на тази, в която се движеха изселниците от главния ни стан. Те искали да отклонят нападателите колкото се може повече от главния ни стан. Едва вчера вечер възвели към нас, без да оставят след себе си никакви следи, за да съберат по-голям брой бойци или да започнат борба, или да насочат противника по измамни следи за дълги месеци.

Тоя път не посрещнаха с песни и радостни танци вожда, който се връщаше с воините си. Всички се държаха отделно — отделно бойците от всички родове, вече боядисани с военни багри, отделно жените и децата, отрупани при стадата товарни коне, отделно и ние. Младите Вълци, на които Овасес не беше позволил да се видят с майките и

домашните си. Целият стан мълчеше. Свити бяха пъстрите типични на жените, дори малките деца играеха мълчаливо.

Наскоро след връщането на баща ми и воините на лагерния площад излезе Горчивия Плод и насипа от цветен пясък фигури на бели хора, покри го с шамански знаци и ги свърза помежду с изображението на Вап-нап-ао, Отровната Змия.

Всички родове го обиколиха с широк кръг. В първите редове застанаха бойци, боядисани за военни танци. Зад техните гърбове се тълпеше младежта, жените, много от които имаха разплакани очи, малки деца и старци с треперещи глави.

Когато от кръга на бойците излезе баща ми, Горчивия Плод започна в пълната тишина своя танц около фигурите от цветен пясък и ту се виеше като орел, ту съскаше като змия. Още не бях виждал такъв танец. Той ту дебнеше дълго време, ту отново се хвърляше напред със скок, който напомняше скока на бялката. Отначало обиколи фигурите три пъти, а после се хвърли върху тях. С трескави движения събра пясъка и най-после го разхвърли с шепи като пепел в четирите посоки на света.

Тогава каза на баща ми с висок, почти женски, несвой глас:

— Води бойците срещу белите. Нека започнат борбата. Духовете на нашите бащи и духовете на бащите на нашите бащи ми казват, че ще ви помогнат да победите.

Но баща ми мълчеше. Аз виждах ясно лицето му и ми, се струваше, че макар след думите на Горчивия Плод да не беше дори помръднал веждите си, в очите му пламна огънят на страшен гняв.

Горчивият Плод отново пристъпи една крачка към баща ми и отново започна да повтаря:

— Води своите бойци против белите... Духовете на нашите бащи и на бащите на нашите бащи...

Но тогава се случи нещо, което никой не бе очаквал.

Баща ми вдигна ръка нагоре и прекъсна магьосника. Това никога не беше се случвало. Защо баща ми направи това тъкмо тогава, когато духовете чрез устата на магьосника му повеляваха да започне победна борба? Изглежда, че никой не проумяваше това, дори някъде редицата на воините неспокойно се раздвижи.

Баща ми каза:

— Не, Горчиви Плоде, не ни изпращаш ти да победим. Съветът на воините друго е решил. Ние няма да влезем в открит бой. Не духовете ще ни помогнат, а силата на собствените ни ръце и лисичата ни хитрост. — И тук бях уверен, че в гласа на баща ми трепна по-весела нотка. — Ако искаш да дойдеш с нас там, дете ни заплашва опасност в борбата, ще зарадваш сърцата ни, защото твоята десница също така ще ни потрѣбва, както твоите магии и разговори с духовете.

Изтрѣпнах от страх. Изглежда, че и другите се бяха също изплашили, защото в настѣпилата тишина можеше да се чуе дори човешкият дѣх. За прѣв път вожд на племе се беше опълчил срещу духовете, които говорят чрез устата на магѣосника. А нали Горчивия Плод, господар на живота и смъртта, можеше да изпрати срещу него само с една своя мисъл, с едно движение на ръката ударите на грѣмотевицата. Трябва да е бил много силен гневът на баща ми, задето чрез устата на магѣосника духовете проговориха не това, което бе решил съветът на воините. Те стояха един срещу друг — баща ми и шаманът — и мълчаливо се гледаха в очите.

Моят страх се превърна в гняв. Всяка минута бях готов да скоча в помощ на баща си дори срещу духовете и грѣмотевиците.

Но Горчивия Плод отстъпи пред волята на вожда. Той вдигна нагоре ръце и каза:

— Ти имаш хитрината на лисицата, мъдростта на кукумявката и силата на мечката. Нека да е така, вожде, както сам заповядаш.

Баща ми наведе усмихнато глава. Сега, във военно време, съветът на воините и той решаваха всичко. Те имаха сега по-силен глас от гласа на духовете и бяха по-мъдри от тях. Горчивия Плод отстъпи. Той бавно се върна в кръга на бойците. Тогава по знак на баща ми запалиха огън на голямата, приготвена за военни танци клада. Пламъкът лумна, освети голите до пояс тела на бойците, отрази се върху остриетата на ножовете и томаховките и пробягваше по зениците.

Пред огъня застана баща ми. На раменете му се люлееше кичур пера и достигаше до земята. На главата му блестяха тънко подострените рога на бизон. Гърдите му, боядисани на жълти и червени ивици, изглеждаха като някакъв голям пламък.

Той отново вдигна нагоре ръка, а на тоя знак отговориха тъпаните, пищялките и флейтите. Техният отначало бавен ритъм

постепенно вкарваше един по един бойците в широкия кръг на танца. Започваше военен танц.

Ето воините тръгват в поход, заминават на дълъг и далечен път, ето как се промъкват към лагера на врага, притаяват се в тъмнината, опъват лъковете, готвят се да хвърлят копия и бойни секири. После всичко замира в очакване на заповедта на вождя, а когато се понася над долината страшният военен вик, тъпаните, флейтите и пищялките изпадат в луд ритъм, воините се хвърлят в атака и започва бой. Звъннаха вече тетивата на лъковете, втурнаха се в нощта смъртоносните стрели, литнаха копия и томаховки и започна борба гърди срещу гърди. Заблестяха ножове, на удара отговаряше удар, на скока — скок. Военните викове нарушават покоя на звездите и отекват по-силно и от гръмотевичен тътен между скалистите стени на долината.

Най-после измежду жените излиза най-старата жена на племето и запява военна песен, с която слави храбростта и подвизите на своите синове. След всяка строфа на песента кръгът на бойците спира танца, в който сме се вмъкнали дори ние, момчетата, всички вдигаме нагоре ръце и извикваме трикратно:

— О, Маниту! Тингав-сусима! Тингав-сусима. Тингав-сусима! О, Маниту! Помогни да победим! Помогни да победим! Помогни да победим!

И отново започва танц, бърз като смъртоносна борба, и отново подхвана своята песен старата индианка за храбрите воители, които са извършили велики подвизи, а днес почиват в Страната на великото мълчание.

Вече се разсъмваше, когато догаряха последните пламъци на огъня, когато идваше краят на танца и песента. В пълно мълчание воините, разделени на два отряда — пехотен и конен, — отидоха в сянката на каньона и безшумно изчезнаха в нея като нощни духове.

Рано сутринта дълга върволица натоварени коне тръгнаха на север. При нас не беше останал нито един воин, само ние, Младите Вълци, имахме оръжие и бяхме единствената охрана на застрашените от вражеско нападение старци, жени и деца. Преди да тръгнем на път, Овасес ни обясни, че можем от днес да се виждаме и разговаряме с близките си.

Разрешението ни подеждува като попадане на искра върху гола кожа. Всеки искаше веднага да тръгнем и намерим майките си, които

още вчера ни поздравяваха отдалече с ръкомахане, с погледи и усмивки. Ние искахме да хванем ръцете им и отблизо да чуем гласа им, да усетим дланите им върху косата си. Но ни спря леката усмивка и ироничният поглед на стария воин. Затова до обед разрешихме първом на най-малките да се пръснат из тълпата. Едва, когато те се върнаха, ние се завтекохме стремглаво към близките си.

Знаех, че майка ми се намира някъде в предната част на шествието. Аз подгоних коня с такава бързина, че няколко пъти препуска в галоп. Чух вика на няколко девойки, които заядливо ми се надсмиваха. Но не открих никъде майка си. А сутринта ясно видях високия ѝ силует някъде тъкмо в челната група на шествието. Смутен от подигравките на девойките, аз още веднъж обиколих цялата челна част на шествието, водено от един старец — грамаден прегърбен мъж, който яздеше малко конче, толкова малко, че краката на ездача едва не се влачеха по земята.

Близо до стареца, който предвождаше шествието, яздеха още двама — Голямото Око — глухият от рода на тановете и славният някога воин Черната Мечка, който тъкмо в една борба с мечка, вече пред прага на дълбока старост, беше загубил лявата си ръка до лакътя. След него се точеха няколко натоварени коне и мъкнеха носилки със сдиплени палатки. Още по-нататък се разгъваше редица от жени, деца, млади момичета.

Товарните коне стъпваха бавно и носеха големи вързопи, върху които седяха и се поклащаха в такт с конските крачки опитомени от децата свраки, чавки и врани.

Ето идва малко момиченце от нашия род и държи в ръката си два опитомени бобъра. На рамото на по-голямата ѝ сестра, която върви до нея, седи рижа катеричка и се прикрива с рунтавата си опашка. На няколко крачки по-нататък върви момченце на около четири години, което дори у мене, Младия Вълк, момче с извоювано име, събужда лека завист — то води на дълъг ремък няколко пъти по-голяма от него кафява мечка. Зверът стъпва с ленива важност, с нос досам рамото на стопанина си, и се люлее като пън върху спокойна речна вода.

А сега се доближава голяма група жени и най-последно виждам — виждам светло лице и коса, заплетена на две страни, с цвета на слънчевата светлина. Срецам погледа на очи ясносини като северните небеса. Това беше майка ми!

Препуснах към нея и спрях коня така внезапно, че няколко жени извикаха от страх или от яд, а моят кон, който се бе изправил, едва не падна по гръб. Но преди да стъпи на краката си, аз скочих на земята и се затекох към протегнатите към мен ръце на мама.

Колко хубава, беше мама, жена на знаменития вожд на племето шеванези. Различна от другите жени, с бяло лице и светла кожа — затова я наричаха Бялото Облаче. Висока и стройна в своята рокля от тънка еленова кожа, богато обшита със знаците и цветовете на племето, със златни нарамци на украсените с ресни ръкави. Тя се смееше с нисък глас и ме викаше по име. За пръв път чух своето мъжко име, изговорено от устата на майка ми:

— Сат-ок! Знаех, че ще дойдеш, Сат-ок!

Не прилича на момче, което има име, прекалено нежно да се поздравява с майка си. Но тя ме грабна в прегръдките си, както правеше винаги в миналите години. Трябваше много да внимавам да не ми се просълзят очите и не можех — просто не можех да промълвя нито дума.

— Ти скоро ще бъдеш мъж — говореше майка ми. — Впрочем ти си вече истински мъж. Имаш мъжко име. Такова хубаво име. Аз те чаках, Сат-ок!

Без сам да желая това, аз бях задържал шествието. Обкръжиха ни и други жени, които говореха нещо една през друга, смееха се, викаха — както е присъщо на жените — много ненужни възторзи и малко нужни думи. Работата стигна дотам, че един от старците, които предвождаха шествието, забелязал цялата тази бъркотия, спря коня си, сякаш се готвеше да завие към нас, и викна нещо неразбрано, дори ме заплаши с пестник.

Веднага се метнах на коня си, жените млъкнаха и всички пак тръгнаха на път. Аз яздех близо до майка си, като всяка минута се вирах в лицето ѝ. Но мълчах, тъй като не знаех какво да говоря, за какво да разказвам. Пък и тя самата каза, че съм вече истински мъж — не можех като дете да говоря, че отдавна не съм я виждал, че много ми е било мъчно за нея, че тя е непрекъснато сърце на моето сърце. Като мъж, аз трябваше да бъда суров и сериозен. Но въпреки това не можех да скрия усмивката си. За какво ли да разказвам? За големия орел, прострелян при склона на скалата на Скокливата Коза? За похода до Езерото на бялата видра? За науката на Овасес? Имаше толкова много за разказване, че накрая не можех да разкажа за нищо.

Затова пък майка ми дълго говори със своя бърз, нисък глас, в който винаги се долавяха по-ясни нотки, сякаш ехо на смях или плач. Тя разказваше, че много съм ѝ липсвал, че чакала оня момент, в който отново ще ме види, че за мене ѝ разказвал баща ми и че баща ми бил много доволен от своя син, когато съм получил име и когато Овасес му разказал за моите успехи в лагера на Младите Вълци.

— А Танто? — попита ме тя. — Той беше ли добър към тебе? Грижеше ли се за тебе?

— Танто — отговорих аз — е добър брат и ще стане велик воин. За него говорят, че е най-храбрият от младите ловци, майко.

Майка ми замълча. Очите ѝ бяха неспокойни. Тревогата като сянка на облак покри лицето ѝ. Аз разбрах. Та нали и баща ми, и Танто бяха сега на път, по който можеха да срещнат не само хората на кралската конница, но и куршумите на техните пушки.

В същия миг до нас се приближиха две млади момичета. Те бяха облечени като майка ми, но на главите си имаха препаски, които означаваха, че още нямат мъже. Първата от тях познах веднага. Това беше сестра ми Тинахет, Стройната Бреза. Другата като че ли я помнех: големи, дълбоко хлътнали очи, продълговато лице и бърза усмивка. Да, това беше приятелката на сестра ми — Тинглит, Брезовия Листец. Те ме поздравиха с усмивки. Но аз никога още не бях разговарял с млади жени. Не знаех как да ги приветствувам и какво да говоря с тях. Аз вдигнах ръка за поздрав, казах: „Здравейте“ — и... това беше всичко.

Тинахет леко ме погали по раменете, а Тинглит се наклони към нея, шепнеше нещо и тихо се смееше. Изобщо трите ме гледаха усмихнати, а аз чувствавах, че нито науката на Овасес, нито ловът в гората можеха с нещо да ми помогнат в този случай, че кръвта напирва в бузите ми и нищо интересно не ще мога да кажа нито на майка си, нито на девойките.

Най-сетне, за да прекратя някак глупавото си мълчание, взех в ръце ласото, което беше прикрепено до дясното ми коляно.

— Това ласо ми е подарък от тебе, Тинахет... — започнах аз неуверено. Сестра ми тутакси кимна с глава.

— Да, братко. Аз сама ти го изплетох от конски косми. Исках моят брат да има най-здравото ласо. Три пъти съм го потапяла в гореща борова мас.

И отново настъпи мълчание.

Беше ми страшно тежко. Срещата с майка ми, със сестра ми, па и с Тинглит, която — сега си припомням добре — неведнъж е носила в къщи медени пити, беше много щастлива. Но аз не умеех да разговарям с тях и макар че още не ми се искаше да се разделям с тях, почнах да задържам леко коня си, за да остане малко назад.

Обаче Тинглит не възнамеряваше да ме остави на спокойствие. Тя също дръпна юздата на своя кон и се изравни с мене. После сложи ръка на гривата на моя кон и изведнъж запита:

— Къде е Танто?

— Танто ли? — гордо се усмигнах аз. — Танто се отличи пред Съвета на възрастните и беше допуснат да язди заедно с тях. Танто е храбър млад воин.

— Разкажи ми за него!

Аз вдигнах рамене:

— Та той не е твой брат. Какво ще ти разказвам за него?

— Ти си... — започна тя изведнъж като че ли гневно, но по своя навик веднага се разсмя. — Нали ще ми разкажеш?

Аз упорствувах:

— Каж ми защо?

Тинглит отново стана сериозна. Тя се наклони към мене и аз видях отблизо големите ѝ черни нато речна бездна очи, на чието дъно блестяха светли пламъчета.

Тя заговори.

— Искам да ми разкажеш за него, защото моите мисли винаги се въртят край него като чайки около гнездата си. Аз молах боговете той да се върне в селцето и да мога да погледна в очите му като в езерото, край което е разположен нашият стан. А сега, когато бях уверена, че Маниту е чул молбите ми, твоят брат, за когото винаги мисля, отиде с бойците.

Тя говореше с бърз, тих, но твърд глас. Аз не разбрах за какво говори, но разбрах, че говори за нещо, което е много важно за нея.

— И мама, и сестра ми, и аз — отвърнах важно — сме горди, че Танто беше допуснат на пътя на зрели те воители. Той е по-силен от много силни ловци и е мъдър като воините от Съвета на възрастните. Когато отиде в гората, кланят му се мечки и елени. Дърветата се отстраняват от пътя му. Той не се бои от орли, ни то от скали. И дори мечките... — тук обаче си припомних нашия поход за меда на дивите пчели, та прекъснах хвалебната си песен и разсърден на самия се бе си, казах остро: — Ами защо трябва да разказвам на младо момиче за юначния воин?

Очите на Тинглит светнаха, сякаш бях я ударил, но после се разсмя и вдигна рамене.

— Глупав си ми ти още, мой Сат-ок — прошепна тя, сбута коня си и препусна към сестра ми.

И отново девойките по своя навик започнаха бързо да си шепнат нещо и да се смеят, а смехът им, съпроводен от бързи и безсмислени

жестове, напомняше полета на чайките.

Аз бях ядосан. Как смееше тя? Бях много ядосан. Но... но заедно с това виждах, че нещо остава неясно за мене. В края на краищата Тинглит не само че не беше от нашето семейство, но не беше и от нашия род. Какво можеше да иска тя тогава от моя брат? И защо пък нейните мисли да кръжат край него като чайки около гнездата си? Чувствувах се така, сякаш бях срещнал в гората непознато животно или бях намерил перо на непознатата птица.

Нашата колона минаваше сред все по-високи скали. Слънцето беше минало вече своя зенит и скоро ние навлязохме в една неголяма поляна, осеяна с камъни и с дребна пожълтяла трева. Тъй като старците, които вървяха начело на шествието, се спряха, за да разположат стан, аз завих към своите, към Младите Вълци.

Престоят не продължи дълго. Най-много грижи ни създадоха децата, които се бяха разпръснали сред скалите. Непрекъснато се чуваше гласът на майките, които ги търсеха. Това много ни размиваше. Ние дори се забавлявахме да гледаме как една топчеста млада жена от рода на тановете непрекъснато гонеше и викаше с висок глас дебелото си момченце, което изглежда че смяташе за главна цел на своя живот постоянно да изчезва от очите на майка си.

Хлапетото впрочем беше доста хитро. Като опитен съсел изчезваше то сред скалите и всеки миг се скриваше в някой скален пролом. Най-после майка му отпаса ремъка си, над лагера се понесе силен врясък и така завърши първият лов на тази поляна.

Аз обаче бях тъжен. Гнетеше ме спречкването ми с Тинглит. И не толкова обидните й думи, а самата причина, която я беше разсърдила. Ние, Младите Вълци, бяхме свикнали при всяко затруднение да се обръщаме към Овасес. А моите съмнения не можеха да разсеят нито Скачащата Кукумявка, нито близнаците от рода на капотиге, нито две други Ути — и ние с Кукумявката тръгнахме да търсим учителя.

Шествието отново се стягаше за път и ние намерихме Овасес при конете. Старият воин правеше проверка на кожите, с които обвивахме конските копита по време на тежък път из каменисти пътеки. Ние чакахме, докато той свърши работата си.

Когато колоната потегли на път, Овасес още при първите стъпки на конете попита какво искаме от него.

Беше ми особено трудно да му обясня. Но все пак аз му предадох накратко разговора си с Тинглит и за момент ме обзе ярост, защото дори Овасес, вечно суровият Овасес, не можеше да сдържи своята усмивка, когато аз завърших разказа си и попитах:

— А защо тя, татко, ме нарече глупав? И откъде-накъде пък тези въпроси, това влечение на чуждата девойка към моя брат?

За щастие Овасес не ми се надсмя.

— Устата на младите момичета — каза той — лесно изтърват глупави думи. Но и ти не си бил умен. Случва се то, чужда девойка има право да пита за млад мъж. Тя прави това, когато изпитва към него голямо влечение и когато иска да го избере за свой съпруг. Такова влечение свързва мъжете с жените и всеки воин знае да го цени. Тинглит иска да стане такъв приятел на твоя брат, какъвто е майка ти на твоя баща. Ето защо е питала за него.

Стана ми много досадно и наистина добре разбрах гнева на девойката. Не знаех какво да кажа, но в този миг Кукумявката попита Овасес:

— А ти, татко, имал ли си жена приятел?

— Да.

— Ще ни разкажеш ли за нея?

— Не.

Ние мълчахме. Пред погледа ни, високо над долината, в полъха на планинския вятър висяха два ястреба. Обвитите с кожа копита на конете тихо тропяха по каменистия път.

— Аз съм ваш учител — започна отново Овасес. — Няма да ви разкажа за жената, за която пита Ути от рода на кукумявките. Но учителят е длъжен да отговаря на въпросите. Затова ще ви разкажа песента, която често се пее от жените, макар още да не сте я слушали, но аз много пъти съм я слушал от устата на тая, за която питаше Кукумявката.

Ето какво разказа Овасес.

— На брега на широката река стояла млада девойка, Шамак Хубавицата. Косата ѝ била като крило на черна птица, челото ѝ като ясен месец, очите ѝ като вечерни звезди.

Тя била най-красивата девойка от цялото свободно племе. Двама млади вождове, двама велики воини се надпреварвали за нея. Всеки от тях искал да я вземе в своята палатка. Това искал да направи Червената

Лисица, едър като скала и по-силен от бизон. Това искал да направи и Идахо — Великана, от чиято стрела и лястовица рядко убягвала, а под ножа му загивали сивите мечки.

Червената Лисица дошъл при нея от Голямата равнина. Идахо слязъл от високите, блеснали в сняг планини.

По пътя към нея Червената Лисица уморил десет бързи коне и сам убил цяла глутница вълци. Идахо, устремен към реката, на чийто бряг живеела девицата, минал през снежни бури и се борил със сивата мечка.

Когато се срещнали при краката на Хубавицата, те насочили един срещу друг лъковете си и блеснали дългите им ножове. Обаче тя задържала ръцете им. Тоя, за когото тъгувала тя, за когото пеела песни и когото чакала, бил Идахо. Но законът на свободното племе не ѝ позволявал да си избере мъж между двамата велики воини без изпитание.

Тя възпряла техните ножове и стрели.

— Не искам — казала тя — да влизам в палатката на мъж през потоци кръв. Много кръв облива нашата злочеста земя, откакто в нея са дошли белите хора. Ето реката — говорела тя. — Не се борете помежду си, а с водата ѝ. Гледайте, вождове, ти, Червена Лисицо, и ти, Идахо. Тая сутрин видях на другия бряг на реката храст с червени плодове. Клоните му са се надвесили над водата и блестят по-ярко от капки кръв. Който пръв от вас ми донесе клонче за годежен венец, той ще ме отведе в своята палатка.

И тогава тя направила знак. И двамата вождове се хвърлили във водите на широката река. И заплакала тогава Хубавицата и скрила лице в черната си коса, защото отново се пробудила в сърцето ѝ любовта към Идахо, и забило то силно от надежда и страх — тя желаела той именно пръв да откъсне клончето с червените плодове в чест на любовта си към нея.

Тя гледала как плуват над водата червените пера в кичура на Червената Лисица и как се вее над водата белият накит от пера на Идахо. Слушала бега на бързите вълни и ударите им о брега. Слушала ударите на собственото си сърце.

Белият кичур пера пръв блеснал при храста с червени плодове и тогава гласът на Хубавицата се понесъл над речните вълни:

— О, прекрасни Идахо! О, велики Идахо! Върни се при мене! Върни се като орел в своето гнездо! Тебе си избирам, за тебе съм пляла своите песни!

Но Идахо все по-бавно и по-слабо разсичал вълните с ръце. Около него не само че плувала червената опашка на Лисицата, а и водата също така се червенеела от кръв. Тя се червенеела по-ярко от гроздовете червени плодове. А в рамото на планинския вожд се бил забил ножът на Червената Лисица. Той изтръгнал от ръцете на Идахо клончето плодове и го вдигнал над главата си. Тогава Хубавицата се навела от брега, пуслала във водата своите черни и дълги плитки и протегнала ръце към плувците.

Пръв доближил Червената Лисица. Тогава тя завикала:

— Върви по водата, вожде! Приближи се до мене! Аз ти се покланям! Подай ми клончето с плодове и ми подай ножа си, за да го подрежа за венец.

А когато Червената Лисица й подал заедно с клончето и ножа си, червен още от кръвта на Идахо, тя го насочила към измамника. Нейната ръка имала голяма сила, силата на любовта. И пробола два пъти Червената Лисица и го блъснала в дълбоката вода.

Тогава метнала своите дълги плитки към протегнатите ръце на Идахо и му ги подала, за да подири той в тях спасение. А когато той приклепнал изнемощял на брега до краката й, тя обкичила челото му с венеца от червени плодове.

От тоя ден над палатката на Идахо и Шамак кръжели диви гълъби и пеели песни за любовта.

Овасес млъкна. Мълчахме и ние. Конете вървяха спокойно. Както винаги вечер, стихна глъчката на проточилото се надлъж по долината шествие. Овасес препусна леко коня, а ние останахме назад.

Не знаехме за какво да говорим. Ние досега бяхме привикнали да мислим отвисоко за жените и за девойките, да осмиваме бърбровостта им и да се надсмиваме на тяхното невежество в мъжките работи. А ето че сам Овасес ни разказа песента, в която за пръв път чухме за девойката, за пръв път се убедихме, че и жената може да бъде герой на песен.

Навлизахме вече в Земята на солените скали. Това беше жестока и страшна земя, разположена между грамадни планински зъбери. В средата ѝ едва протичаше един слаб поток, на чиито брегове тук-там се мяркаха ниски закелавели борчета с разкривени клони и покрити със солен прах игли.

Соленият сив прах беше покрил тук всичко — и скалите, и червеникавата оскъдна трева. Лекият вятър го разнасяше във въздуха и закриваше слънцето. Тук може да се съзре нарядко само черният заек или блестящите очи на мармота — единствените обитатели на тая земя, която избягваха хора и животни, в която беше трудно да се живее и тежко се дишаше. Особено по време на летния зной човек трябваше да я избягва, защото иначе очите му изсъхваха, задавяше го кашлица, плюеше кръв, умираше — солта разяждаше белите му дробове.

Ние гледахме с тревога Земята на солените скали. Ала същевременно в паметта ми непрекъснато изпъкваше образът на Хубавицата, приведена над реката. Как е изглеждала тя? Как е звучал гласът ѝ?

Навярно и Кукумявката мислеше за това. Той беше сериозен, по-сериозен от когато и да било. Най-сетне обърна лице към мене.

— Твоята сестра Тинахет — каза той плахо — е много красива.

Тинахет? Аз я обичах. Обичах високия ѝ глас и песните, които пееше, но повече ми харесваха светлите очи и слънчевата коса на майка ми.

Но мама беше хубава като майка — навярно друга е била красотата на Идаховата жена. И тогава си припомних големите черни очи на Тинглит с трептящите на дъното им светли пламъчета, гласа ѝ, смеха ѝ.

Аз поклатих глава.

— Кукумявко — казах аз — Тинглит е много по-красива.

Долината на солените скали имаше три изхода, но само през един можеше да се влезе с коне и деца. Ние разпънахме палатките именно в подножието на тая седловина. В долината цареше тишина. Нашият стан не беше весел. Не кладяхме големи огньове, които весело пращят, не се чуваха радостни и закачливи песни на жените и девойките, когато правеха одеяла от вълна на кариби или елени.

Овасес заповяда да се възстанови старият начин на живот. Още на втория ден той събра Младите Вълци и започна да ни обучава пак да хвърляме томахапки и още на другия ден след пристигането жените се заловиха със своята всекидневна работа. Всичко обаче се вършеше мълчаливо, без песни — вечния спътник на шеванезите.

Ние, момчетата, често се спущахме към големия каньон в по-предишния стан, за да проверим дали не се връщат воините. Ние също трябваше да се грижим за снабдяването с храна.

Земята на солените скали беше убежище скрито и безопасно — Овасес твърдеше, че никога досега белите не са откривали пътя към нея. Но тя беше бедна земя. По цели дни, често пъти до късна нощ, ние тичахме по мъчнопроходимите околности и планински склонове и ловяхме всичко, което можеше да се яде — зайци и мармоти, катерици, дребни мечки, бодливи свинчета... Сдобивахме се с месо, доколкото можехме. Но всичко това беше твърде малко. Пък и Овасес беше забранил на жените да се докосват до запасите от сушено и стрито месо. Още по-лошо беше, че в бедната околност много мъчно се намираха плодове, гъби или корени за ядене. Наистина все още гладът не беше настъпил, но беше се свършила ситостта.

Минаваше ден след ден. Отиде си Месецът на червените листа и на голямата роса, а бойците все още не се връщаха.

Неведнъж ние със Скачащата Кукумявка заставахме на скалните склонове и молехме Великия Дух да ни позволи поне веднъж да уловим в тая сурова долина едър елен или лос. Ние обещавахме да отидем на Светата планина и да прекараме там в чест на Маниту пет дни и пет нощи без храна и питие. Но всичко остана напразно. Ние не срещнахме нито елен, нито лос.

Най-после на деветнайсетия ден от пристигането ни в Долината на солените скали едно момче от рода на тановете, което стоеше на пост, събщи за пристигането на един от нашите воители. Това беше по-пладне, тъкмо когато жените приготвяха обед.

Ние се затичахме към дошлия. Това беше Жълтия Мокасин, който някога беше ми довел коня в лагера на Младите Вълци и когото баща ми изпращаше обикновено като бързоходец.

Конят на Жълтия Мокасин беше почти смъртно изморен от езда. Самият воин имаше вид на човек, който много дни наред не е докосвал храна и питие. Ние го посрещнахме с радостни викове. Той обаче мина

близо край нас, сякаш не ни беше забелязал, дори не вдигна ръка нагоре.

Проговори едва когато се приближи до огнището, край което седеше Овасес с трима старци от племето.

— Воините — говореше той с крайно отпаднал глас — ще бъдат тук довечера. Заповядано е жените да приготвят лико и прахан от дъбова кора, а така също много топла вода. Имаме ранени.

Всички слушаха с дълбоко мълчание. Един от старците мърмореше нещо, което никой не можеше да разбере. Глухият старец Голямото Око стана и втренчи поглед в устните на Жълтия Мокасин, за да разбере какво говореше той. Но Жълтия Мокасин беше така изморен, че не можеше да говори с висок глас, а шепнеше.

— Има ли убити? — попита Овасес.

Острият му глас стресна Жълтия Мокасин. Той отново се изправи и изговори ясно и високо:

— Убити няма, само ранени.

Овасес нареди да му дадат ядене и вода. Никой нищо не говореше. Над племето бе надвиснала опасност от беда.

Когато слънцето се изгуби зад върховете на скалите, а в долината сенките вече гъстееха, отново се раздаде викът на постовия. В дъното на долината се показва отрядът, предвождай от баща ми. Но този път не се затекохме да го посрещнем.

Цялото племе се събра на лагерния площад и очакваше мълчаливо своите бащи и братя.

Онези ускориша хода на изморените си коне. Макар че на лицата си носеха багрите на победата, нито те, нито ние издадохме радостни викове. Между конете на разпрострени одеяла лежаха ранените. Когато отрядът се спря, ние скочихме да помагаме на жените да ги пренесат в палатките под ръководството на старците и магьосника. Те имаха чудни рани — като че орел им беше ръфал късове месо. Това бяха следи от огнестрелното оръжие на белите.

Чак когато всички ранени бяха вече в своите палатки, Овасес позволи на Младите Вълци да се разотидат по семействата си, за да поздравят своите бащи и братя. Аз се връщах в нашата палатка с бавни, колебливи крачки. Бях много горд с баща си, който беше водил отряда към победа, и с брат си, който не беше минал още обряда на

посвещаване в тайна, а беше допуснат в редиците на воините да се бие заедно с тях.

Малко преди това помагах да пренесат в палатката му Бързата Стрела — бащата на дебелилото дете, което упорито се криеше от майка си, кресливата и весела жена с кръгло като месец лице. Сега тя не крещеше, не се смееше, а момченцето, приклекло в ъгъла на типито, се гушеше в кожата на своята мечка.

Бързата Стрела имаше на плещите си рана, голяма колкото две сложени една до друга длани. Куршумът го беше ударил в гърдите. Бързата Стрела не беше обърнал гръб към враговете. Излезлият обаче от тялото куршум беше оръфал на едно място месото му като че мечка го е пернала.

Бързата Стрела не охкаше. Очите му бяха полуотворени. Той само много често дишаше, а по челото му се стичаха едри капки пот. Жена му безгласно плачеше. Очите на дебелилото Ути блестяха като очи на изплашено зверче.

Едва когато дойдох вече близо до нашата палатка, аз започнах да тичам и с радостен вик се хвърлих в обятията на баща си, а след това прегърнах брат си. Те бяха изморени и мълчаливи. Мълчеше и Тинахет, заета с приготвяне на вечеря. Говореше само майка ми. Тя разказваше как сме чакали завръщането им, как момчетата се бяха занимавали с лов, а жените събирали плодове и гъби. Как цялата долина ечала от виковете на жените, които дирели своите малки Ути. Нейният нисък глас звучеше като гукане на гълъб. Тя говореше за маловажни неща, но аз добре разбирах, че се върти около неудобни за задаване въпроси. Защото не беше разрешено нито на нея, нито на сестра ми, нито на мене да разпитваме как е минал походът, ако баща ми не искаше сам да разкаже за това. Аз обаче чувствавах как тези въпроси напират на езика ѝ. Как постоянно тя поглеждаше ту Тинахет, ту Танто, ту мене и търсеше помощ, чакаше да ѝ подскажем най-важната дума.

Най-сетне тя се реши и попита:

— Танто заслужи ли да отива и занапред в бой заедно с воините?

Танто дори не помръдна, а баща ми погледна учудено и недоволно майка ми. В нашето семейство се знаеше, че майка ни винаги постъпва по-иначе от останалите жени на племето, истински индианки. Знаехме също, че някои жени, които са се опитвали да подражават на нейното държане, строго били мъмрени от мъжете си.

Баща ми дори не беше повишавал глас срещу майка ми. Но въпреки това, колчем майка ми направеше нещо не според старите обичаи на племето, той не можеше да спре рефлексна реакция на тих гняв.

Обаче майка ми, престашила се вече и цяла усмихната, още веднъж повтори своя въпрос:

— Е какво, нали Танто...

— Танто — прекъсна я почти сурово баща ми — Танто заслужи похвалата на най-добрите воители. Това е всичко.

Танто си даваше вид, че всичко това не го засяга, че повече го интересува заешкият черен дроб, който Тинахет готвеше, отколкото нещо друго в света. Той обаче не можа да се удържи да не хвърли бърз поглед към майка ми и към мене и да не вдигне гордо глава. А аз? Аз бях забравил вече за Бързата Стрела. И сега само завиждах на брат си. Завиждах му както никога и на никого в живота си. Похвалата на баща ми пред жените с тържествен и суров глас заслужаваше много. Дори страдания и нещо повече от страдания.

С нетърпение очаквах да завърши вечерята, за да дръпна брат си настрана и го разпитам за всичко подробно. Бях уверен, че похвалата на баща ми ще му развърже езика, че поне аз ще узная цялата история на похода срещу белите. Аз обаче не предвиждах едно нещо. Просто не предвиждах, че... ще се разтвори завесата и невикана, неканена ще влезе Тинглист.

Защото наистина Тинглист влезе. Тя като майка ми и Тинахет беше облечена празнично с рокля от тънко обработена кожа на северен елен, общита с блестящи разноцветни маниста. В плитките си беше втъкнала ярки горски цветя, челото ѝ стягаше корделка от бели конски влакна. И макар че ми провали всичките планове, макар че след един поглед на брат ми знаех, че Танто е загубен за мене, не можех да ѝ се сърдя. Веднага си спомних Хубавицата. Тинглист наистина беше като ранна пролет.

Моят поглед трябва да е бил извънредно красноречив, защото Тинахет не издържа и пръхна от силен смях.

— Сат-ок, братко. Гледаш Тинглист, както мечка гледа пита мед!

Лицето ми пламна от срам и гняв, защото дори баща ми избухна в силен смях.

— Сат-ок, Сат-ок — смееше се той, — внимавай. До такъв мед е лесно да се долепиш. Но от него мъчно може да се отлепи дори воинът.

Сега вече срамът преля. Аз забравих всяка предпазливост.

— Това не мене заплашва! — викнах аз, като сочех Танто. — Не към мене ще се прилепи Брезовия Листец! Не за мене се интересуват хубавите моми!

Погледите на Танто и на двете момичета бяха остри като стрели. Дори майка ми ме погледна с укор. Без да искам, бях засегнал въпрос по-важен, отколкото можех да допусна. Сега и Тинглит, и Танто пламтяха в руменина. Баща ми стана сериозен и започна внимателно да ги изглежда. Накрая той попита, а гласът му звучеше сурово и неприятно:

— Танто.

— Да, татко.

— Виждал ли си се с тази девойка напоследък?

— Да, татко.

Сега вече изтръпнах.

Старите закони на племето не позволяваха на непосветения в тайнство млад воин да се вижда с никаква жена до три промени на месеца. Към посвещаване в тайнство младият воин трябва да пристъпи чист като водите на потока. Признанието на Танто, че се е виждал с Тинглит, го заплашваше с отсрочка на посвещаването за дълго време и беше срам за цялото племе. Аз затаих дъх, дори майка ми пребледня.

Баща ми като че не беше разбрал думите на Танто.

— Питам дали си се виждал с нея — повтори той.

Танто наведе глава.

— Само... само отдалеч, татко.

В палатката настана тишина. Всичко това ставаше по моя вина. Заради мене Танто можеше да пострада, а Тинглит да бъде опозорена. Та какво от това, че са се виждали? То е било онова влечение, за което говореше Овасес. Такова, каквото е имало между Хубавицата и Идахо.

Какво ще реши баща ни?

Всички бяха забравили за мене. Сега гледаха само неговото лице. Баща ми стана, приближи се до огъня, запали си лулата, после застана пред Тинглит и дълго се взираше в нея. Девойката не трепна. Тя наведе надолу големите си черни очи с ярки пламъчета на дъното и само тъмните ѝ бузи все повече и по-силно се обливаха с руменина. Майка ми също стана, направи някакъв жест, сякаш искаше да каже нещо, но баща ми я спря с едно движение на ръката си и се обърна към Танто:

— Аз казах тук пред майка ти, пред сестра ти и пред брат ти, че си заслужил похвалите на воините. Ти призна, че сте се виждали с това момиче. Отдалече ли само си я виждал?

— Да, татко.

— Не сте ли разговаряли един с друг?

— Не, татко.

— Не сте ли се доближавали един до друг?

— Не, татко.

Въздъгнах дълбоко, като че над главата ми беше минала голяма опасност. Лицето на баща ми поомекна. Той поклати глава.

— Щом е така, прощавам ти. След двацет дни ще се състои празникът на посвещаването и затова ти прощавам. Тогава ще приемеш посвещението и ще станеш мъж. Днес ще идеш за една седмица между скалите и далеч от хората. Моли Великия Дух да ти помогне да издържиш изпитанието на кръвта. А ти, девойко — каза той на Тинглит, — си върви.

Той тръгна към изхода на палатката. Но при прага за момент се спря и... с усмивка погледна Тинглит.

— Ако искаш... ако двамата искате, ще се върнеш в палатката. Но вече в палатката на този воин — добави той, посочи Танто и излезе, като се разсмя почти гласно.

Така аз отначало бях станал причина за нещастията, а после благодарение пак на мене много по-рано, отколкото Танто и Тинглит можеха дори да мечтаят, баща ми даде съгласието си Тинглит да отиде в палатката на неговия син. Така им докарах радостта. След като девойката си излезе, Танто ме удари един-два пъти с пояса си по рамената. Но това беше престорен яд. А майка ми направо ме разцелува. Само Тинахет не ми обръщаше внимание. Но аз я заплаших, че ще пусна в роклята ѝ червени мравки. Тогава Танто още веднъж се нахвърли върху ми и започнахме да се борим. Той веднага ме победи, но в гласа му имаше радост, а в ударите само игра.

Но нали татко беше заповядал на брат ми да тръгне веднага на път. Мама и сестра ми излязоха да приготвят коня за път. А аз му помагах да прегледа стрелите и почисти ножа си, да си приготви парадните дрехи — и той накрая се съгласи да го придружа донякъде. Той беше щастлив. След двацет дни ще стане истински воин. Баща ми пък го беше похвалил, беше му разрешил да се ожени. Аз трябваше да използвам радостта на брат си. Затова, когато вече бяхме на път, попитах несмело:

— Танто, ще ми разкажеш ли?

— За какво? — даваше си вид той, че не разбира.

— За... похода, за битката.

— Татко е забранил.

— Танто!

Аз го изпращах в дълбините на долината, към Черните скали. Танто яздеше своя малък неспокоен мустанг, загледан в светлия кръг на луната. Един-два пъти исках да прекъсна мислите му, да подновя въпроса си, но ми липсваше смелост. Накрая обаче той сам спря коня.

Приседнахме на един огромен черен камък сред дълбоката тишина на нощта, която плуваше над облаците.

С нетърпение очаквах първите думи на брат си. Накрая той започна своя разказ:

— Запомни добре, че белите от кралската конница не са слепи, нито глухи. Казвам ти това, защото, преди да бях тръгнал по пътя на битките, мислех друго. Мислех, че храбростта на нашите воители е напълно достатъчна, за да превърне Ван-нап-ао и неговите хора в малки деца, които с плач ще избягат пред племето шеванези. Аз не знаех, Сат-ок, че куршумът е по-бърз от стрелата, че конете им са толкова силни, колкото нашите, че техните очи са достатъчно зорки, за да открият целта и следите по горските пътеки.

Баща ми искаше да ги заблуди далече в гората, в района на мокрите блатата, където пътеката често свършва на дъното на блатото и където дори лосовете по-често намират смъртта си, отколкото път за спасение.

Но Ван-нап-ао ненапрасно носи името си Бяла Змия. Той е зъл като отровна змия и хитър като змия. Когато потеглихме към блатата, той не тръгна по следите ни, а само разположи стражи по тези пътища, по които можехме да се върнем. И когато се връщахме от блатата, аз, Сат-ок, бях изпратен като разузнавач. Попаднах на една от техните стражи. Тогава убих човек.

— Уби го?

— Да. Ти чу, че днес баща ми ме похвали. Голямото Крило и Счупения Нож също ме хвалиха за това, че оня не беше успял дори да викне. Аз взех оръжието му. Знаех, че правя това, за да запазя свободата на племето, да не ни натирят в резерват, където ще умират деца и жени, а гладът ще смъкне лъковете от ръцете на воините. Аз мразех тоя човек от кралската конница. Но моето сърце, Сат-ок, не е спокойно. Не е хубаво да убиеш човек. Дори ако е враг.

— Ти си воин, Танто — възкликнах буйно.

— Воин съм — каза остро той, — воин съм и ще бъда такъв. И никой никога няма да каже, че съм обърнал гръб на враговете. Но смъртта носи смърт. Аз убих един, но ние не скрихме следите си, не литнахме във въздуха. Вап-нап-ао тръгна по дирите ни. Той вървя по пътя много дни. Той не загуби следите нито във вълните на голямата река, нито в страната на езерата, ни то в равнината. И тогава разбрахме, че смъртта подава ръка на смъртта и че трябва да се бием. Ние не можехме да направим това нито в гората, нито в равнината, защото то тяхното оръжие е толкова по-силно от нашите лъкове, колкото по-силен е ударът на мечката от рогата на еленчето. И трябваше да се върнем в планината, макар че така насочвахме белите по следите на цялото племе. Но само планините можеха да бъдат наши съюзници. Бяхме отминали входа към Земята на солените скали. Навлязохме в планината на Кукумявката, към каньона на Шепнещите скали. Ние не криехме следите си само поради това, че ни гонеше нуждата, че се свършваха запасите ни, че трябваше да се върнем при вас. На Съвета на възрастните Синята Птица ни каза: „Белите може да ги спре само собствената им кръв. Вап-нап-ао не ще изгуби вече следите ни, но през собствената си кръв не ще се реши да мине веднага. Той ще чака, ще извика нови войски. Дотогава ще мине месец, може дори два. А ние в това време ще можем да поведем нашето племе в друга, по-безопасна посока. Когато падне сняг, кучетата на Вап-нап-ао ще загубят нюх и няма да открият следите ни. Може да се върнат чак напролет. А ние дотогава ще бъдем далече.“ Съветът на старейшините се съгласи, че само кръвта ще спре похода на хората от кралската конница.

Ние ги очаквахме в каньона на Шепнещите скали. Конете бяха закарани навътре в долината, а ние чакахме на високите скали над течението на една лъкатушна река и над извилия се около нея път. Чакахме цяла нощ чак до студеното утро. Над реката се носеше мъгла. Чакахме, докато оставеният на пост Жълт Мокасин започна да лае като гладен чакал, когато нощта не му е донесла лов. Това означаваше, че идат белите. Когато ги видях, аз отново за няколко мига престанах да бъда воин. Имах сърце на малко Ути. Не се боях за себе си. Но когато видях тези хора на едри, охранени коне, с блеснали на първото слънце пушки, разбрах, че дори и да ги избием, ще дойдат нови. Че ще тичат след племето, както вълци през зимата тичат по следите на елените, че

ще успеят да минат през кръвта. Но тогава баща ми се показва зад скалата и вдигна ръка. Нашите стрели полетяха първи. Тогава аз убих втори човек. Моята стрела улучи във врата белия, който яздеше последен. Шест пъти вдигаше баща ми ръце, шест пъти политаха надолу стрелите от нашите лъкове. Белите нямаха закритие, но техните куршуми също намираха целта. Белите стреляха с оръжия, които издаваха звук, по-силен от ударите на гърма. Тоя звук разбуди духовете на планините, събуди задрямалите камъни, които започнаха да се свличат и да падат върху хората на Вап-нап-ао. Тогава Вап-нап-ао, едър човек с червена коса, им заповяда да се върнат. Моите стрели го преследваха, но те ме измамиха. Тетивата беше отслабнала. Белите изчезнаха. Изчезнаха наблизко. Ние не можехме да ги достигнем, а те обсипваха двете стени на каньона със своите куршуми през целия ден. Целия ден ние чакахме и слушахме как куршумите им падат край нас, как бръмчат по камъните и нищо не можехме да направим. Всички ние бяхме воители, които не знаят страх, и въпреки това не можехме нищо да направим. Нашето оръжие беше негодно и старо като ръцете на старец. Немите скали се свличаха надолу, но те не заплашваха белите, а само нас. Те събориха в долината Счупения Нож. Той падна в плен, но ние не можехме да се помръднем, докато не мине денят, най-дългият ден, който някога бях преживял.

Белите се оттеглиха. Те не минаха през собствената си кръв. Може да минат две смени на месеца, преди Вап-нап-ао да се върне, за да търси следите ни в планината. Ние боядисахме лицата си с боите на победата. Победихме. Това беше голяма победа, Сат-ок. Така каза баща ми. Така казаха всички стари воители. Твоят брат е горд, че неговият нож не безделничеше, че стрелите му пееха смъртоносна песен. Но смъртта предизвика смърт. Нашето племе е последното племе на свободните хора, което не е дало клетва на белия крал. В каньона на Мълчаливите Скали ние си боядисахме лицата с победните бои и пяхме Песента на победата, но белите са повече от звездите на августовското небе. Разбираш ли, Сат-ок?

Разбирам...

Сбогувах се с брат си, когато на изток небето вече порозовяваше. А като наближихме до стана, чух песен, която рядко пееха жените в

мирно време.

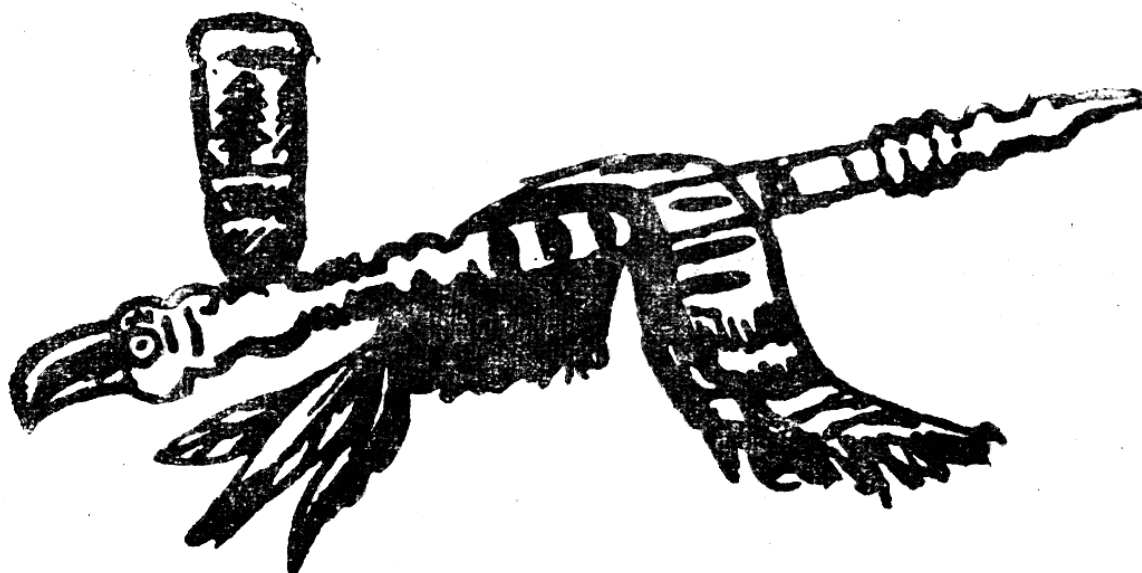
Това беше Песента за смъртта.

През нощта бе умрял Бързата Стрела, бащата на дебелото момче, което така усърдно се криеше сред скалите, мъжът на кресливата и весела жена.

Изгорялото слънце лежеше като дълга светла ивица над вълните на потока. Това беше Пътят на слънцето! Гледах го внимателно и дълго, защото сам някога ще тръгна по него. Това е пътят, по който тръгват за Страната на вечното мълчание душите на големите скали, на воините, на големите зверове, мечки, елени и лосове, душите на старите, грамадни дървета.

Когато над водата се надвеси месец и отрази своя слаб блясък в речните вълни или във вълните на езерото, тогава по Пътя на месеца тръгват душите на жени, малки деца, храсти, цветя, плодове и малки животни. Но за стъпките на мъжете лъчите на месеца са много слаби. Могат да се огънат и счупят под тях. Ние тръгнахме по Пътя на слънцето — такъв, какъвто сега блестя пред моите очи и по който днес призори си е отишъл от нас Бързата Стрела.

А когато слънцето измина своята пътека през цялото небе и отново хвърли светлия си път във вълните на потока, който тече през долината, към първата Песен за смъртта, пята от жените от рода на елена, се присъедини втора. По Пътя на слънцето замина днес втори воин от племето на свободните шеванези.

*О, елате, тъмнини, обгърнете ни,
блясъкът на светлината да не дразни
нашите очи.
Да замлъкне врявата на живия свят,
че душите ни жадуват покой.*

Тази нощ не можах да заспя. Бях много изморен, ала сънят бягаше от очите ми. Над цялата долина непрекъснато се носеше Песента на смъртта. Покрих главата си с една кожа, запуших ушите си. Но песента идваше отвсякъде, потискаше сърцето, говореше, че смъртта вика смъртта.

Заедно с гласа на песента дойдоха призраци — незнайни воители с голи гърди, покрити с рани, големи колкото две длани. Устата викаха нещо в тишината. Ръцете желяха нещо, което не можеха да достигнат. Плещите и гърбовете им бяха така изпънати от усилие, че се обливаха в кръв. Към тях бяха обърнали очи лицата на белите, лица усмихнати и бледи, безчетни като звездите на августовското небе. В техните тъмни глобове блестяха зениците им, сякаш зеници на рисове или вълци. Те все повече ме приближаваха. Те изпълниха цялото небе, цялата земя. Надвесваха се над мене, тези очи на вълци, очи на рисове, очи на кукумявки... Аз започнах да викам и изхвъркнах с вик от палатката.

Тук дойдох на себе си. Нощта беше студена и тиха, но това не беше нощ, която можеше да успокои сърцето и да пропъди злите духове. Тътенът на тъпаните и проточеното жално пеене отново заляха душата ми с широката си вълна. Понякога над песните се издигаше високият глас на флейтата, трептеше във въздуха като заблудена, изгубила пътя си птица и изчезваше заедно с дима на огньовете над планинските зъбери. Насред площада около убитите воители седяха всички жени на племето. Зад тях бяха застанали воините. Наближаваше зора, огнищата догаряха и хвърляха слаба светлина по телата на убитите. Двете вдовици вече бяха отрязали плитките си и главите им бяха бели от пепелта, с която ги бяха посипали.

Пълното момченце седеше до своя баща, без да плаче. Широко отворените му очи блестяха неподвижно. Сега то нямаше лице на Ути. Когато срещнах очите му, сърцето ми трепна, защото това бяха очите на Бързата Стрела. Значи той не беше си отишъл съвсем. Част от душата му бе останала в това малко дебело момче, което някога като своя баща ще вдигне томаха над мечката, за да нахрани с месото ѝ членовете на своя род, и ако стане нужда, ще прегради пътя на белите към своето селце.

Сутринта откъм гористата долина се показаха четирима воини и магьосникът. Вървяха с носилки на раменете, които бяха приготвили през нощта под ръководството на шамана. На тях Бързата Стрела и другият воин щяха да извървят последния си път до пещерата в подножието на Кенскет — Скалата на мъртвите.

При вида на воините жените на убитите започнаха да приготвят своите мъже за последното им пътуване, като тихо им пееха:

*О, славни мой мъжо!
Слагам ти мокасините от кожа на кариб,
за да са леки и меки стъпките ти
и да те заведат бързо
във великата Страна на мълчанието.
Намазвам лицето ти
с багрите на любовта и дружбата,
защото Гиче Маниту
ще запали заедно с тебе
свещената лула.
Тая багра ще ти напомня винаги
за твоите велики дела на земята.
Живей щастлив край Великия Дух,
а орловите пера да ти пеят
за славата на твоя живот...*

Горчивия Плод обиколи кръга от застанали наоколо воини и Млади Вълци, за да подбере свита, която ще изпрати двамата умрели

воини до мястото на вечната раздяла. Защото в това шествие трябваше да вървят бащи и синове, най-старите и тези от най-младите, които имат вече свои имена, за да може всеки да намери пътя до Пещерата на безмълвните воини, дори ако остане сам на земята.

Шествието предвождаше баща ми. А аз бях най-младият от тези, които Горчивия Плод избра.

Тръгнахме в ранно утро. Най-отпред вървеше един воин, накичен с черни пера. Водеше ни монотонният бавен ритъм на тъпана, който воинът носеше. Веднага след него вървяха други двама с дървени грохалки, а прикрепените на глезените им конски опашки заличаваха по пътя следите от мокасините, тъй както заличава своите следи всеки брат на смъртта.

Ние вървахме мълчаливо, без разговори и песен, заслушани в звуците на тъпана и грохалките. Мъжете от рода на убитите бяха намазали лицата си със сажди и наранили гърдите си с ножове, за да пожертвуват кръв за душите на умрелите...

Стигнахме най-после във вътрешността на Солените скали. Наоколо цареше глухота. Тук беше вече Земята на мълчанието, сушата и глада. Само понякога бавно ще се промъкне между храстите чакал, а над скалата тежко ще прелети лешояд. Това са единствените обитатели в сърцето на Солените скали. Оттук нататък се простират дълги планински вериги, покрити с вечен сняг. Нито птичка ще прелети през пустото небе над тях, нито шум на живо същество ще наруши мълчанието им.

Вече по здрач застанахме пред две тъмни скали, които пазеха входа към последната теснина на цялата голяма долина. Пазеха го също така оставените до скалите мечешки черепи. Всеки участник в шествието поставяше в отворите им жертвена щипка тютюн и молеше духовете на убитите мечки да защищават живите от зли духове. Тук шествието се спря.

Ние боядисахме телата си с тържествените багри на племето, а всички воини запалиха калюмет — лулата на мира, и издухваха свещения дим в небето, по земята и по четирите посоки на света.

Като се уверихме, че сме получили благосклонността на духовете, можехме вече да тръгнем нататък. Пътят водеше през теснина, в която по-често попадахме на изсъхнали от слънцето и дъжда скелети на животни. Защото всичко живо, което някога се е заблудило между

скалите на последната теснина в Долината на солените скали и не е намерило изхода, е трябвало да умре от липса на храна и вода. Тук имаше само камъни и солен прах. Кускета — скали, които говорят за смъртта. Ето и пропастта, която дели двете последни части на теснината.

Зад нас са черните скали — Кускета. Пред нас, зад пропастта — Сенскет — Скалите на покойниците.

Баща ми, като излезе на края на урвата, вдигна ръце нагоре, обърна лице към мъртъвците и запя единствената песен, която някога е чувала тая теснина, песен, която се пее само тук, пред прага на Кенскет:

*О, елате, тъмнини, обгърнете ни,
блясъкът на светлината да не дразни нашите очи.
Да замлъкне врявата на живия свят,
че душите ни жадуват покой.
О, елате, тъмнини, и влезте в сърцата ни,
закрийте от нас селца, реки, езера.
Ние искаме вечен покой!
Ние искаме вечен покой!
Дух Велик, заведи ни
в твоята безмълвна страна.
Ние искаме вечен покой!
Ние искаме вечен покой!*

Никакво ехо не отговори на песента, изпята от баща ми. Тук цареше дълбока тишина, тишината на страната на умрелите.

Продължихме пътя. Мълчаха вече тъпаните и грохалките. Шествието крачеше почти безшумно по тясна, надвесена над самата пропаст пътека. Когато пътеката се разшири в голяма площадка, ние се спряхме да отпочинем.

До Пещерата на мълчаливите воители беше вече съвсем близо. Обаче трябваше да почакаме тук цялата нощ, защото умрелите можеха да бъдат посещавани едва на разсъмване.

Входа на пещерата закриваха големи скали.

Ние вървахме през нисък скален коридор. Слабият утринен блясък бързо изчезваше зад гърбовете ни. Ние вървахме в пълен мрак и

дори аз трябваше да се навеждам, за да не докосна с глава ниския свод.

Най-сетне коридорът свърши и ние запалихме факли. Техният пламък не трепваше — така тих и неподвижен беше въздухът тук. Ние стояхме на прага на толкова голяма пещера, че светлината на факлите не достигаеше стените ѝ. Стените и сводовете тънеха в тъмнина, по-черна от всички безбурни ноци. Стояхме неподвижно. Само воините носачи сложиха носилките с умрелите на земята и наредиха край тях целия им земен имот: оръжие, храна, дрехи. При великия отряд от безмълвни воители пристигаха двама нови братя.

Пламъците на факлите не докосваха стените, нито сводовете, но изтръгнаха от мрака десетки от тези синове на племето шеванези, чиито души отдавна вече бяха минали по Пътеката на слънцето. Всичките те са танцували някога военни танци, препускали са с коне през равнините, промъквали са се с лъкове през гората. Сега седят тук неподвижни от години, от десетки, а може би и от стотици години — както са ги оставили тези, които ги бяха донесли тук и които навярно също спят до тях.

Ето край тотемния стълб седят двама воители — вожд и магьосник. Те седят с ръце на подбити колена, с лица обърнати към изхода на пещерата, срещу северозападния вятър. Телата им са облечени богато, премените им още пазят ярки багри. Главата на вожда е накичена с дълъг бял кичур пера, отпуснат до земята като крила на убит орел. Пред всеки от тях има оръжие, калюмет, съдове с храна.

Зад тях други. Мнозина от тях седят, подпрели ръце на коленете си, навели надолу глави. Но някои, особено големите, бяха оставени в такава поза, в каквата ги е заварила смъртта. Има и такива, които яздеха коне, други лежаха в лодки, в каное от брезова кора...

Всичките тези тела на хора и животни бяха изсъхнали в течение на дълги години, превърнали се бяха в камък, в каменни буци сред каменните стени. Пламъкът се отразяваше върху косите, дрехите и оръжието им с къс трепетлив блясък. Всичко това е покрито с дребни прозрачни кристалчета сол. Всичко тук изсъхва и се прониква от сол. Такава е тая земя и скали, такава е Пещерата на безмълвните воители.

По стените на пещерата е написана историята на племето, историята на велики и славни подвизи, на неговите борби, лов и пътешествия.

Баща ми обикаляше надлъж пещерата и осветяваше с факела си стените, покрити с тайнствени знакове. Всяка една от тези рисунки и

изображения е един ден от историята на шеванезите. Но и тия знаци, както и отдавна измрелите воители, бяха престанали да ни говорят. Езикът им беше замлъкнал с течението на вековете — изгубен по време на безпощадните битки с белите, във времето, когато вождовете и магьосниците загивали така бързо, че не успявали да завещаят на своите наследници, на своите синове езика на знаковете. И сега почти никой от племето не ще може да ги разчете. Дори Горчивия Плод и баща ми знаят само някои от тях.

Дали и ние ще замлъкнем така, та някога синът на моя син или внукът на моя внук да не може да разчете знаците, с които аз тук ще погребя своя баща?

*Дай ми силата на Мичи-Мокве, мечката
планинска,
дай ми ловкостта на секусю — самура,
и ще прославям твоето име
с песни и танци, о, Велики Дух!
Позволи ми да стана мъж,
дай ми славата на воин...*

Тая сутрин зазвучаха тъпаните. Гласът им се носеше още от зори към четирите страни на света. Те известяваха, че племето шеванези се връща в своята гора над езерото, че великите воители на племето са прогонили далеч Вап-нап-ао и хората му от кралската конница, че племето отново е свободно. Те известяваха за празника на посвещението и за голям съвет на вождовете. Ето приближава и сезонът на лова. От белите не беше останала и следа. Скоро ще задуха Кей-вей-кеен, северозападният вятър, предвестник на зимата. Време е да определим местата, където ще ловува всяко племе, за да се приготвят запаси от кожи и месо. Наближават дни на труд и ситост. Съветът на вождовете определя младежите, които след завършването на лова ще минат изпитанието на кръвта — посвещението.

Тъпаните биеха от сутрин до вечер и зовяха всички родове от племето на големия празник. Кей-вей-кеен разнасяше нашироко техния зов и привеждаше надолу върховете на смърчовете. Над гората висеше неподвижно сив ястреб. Най-сетне размаха крила и бавно, сякаш плаваше надолу по тих водопад, изчезна зад гъстата гора.

Слънцето тръгна по неговата диря. То почна да се спуща все пониско и промуши с лъчите си борове и буки, смърчове и ели. Неговите вечерни зари разбудиха кафявата мечка, предупредиха стадото елени за появата на риса. Най-после то се наведе над езерото и се напи със сребърна вода, поздрави с последните си лъчи сивите вълни и разстлало своя слънчев път, изчезна на запад в Страната на вечното мълчание.

После се показва месецът — победителят на слънцето. Но неговата победа няма да трае дълго — преди изгрев той отново ще изчезне,

прогонен от острите като върховете на нашите стрели слънчеви лъчи. Вечерта той пак ще се върне — непобеден.

Според твърденията на Овасес, борбата между тях продължава вече цели векове и най-старите бащи на най-старите воители не помнят нейното начало. Говори се само, че слънцето и месецът са двама млади братя, родени от земята, които срещнали в ранната си младост на общата пътека хоркоханос — зорницата. Те се влюбили в нея. И оттогава именно непрекъснато се борят помежду си за жената звезда, която откраднала сърцата им.

Понякога слънцето изгрява червено. Тогава воините казват: „Душите на умрелите отиват на война с вожда слънце“. Понякога месецът се показва само наполовина. Тогава магьосникът шепне: „Слънцето е отсякло с томахава си половината от лунния диск — тежко ни!“ А когато слънцето изгрее бледо, нашите селца са весели. Защото това означава, че слънцето е било ранено, че е изгубило много кръв и затова ще събере духовете на нашите деди, за да тръгне с тях на голям лов, за да укрепне и събере сили. А нали духовете на нашите умрели по-добре ни помагат в лова от който и да било друг.

Северозападният вятър разнася широко над гората гласовете на тъпаните — слушат ги месецът и гората, сивата мечка, еленът и рисът, слушат ги всички шеванези.

Още привечер започнаха да пристигат на брега на езерото малки и големи каное. Воините мълчаливо изтегляха на песъчливия бряг леките брезови лодки, а жените им разпъваха кожени типичи. Откъм сушата се носеше ехото на конските копита. Това бяха ездачите от равнините. Те също бързо и мълчаливо разпъваха своите палатки. Станът постоянно растеше, хората непрекъснато прииждаха, но нощта пред великия празник е нощ на мълчанието. Замълчал беше гласът на тъпаните и от време на време само някъде ще зацвили кон или ще се разнесат ударите на секира, която сече клони за огнищата.

Сутринта брегът на езерото изглеждаше като горска поляна, осеяна от пъстроцветни типичи. В средата на стана на широкия площад се издигна голяма палатка, боядисана червено, с изображенията на тотемните знаци на всичките наши родове. Това е шасса-типичи, в която се извършваше изпитанието на кръвта.

Още от размъване ние с Тауха и Кукумявката се суетяхме из стана. Пристигнаха всичките родове, тановете, капотите, викминчите и

сампичите, явиха се и воините на сивашите, които като нас не искаха да служат на белите и се бяха присъединили към нашето племе. Те имаха ръст по-нисък от нашите мъже, имаха силно изпъкнали лицеви кости и леко обрасли горни устни. Те не носеха кичури от пера, а имаха само големи шапки от лисича кожа, от които към двете им рамене се спускаха лисичи опашки. Ние ги бяхме приели като братя, макар че някога в миналото, по думите на Овасес, нашите войнствени викове неведнъж са нарушавали спокойния сън на сивашите.

При изгрев-слънце започнаха първите танци. Това не беше още истинското тържество, но на площада се бе събрал целият стан, за да види прегледа на воините.

Ето излиза от тълпата висок мъж, загърнат с конска кожа. Това е Утнач — Храбрата Птица от рода на викминчите. Със силен скок се озовава в самия център на площада, а след това започва да дебне с леките стъпки на пума. Той спря — в ръцете му блесна нож като лъча на месеца в огледалната повърхност на водата.

От противоположната му страна излиза с тежки стъпки, наметнат с мечешка кожа, друг воин — приятел на Храбрата Птица.

Ето че двамата воини — мечка и ловец — започват да обикалят един около друг и да премерват силите си. Храбрата Птица, наведен ниско над земята, ту забавя, ту ускорява крачките си и обикаля около голямата, застанала на задните си лапи мечка. Ненадейно Храбрата Птица, издебнал удобен момент, се хвърля напред с ловкостта на бялка. За миг ми се стори, че той ще загине от удара на издигнатата нагоре лапа, но я избягна с нисък скок и за пръв път заби ножа в тъмнокафявото руно. Грамадният Мокве зарева, заклати се, искаше да хване нападателя с лапите си — но онзи отново отскочи на безопасно разстояние, отново закръжи около него и чакаше удобен момент за следния скок.

Отново сред зрителите се понася шепот на одобрение. Утнач се хвърля напред и отново изчезва в прегръдките на мечката.

Борбата се води мълчаливо. Чува се само тежкото дишане на борците. Мечката иска да наведе муцуната си, но Утнач подпира с глава долната ѝ челюст, за да не го хване отгоре със зъби. Хванаха се гуша за гуша. Зверът се опитва да разреде с ноктите на предните си лапи гърба на ловеца, но наметалото от двойна дебела конска кожа не му позволява.

Най-после воинът прегръща мечката с двете си ръце и забива изотзад ножа в сърцето ѝ. И светкавично отскача, цял облян в пот, задъхан и блед. Мечокът стои още миг на задните си лапи, след това пада тежко на земята.

Така разказа с танца си Утнач за борбата с Мичи-Мокве...

Тази сутрин Танто и шестима други момчета започнаха последните тридневни приготовления преди изпитанието на кръвта, след което ще тръгнат по пътя на мъжа воин. Те се намираха в отделни палатки на края на стана и почти никак не излизаха. Без храна и вода цели три дена те непрестанно се молеха на великия Маниту да им даде смелост и мъжество, ловкост и сила, презрение към болката и страданието, когато ще прекрачат прага на своите мъжки дни.

Най-после на третия ден настана истинското празненство.

От самото разсъмване забиха тъпаните и затракаха грохалките. Всички се нагиздиха празнично, дори ние, младите момчета, облякохме дрехи от бяла еленова кожа, украсени на гърдите и ръкавите с ресни и общити с фигурки от разноцветни маниста.

Тоя ден Танто и шестимата негови връстници излязоха от своите палатки. От пладне до вечерта никой освен тях не пристъпи на Площада на големия огън. Само те имаха право да участвуват в прегледа на ловкостта и силата. Това беше техният празник, празникът Тану-Такау — Празникът на посвещаването.

На големия площад тътнеха копитата на коне, пришпорвани от нетърпеливи ездачи, блестяха изпрацани в целта томаховки и ножове, летяха закичени с пера стрели. Когато престанеше един, на негово място идваше друг. Те се провираха под коремите на конете в пълен галоп, скачаха от кон на кон, язدهа ниско наклонени встрани и стреляха с лъкове в целта или пък скрити под конете — така че главата им едва не докосва земята, — хвърляха ножове в окачено на дърво къс месо.

Ето Танто, нашият Танто вече за шести път шеметно се носи в галоп около целта — и ето вече с шести нож улучва целта.

Танто е най-красив и най-ловък от всички. За това говори одобрителният шум, който приветствува неговото изкуство по-често, отколкото на другите. Това ми казва и Кукумявката и го потвърждават

близнаците от рода на капотите, личи то в погледа на баща ми и на Овасес и преди всичко по очите на Тинглит.

Най-сетне ревливият като гръм голям тъпан прекъсва прегледа на младежите. Той известява, че воините, младежите и Младите Вълци трябва да се съберат в Червената шатра, шасса-типи, за да станат свидетели на посвещаването на седемте шеванези.

Това беше първият акт на посвещаване, който щях да видя. А още повече, че днес го минаваше брат ми, Танто.

Бях толкова развълнуван, сякаш сам се готвех да премина „пробването на кръвта“ — разбира се, аз стоях неподвижен и с безразлично лице, но сърцето ми подскачаше чак до гърлото, както тогава, когато съгледах пред насочената си стрела грамадния орел и когато за пръв път застанах пред прага на палатката на Горчивия Плод.

Изпитвах едновременно страх и радост, неопределена надежда и тревога за своя брат. Все още не знаех къде е Танто. Трябваше да стискам здраво зъби, за да не издам потрепването на устните си и да спра извънредно ускореното си дишане. Впрочем и Кукумявката, който както мене за пръв път пристъпваше прага на шасса-типи, също така се вглеждаше с опулени очи в тотемния стълб и в магьосника, който стоеше под него. Ясно виждах как понякога по кожата на приятеля ми пропълзяваха неспокойни тръпки.

Горчивия Плод беше облечен по-скромно от всеки друг път. Имаше само препаска от орлови пера, а на раменете си кожа от бизон, на главата скалп с бизонови рога. Но неговото сурово старческо лице беше покрито днес от особено дълбоки и страшни бръчки и никога така пронизително не бяха блестяли зениците му. Навярно тъкмо така изглежда лицето на Канаха, господаря на мрака, Злия Дух.

Изведнъж гласът на големия еквив тъпан навън млъкна и на прага на палатката се показаха баща ми и брат ми.

Голият Танто стоеше сякаш в малък прозрачен облак. Защото баща ми пред самото изпитание почна да го опушва с дим от кенкеник и тихо пееше песента на бащите, които водят сина си на посвещение:

*Нека димът на Великия Дух
да даде на тялото ти
храброст и сила.
за да не изпитваш болка,*

*за да бъдеш мъжествен.
Хайде върви,
танцувай и пей.
Ти стъпваш на пътя на воините.*

Щом баща ми замълча, веднага се обадиха тъпаните на воините, орловите свирки и дрънкалките. Танто вървеше с бавни крачки към магьосника, който вече го очакваше. Не виждах лицето му, макар че вървеше право срещу мене в яркия блясък на огъня. Не го виждах, макар и да гледах с широко отворени очи.

Магьосникът танцуваше около Танто като зла птица под звуците на тъпаните и свирките, под шума на дрънкалките. В ръцете му блестеше дълъг тънък нож с лъскава дръжка.

Най-после брат ми застана пред тотемния стълб. Тогава Горчивия Плод бързо опъна кожата на гърдите му и удари с ножа. Острието проби кожата на Танто. Закапаха капки кръв. Аз до болка пулах очи, за да видя дали лицето на брат ми не ще трепне, дали не е затворил клепки пред удара, но виждах само неясния му силует. Тъпаните, свирките и дрънкалките не замлъкваха. Това означаваше, че Танто достойно минава изпробването.

Накрая, когато магьосникът отскочи за миг назад като зла птица от жертвата си, моят поглед най-после се проясни. Вече ясно виждах как Горчивия Плод опъва тънки ремъци през гърдите му с надупчена кожа, а другия им край завърза за тотемния стълб. Аз виждах, вече ясно виждах, че дори клепачите на брат ми не трепват, че стои така спокойно, така безразлично като скален орел, кацнал на края на своето гнездо. А Горчивия Плод се приведе към краката му, промуши кожата на прасците му с костени кукички и окачи на Тантовите крака свещени мечешки черепи.

Отново замлъкна шумът и на прага се показаха две фигури. Това беше родовият вожд на тановете, който водеше на посвещение своя син Паипушию — Малкия Бухал. След малко Паипушию вече стоеше до Танто и също като брат ми не трепваше от страх или от болка под удара на ножа и костените кукички.

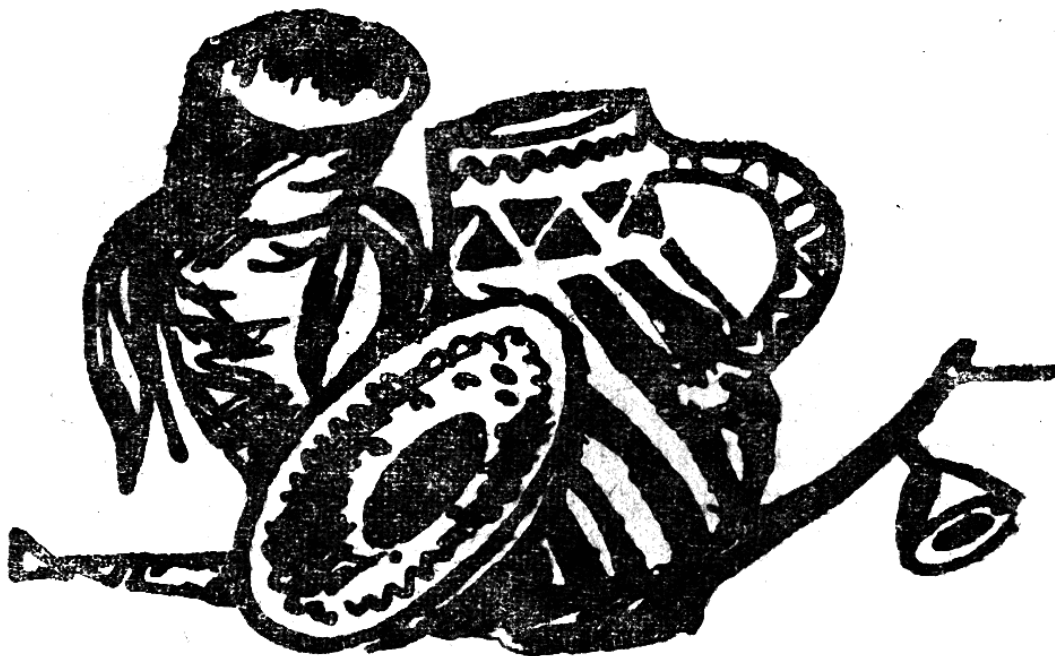
Сега те двамата трябваше да открият тържеството като най-млади от всички, които минаваха този ден изпитанието на кръвта шеванези.

Не си спомням добре техния танц. Загубил съм някъде в неспокойната тогавашна вечер спомена за бащиното лице, страшния образ на Горчивия Плод, силуетите на Танто и Паипушию. Като през гъста мъгла ги виждам само, че ту се приближават, ту се отдалечават от тотемния стълб. Усещам миризмата на иглолистни клонки, с които беше обсипана земята, пръстите на приятеля си, които стискаха ръката ми, и неподвижните сенки върху стените на палатката. Ясно помня само едно — думите и мелодията на песните, които младежите пееха:

*Маниту, дай ни път волен
през степите и през горите,
дари на плещите ни твърдост
и зоркост на очите ни.
Дай ни силата на брата медун,*

*да бъдем смели като вълците
и ловки като пума при нападение.*

И ето отново се прояснява картината. Виждам как Танто с бързи, ситни крачки изтичва при стълба. Как за момент двамата младежи стоят почти неподвижно, после скачат изведнъж назад и скъсват връзките, които ги придържат към стълба. Тънките ремъци раздират кожата на гърдите им. Кръвта буйно потича, с трясък се откъсват мечешките черепи от краката им, а шумът на дрънкалките става толкова силен, че не можех да чуя дори и собствените си мисли. Най-после Горчивия Плод вдигна нагоре ръка и в палатката настъпва тишина. Танто и Паипушию изтичват навън, чува се трикратният им вик: вик на орел победител. Те са вече мъже. Тях ги чака само пътят на воините и ловците, пътят на мъжете и старците — и накрая... Пътят на слънцето...

*Нана-бошо, о, Дух велик на гората!
Молим те да ни нахраниш.
Недей без месо ни оставя,
децата ни и жените ни
да не познаят глад никога.
Покажи ни пътеките на дивеча.
О, Нана-бошо, Дух велик на гората!*

Настана есен — индианското лято. Започваше големият лов. Горите смениха баграта си, пожълтяха, почервеняха. Широката въздишка на Кей-вей-кеен късаше листата от клоните. Малките паяци почнаха да пътуват из гората по сребърните си нишки. Все по-често отекваше в дънерите проточеното ехо на вълчи глутници. Сухите листа по всички горски пътеки шумяха под стъпките. Воините казваха: „Сестрата на Кей-вей-кеен — зимата Унатис — тъче за майката земя черга с пъстроцветни шарки. Майката няма да замръзне под снега.“

Беше Месецът на северозападния вятър. Всяка вечер с изгрева на месеца започваха танци и песни в чест на Великия Дух, за да ни помогне в лова и ни пази от зъбите на братята хищници. Това продължи впрочем много кратко, защото всеки ден, преди още да се е разсъмнало, селцето опустяваше. Мъжете го напуснаха и изчезваха в горските сенки. Понякога ме разбуждаше шумът на техните каное, влачени по крайбрежния пясък, и плисъкът на веслата. Нашата палатка беше близо до реката.

Гората миришеше на опадали листа. Техният мирис носеше възбудата на предстоящия богат лов. Кучетата тичаха с отворени ноздри и остро ръмжене в гърлото. Тауха изчезваше всяка нощ, тичаше след далечния зов на вълците. По чистото безоблачно небе прелитаха птичи ята, потеглили към юг.

Само жените не напущаха стана през тия дни, работливи и съсредоточени повече отвсякога. Те приготвиха рамки за опъване на кожите, ножове за почистването им, правеха кафези за пушене на месото, носеха от близките находища късове сол и я стриваха на прах.

— Запомнете: когато ви събуди преди съмване гласът на дивите гъски, не се бавете, а тръгвайте веднага на лов.

Така говореше винаги Овасес. Сега го повтарям аз, след мене ще го повтарят моят син и внук. Гласът на дивите гъски обещава добър лов.

Именно той събуди мене и Кукумявката през оня ден, когато... но да разказвам поред.

Събуди ни глас сред тишината. Воините вече трябваше да напуснат селцето, а жените не бяха започнали още своята работа. Далечен, крехотлив птичи глас изтръгна от сън едновременно Кукумявката и мене. Ние бързо скочихме от постелите си. Сънливостта веднага ни напусна.

— Чуваш ли — шепнеше Кукумявката, — гъските крякат.

— Чувам.

— Тръгваме ли?

— Хайде.

Ние тръгнахме срещу северозападния вятър. Беше студен. Ние го пиехме като водата на планински поток. Вървахме срещу вятъра, за да не може да ни подуши някой от предпазливите през тоя месец, по-предпазливи отвсякога горски животни. Вървахме, като внимателно и съсредоточено се оглеждахме наоколо. И то не само за да не изплашим дивеча, но и ние сами да не станем дивеч. Трябваше да бъдем внимателни, защото от битката с кралската конница беше минало едва месец и знаехме, че Вап-нап-ао не ни е още забравил. Той можеше пак да се върне по старите следи.

Всеки, който се намираще в гората, при първия удар на тъпана трябваше веднага да се връща в лагера — нали по време на лова го оставяхме напълно незащитен. Като вървахме през гората, трябваше зорко да следим как се държат дребните животни и горските птички, нашите приятели. Защото никой не ще успее да те предупреди по-добре от тях за присъствието на чужди хора в гората.

Дали днес ще имаме успех? Ние си избрахме посока, в която — ако съдим по следите — не бяха тръгнали днес възрастни ловци. Пътят вървеше през доста млада гора, израснала на отдавна опожарено място.

Вървахме мълчаливо и търсехме да открием следите на някакво голямо животно, но всеки миг откъсвахме очи от земята. Дали не ще надникне иззад някой близък дънер голям човек с бяло лице, дали няма

да засъска Бялата Змия или да зацвърчи с остро гласче малко птиче, което предупреждава за опасността?

Привеждахме се под тънките клони на дърветата и гледахме да заобикаляме сухите листа да не шумят под стъпките ни.

Когато изминахме младата гора и наново навлязохме сред дебелиите, обрасли с мъх стъбла на дървета, Кукумявката изведнъж се спря.

Спогледахме се. Кей-вей-кеен донесе хрипкаво мучене на елен. Ние наострихме слух. След доста време някъде отдясно долетя поплътен, по-ясен глас. Трябваше да е стар, голям мъжкар, страшен за съперника си.

Никой не отвърна на рева. Трябваше ли да тръгнем след гласа му? Трудно беше да вземем решение. Гласът звучеше сравнително близко, и то от тази страна, откъдето вятърът можеше да предупреди елена за нас. Ние мълчаливо се разбрахме с очи: тръгваме по-нататък направо по посока на Ок-ван-ас, към Дългото езеро.

Гората ставаше все по-мочурлива и димеше от изпарения. Вятърът носеше парцали бяла мъгла, която се виеше над нас като духове на птици.

Нашето решение беше добро, защото Кукумявката, който водеше, изведнъж се наведе. Следа от лос пресичаше пътя ни. След няколко крачки ние съгледахме изпражнения от животното. Те бяха още топли, животното бе минало преди минута само. Трябваше да се върви колкото се може по-бързо и по-тихо.

Сега напред тръгнах аз. Ние се спряхме пред малка полянка, малка долина в гъстата гора. Земята тук потъваше под стъпките ни. Ние се оглеждахме неспокойно, но наоколо беше тихо. Една катерица седеше върху един клон и глождеше шишарка. По-нататък две стърчиопашки с червени коремчета досадно си клюкарствуваха. По нищо не личеше, че лосът лежи тук някъде наблизо. А ние знаехме, че лосовете много често се връщат обратно, правят кръг и лягат да си починат близко до предишните си следи. Те са свои собствени стражи.

За щастие ние попаднахме на тесен пясъчлив речен ръкав, който водеше към самото езеро. Тук вече земята няма да зацвърчи под краката ни, няма да плисне вода. На пясъка отново съгледахме следи от лоса.

И ето пак се разнесе гласът му. Той се разнасяше след като дълго и безрезултатно беше търсил своята другарка. Ревът му се прекъсва

всяка минута, минава в разочаровано стенание, но след малко лосът пак подновява същата мелодия. Отново зове. Замлъкне, слухти. Когато замълчи, ние трябва да замрем неподвижно. Когато отново нададе настойчив зов, ние тичаме, без да се грижим за тишината. Ревът долита непрекъснато от същото това място. Ние сме все по-близо.

Такъв глас имат само младите, силни лосове, уверени в своята мощ, които не познават горчивината на поражението.

Спряхме се, защото пак беше настанала тишина. Никой не му отговаря. Ние се спогледахме — какво да правим? Дали да опитаме да се доближим повече до него, или да го примамим по-близо? Лъковете бяха готови. Наплюнчихме перата на стрелите. Няма ли рогачът да чуе силното биене на сърцата ни?

Мъжкарят отново зарева все от същото място. Ние се приближихме още двайсетина крачки и тук ни спря една стара бреза с дебела кора. Сякаш някой горски дух я беше изпречил на нашия път и той сега вече решаваше за нас: да се приближим ли, или да примамим лоса.

Ние обхванахме ствола на дървото с ръце и шепнехме направо в кората: „О, сестро брезичке, дай ни своята кора. Ще направим от нея рог, за да повикаме големия лос. Дай ни кората си, а за тази твоя услуга ще те напоим с неговата кръв и винаги ще те помним.“

Кукумявката умееше да примамва по-добре от мене. Той обряза две ивици напърно и надлъж, обели безшумно кората от стъблото, светкавично я сви на рог и го прилепи до устните си.

Отново проеча ревят на лоса. Но този път, когато утихна, му отговори не само собственото му ехо на мълчанието. До него долетя ниско блесне... любовният отзив на женската. Лицето на Кукумявката почервеня от напъване, а аз наведох глава, както правеше Овасес, когато искаше да похвали някого. Имаше за какво. Кукумявката умееше да примамва като зрял ловец.

Удаде ни се! Едва беше затихнал рогът на Кукумявката, откъм езерото долетя до нас победният глас на рогача, горд и радостен. Ида — казваше той, — ида!

Ние скочихме зад дърветата. Аз се скрих зад дебелото стъбло на един бор, а Кукумявката от другата страна на пясъчната ивица в гъсталака от трепетлики.

Вятърът първом донесе до ушите ни още едно глухо стенание. След това забуча земята, затрецяха клоните, водата на тресавището плискаше под големите копита.

И най-после на самия край на пясъчната пътека се подаде могъща глава, увенчана с широко разклонени лопати — показа се на разстояние по-малко от един хвърлей на стрела.

Животното беше застанало на собствените си следи. То бавно наведе глава — душеше долния пласт на вятъра. Накрая изви нагоре шия и от разтворената му уста отново се откъсна рев, от който трепереше пяната върху разтворените му ноздри.

Този път обаче „женската“ мълчеше. Погледът му падна на сплетените корени на най-близкия смърч, които напомняха приготвени за борба рога на лос. Той трепна, наведе глава. Гърбът му се изгъна като напънат лък... и скочи.

Наведеният венец от рога с глух удар се заби в земята. Захвърчаха нагоре счупени клончета и буци пръст. Рогачът се олюля и наклони встрани. Той стоеше на разкрачените си крака и люлееше глава, а закаченият на рогата му корен смешно се клатеше.

Животното бавно се успокояваше, лениво изтърси пясъка от себе си, вдигна глава и наду ноздри за нов вик...

Повече не можах да чакам.

— О, Велик Дух, помогни ми! — шепнех аз.

Тогава изскочих на пътеката. Лосът се намираше между мене и гъсто сплелите се дървета. Преди него се откриваше път към езерото, но там чакаше вече Кукумявката с копие в ръка. За да се върне назад, лосът трябваше да направи почти цял кръговрат.

Изскочих иззад ствола на дървото и го предупредих — както повелява обичаят на ловците — със силен вик. Викът го връхлетя като удар. Той трепна, пригответи се за скок, но успя да завие само наполовина, защото в същия миг стрелата от моя лък се заби дълбоко в хълбока му. За последен път чухме неговия рев. В проглушителния вик трептеше болката и мъката на последните минути.

Той направи отчаян скок. Вече знаеше, че се надбягва със самата смърт. Но тогава пътя му пресече Кукумявката, който заби копието в другата страна на животното. И въпреки това той продължаваше да бяга, а пясъкът хвърчеше изпод копитата му...

Аз хвърлих лъка. Извадих тичешком ножа и догоних лоса на самия край на пясъчната дюна и гората. Успях да се вкопча с лявата си ръка в рогата му и увиснах на тях. Ножът меко влезе в гърлото му. От разрязаната му шия рукна кръв. Успях да отскоча, преди нашият пръв лос тежко да се повали върху предните си крака.

Умря веднага. Смъртта го беше догонила със скоковете на Младите Вълци.

Ние танцувахме Танца на победата, а после му благодарихме, че се остави да бъде убит, че ни подари месото си. Молихме го дълго и сърдечно за прошка, молихме за прошка духа му. Молихме го да запази добър спомен за Младите Вълци от племето шеванези, да помни, че сега е времето на големия лов и че племето трябва да се снабди с храна за зимата. Ние му пожелахме щастие в Страната на вечното мълчание, сбогувахме се, защото знаехме, че още днес вечерта ще замине в тази страна по Пътя на слънцето, на запад, през вълните на Дългото езеро.

Никога досега Овасес не беше ни хвалил така, както тоя ден, а някои момчета въпреки най-големите си усилия не можеха да скрият явната си завист. Овасес изпрати цяла дузина Млади Вълци за нашата плячка. Аз съжалявах само, че не можах да намеря Танто и да му се похваля със своята победа.

През същия ден Овасес ни позволи да отплуваме с неговото каное до Зеленото езеро, където бяха свърталищата на дивите патици.

Овасесовото каное беше най-бързото от всички лодки в лагера. Направил му го беше сякаш самият Воден Дух. Като веслувахме без усилие и без труд, ние почти летяхме по спокойните вълни на Зеленото езеро и се изгубвахме под клоните на надвисналите на брега дървета. В тъмното огледало на водата се отразяваха небето и облаците. Като че ли пътувахме по самото небе — и ето около нас в дълбочината на езерото видяхме проточилия се ред на ято диви гъски. С тъжен глас се сбогуваха те с нашата страна и летяха високо заедно с Кей-вей-кеен.

Ние бързо се носехме край обраслия с трепетлика бряг. Тук трябваше да се пътува безшумно. Приближихме се до местата, обрасли с шавар, от които долиташе до нас кресливият хор на дивите патици. Извадихме веслата от водата, а тихото, едва забележимо течение само ни тласкаше към шавара, посегнахме към туловете със стрели...

Но не било съдено този ден да завърши с весело угощение от бутчета и крила на патици, защото изведнъж над спокойния плисък на водата и крясъка на патиците се втурна бързият глас на тъпана. Той се разнасяше натрапчиво, с нисък еднообразен зов. Когато за известно време той замлъкна, най-напред му отвърна ехото, а след това още по-слаб от ехото шум — гласът на тъпаните от другите далечни селища.

Веднага оставихме всяка мисъл за лов. Потопихме веслата в гладката вода и никога пътят не беше ни се виждал така дълъг, а прекрасният члун на Овасес така тежък. Струваше ни се, че стоим на едно и също място, приковани към повърхността на водата, че току зад крайбрежните дървета ще се протегнат към нас чужди ръце, а зад тях са обърнали към нас очи чужди бели лица. Езерото изведнъж замълча, изплашено от плисъка на нашите весла.

Доближихме се до брега с такава бързина, че носът на лодката налетя върху пясъчна купчина. Забързахме към площада, пред палатката на магьосника.

Горчивия Плод седеше пред палатката си с тъпан между коленете. Цялото селце се беше насъбрало около него. На брега постоянно изскачаха нови лодки, от гората се връщаха ловци.

Нашият тъпан вече се обаждаше рядко. Защото Горчивия Плод след първите сигнали сега повече се прислушваше във вестите от другите тъпани откъм южната страна. Навеждаше главата си ниско, ние

не можехме да видим очите му, но неговите опрени на краищата на тъпана ръце леко и непрекъснато трепереха.

Най-после през околната навалица се промъкна баща ми и едва тогава Горчивия Плод вдигна глава. На погледа на баща ми, поглед мрачен и изпитателен, той отговори само с едно кимане на главата. Всички гледаха към тях напрегнато, защото малко хора разбираха говора на тъпаните. Никой още не знаеше какво ни носят сигналите им, макар че не можеха да означават нищо друго, освен известие за нова беда.

Никой обаче не се осмели да запита гласно. До баща ми току-що се беше приближила мама. Тя докосна леко с длан рамото му.

Баща ми обърна лице към юг и изрече само една дума:

— Белите!

След това погледна майка ми. В ярката светлина на есенния следобед блестеше нейната светла коса, бяла кожа и очи като небето. Всички я гледаха. Очите на баща ми бяха пълни с отчаяние и гняв. Той повтори:

— Белите!

Майка ми отпусна глава. Тя се извърна и мълчаливо тръгна към своята палатка.

Огледах се наоколо, защото това беше истина: обхвана ме такъв ужасен страх, какъвто човек може да изпита само при лош сън. Аз също имах по-бяла кожа и коса по-светла, отколкото на другите. Как мразех сега белите и как много обичах моята майка. Не знаех дали да избягам оттук, веднага да изчезна, дали да се хвърля през реката, езерото или гората, да достигна Вап-нап-ао и да забия ножа в гърдите му като в шията на грамадния лос. Но аз бях сред свои. Това ми казваше стискането на горещата суха длан на Кукумявката.

В същата минута затихна гласът на тъпаните от юг. Тогава баща ми каза:

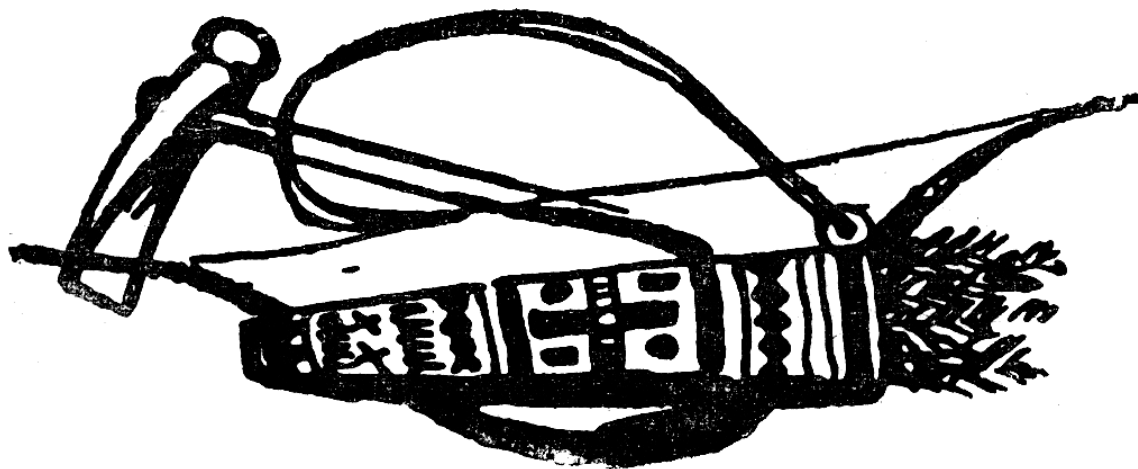
— Тъпанът на Горчивия Плод да призове всички племенни вождове на съвет и това да стане незабавно.

Съветът се състоя още преди залез-слънце. Решено беше да не воюваме. Решено беше за посрещане хората на Вап-нап-ао да изпратят трима воини — Овасес, Таноне и Танто, който ще бъде бързоходец на пратениците. Може би белите ще поискат да накажат пратениците ни заради боя в каньона на Мълчаливите скали. Така казваше Синята

Птица и преди това бе предупреждавал Голямото Крило. Но по-голямата част воители от Съвета на възрастните беше на мнение, че Вап-нап-ао няма да постъпи така, защото не само ние сме нарушили закона, като се бихме с кралската конница, но и те бяха нарушили закона, като още в първата минута бяха изпратили срещу шеванезите своите куршуми, ранили мнозина и причинили смъртта на двама воители.

Тъпаните по пладне бяха съобщили, че Вап-нап-ао иска да преговаря. За по-сигурно Съветът на възрастните реши да не изпраща най-бележитите племенни вождове, но пратениците да бъдат достатъчно опитни и умни воители, за да не се оставят да ги измами Бялата Змия.

Тази нощ нито една девойка не пия в селището край брега на езерото.

*Маниту! Дух с велико сърце,
ти си властител на света,
затова насочи ръката ми
да не потрепне, насочи ръката ми,
та врагът да остави костите си в степта.
Изтръгни от душата ми милост и страх.
Маниту!
Позволи на чакалите да лишат враговете
от телата им.*

(Из военните песни)

Този ден селището придоби празничен вид. Вождовете се накичиха с пера, с най-богати облекла, воините означиха с червена боя белезите от раните си и говореха за своите подвизи и мъжество. Всеки от тях забождаше в косата си толкова орлови пера, колкото велики дела бяха прославили историята на живота му.

Ние, Младите Вълци, също като останалите си оцветихме лицата с тържествените багри — бели и сини ивици. В косите си също забождахме пера, само че от кукумявка. Ние се въртахме около воините, като се мъчехме да схванем нещо от малкото думи, обезпокоени от неизвестността и тревогата, която дори старците не можеха да скрият. Защото тоя път, макар мъжете и момчетата да се мажеха с тържествени бои и се украсяваха с най-хубавите си празнични дрехи — ние чакахме гостите без песни и усмивки. Чакахме ги, изпълнени с омраза. Жените изчезнаха в палатките, нито едно момиче не беше вплело в плитките си цветни ремъчета. Защото в селището щяха да дойдат пратеници на белите. Това бе поискал Вап-нап-ао, за да може да се споразумее с целия Съвет на възрастните, и Съветът на възрастните му бе позволил. Всеки гост, па бил той и враг, трябваше да бъде посрещнат според обичаите на свободното племе. Затова воините и Младите Вълци си бяха облекли празнични облекла.

Тъжен празник обаче щеше да бъде той.

Никога през моя живот не бяха гостували в селцето ни бели от кралската конница. За пръв път аз и Кукумявката, както и всички мои връстници, щяхме да видим мъже с бяла кожа. Ние бяхме много по-неспокойни, отколкото пред среща със сивата мечка. Знаехме, че белите са повече от зърната пясък в реката и листата на дърветата в гората. Не можехме да се освободим от тревогата си, още повече, че баща ми беше издал заповеди, които придаваха зловещо значение на посрещането от първия му миг. Това бяха заповеди като за пред бой. Те трябваше да ни предпазят от хитрината на белите, от техните извънредно любопитни очи. Затова половината палатки бяха сдиплени, половината коне бяха изпратени в скалните прикрития в Долината на солената земя. В останалите палатки беше наредено да се укриват всички жени и девойки, а част от войните да заминат заедно с конете. Само всичките Млади Вълци останаха. И им беше дори заповядано да се въртят около белите през цялото време. „Колко повече малки момчета видят — казал на съвета Овасес, — толкова по-безпомощни ще им се сторят войните на племето ни.“

Вождовете на осемте наши рода бяха пристигнали вече и си почиваха в определените за тях палатки. Жените завършиха приготовленията за гощавката в чест на белите. На брезите с отрязани върхове висяха завързани на задните си крака убити млади елени. Брезичките се надвесваха над огъня във вид на дъга — и когато месото се допичаше и ставаше по-леко, брезичките се изправяха и издигаха нагоре печеното. Момичетата опушваха на дървени стълбички големи есетри с бяло месо. Как великолепно щеше да бъде това угощение, ако се състоеше в чест на истински приятели! Но в края на краищата дори мисълта за Вап-нап-ао не можеше да притъпи цялото великолепие на носещата се над селцето миризма на печено месо и пушена риба.

Към пладне дочухме конски тропот. В селцето се втурна потънал в пяна мустанг Жълтия Мокасин. Пред палатката на баща ми той опъна юздите и без да слиза от коня, извика:

— Вап-нап-ао умакханауч! Бялата Змия вече пристига!

След това той дръпна тъй силно юзди, та засиленият кон се изправи на задните си крака, обърна го на място и полетя обратно...

И тъй, след малко щяхме да видим пратениците на белите хора от кралската конница и преди всичко щяхме да видим най-големия враг на нашето племе, самия Вап-нап-ао. С името на този човек майките

плашеха децата си, а воините го споменаваха със зъл пламък в очите. Щяхме най-послед да го видим и ние с Кукумявката.

Ние добре помнехме, когато за пръв път чухме името на Вап-нап-ао. Тогава ние стигнахме едва до пояса на Овасес. Но оттогава много пъти Кей-вей-кеен беше сменил посоката на своя бяг и много пъти снегът бе покривал гората със своето бяло мълчание. Сега ние гледахме Овасес право в очите, нашите мускули бяха станали твърди и все повече издържаха болката и умората. Не е така далече и времето на нашето посвещение в тайнство. И едва сега ние най-послед щяхме да видим за пръв път Вап-нап-ао...

Баща ми и магьосникът излязоха пред палатката на вожда и седнаха на постланите мечешки кожи. Кукумявката и аз заставахме пред входа на нашето типи и виждахме ясно намръщените им лица.

На края на гората се показаха ездачи. Предвождаше ги Танто. От лявата му страна яздеше мъж с червена куртка и с чудновата шапка на глава. Зад самия него яздеше Овасес, наведен както обикновено над конския врат. Там беше още Счупения Нож и други двама бели с червени куртки.

Жените и девойките се изпокриха в палатките, тъпаните глухо биеха, групата се приближаваше с бърз тръс.

Когато ни отминаха, аз видях лицето на Овасес и за пръв път на това лице не съгледах нищо друго, освен безразличие. Овасес, самият Овасес не можеше този път да скрие болката и мъката в очите си. Той кривеше презрително устни, като че ли презираше и гостите, и нас, дори и самия себе си.

А белите? Първият от тях, който яздеше заедно с брат ми, беше на ръст колкото нашите воители. И лицето му беше подобно на нашите — остро като нож, с дълбоко хлътнали очи. Само косата му беше светла, почти толкова светла, колкото златната коса на майка ми. Лицето му беше неподвижно. Той обаче не можеше да гледа спокойно и направо. Очите му бързо бяха между палатките, преброиха конете, плъзнаха се по нас. Той следеше с очи като гладен проскубан вълк. Но беше страшен. От него лъхаше сила и мъжка храброст и още по-страшна хитрост.

Затова пък при вида на двамата останали ние просто вдигнахме рамене. Те имаха бяла блестяща кожа, а под нея само тлъстина, лицата им кръгли като лицата на лакомите момченца, кръгли рамене, кръгли

лакти и колене, като че не познаваха друг живот, освен да се излежават в палатките си. Къде бяха мускулите им? Къде бяха белезите им от боевете и тържествените багри на лицата им? Ние се бяхме украсили в тяхна чест с бели и сини ивици, а те? Лицата им бяха голи и безсрамно бели. Как са ги възпитавали? На какво ги е учил техният учител? Усецах, че ме обзема гняв. Кукумявката също пръхна презрително.

— Защо нашите се боят от тези тлъсти плъхове?

— Не зная — измърморих аз. — Сега не зная. Може би за това, че са много... казват, че те са извънредно много. Но нали един наш воин може да се справи с пет такива прасета.

Това се видя малко на Кукумявката.

— С десет — каза той натъртено.

Ние гледахме след тях с презрително присвити очи. Извънредно много безпокойство се беше крило у нас, преди да ги видим, та сега при вида на тия обикновени тлъсти хора не можехме да не им се смеем именно презрително.

Ние мислехме, че ще се явят огромни и страшни воители, великани с могъщи плещи и кръвясали очи като на сивата мечка. А не щеш ли, дойдоха мъже, подобни на стари дебели жени, но не и на истински воители. Само от единия трябваше да се страхуваме — това личеше от пръв поглед. Но двамата останали? Нима дори най-хубавото оръжие може да замени силните ръце и опитното око? Ние забравихме големия си предишен страх. „Ще видим — мислех си аз, — ще видим какво ще кажеш ти, бели човече, когато ние пораснем и вземем оръжието в ръцете си.“

Пристигналите се приближиха вече до баща ми, който седеше пред палатката, слязоха от конете и поздравиха с вдигнати нагоре десни ръце. Около баща ми и магьосника се събраха много жители на селцето, но въпреки обичая тук преди всичко се виждаха нашите връстници, Младите Вълци. Явно беше следователно, че пратениците на белите, макар и да ги посрещат най-видните хора на племето, посрещат ги обаче без уважение.

Ние с Кукумявката се промъкнахме по-близо до седналите, за да разгледаме по-добре лицата на белите. В същото време чухме гласа на един от белите, който яздеше отпред заедно с Танто. Той проговори, и то проговори на наш език. В неговите уста езикът ни звучеше твърдо,

но ако човек притвореше очи, можеше да се помисли, че говори някой от нашите!

— Приветствувам те, вожде Високи Орел — започна той. — Аз пристигнах тук от името на Великия Бял Баща, който те поздравява и пита за твоето здраве.

— Кажи му, Вап-нап-ао — отговори баща ми, — че Високия Орел диша свободния въздух на гората и затова се усеща здрав.

Значи това е бил Вап-нап-ао? Той е бил наистина! Онзи бял, който така много прилича на нашите воители. Човек със сухо лице и широки, силни рамене. Това беше Бялата Змия.

Аз го гледах, без да усещам нищо друго, освен омраза, без дори да чувам гласа на собствените си мисли. Какво да направя? Няма ли да бъде по-добре, ако наруша великите закони на племето и изпратя стрелата си право в сърцето на врага, който ни преследва от толкова години? Аз бих загинал за това по заповед на собствения си баща. Но преди мене ще загине Вап-нап-ао и племето ни би могло да живее спокойно!

Но една ли бяла змия живее на света? „Те са толкова, колкото звездите на августовско небе“ — казваше Танто.

И едва сега разбрах, че беше смешно нашето презрение към дебелия пратеници от кралската конница. Воините на нашето племе умееха да воюват — и какво от това? На свободното племе шеванези оставаше вече само едно — бягство. Отбрана и бягство. Бягство, и то толкова безполезно, колкото бягството на стария лос пред глутница гладни вълци през зимата.

Аз не исках вече да слушам за какво се съвещават. Не исках да слушам как баща ми със спокоен глас приветствува човека, който от много години насам е вожд на враждебните нам вълци, който уби Бързата Стрела и воина от рода на тановете, който от години причинява смъртта на много други.

Приближих се до конете на белите. Те също се различаваха от нашите. Бяха по-високи, с прави и тънки крака, следователно по-бързи, но по-неиздръжливи от нашите мустанги. Имаха по-красиви глави, но все пак не ми се харесваха. Бяха много изнежени, много слаби, мъчно биха понесли пътуването из гората, студа и пролетните бури.

Каква тайна се криеше във всичко това? Как така тия слаби и изнежени хора, които яздеха хубави и също така слаби коне, бяха сила,

пред която трепереше племето на шеванезите? Аз не можех да проумея това. Срамът късаше сърцето ми. Злите духове ли им помагаха? Кой им праща това оръжие и в какво се крие силата им, която липсва на техните мускули?

В най-голямата палатка няколко жени приготвяха обед. Те слагаха на постланите одеяла глинени паници, изрязани от рога лъжици и ножове.

До всяка паница лежеше кожена торбичка с тютюн.

Приветствието на баща ми към белите пратеници беше кратко. Обади се тъпан, който приканваше на угощение.

Първи дойдоха белите, които предвождаше Танто, след това започнаха да идват вождовете на родовете — Лежащата Мечка, за когото разказваха, че с голи ръце удушил мечка, Черната Длан, чиито стъпки бяха по-леки от стъпките на пума, и най-прочутият ловец от всички родове, най-младият племенен вожд Счупената Стрела. Дойдоха също началниците на чикорните, вичминсите и капотите. Най-последно се яви баща ми заедно с Горчивия Плод. Те обаче не вземаха участие в угощението, а се грижеха само да не би пред гостите да липсва нещо.

Ние с Кукумявката успяхме да седнем близо до белите. Беше ми се вече отцяло да дразня пристигналите, с което се занимаваха всички момчета — въпреки че за много дръзкия и силен смях Овасес веднага наказваше с ремъка си. Нямах желание и да ям.

Само гледах белите. Просто гледах Вап-нап-ао. Не разбирах нищо и не исках да разбирам.

Седналият до мене Танто също не беше докоснал яденето, макар че това можеше и да обиди гостите. Белите обаче не обръщаха внимание на нищо. Явно беше, че им се услаждат печените еленови ребра.

Гощавката завърши едва по здрач.

Баща ми заповяда да запалят огън. Тогава Синята Птица, помощникът на Горчивия Плод, сложи пред магъосника голяма лула, калюмет на приятелството, украсена с резба на птици и животни, обкичени с красиви пера от бяла орлица като знак на братството. Аз наведох очи. Не исках да гледам знака на братството, който щеше да мине от ръцете на магъосника на шеванезите в ръцете на Вап-нап-ао, Бялата Змия, макар това да означаваше само, че белите пратеници не ги заплашва днес в нашето селце никаква опасност.

Настъпи тишина. Всички чакаха. При това не беше още известно дали Горчивия Плод ще запали лулата на приятелството, или в последния миг — ако му прошепнат духовете — ще откаже да стори това. Дали ще се състои съвещанието, или белите щяха да си отидат след гощавката, без да кажат нито дума?

Магьосникът беше неподвижен. Аз не издържах, отворих отново очи и като всички други вперих поглед в неподвижното лице на Горчивия Плод. В настъпилата тишина почти се чуваха ударите на много човешки сърца. Вождовете чакаха неподвижно. Също и Вап-нап-ао не трепваше. Онези двамата обаче започнаха да се оглеждат, дори нещо започнаха да си шепнат. Те се въртяха като скунси, като жалки страхливци. Накрая единият от тях каза нещо гласно, осмели се и да плюне, но Вап-нап-ао го накара да млъкне само с един жест — и белият веднага замълча.

Горчивия Плод стана. Обади се гласът на тъпана. Магьосникът протегна напред ръце, наведе се над огнището така, че дланите му докоснаха пламъка. После вдигна очистените си от огъня ръце нагоре и каза:

— О, Маниту, ти, който си господар на всички и виждаш нас, беззащитните, помогни ни, Велики Дух, кажи какво да правим. Молим те, помогни ни.

Стоя така някое време и шепнеше вече неразбираеми думи и заклинания. Накрая седна, взе лулата в ръцете си и с малко червено въгленче запали тютюна.

Значи съвещанието ще се състои.

Когато последният от вождовете, участници в съвещанието, върна калюмета обратно на Горчивия Плод, всички очи се обърнаха към баща ми. Той трябваше да говори пръв.

Гласът на баща ми беше спокоен.

— Какво носи белият брат на червените воини? — се обърна баща ми към Вап-нап-ао.

Вап-нап-ао отвори ловната си чанта и извади от нея бял къс хартия. Той го вдигна нагоре и каза:

— Ето Великият Бял Баща ви изпраща тази говореща хартия, с която ви дава нови места за лов на юг. Там вие няма да гладувате. Ще получавате дрехи и храна безплатно. Белите и червените бойци се сблъскаха неотдавна в каньона на Мълчаливите скали. Никой не знае

кои са били тези воители. От белите загинаха трима в теснината, а преди това още двама в гората. Птиците, които летяха над гората, разказваха, че от племето на шеванезите също са умрели няколко бойци, макар никой да не знае защо. Великия Бял баща би могъл да запита къде са неговите слуги, на които е отнет животът. Той би могъл да изпрати големи войскови части и да запали цялата гора. Но Белия Баща е добър и ако шеванезите и сивашите пожелаят да отидат сами на новите места, ако пожелаят да се учат от белите да обработват земята и отглеждат животни, Белия Баща ще забрави за смъртта на своите воители.

Той замълча за малко, сякаш очакваше някой да се обади. Но никой нямаше такова намерение.

Тогава Вап-нап-ао продължи:

— Ако под писмото на Белия Баща поставите своите тотемни знаци и се съгласите да дойдете в новите места, ще получите също така много пари, с които ще можете да си купите различни хубави неща. Белият баща не иска спрямо вас да се извърши никаква несправедливост. Той е благороден и добър. Но не бива да му се противите, защото никой не може да устои на силата му. Неговата сила ще принуди всекиго да се подчини. И който се опита да се бори против него, в палатката му жените ще запяят погребални песни, а сам той или ще загине, или дълго време ще живее в каменна палатка, в която може да се влезе, но не може да се излезе никога.

Вап-нап-ао съскаше като змия. Гласът му не беше слаб. Чувствувах, че говори човек, чието сърце не познава страх. Очите на Вап-нап-ао отразяваха червения блясък на огъня.

Аз ясно виждах, че двамата вождове, вождът на чикорните, Виещия Вълк, и на вичминсите, Дивата Видра, наведоха глави, сякаш се бяха намерили в мрака на онази каменна палатка. Струваше ми се, че пак никой няма да отговори на дръзките думи, произнесени от Бялата Змия. Защо никой не прави това, защо не назове нашия враг куче и чакал? Нима сърцата на воините са замрели в гърдите им?

Но най-сетне прозвуча гласът на Голямото Криво. Треперещият и напрегнат глас на стареца, чиято ръка е вече слаба да убие дори птичка, но мисълта му е мъдра от богат опит.

— Очите ми са видели много, ушите ми неведнъж са слушали погребални песни. Слушали са също и победни песни. Вап-нап-ао идва при нас не за пръв път. Той вече е присъствувал на съвет на племето ни,

когато още можех да ходя на лов и пред моето копие бягаха сивите мечки. Той вече е показвал един път на племето шеванези говореща хартия от Белия Баща. А преди него това правеха други, по-старите братя на Бялата Змия. Неведнъж белите хора са идвали да заповядват на свободното племе шеванези. Техните кости вълците развлякоха из гората и из степта, а племето шеванези е пак свободно. Вап-нап-ао беше при нас преди много Големи слънца. Той и тогава говореше това, което говори днес. А племето шеванези е свободно, но върху раменете на Вап-нап-ао има голям белег от моята стрела. Вап-нап-ао беше тогава млад воин, а моята ръка беше започнала да отпада. Въпреки това Вап-нап-ао се спаси от мене с бягство. Нима Вап-нап-ао е забравил това?

Думите му бяха оскърбителни, но белият само се усмихна.

— Обаче пак съм тук — проговори той отново — и докато не се подчините, все ще идвам. Или... или ще дойде някой друг, вече не с хартия, а с големи пушки, единият куршум на които може да разпръсне и запали цяло селце. Племето шеванези е свободно. Но пред силата на Белия Баща е като едно малко птиче пред лапите на сивата мечка. По-добре е да пеете весели песни там, където ви заповядва да отидете Белия Баща, отколкото да пеете погребални песни над гроба на цялото племе. Гласът на Голямото Крило е слаб, главата му се тресе от слабост. Какво ще кажат на Белия Баща другите силни мъже?

Този път обаче пак не получи отговор. Виждаше се, че става неспокоен. А двамата му другари отдавна вече не можеха да се държат, както подобава на истински мъже. Те непрекъснато шушукаха помежду си като стари жени, които перат одеяла край потока пролетно време.

Накрая Вап-нап-ао се обърна направо към баща ми:

— Ти, вожде, имаш най-силен глас и твоята дума всеки слуша. Няма ли да отговориш на хартията на Белия Баща? Недей отговаря. Ала тук има друга книга. В каньона на Мълчаливите скали хванаха един от твоите воини. Това се случи тогава, когато загинаха бели хора. Твоят воин ги е убил. Ние можехме да го накажем със смърт. Но му казахме: „Ако отидеш на мястото, което ти определяме, ще живееш“. Твоят воин сложи върху хартията своя тотемен знак като доказателство, че е съгласен да отиде в резерватите при езерото Онтарио. Вижте неговия знак.

Но тогава... тогава Танто стана от земята. Скочи като невестулка, измъкна листа от ръцете на Вап-нап-ао и го хвърли в огъня.

Хартията се сви и почерня мигновено. Един от белите искаше да хване ръката на брат ми, в ръката му блесна железен предмет. Това беше къса пушка, която белите наричат револвер. Но Вап-нап-ао, без да става от земята, викна нещо със страшен глас и белият веднага седна обратно. Вап-нап-ао отново се разсмя. Но това беше безрадостен смях. Така „се смеят“ кучетата, заобиколени от вълци.

— Много такива хартии — каза той — има на света. Съгласието на вашия воин е отбелязано на много хартии. И никоя няма да върне крачките му. Аз казах своето. Сами знаете добре, че силата на вашето племе е нищо за Белия Баща. Една негова усмивка значи повече от всичките ви лъкове. Той ви дарява спокоен живот. Избирайте! А аз ви обещавам, вождове, че в резерватите ще запазите своята власт и Белия Баща всеки месец ще ви дава пари.

Погледна към Танто, който все стоеше до огъня, и надменно вдигна рамене.

— На тебе също, сине на Великия Орел, можем да дадем пари, ако само бъдеш умен и разбереш колко слаби са ръцете ти.

Аз усетих как за момент спря дъхът на всички. Струваше ми се, че Танто ще се нахвърли върху белия. Той обаче само извика:

— Стига!

Изглежда, че искаше да каже още нещо, но баща ми го спря с движение на ръката. Движението беше гневно и бързо. Танто беше се осмелил да вика силно на съвет, когато вождовете мълчат. Танто седна и наведе очи, за да не вижда подигравателната усмивка върху лицето на Вап-нап-ао. Баща ми пък се взря в лицата на вождовете. Той попита със спокоен, сякаш малко изморен глас:

— Вождове, вие чухте какво говори пред нас Бялата Змия. Аз, Високия Орел, чакам вашите думи.

Тогава стана нещо страшно.

Двама воини със славни имена, вождове, чиито подвизи бяха широко известни, измъкнаха из поясите си ножовете и ги забиха в земята. Пръв направи това Виещия Вълк. Миг след него направи същото Дивата Видра.

Виещия Вълк каза:

— Моите братя знаят, че аз не познавам страха. И никога не обръщам гръб на налетялата ме смърт. Думите на Вап-нап-ао са думи, изречени от зъл враг. Но Вап-нап-ао говори истината. Нашето племе е

слабо наспроти силата на белите хора. Те имат оръжие, което мята мълнии и от тях погиват всички, както мравките в запалена гора. Аз съм вожд на рода чикорни и искам моят род да живее, а не да умира... По-добре е неговите жени да пеят весели, а не тъжни песни. Затова ще сложа своя знак върху говорещата хартия на Белия Баща.

Дивата Видра вдигна ръка, което означаваше, че и той иска да говори. Той каза само следното:

— Аз ще направя същото.

Никога дотогава не знаех колко страшно може да бъде мълчанието. Затворих очи. Кукумявката беше впил пръсти в рамото ми и го слушах как диша като смъртно ранен човек. Неговите родители принадлежат към рода, чийто вожд беше Дивата Видра. Какво да се прави? Нищо друго, освен отчаяние и срам не оставаше за нас на света. Гората не беше гора, езерото не беше езеро. Около огъня на свободните шеванези седяха стари баби, изплашени от гласа на Вап-нап-ао. Не можех да отворя очи, защото се боях, че ако направя това, ще рукнат от тях сълзи, също като от очите на жена, сълзи на отчаяние и срам.

Но тогава чух гласа на баща ми. Макар че беше се случило нещо страшно, гласът на баща ми звучеше спокойно.

— Виждали ли са вождовете на чикорните и вичминсите някога земите, които ни подарява Белия Баща? Дали очите им са виждали хората, които живеят в тях? Кажете, Виещи Вълко!

Този поклати отрицателно глава:

— Не, Високи Ореле. Чувам, че това са земи, в които трудно се среща елен и мечка, че хората там се хранят с месо от дребни животни и шарени бизони и ръцете им отпадат. Но аз пак казвам, че не искам да изпращам целия свой род в Пещерата на мълчаливите воители. Искам нашите мъже, жени и деца да живеят.

Баща ми погледна Горчивия Плод. Този стана и направи някакъв знак по посока на своята палатка. А баща ми каза само това:

— Ти желаяш да живеят мъжете, жените и децата на твоя род. Аз желая това не само за един род, а за цялото племе. Но животът в тия земи, които ни дават белите хора, е по-лош, отколкото животът на койотите в Долината на солените скали, където се проскубват муцуните им и коремите им се слепват с костите. Недейте забравя и това, вождове.

Около огъня хората леко се размърдаха. Сред насядалите в кръг участници в съвещанието се понесе висок шум. Откъм палатката на Горчивия Плод двама воители водеха един извънредно мършав, мъж, когото никой не беше виждал досега в нашия лагер. Навярно баща ми бе заповядал на магьосника да го укрие в своята палатка.

На колко години беше този чужд човек, беше невъзможно да се отгатне. Косата му беше напълно черна, но лицето и фигурата му бяха лице и фигура на старец. Очите му блестяха като повърхност на тиха вода, но не виждаха. Той стоеше, подкрепян от воините, на разтрепераните си клекави крака и се тресеше като стогодишна баба. Облечен в окаяни дрипи, изглеждаше като прекършена от вятъра трепетлика с олющена кора.

По знак на магьосника той започна да говори:

— Аз съм от племето кре. Именувам се Дългия Нож. Седем Големи слънца изминаха, откак нашият вожд подписа хартията на Белия Баща и отидохме да живеем там, където ни показаха белите от кралската конница. Бях тогава млад воин, току-що завел жена в своята палатка. Ние тръгнахме без съпротива, като се доверявахме не само на силата, но и на добрината на хората. Но те обградиха предназначенията за нас земя с тел, забраниха ни да носим оръжие и да ходим на лов. Пък и на тая земя по-скоро може да се срещне плъх с човешки глас, отколкото дивеч, достоен за стрелата на ловеца. Белите ни даваха храна, но от тази храна зъбите на децата започнаха да падат и преди да пораснат, децата са вече старци. При нас идваха разни бели хора. Караха ни да се обличаме в празнични дрехи и правеха в черни сандъчета картини на нашите лица, даваха ни за това пари и хората ги вземаха, защото храната никога не ни достигаше, при все че по-рано много обещаваха. Почнахме да боледуваме от болестите на белите, от които мъжете плюеха кръв, а жените раждаха хилави, болни деца.

Струваше ми се, че цялата земя утихна и дори месецът се спря на своя път, за да слуша човека от племето кре. Само двамата бели си шепнеха нещо и размахваха ръце. А Вап-нап-ао вдигна нагоре ръка и го прекъсна:

— Откъде си дошъл?

Човекът от кре се наведе над него, протегна ръка и му се заканваше с пръст като с нож.

— Избягах. Избягах при Онтарио. Никога не ще се върна там.

— Избяга ли? — попита тихо Вап-нап-ао.

А човекът от кре се разкрещя:

— Вие, проклетници! Откраднахте ни земята. Сломихте нашата сила, купихте ни с лъжа! Направихте ни роби и обичате свободните племена да умират от робска смърт. Малко ли земя имате? Нима все не ви стигат вашите реки и морета, равнини и планини, та трябва да заграбвате чуждите? Дали сте пратеници на Белия Баща, или ви е изпратил Духът на смъртта на свободното племе шеванези.

Човекът от кре се задъха, задави го кашлица, той се присви на две и щеше да падне по очи в огнището, но воините го задържаха.

Вап-нап-ао махна презрително с ръка.

— Слушай, кре. Ти си... — заговори той, но тогава прозвуча силният и заплашителен глас на баща ми:

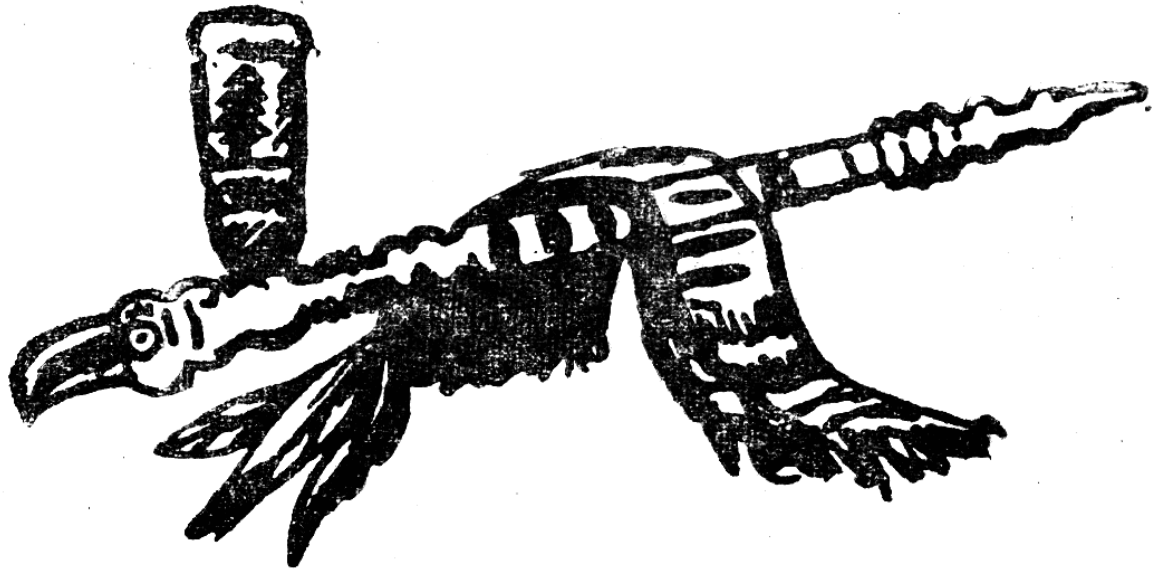
— Мълчи, Вап-нап-ао. Ти вече каза своите думи. Сега ще говоря аз, вождът на шеванезите.

Всички обърнаха лице към баща ми. А той извади ножа от пояса си, изпъна лявата ръка и бодна с острието дланта си. Кръвта потече на тънка струя и почна да попива в земята. Баща ми каза:

— Аз, Високия Орел, вожд на свободното племе шеванези, още веднъж сключвам договор за кръвно братство с моята земя и казвам, че само смъртта може да ме откъсне от нея.

В дълбоко мълчание, без да отрони думи, изпъна ръка пред себе си Виещия Вълк. И той направи същото. Направи го и Дивата Видра, а след тях и всички вождове на родовете. Капките кръв попиваха в земята — земята на свободните индианци. Същото братство между кръвта и земята сключиха воините и вождовете, началниците на родовете и младите момчета.

Вап-нап-ао седеше неподвижно и само очите му шареха наоколо. Млъкнали бяха и другите двама бели. Те гледаха как свободното племе шеванези отговаря на закона на белите.

*През скали и реки,
през храсти, хълмове, гора
отминал хитрия Пан-пук-кеевис,
през горски извори и потоци
достигна бената, направен от бобрите,
към Езерото на спокойната вода,
дето растяха лилиите,
дето се вълнуваше шаварът,
дето живееше неговото момиче
с черна коса и очи
като водите на езерото.*

(Из любовна песен)

Пратениците на белите си отидоха още същата нощ. Изпратиха ги Овасес и Танто. Заминаха си и вождовете на другите родове. В селището се върнаха воините с конете, но още от ранно утро се разпръснаха из гората. Малко време ни остана тази година за лов, а беше ясно, че скоро по дирите ни ще тръгне Вап-нап-ао, че племето пак ще трябва да крие следите си в горите и планините. Ние бяхме сключили със земята си братство на кръвта, но в селцето не се чуваха песни, нито викове.

Аз чаках да се върне брат ми, та не отидох с Кукумявката в гората, макар че момчетата от рода капоти бяха открили следи от цяло стадо елени. Чаках брат си още от ранно утро пред палатката му, чаках го, ако и да знаех, че ще се върне едва след пладне. За какво мислех аз? Не помня. Мислите ми бяха бързи и безредни като дъждоносни облаци, гонени от пролетен вятър. Затворих очи и си припомних целия си живот. Чувах песните на майка си, които ми пееше още когато бях малко Ути, борех се с лоса над Дългото езеро, виждах пътя до лагера на Младите Вълци, стрелях по орела, гледаха ме воините от Пещерата на мълчаливите скали. Овасес ни разказваше за Хубавицата и Идахо...

Слънцето преваля пладне, после бавно се наклони към запад. Аз все още чаках брат си. Няколко пъти видях между трите брезички

срещу палатката на Танто да стои Тинглит. И тя чакаше.

Овасес и Танто се върнаха едва вечерта. Те се отбиха за малко при баща ми и магьосника, а след това отидоха в палатките си. Танто спъна коня и го пусна на поляната край трите брези и най-последно тръгна към мене. Но той ме отмина мълчаливо, влезе в своето типи и ясно личеше, че не иска да говори с мене. Но аз не отстъпих и влязох след него. Той не ме и погледна. Запали огъня. Лицето му беше отпаднало от умора.

Помогнах му да раздуха огъня. Ние седнахме един срещу друг. Накрая Танто запитва:

— Какво искаш, брате мой?

— Скоро ли ще се върнат белите?

— Не зная.

— До лагера на белите ли ги изпратихте?

— Не. Вап-нап-ао не желаше да видим на какво разстояние е лагерът им и колко хора има в него. Обаче срещнахме Дебелия Търговец. Каза ни, че Вап-нап-ао има до своя лагер още осем дни път и че не ще успее много скоро да събере нови войници.

Аз не умеех да подхващам оня разговор, който ми се искаше да подхващам. Не ми стигаше смелост. И действително сам не знаех точно какво искам да кажа. Исках да чуя само това, което брат ми мисли.

Веднъж дори започнах:

— Танто...

Но пак не ми достигна смелост и завърших съвсем иначе:

— Тинглит през целия ден излизаше между брежите.

Брат ми не се и усмихна, а само ме погледна внимателно. Той каза:

— Ела с мене.

Навън беше се стъмнило. Духаше Кей-вей-кеен и неговото дишане ставаше все по-студено. Ние застанахме между трите дървета. Опряхме се на тях. Знаех, че след малко тук ще се яви Тинглит. Брат ми на излизане от палатката остави отворена кожената завеса на входа — това беше знак, че чака Тинглит. Ето защо не биваше да започвам разговор. Но аз го бях чакал цял ден. Не можех повече да трая. Сега ми даваше смелост тъмнината. Аз казах:

— Танто, в твоите и моите жили тече кръвта на белите хора.

Той не ми отговори.

— Танто — повторих, — това е истина.

— Мълчи!

— Танто — извиках аз, — нашата майка не е ли сестра на Вап-нап-ао?

Той се надвеси над мене и заговори като в треска:

— Не, не е негова сестра. Но в нашите жили тече лоша кръв. Ти дори имаш по-светла кожа и руса коса. Всички знаят, че майка ни не е сестра на Вап-нап-ао. Те и не мислят за това. Но ти го помниш. И аз не мога да го забравя. Какво значи това? То значи, че имаме отровена кръв, че сме други.

— Не е истина! — викнах аз.

— Истина е. Аз помня това по-добре от тебе и по-дълго от тебе. Вап-нап-ао скоро ще тръгне пак по следите ни. И какво ще правим ние, децата на бялата жена?

Ние не чувахме стъпките на Тинглит. Тя беше застанала близо до нас. Аз отблизо виждах нейните големи очи.

Тя каза:

— Тинглит чу вашия разговор. И сърцето ѝ е тъжно. Сърцето ѝ е тъжно, защото вашите мисли са погрешни, защото в гласа ви има гняв. Аз, Тинглит, ви казвам това, което говорят всички. Ние обичаме Бялото Облаче и тя ни обича. Тя е наша, както и аз, както и баща ми, както ще бъде наш моят син. Една е човешката доброта и едно е човешкото зло, макар човекът да е различен по цвета на кожата. Но всички хора са еднакви. Изгряват те като слънце и залязват в гроба, появяват се на земята като пролет и лягат на почивка като зима.

Тя млъкна. Над главите ни шумяха листата на брезите. А Тинглит, Брезовият Листец, каза вече само на Танто:

— Ще отидем утре, Танто, на Хълма на самотния бор. Там твоите очи ще видят горите на нашата земя. Твоите мисли ще станат ясни и радостни. Аз ще дойда с тебе. Аз ще дойда с тебе завинаги. Ти познаваш високата гора и ще можеш да четеш, както Горчивия Плод чете по звездите. Аз винаги ще съм ти вярна, Танто. Едно огнище ще ни сгрява и една кожа ще ни покрива през студените нощи, Танто!

Огньовете в палатките бледнеят и гаснат, но пък на небето се запалват звездите. Те са много близко. Можеш да ги докоснеш с ръка. Сърпът на месеца е също близко — кацнал на кичурчето на черната ела.

Отново се чува крякането на дивите гъски. Те отлитат на юг, защото дъхът на Кей-вей-кеен става все по-студен.

Звездите бледнеят. Месецът се скрива зад скалите. Настъпва мразовито утро. Някъде сред храстите вресна заек. От брега на езерото се чува бърз пукот, ръмжене, сумтене. Това са водни плъхове и бобри, които се въртят като мравки, гризат нещо и се чешат. Едновременно започваме нашия ден. Ония в гората, както и ние, все повече бързат да се запасят с храни за зимата.

Виждам как от своята палатка излиза Овасес. Той се вира в кървавия изгрев и загрижено се мръщи.

Вървим с Кукумявката към брега на езерото. Днес ще отплуваме в мъглата, за да търсим следи от дивеч. При спускането на лодката се налага да чупим леда с дебел прът. През нощта водата около брега беше се превърнала в кора, покрита със скреж. По нея се виждаха лисичи стъпки.

Знаем защо мръщи чело Овасес. Ние ще бъдем наказани, че тая година беше много кратко времето на нашия лов, че вместо да ловуваме, ние трябваше да бягаме и водим бой с белите. Късен лов и дълга зима — това означаваше глад.

Сега вече е късно. Всеки миг злият Дух на севера можеше да скове езерата с тънък лед. Тогава ловците ще бъдат принудени да чакат, докато ледът стане достатъчно здрав, та да може да се ходи по него. Тъй Ка-пебоан-ка, господар на Кей-вей-кеен, отмъщава на неопитните или нехайни ловци.

Има той в пазвата си снежни виелици, дълбоки снегове и ураганни ветрове. Но е муден, не ни заплашва отведнъж с всичко. Отначало посипва височините с тънък пласт скреж, та човек с товар на гърба си подхлъзва и пада, като счупва ръката или крака си. След това Ка-пебоан-ка ще покрие езерото с тънък пласт лед. Ловецът може да стъпи на тази повърхност и да пропадне. Или да замрази каноето в средата на езерото. То е сковано от леда, доста дебел, за да го измъкнеш, и доста слаб, за да минеш по него.

Все по-кратка става небесната пътека, по която слънцето върви. Сивата мечка е отишла да спи високо в планината. Само черни и кафяви самотници скитат все още из гората.

От далечния север вече прелитат първите снежни парцали и лягат върху дебелия слой от листа, които покриват гората. Господарят на Кей-

вей-кеен е наметнал на раменете си бяло наметало. Той танцува от радост, в гората се трупа снежна вихрена белота. Сутрин слънцето, пак свети, но изморено — не топли.

Откакто бащата на Тинглит, Леката Стъпка, прие Танто в палатката си и обеща да му даде дъщеря си срещу четири мечешки кожи, всяка сутрин ние потегляхме на лов. Беше вече късно. В гората се срещаха тук-там късове бяло платно, следи от първите снежни виелици. Но Танто вече се беше снабдил с три черни кожи.

Баща ми искаше да му даде четвъртата, Танто обаче бе решил сам да си я набави, макар че както той, така и Тинглит мечтаеха вече тя да разпалва всеки ден огъня в палатката на брат ми.

Ние търсихме следи на север, на запад. Свирахме се дори в подножията на планините, но горските духове не бяха благосклонни към нас. На два пъти ни се случваше да открием следи от мечка, но първите загубихме в скалата на Скокливата коза, а вторите ни заведоха до едно място, в което един ден преди това мечката е била обградена от ловци на племето сиваши. На мястото на борбата с мечката беше останала само локва кръв и черепът ѝ, закачен на клоните на един златист бор с жертвена шипка тютюн в глобовете на очите.

После един ден никак не излизахме от селцето, тъй като Кей-вей-кеен танкуваше в гората Танца на северната снежна виелица. А когато на другата заран в тъмни зори тръгнахме наново в път, дълбок сняг беше затрупал горските пътеки.

Този път тръгнахме на изток въпреки твърденията на ловците, че в оная страна никакъв звяр не може да се улови. Нашите ски леко ни носеха дори по стръмнини, защото — както при всеки пресен сняг — ние ги бяхме подплатили отдолу с еленова кожа.

Гората мълчеше, заедно със снега я бе налегнала сънна тишина. Дълго време се носехме все на изток и на изток. В лявото рамо ни блъскаше Кей-вей-кеен и ни караше да ускоряваме хода си. Танто бързаше, сякаш искаше да го изпревари. Аз обаче бях вече загубил всякакво желание. Не вярвах, че ще успеем да пипнем някой от черните братя в такова време, когато гората изпадаше в първия зимен сън. Но Танто тичаше все напред и напред — срещу изгрялото слънце. Зад нас тичаха нашите сенки.

Изглежда, че Тинглит беше измолила от Добрия Дух на дърветата помощ, защото когато слънцето докосна върховете на най-високите ели, а ние минахме преспите през теснината на бобрите и се промъквахме към реката, Танто внезапно се закова на място.

На брега на реката видяхме една малка, покрита със сняг могилка. Като се огледахме внимателно на всички страни, ние се насочихме към нея. Да, Танто не беше се излъгал. Това беше хитро издигната от клони и камъни могилка. Трябваше само да отстраним няколко клона отгоре, за да открием мечешко скривалище, пълно със замръзнала риба.

Тук имаше два пласта сняг. Снежната буря, види се, не беше стигнала чак до тези места, защото върху стария сняг личеше тъничък пласт пресен пух. Благодарение на това не беше трудно да се открият в старата замръзнала кора вчерашните по всяка вероятност следи от мечешки лапи.

— Няма да го оставя — шепнеше Танто, — дори ако трябва да се преселим в гората.

Аз кимнах с глава. Този път трябва да се върнем назад с мечешка кожа.

Ние тръгнахме по дирите на звера нагоре по реката, като оставяхме след себе си широки полукръгове и гледахме най-често да вървим срещу вятъра. Това беше трудна работа, защото на някои места нищо не можеше да се открие под новата снежна покривка. За щастие Кей-вей-кеен беше отвял на някои места снежния пух по мечешките следи.

Към пладне открихме друга могилка. Това бе много добър знак. Тя беше несъмнено по-прясна. Това означаваше, че ние вървахме по вярна посока. То означаваше също, че мечката постоянно се върти около реката, че трябва да я търсим по тези места, където има най-много риба.

Най-после бяхме открили най-важното нещо и Танто дори се изчерви от радост като момиче — открихме под един стар бор нощното леговище на мечката и пресни, още днешни следи нагоре по реката.

От този миг ние вървахме все по-бавно. Далечно пред нас трябваше да върви нашият поглед, а преди погледа ни — нюхът и слухът ни. Танто се готвеше вече за борба. Той свали дрехата си, метна през рамото торбата със сол и взе в ръка томахава. Аз вървах след него със стрела, поставена на тетивата.

Най-сетне ни предупреди слухът, преди погледът ни да беше успял да каже нещо.

Пред нас лежеше гол висок бряг на реката със спуснати надолу стръмни стени. Чуваше се плисък, високо сумтене: Мокве ловеше риба.

Отново направихме дъга, за да заобиколим вятъра. После се спуснахме към брега на реката. Снегът заглушаваше стъпките ни.

Голям черен Мокве беше застанал в плиткото, където беше завардил цяло ято риба. Постоянно се чуваше плисък от мечешките лапи, които изчезваха във водата, и плячката политаше към брега, дето бе изникнала вече голяма купчина от прясно уловена риба.

Мокве стоеше с гръб към нас. Той тежко сумтеше и не чуваше приближаващите се ловци. Сърцето ми биеше, но не само от надежда, но биеше и от страх. Аз разбрах, че Танто нямаше намерение да продължава дълго лова, нито да чака по-дълго мечката, защото денят бавно си отиваше. Той реши тук да се преборим. А мястото не беше безопасно. Ако се наложеше да бягаме, и двамата трябваше да бягаме в една и съща посока — тясната крайбрежна ивица и малко нагоре. В такъв случай бягството ни би завършило само със смърт.

Танто ми заповяда да стоя колкото се може назад. Но аз не го послушах. Знаех, че моята стрела може да му потрябва сега повече от всеки друг път.

Мечката все още не ни беше усетила.

Най-сетне Танто напъна лъка и извика:

— Мокве, братко, обърни се!

Мечката бавно, сякаш не вярваше на ушите си, се обърна към нас. Тогава бръмна стрелата на Танто и улучи право в окото грамадния звяр. Бесен рев огласи гората. Моята стрела се заби в отворената уста.

Мечката тичаше направо към нас. Ние отскочихме назад в две противоположни страни и тогава мечката почна за момент да рие земята, докато си избере противник. Тя избра по-големия, Танто, който размахваше дрехата си. Тя се изправи на задните си крака. В тоя миг брат ми хвърли в очите ѝ шепа сол и нахлузи на главата ѝ кожената си дреха.

Сега вече мечката загуби борбата. Беше заслепена, а не можеше да ни открие и с мирис, защото ѝ пречеше дрехата на Танто, силно напоена с миризмата на човек. А пък слухът на мечката е доста слаб. За да я измамя, аз извиках:

— Аз съм тук, Мокве!

Зверът се обърна към мене и тогава Танто се втурна и заби копието си в едната му страна. В другата му страна се заби моята втора стрела.

Ударите трябва да са били доста тежки, защото изведнъж Мокве зарева жално и изплашено. Падна на предните си крака и заклати глава, сякаш търсеше път за бягство. Това беше и краят на борбата. Танто скочи към него с вдигнат нагоре томахаук и му нанесе страшен удар в наведената надолу глава.

Мечката се хвърли за последен скок и падна на земята.

— Прощавай, братко Мокве — каза Танто, — но трябваше да взема кожата ти, за да заведе в палатката си най-хубавата девойка на шеванезите.

Мокве мълчеше. Кей-вей-кеен носеше дъха на нов сняг. Трябваше да се връщаме бързо в селището.

Ние не взехме месо със себе си, защото, докато одерем мечката, откъм изток вече се цедеше вечерният мрак. Кожата беше голяма и тежка. Обаче нас ни носеше радостта. Пристигнахме в селището, преди още да бяха заспали всички палатки. Пристигнахме заедно с новия сняг. Вятърът поутихна. От дълбините на нощта се сипеше вихър от бели звездички, падаше леко на земята и заглушаваше стъпките ни. В палатката на Танглитиния баща все още гореше огън и се чуваше висок момински глас. Ние се спряхме. Пееше Тинглит:

*Далече си мой юнако,
но сърцето си остави при мене,
и вечерният вятър ми разказва за тебе
как прекарваш дни и нощи в гората.
Бих искала да поверя любовта си
на литналите птици,
за да я занесат при тебе,
но се боя, че злият Ка-небоан-ка
ще я замрази, а с нея и сърцето ми,
затова се връщай, юнако мой!*

Танто се изправи, вдигна нависоко в изпънатите си ръце четвъртата мечешка кожа и извика:

— Тинглит! Тинглит...

Снощи имаше гощавка в палатката на моя брат и за пръв път шеташе там жена му, майката на бъдещите му синове, Тинглит, Брезовия Листец.

Днес никак не ни се отиваше в гората. Утрото беше лениво, защото угощението беше голямо и прекрасно. Целият предиобед с Кукумявката плетохме мрежи за снегоходки. Пред краката ни спеше

Тауха. В своя нов зимен кожух сега изглеждаше като сивокафяв вълк. Само когато отвореше очи, можеше да се види, че това е куче приятел.

Все пак след пладне отидохме в гората, за да изпробваме новите снегоходки. Те излязоха доста сполучливи. Носеха ни дори по най-големите преспи бързо и леко.

Тауха се мъкнеше неохотно след нас. Той бързо разбра, че нарочно избираме най-големите преспи, през които той едва можеше да се промъкне. След това си избра своя пътека и наскоро ни напусна. Изгуби се из гората.

Ние вървахме бавно и мълчаливо. Не ни се искаше да разговаряме. Нямаше и за какво толкова да мислим. Скитахме без цел, без посока. Отначало тръгнахме на, изток, после възвихме на юг по коритото на един малък поток, край който най-малките момчета често поставяха примките си. По едно време някъде в гората извряска заек, а след малко кучешко ръмжене ни обясни, че заекът е станал плячка на Тауха. Аз извиках кучето. То обаче не дойде веднага. Изглежда, че не му беше приятно да дели с когото и да било своя лов. Когато се яви, дояждаше последния къс от плячката си и макар че муцуната му беше цялата полепнала със заешки косми, той се оглеждаше и държеше така безразлично, сякаш поне от два дни нито не беше докосвал със зъби и във всеки случай най-малко от година насам не беше срещал някакъв заек в гората.

Сега вече той вървеше близо до нас, а ние завихме към селището, като лениво разсъждавахме, че не би било зле, ако всеки ден има някое сватбено угощение и всеки ден опитваме вкуса на мечешката шунка, печени ребра от елен, пушена съомга, щука, печена на стрели и потопена в тъмножълт мед. Говорехме също, че и ние някога ще отведем в своите палатки млади момичета. Аз казах, че моята избраница трябва да има също такива големи и черни очи с ясни, трептящи на дъното пламъчета като на Тинглит. А пък Кукумявката каза, че неговата жена трябва да е така весела, както моята сестра Тинахет. Той дори каза, че ако тя беше по-млада, а той по-голям от нея, би отишел веднага при баща ми, би занесъл дори десет мечешки кожи, за да я вземе в своята палатка. Тогава аз му казах, че би трябвало и мене да пита за разрешение, а така също да ме моли за помощ, за да се снабди с тези кожи, защото иначе още първата мечка, вместо да му даде своята кожа, ще замъкне неговата кожа в своето леговище.

Кукумявката нищо не отговори. Вместо да губи време за думи, той изведнъж се хвърли върху мене и завря главата ми в снега. Но аз не му останах длъжен. След миг и двамата имахме напълнени със сняг вратове, ръкави и коси. Ту той, ту аз бяхме отгоре, но никой не се предаваше. Приятелството си с приятелство, но аз вече усещах, че окото ми се е подуло, а носът на скъпия ми приятел багреше снега с кръвта си...

Изведнъж скочихме на крака, Тауха, който преди малко пак беше изчезнал в гората, изведнъж нададе вълчи вой. Какво беше това? Какво означаваше то? Ние затичахме нататък. Така обикновено вият кучетата над тялото на човек.

Тауха беше открил човек. На брега на потока лежеше с лице към земята индианец с ниско отрязана коса, с изпокъсани дрехи, виснали на ужасно слабото му тяло. Ние го обърнахме по гръб. Трудно можеше да се познае кой беше този човек, обаче под петната кръв и мръсотия се криеше нещо познато.

— Счупения Нож! — викна Кукумявката.

Да, това наистина беше Счупения Нож, воинът, когото бяха хванали белите в каньона на Мълчаливите скали и за когото Вап-нап-ао беше казал, че се е съгласил да отиде в резерват.

Краката и ръцете на индианеца, целите подути, представляваха една голяма рана. Цялото му тяло беше покрито с побелели драскотини и рани.

Ние сложихме ранения върху откършени клонове, после Кукумявката се затече да търси помощ в селището. Аз останах при ранения.

Отново се свършваше денят, отново от изток се надигаше мракът.

Но много по-страшен мрак ни дебнеше от юг, откъм лагера на белите. Аз гледах съсухреното от глад лице на Счупения Нож. Какво ни носеше той? Какво вещаеше за съдбата на своето племе?

И тогава още веднъж прободох лявата си ръка, за да капнат няколко капки кръв по снега, който покриваше земята на свободните шеванези — за да склуча с нея съюз за всяко време на годината. За времето на студа и за времето на летния зной, за времето на северния вятър и южния вятър. За цял живот, докато той продължава.

*Светът не е толкова дълъг и широк,
няма за моята мъст
тежки и трудни пътища,
та да не мога да догоня врага,
да не може моята мъст да догони
Вап-нап-ао, моя враг!*

Откакто Счупения Нож бе попаднал в плен, неговото семейство — майка му, жена му и двамата му малки синове живееха в селцето на тановете. От този род беше жена му. За нея се грижеха братята ѝ. След като докараха ранения в лагера, баща ми изпрати вестител при тановете с радостната новина, а Счупения Нож го прибра Овасес в палатката си.

През първите два дни беше забранено да се посещава болният воин. Лекуваше го Горчивия Плод. По държането на Овасес, по това, че не даваше достъп в палатката дори на възрастните воители, ставаше ясно, че Счупения Нож е наистина тежко болен.

На петия ден след връщането му пристигна неговото семейство. Жените разгънаха палатка, покрита с неговите тотемни знаци, обаче не бяха щастливи, макар че техният син и мъж се бе върнал от толкова далечен път, сякаш това бе Пътят на слънцето. Защото Счупения Нож се беше върнал от плен. Посрещнаха го и се грижеха за него, сякаш се бе върнал от битка, от бой, с който има право да се гордее воинът. Но той мислеше иначе и иначе оценяваше цялата работа.

Аз бях едно от тези момчета, които Овасес повика да пренесат болния в палатката, разпъната вече от майката и жената на Счупения Нож. Следователно бях свидетел на посрещането. Аз очаквах, че това ще бъде голяма, макар и тиха радост. Счупения Нож оздравяваше. Той вече можеше да ходи сам, но Горчивия Плод му забрани да се движи.

Когато внесохме болния в палатката му в присъствието на баща ми, Овасес и Горчивия Плод, очите на жената на Счупения Нож се обляха с радостни сълзи, а майка му се хвърли към него и му шепнеше развълнувана неща. Но Счупения Нож извърна глава от тях.

— Моята жена — каза той — трябва да отреже плитките си в знак на печал, защото Счупения Нож е умрял. Ще живея в тази палатка заедно с вас, но нека майка ми да не си спомня, че някога е родила син, а жена ми нека пее погребална песен.

Неговите думи поразиха дори баща ми. Овасес се беше слисал. Жената на Счупения Нож избухна в неочакван плач, по баща ми я прекъсна с остро движение на ръката.

— Нашият брат зле е разбрал всичко. Ние го приветствувахме като воин. Той беше пленен не поради страх, не поради недостойна за един мъж слабост. Ние те знаем от години, знаем те от времето, когато беше малко Ути, и ти казвам сега, че не си загубил своето име и всеки го повтаря като име на храбър воин.

Счупения Нож мълчеше. Тогава проговори Овасес:

— Аз те учих да направиш първите крачки по пътя на война и ловеца. Когато ти стана толкова силен, че можеше с пръстите на едната си ръка да чупиш железен нож, сам ти дадох име. Сега те приех в палатката си като свой брат, а не като страхлив пленник. За мене Счупения Нож не е умрял.

Болният слушаше тези думи с притворени очи, лицето му беше неподвижно. Само в очите на жените започна да блика нова надежда и радост. Сега те обърнаха лице към Горчивия Плод. Какво ще каже той?

Но магьосникът все още чакаше. Види се, болният беше разбрал, че го чака да каже, да каже още нещо. Гласът му беше глух от страданието, което не можеше да скрие:

— Счупения Нож може да не е умрял още. Но аз бих предпочел, татко Овасес, твоята стрела да се забие в сърцето ми, отколкото белите да ми завържат ръцете и да сложат моя тотемен знак върху говорещата книга.

— Счупения Нож не е умрял. Той живее и е воин — повтори Овасес остро.

— А нима белите — попита тогава Горчивия Плод — поставиха на говорещата книга знака на Счупения Нож?

— Да.

Горчивия Плод сложи ръка върху рамото на болния.

— В тази палатка жените няма да пеят песните на умрелите. Посрещнете своя мъж и син — обърна се към жените магьосникът. — След два дни ще го приветствува Съветът на възрастните, където

воинът Счупения Нож ще разкаже по какви пътища е минал, преди да се върне при нас.

Аз излизах последен от палатката. Жената на Счупения. Нож беше коленичила до него, а той притискаше до гърдите си невръстните си синове и се усмихваше — усмихваше се може би за пръв път от битката, станала в каньона на Мълчаливите скали.

Ето и разказа на Счупения Нож, който Съветът на възрастните изслуша, а Овасес беше разрешил да го чуят също така и младите момчета, които вече имаха имена.

— Вървах след коня на Вап-нап-ао от каньона на Мълчаливите скали на юг половин смяна на луната. Вап-нап-ао мълчеше, а белите проклинаха дързостта на цялото племе. Те погребваха своите умрели в земята, тъй както чакалът скрива мърша в дупките си. Вървах все на юг. Заведоха ме в своето селище, където всичките им палатки са от камък и са десетки пъти по десет толкова, колкото са палатките на всичките наши родове. Те ме водеха след коня като див звяр, а белите викаха и ми се присмиваха.

Видях техните жени и деца, видях всичко, което никога не са виждали нашите очи и което вече никога не искам да видя. Духовете помагат на белите. Зли духове теглят коли без коне, говорят с глас без човек. Страшна е силата на белите, твърда като стените на каменно типичи. Голяма е колкото цялата ни земя.

Те ме заведоха в една голяма каменна палатка със закрити прозорци, заобиколена с голяма стена, където всеки прозорец и всяка врата бяха заключени и където никой не можеше да влезе или излезе без позволение на белите. Те ме държаха там непрекъснато много дни и нощи и аз не виждах никого, освен един бял човек, който отключваше и заключваше вратата и ми носеше храна. Донасяше ми някакви дебели тъмни питки, които лепнеха в устата като глина, и казваше, че това е хляб.

Докато живеях в каменната пещера, аз исках да умра. Но нямаше дори с какво да се убия. За щастие добрите горски духове не ме забравяха и ме навестяваха нощно време в сънищата ми. В съня ми носеха гласа на гората и вашите гласове. Аз слушах вълчия вой и чувах тракането на еленови рога при борба. Виждах много, извънредно много

дим от нашите типични и чувах биенето на тъпана от Площада на големия огън. Усещах под стъпките си сухи листа и клони, ходех по стъпките на лоса, а вечер танцувах край огъня заедно с вас. След това се събуждах и пак нямах с какво да се убия.

По отворите и стените на каменното типично имаше поставени железни решетки, но аз знаех, че беше минала една смяна на месеца, когато белите изпратиха при мене двама души от племето кре, които още отдавна живеяха в резерватите на белите. Оттогава те идваха при мене всеки ден. Когато разбрах, че искат да ме склонят да отида с тях и там, да живея, престанах да говоря с тях. Те ми обещаваха много облаги, показваха ми своето оръжие, също като оръжието на белите, увещаваха ме да се върна в племето, за да дам пари на вождовете и да заведа племето в резерват. А когато веднъж попитах защо идват, щом не искам да говоря с тях, те ми отговориха, че ще продължават да идват и в бъдеще, защото за това им дават пари, а аз, така или иначе, ще направя всичко, каквото ме принудят белите, защото белите хора са по-силни от Великия Дух и никой не може да им се противи. А когато казах, че няма да послушам нито тях, нито белите, те ми се надсмяха и казаха, че приличам на малко Ути, което не разбира собствения си глас.

Те носеха със себе си вода, която пари гърлото, и се опитаха да ме почерпят с нея. Всички знаете какво прави парливата вода с хората, когато духът ѝ се вмъкне в, човека. Мислите му стават безумни като побеснели вълци, а ръцете слаби като на старци. Затова аз не исках да приема от тях тази вода, а когато се опитаха да ме принудят да я изпия, аз ги набих, та чак крещяха и плачеха като малки деца под ръката на баща си.

Тогава дойдоха белите пазачи и ме биха, а началникът им взе от мене тотемния ми знак, оскверни го с ръцете си и го постави върху говорещата хартия. Той каза, че съм бил дързък, но той ще ме пречупи като суха тръстика. Каза, че белите са много великодушни, че задето бях воювал срещу тях, те можеха да ме убият. Но те не ще сторят това, а само ще ме изпратят с железни вериги на ръце в резерват и там ще живея. Той също каза, че Вап-нап-ао, комуто е обещана голяма награда, ще закара цялото племе на шеванезите в резерват и че отново ще бъде при своите.

Тогава разбрах, че нищо не струва силата на воина, нито мъжеството, нито борбата. Аз бях сам срещу голямо насилие и само с хитрост можех да се освободя от стените на каменното типи, а ръцете си от железните окови. На тези, които ме биха, аз се зарекох смъртно да отмъстя. Два дни мълчах, не говорих с никого нито дума, не приемах вода, нито храна, а на третия ден, като разсъдих всичко добре, поисках да повикат белия началник и казах, че съм съгласен с всичко. Казах, че доброволно ще отида в резерват, ще разгледам всичко със собствени очи, а след това ще се върна в племето си и ще ви склоня да дойдете с мене.

Белият началник беше любезен. Той се смееше и повярва на думите ми. Със смях казваше, че съм се вразумил и съм разбрал, че силата на белите е голяма и шеванезите не биха могли да сторят нищо. После, като видя в мене човек, който с всичко се съгласява, започна да ме разпитва подробно за племето ни. Той искаше да знае откъде вземаме жълтия метал, от който са направени нарамците и гривните на нашите жени. Искаше да узнае пътя за Пещерата на безмълвните воители и пътеката за Земята на солените скали. Питаше за нашите гробници и тотемни, за лекарствата и магиите ни. Той ме разпитваше за нашето племе, за всичките родове — колко здрави мъже имаме, колко жени, старци и деца, какви коне и палатки, какво оръжие. Аз всичко му

казвах. Той беше много доволен, непрекъснато се смееше и думите ми нанасяше върху говорещата хартия. Но аз не казвах истината. Ако той би тръгнал по тези пътища, за които му говорих, той би се скитал напразно цял живот и вместо жълт метал щеше да намери сол, вместо Пещерата на безмълвните воители той би намерил смъртта си в Черните скали. Говорех му все лъжи, при все че воинът е длъжен да говори само истината. Но аз разбирах, че на силата на белите трябва да отговоря само с хитрост, че не мота да направя нещо друго нито за себе си, нито за вас. На петия ден, откакто се бях съгласил да отида в резерват, при мене дойдеха двамата души от племето кре и двама бели стражари. Те трябваше да ме откарат в резерват. Белият началник беше повярвал, че отивам там доброволно, но ония не вярваха напълно. Хората от кре ми казаха направо в очите, че не вярват, и задето ги набих, ще ме следят и като пътувам, и като спя. Те бяха все сърдити и дори се опитваха да ме бият, но белите пазачи не им позволиха. Едва когато хората от племето кре се напиха с парлива вода, един от тях седна до мене вече не като враг, а като приятел. Навярно духът на парливата вода му беше припомнил, че сам произхожда от свободно племе, защото започна да говори, че шеванезите са храбри хора, че той сам желае да бъде воин на свободно племе като шеванезите и сивашите, които живеят в собствена гора и никой не охранява нито техните стъпки, нито техните мисли.

Кре плака като стара баба, но в думите му имаше истина. Той разказваше, че силата на белите е грамадна, че тя наистина е по-голяма от силата на Великия Дух, защото Великият Дух не успя да спаси синовете си, нито земята им, нито свободата им от оръжието и злодеянията на белите. Но той казваше, че шеванезите, ако поискат, ще успеят да отбранят своята свобода. И тук слушайте внимателно, братя. Той каза, че белите няма да изпратят цялата си голяма сила срещу шеванезите, защото това би им струвало много скъпо. И не си заслужавало да се изпращат хиляди воители срещу едно малко племе. Белите били обещали на Вап-нап-ао награда, ако тая зима докара шеванезите в резерват или пък получи съгласието на племето да отиде на брега на езерото Онтарио. Но Вап-нап-ао ще вземе малко количество войска от кралската конница и ако му се изплъзнем, ако не се съгласим, отново ще можем да живеем няколко години спокойно. Защото има и такива бели, които още сега казват, че не заслужава да жертвуват хора от кралската конница и да гонят едно малко племе из цялата гора. Така

говореше индианецът на племето кре и макар че беше замаян от парливата вода, той говореше истината. Зная, че говореше истината, защото на другия ден, когато го обхвана страх, той ме молеше да не казвам на никого от белите за това, което ми беше говорил.

На другия ден излязох от каменното типи и под охраната на двама души от кралската конница и двамата кре тръгнах за резервата. Белият началник беше тъй добър, че дори ми даде кон, защото трябваше да пътуваме седем дни, а той ме смяташе за свой приятел.

Ние пътувахме все на североизток. Там земята е равна и може да се срещат много бели хора, които живеят в каменни и дървени палатки. Техните пътища са постлани също с камък, а горите им са редки, без животни, полумъртви. Те имат повече изсечени дървета, отколкото ние имаме скали. Белите са прогонили оттам животните и в такива гори всяко свободно племе би умряло от глад. И казвам ви, че ако белите достигнат дотук, ще си построят палатки и ще прокарат пътища през гората, та и тук гората би умряла, биха загинали последните свободни племена.

Аз мислех за това, като пътувах заедно със своята охрана, и макар сърцето ми да беше пълно с мъка и омраза, пред тях си давах вид, че се радвам на такъв живот, какъвто те ми предлагаха. Дори когато охраната искаше да пия парлива вода, аз си давах вид, че пия, подражавах на хората от племето кре, пеех и танцувах вечер край огъня... На петия ден свърнахме от пътя на белите в една малко по-гъста гора и минахме през една широка река. Същата вечер, когато се спряхме да ноцуваме, аз сам помолих за парлива вода, танцувах и пях, като показвах, че духът ѝ съвсем ме е завладял, че мислите ми са необуздани, а краката стават все по-слаби. Белите и кре ми се смееха, както хората се смеят на разиграно мече, нападнато от диви пчели. Те сами танцуваха и пееха, сами много пиха и още повече се смяха, когато започнах да се преструвам, че парливата вода съвсем ме е победила, повалила ме е на земята и ми е преобърнала стомаха.

Лежах, паднал на земята, много време, преди те да си отидат да спят. Лежах като убит. Те сметнаха, че тая нощ няма нужда да ме охраняват — и на тях парливата вода беше завъртяла главите. Никой не беше останал при огъня да ме пази.

И тогава избягах. Взех им всичките коне и цяла нощ се носих на север. Едва на разсъмване пуснах трите коня, а задържах само два и

яхнах единия. Не давах почивка на конете. През цялото време препусках все на север. Минах Пленническото езеро. Конете сменях през всяка половина на деня. Не давах почивка нито на себе си, нито на тях.

На третия ден бях вече при реката на Голямата вода и благодарих на Великия Дух, защото наново бях на прага на нашата страна и вече знаех, че ще видя своите братя, че макар и опозорен от пленничеството, ще се върна при тях и ще им разкажа думите на човека от кре. Ще им повторя всичко, което може да бъде в полза на племето ни независимо дали неговите воители ще ме приемат като брат, или ще ме прогонят от себе си като страхливец.

При преминаването през реката водата отвлече единия кон, а на другия ден започна снежна виелица и по време на нощуването, когато не можах да запала огън, вълците разкъсаха другия кон.

Бях много отпаднал, защото няхах какво да ям, а пътят през снега беше тежък. През нощта се събраха вълци под дървото, на което се криех. Няхах оръжие и от ден на ден силите все повече и повече ме напускаха. Бързо се свърши месото на коня, който вълците бяха разкъсали. Започнаха да ме навестяват зли духове. Те ми носеха страх и мъка, отвеждаха ме от правия път, водеха ме в тресавищата.

Но за мене се грижеха и добри духове. Запазиха ме дори от потерята на кралската конница, насочиха ме към нашия стан.

Два дни преди връщането ми при вас видях двама души от кралската конница как минаваха с коне през гората, но Кей-вей-кеен ми засипа следите с пресен сняг, та и кучетата им не успяха да ме открият. Един ден преди да се върна, злите духове още веднъж ми преградиха пътя. Те ми изпратиха един гладен рис. За щастие рисът беше много млад. Той само ми издраска гърдите и нарани ръцете.

Трябваше да се добера до вас и добрият Маниту още веднъж даде сили на ръцете ми, та удуших риса. А после, когато не можах повече да вървя и мислех, че никога няма да ви зърна, той изпрати при мене двете момчета. Изпрати ме при моето племе.

В продължение на няколко дни тъпаните отново зовяха всички родове в главния лагер. На юг беше изпратена стража от млади воители, а Съветът на възрастните се съвещаваше денонощно за пътя, по който

трябва да тръгне племето, за да заличи следите си от погледа на Вап-нап-ао. Воините шетаха из гората денонощно, макар снегът да беше вече много дълбок и те се връщаха обикновено с празни ръце. Баща ми обаче беше заповядал да ловят всякакъв дивеч, защото все още запасите ни за зимата бяха извънредно малко. Нали тая година загубихме почти цял месец от големия лов, докато бяхме от Вап-нап-ао. Затова така дълго продължаваше съвещанието в палатката на баща ми. Трудно беше да се вземе някакво решение, което да не заплашва нито свободата, нито живота на племето.

Ако побегнем на север по следите на елените и лосовете, хората от кралската конница ще успеят да ни обградят в равнините и или ще избият всички мъже, или ще заставят родовете да се покорят.

В безопасност можехме да бъдем само в Земята на солените скали. На отиване в тази долина нашите бойци можеха да се отбраняват дори и срещу най-голяма сила. Но запасите ни бяха извънредно малко. А на Земята на солените скали и най-изкусният ловец не би успял да улови през зимата поне малък заек.

— Храната може да ни стигне — казваше баща ми — най-много за три месеца, и то при суров глад.

А какво ще бъде, ако зимата продължи по-дълго? Тази година дивите гъски рано отлетяха на юг...

Обаче през последния ден на съвещанията Високия Орел, вождът на шеванезите, каза:

— Племето на свободните шеванези ще отиде в Долината на солените скали. Това ще бъде най-тежката зима, каквато някога то е преживяло. Ако Маниту пожелае, никой от нас няма да види идването на пролетта и никой от нас не ще се върне при езерото на шеванезите. Но ние ще живеем близо до Пещерата на безмълвните воители, там, където спят нашите бащи и където често се връщат духовете им от Страната на вечното мълчание. Може би те ще измолят от Гиче Маниту да ни закриля и през пролетта да ни насочи по пътеките на богатия лов. Така реши Съветът на възрастните и тези думи съобщавам на всичките мои братя.

Когато два дни по-късно навлизахме в Долината на солените скали, от неподвижното небе се сипеше сняг, а под стъпките ни скърцаше първият остър студ.

*Долитайте, черни гарвани,
разграбете тялото ми.
Нощта покрива очите ми,
долитайте, черни гарвани!
Все по-слабо бие сърцето,
кръв във жилите не тече.
Моите стъпки вече докоснаха
пътя на бащите ни, пътя на баща ми.*
(Из Песента за
смъртта)

Снегът валеше всеки ден. Около палатките се издигаха все по-високи преспи. През тях трябваше да се пробиват пътеки, след това тунели. В продължение на два по-топли дни снегът малко се слегна, а после отново се сипеше през дълги нощи и къси дни.

Сякаш не сме в Долината на солените скали, а се намираме в Страната на вечното мълчание. Такава тишина цареше тук, снежна и мразовита, такова мълчание пареше.

Ден и нощ стражи охраняваха входа на долината. Най-отдалечените наши постове се намираха в каньона Буйния поток. Те се завръщаха оттам измръзнали и мълчаливи. Забранено им беше да кладат огън, макар че трябваше да бдят там дълги мразовити часове.

Други групи ловци и воители всеки ден поемаха по всички страни на долината и по планинските склонове, за да увеличат нашите запаси. Това обаче бяха напразни походи. В Долината на солените скали особено през зимата не можеше да се улови никакъв дивеч.

Ние, Младите Вълци, търсехме преди всичко заешки леговища. Бяхме по-леки от възрастните воители и най-добре се провирахме между преспите пресен сняг. Овасес ни предупреждаваше за възможното срутване на снежните пластове от планинските склонове — ние обаче не се грижехме за това. Но нито упорството ни, нито нашата храброст, нито продължителното търсене през цели денонощия ни донесе желаня лов. Скривалищата лежаха под снега. Не можеше да открие

следите им дори мирисът на Тауха. Само веднъж ни се удаде да открием следа от малко зверче и след три седмици ловуване донесохме в стана едно мършаво зайче с бяло кожухче и черни краища на ушите. След три недели — едно малко зайче!

Ние нямахме желание нито да се смеем, нито да тичаме. Мълчаливо се спотайвахме в затрупаните със сняг палатки. Дори ние. Младите Вълци, бяхме мълчаливи и сериозни и дори младите момичета не пееха песни. Нищо чудно. Как да пееш и да се радваш в тази долина, в която нашето племе се беше озовало с толкова оскъдни запаси от храна за дългите зимни месеци, в която осем Млади Вълци след триседмичен лов бяха успели да открият само един заек — заек, наричан „гахоан го“ или „този, който храни в дните на глад“.

А гладът се яви при нас. Не беше все още голям глад, а само такъв, който отнема силата на мъжките ръце и изсушава гърдите на майките кърмачки. Не бяхме заклали още нито един кон. Но Съветът на възрастните беше разрешил да се яде само един път на ден, и то при строго определена дажба. След ситите месеци на лова тя беше извънредно малка. Аз непрекъснато усещах гладния зов на стомаха, нощно време ми се присънваха тлъсти щуки от Езерото на бялата видра, печено от млад елен, мечешки бут...

Към края на първия месец, откакто се бяхме поселили в долината, Кей-вей-кеен отново донесе голяма снежна буря. Тя бушува цели четири денонощия. Към много засипани типично трябваше да пробиваме тунели. Няколко палатки се срутиха под тежестта на снега и едно семейство без малко не загина. Когато снежната виелица спря, наложи се да пренесем много палатки на друго място, защото се намираха много близо до големия склон и надвисналият сняг ги застрашаваше с лавини.

От деня на пристигането си в долината не бяхме виждали слънце, нито месец. Небето непрекъснато беше покрито с облаци, воините от Съвета на възрастните ставаха все по-мрачни и мълчаливи. Защото по всичко личеше, че зимата ще бъде дълга и тежка, много по-дълга, отколкото можехме да издържим с нашите запаси, дори ако решехме да пожертвуваме всичките. Но най-лошото беше, че макар да ни заплашваше смъртна опасност, ние не виждахме враг пред себе си. Нямаше с кого да се бием, нямаше от кого да се браним.

Между палатките шеташе гладът заедно с тъмнината и студа, а срещу такъв враг са безсилни както силните мишници, така и най-бързата стрела.

Ние, Младите Вълци, просто тъгувахме за врага. Нека дойде Ван-нап-ао, ако ще би с най-голяма войска, нека обгради нашите палатки и поведе бой срещу нас, от който никой да не остане жив. Но да бъде истински бой! Бой, достоен за храбри хора, които не познават страх пред смъртта. Всичко това би било много по-хубаво, отколкото тихите стъпки на глада, който се навърташе около палатките ни.

Дочакахме врага.

През последния ден на Месеца на снежните мокасина привечер чухме в дъното на долината гласа на... бурята.

Беше тъкмо време за ядене. Но при гласа на гърма всички изскочиха от палатките си. Жените извикаха от страх, дори воините побледняха.

Над долината се носеше продължително ехо, странно като ехо на гръмотевици по време на пролетна буря. Дали Великият Дух се беше съжалил над своето племе и му изпращаше посред зима първата пролетна буря? Дали пък искаше да измени закона на природата и ни изпращаше топлия дъх на южния вятър?

Та нали пролетните бури избухваха винаги едновременно с първия порив на този вятър, с който се връщаха при нас дивите гъски, лебеди и всички пролетни птици.

Раздаваше се гръм, но не се виждаха никакви мълнии. Само по посока на каньона мигаха от време на време червени отблясъци като пламъчета на далечен пожар. А после и от други места се разнесе гръм. Това бяха изплашени от гръмотевицата скални духове, които започнаха да срутват от планинските стръмнини снежни лавини.

Накрая гърмът замлъкна. Мръкваше се вече и в здрача чухме далечния вик на двама пазачи, които тичаха насам. Те викаха така, както никога не викаха воините. В техните гласове имаше страх.

Дотичаха направо при баща ми. Това бяха Скъсания Ремък и Бързото Око. По-старият от тях, Скъсания Ремък, дори беше изгубил лъка си. Те започнаха да говорят един през друг и баща ми трябваше да им извика, за да върне покоя им.

Ние слушахме какво говореше Бързото Око. Сърцата ни замираха от страх.

— Пристигна Вап-нап-ао — казваше воинът. — Той пристигна тая заран с много хора, но се спря при първия каньон и не продължи по-нататък. Тъй като ни беше заповядано да не издаваме присъствието си, разузнавачите се върнаха малко, за да не ни открият хората на Вап-нап-ао. Вап-нап-ао веднага построи лагер, но ние не те извикахме, вожде, защото неговите хора ходеха без оръжие и по нищо не личеше, че искат да нахълтат в каньона. Дойдоха само до първия завой, до Скалата на висящия юмрук, и започнаха да разравят снега, сякаш под него искаха да открият леговище на зверове. Ние само се смеехме, а един от разузнавачите отиде нагоре, за да събори надвисналия сняг върху главите на онези, които копаеха. Хората на Вап-нап-ао копаха под скалите до пладне, а след това си отидоха. Не оставиха никаква стража и изчезнаха по посока на своя лагер. Нашите воители тръгнаха към мястото, където бяха копали белите. Но не бяха успели още да дойдат до него, когато затрепери земята и се вдигна висок огнен стълб. Тогава за последен път видяхме Голямото Крило и другите воители, които отидоха на това място. Удари ни страшен снежен вятър и ние загубихме съзнание. Когато станяхме, ние видяхме, вожде, че Скалите на висящия юмрук бяха паднали в каньона. Вап-нап-ао изпрати буря, събуди духа на скалите, изпрати светкавици и гръмотевици, които са хиляди пъти по-силни от гърма на оръжията на белите, и засипа каньона на Бързия поток. Засипа го на височина колкото множество изправени нагоре копия и не може вече да премине оттам нито кон, нито жена, нито дете.

Когато воинът престана да говори, в палатката на баща ми вече се намираха почти всички началници на родовете и членове на Съвета на възрастните. Те се събраха тук, без да ги вика заповедта на вожда, и слушаха думите на Бързото Око, притаени до стените на палатката не като членове на Съвета на възрастните, а като изплашени младежи.

Когато Бързото Око млъкна, настъпи тишина. Най-после след дълго мълчание се обади Овасес:

— Колко високо засипа Ван-нап-ао прохода?

Бързото Око разпери ръце, после каза:

— Затрупана е половината от височината му. Вап-нап-ао събори двете скали на висящия юмрук и се срутиха каменни лавини. Оттатък не може да премине и сам воин.

Вече никой не го питаше за нищо. Дори аз, невръстен юноша, разбирах какво означава този отговор.

Към Земята на солените скали водеше само един път, по който можеше да мине цялото племе. През лятото воините и младежта, па дори и жените, без багаж можеха да се измъкнат по две пътеки сред скалите. Но през зимата и пролетта, докато слънцето не стопи всичкия сняг, имаше само един път — през каньона.

В Долината на солените скали ние бяхме спокойни, защото и малко бойци можеха да отбраняват пътя от нападението на белите. Но белите не възнамеряваха да я завоюват, а само я бяха затворили.

Бялата Змия с помощта на злите духове засипа каньона на Бързия поток и без да излага своите воини на опасност, можеше спокойно да се оттегли и върне в лагера си. Негови съюзници сега бяха станали студът и гладът. Ако ние не успеехме да се измъкнем оттук през следните два месеца, нашата гора нямаше да види вече нито един човек от племето на шеванезите.

А ние наистина не можехме да излезем.

На другия ден баща ми, Танто, Овасес и Непемус отидоха при каньона на Бързия поток. На мене и Кукумявката Овасес поръча да носим запасни снегоходки, благодарение на което можахме да участвуваме в похода до каньона.

Впрочем през тоя ден в палатките не остана нито един воин или младеж. Баща ми изпрати всички надлъж по цялата долина, за да търсят каквито и да било възможни проходи, през които поне ловците биха могли да се промъкнат в гората, за да донесат храна.

В каньона ние се озовахме около пладне. Безпокойството ускоряваше крачките на възрастните. Ние бързо догонвахме техния бяг и макар студът през този ден да не бе намалял, пот обливаше очите ни.

Най-после те се спряха на мястото, където Вап-нап-ао беше срутил Скалата на висящия юмрук на дъното на каньона.

Целият каньон, който на това място беше широк колкото половин полет на стрела, беше засипан с дребни и едри късове на неслегнати още скали, а няколко големи къса лежаха на самия връх така, та изглеждаше, че малко по-силен вятър би могъл да ги събори долу.

Да — тук вече нямаше проход. От двете страни се издигаха стените на теснината, високи два полета на стрела. А пред нас горе-долу на един хвърлен злите духове бяха насипали скални отломъци, по

които никой не може да премине. Бяха ги посипали над шестимата наши разузнавачи. А всъщност сякаш бяха затрупали цялото наше племе.

Ние гледахме лицата на възрастните и се мъчехме да прочетем в тях поне сянка от надежда. Напрасно. Те не продумаха нито дума. Само Овасес се приближи до баща ми и показа с ръка надвисналите горе скални отломъци.

Баща ми се обърна с гръб към каменната преграда и каза само една дума:

— Връщаме се.

Ние се връщаме от това място, като че ли се връщаме от Пещерата на безмълвните воители. Беше още ден, ала пред нас се разтваряше дълбока нощ, след която вече няма да изгрее за нас слънце. Не се поглеждахме. Вървахме бавно и мълчаливо.

И тогава тишината наруши далечен човешки вик:

— Висок Орел, Висок Орел!

Кой викаше това? В първия момент можеше да ни се стори, че вика гласът на някой дух, че злите духове на скалите се гаврят с вождя на свободните шеванези — така подигравателно звучеше този глас.

Но това беше човек. Пръв го забеляза Танто и посочи с ръка. На върха на скалистата стена на каньона зад голям камък стоеше самият Вап-нап-ао. Ехото отбиваше гласа му, повтаряше зловните му думи.

— Високи Орел, затворих ти изхода на долината. Когато поискам, мога да го отворя. Мене ме слушат гръмотевиците и както съм струпал скалите на едно място, така ще успея и да ги отваля. Ще ги отстраня още днес, ако се съгласите да чуete заповедта на Белия Баща и отидете в резерват. Ще пропъдя от вас глада и ще дам на всички месо. Ако не се съгласите, скалите ще останат на своето място. Аз ще си отида, а при вас ще остане смъртта. Чуваш ли ме, Високи Орел?

Всички обърнаха очи към баща ми. Сега за пръв и последен път видях неговото лице, изкривено от отчаяние и гняв. Той гледаше неподвижно Вап-нап-ао.

Оня отново започна да крещи:

— Бъди послушен, вожде на шеванезите, бъди послушен. Какъв отговор ще ми дадеш?

Тогдава баща ми грабна от ръцете на Танто големия ловджийски лък и постави стрела на тетивата с движение бързо като самата мисъл.

Лицето му почервения от напрежение. Лъкът заскриптя в студения въздух, тетивата глухо проехтя.

Но стрелата, макар че достигна почти до ръба на каньона, не можа да причини нищо лошо на нашия враг. Той стоеше много високо. Летежът на стрелата отслабна като полета на ранена птица. Недолетяла до Ван-нап-ао, тя падна с острието надолу и се заби дълбоко в снега в подножието на сриналите се скали.

— Това ли е вашият отговор? — викна Вап-нап-ао. — Високи Ореле! Хора, опомнете се! Аз ще чакам тук, Високи Ореле! Ще чакам тук!

Но баща ми се извърна. Ние тръгнахме по следите му. Вървахме в мрака на теснината, догонвани от вика на Вап-нап-ао, който постепенно ставаше все по-тих, все по-далечен.

Най-сетне съвсем замлъкна.

Великия Дух беше ни забравил. Минаваха късни дни и дълги нощи, минаваха седмици, дълги като месеци. Затихнаха гласовете на жените и девойките. Затихнаха виковете и смехът на малките дечица. Едничката песен, която се носеше през тези дни в Долината на солените скали, беше Песента за смъртта, с която жените на засипаните от скалите воители изпращаха душите им.

Две седмици след събитията в каньона Песента за смъртта се върна отново при нас. Макар децата да бяха млъкнали, а старците по цели дни да лежах в палатките, завити с кожи, със затворени очи, а храна се даваше все по-малко, отколкото в началото на пристигането ни в долината — никой още не беше умрял от глад.

Но въпреки това Песента за смъртта отново се върна при нас. От деня, в който беше затворен каньонът, всеки ден отиваха воители и младежи да търсят проход в планините. Преди всичко трябваше да се прегледат летните пътеки. Ние наистина знаехме, че никой досега не беше минавал през тях зимно време, сега обаче се касаеше за живота. Не за проход, а за живота.

Освен тези пътеки по всички страни на долината личаха следи от снегоходки. Те пълзяха по склоновете, изчезваха в скалните просеки. Баща ми изпрати най-добрите воители в дъното на Долината на черните скали, които се намираха в посоката на Пещерата на безмълвните воители. Други се мъчеха да се промъкнат през планинското било, което затваряше долината откъм юг.

На края на десетия ден от затварянето на каньона, късно през нощта, заспалият стан бе разбуден от радостни викове. Ние скочихме от сън. Кой викаше? Жълтия Мокасин и Пайпушию, Малкия Бухал, който неотдавна заедно с Танто бе преминал изпитанието на кръвта, дотичаха в палатката на баща ми.

Те бяха успели да намерят място за преминаване.

Макар че беше вече късна нощ, баща ми веднага след първите им думи ме изпрати за Овасес и Непемус — тези двама от Съвета на възрастните, които най-добре познаваха цялата Долина на солените скали.

Двамата млади бойци бяха пълни с радост и гордост. Говореше само Жълтия Мокасин, като по-възрастен, но Малкия Бухал, макар и да не се обаждаше, постоянно помагаше на говорителя с движение на ръцете и потвърждаваше с глава. Той именно беше събудил с викове стана — и сега около палатката на баща ми се чуваше скърцане на стъпки по снега. Палатката наобиколиха не само млади момчета, както бива обикновено, но се явиха много воители. Тичаха преди всичко онези, чиито семейства бяха най-отпаднали, които имаха дребни деца в палатките си.

През цялото време, докато Жълтия Мокасин разказваше, баща ми изпитателно следеше с поглед лицата на Овасес и Непемус. Жълтия Мокасин пък постоянно обръщаше лице към Малкия Бухал, за да получи от него потвърждение на своите думи.

Колко бях щастлив тогава! Ето че пред нас се отваряше пътят на свободата...

Жълтия Мокасин и Малкия Бухал излезли миналата нощ на юг и тръгнали към Орловата скала. Там имало малък преслап, по които никога не било минавано, понеже в тая посока се виеше сред скалите каньонът. Никой следователно не беше търсил там път на юг през Птичите пътеки. Нали надолу по течението на Бързия поток водеше широк и удобен каньон.

Но сега Жълтия Мокасин си спомнил преслапа под Орловата скала. Още като Млад Вълк преди години бил търсил орлови гнезда. Той дошъл до самия превал, зад който се спускал стръмен склон към каньона на Мълчаливите скали. А оттам?! Оттам пътят водел направо в гората! Планинските склонове зад преслапа били много по-полегати, отколкото в Долината на солените скали.

Жълтия Мокасин бил със своя приятел, Малкия Бухал. Те поели към превала. Тръгнали миналата нощ, без да се запасят с храна. Искали само да проверят възможно ли е да стигнат до преслапа, да разгледат склоновете, покрити със сняг, да намерят поне малка възможност за преминаване.

В началото пътя се оказал много труден. Налагало се постоянно да се връщат, да търсят нови подстъпи. До пладне се издигнали едва на една трета от пътя до преслапа.

А после открили самата тази камениста, но полегата теснина, която някога била извела Жълтия Мокасин на самия превал. Оттам нататък те вървели вече бързо. Задържал ги само мракът. Превалът бил много близо, на не повече от два полета на стрела.

— Може да се мине през там, вожде — повтаряше Жълтия Мокасин, — снегът е дълбок, но може да се мине.

Баща ми обърна очи към Овасес. Това беше мълчалив въпрос. Но трябваше дълго да чакаме, за да получим отговора на стария учител. Така дълго, че Пайпушию загуби търпение.

— Татко Овасес — викна той, — и малките момчета могат да преминат през там! Аз...

Лицето на Овасес изведнъж затрепера като на обсаден вълк. Пайпушию прекъсна почти наполовина думите си. Изглежда, че страшен е бил гневът на Овасес, щом не можа този път да стане господар на своето винаги неподвижно, сякаш изсечено от камък лице.

Пайпушию наведе глава като малко Ути.

— Малко години — малък ум — каза с привидно спокоен глас Овасес. — Кой говори, когато по-възрастните мълчат?

— Прости ми, татко... — шепнеше Пайпушию.

Но Овасес дори не го погледна. Той се обърна към Непемус.

— Искан ли Непемус да говори пръв?

Непемус се отказа с движение на ръката. Тогава Овасес притвори очи и като изговаряше бавно и отчетливо всяка дума и всяка мисъл, тихо заговори:

— Познавам преслапа под Орловата скала. Ходил съм там много години преди Жълтия Мокасин да е престанал да се нуждае от грижите на майка си. Но зимно време никога не съм бивал там. Зная, че всяка зима под Орловата скала злите планински духове събарят снежни лавини — тук той се обърна към Непемус. — А какво ще каже моят брат Непемус за Орловата скала?

Непемус поклати глава:

— Непемус два пъти е зимувал в Долината на солените скали. И знае, че през зимата трябва да се държиш по-далеко от склона под Орловата скала.

Каза само това. А пък аз за пръв път гледах както него, така и Овасес почти с гняв. Какво е това? Нима прославените с мъдростта и храбростта си воители са по-боязливи от младия Жълт Мокасин и токущо посветения Пайпушию? Та нали те двама бяха стигнали едва ли не до оня праг, зад който ни чака свободата, а Овасес и Непемус, вместо веднага да дадат съвети как и кога да прекрачим този праг, се държат като старци, на които възрастта е отнела силите, а собствената им слабост ги кара боязливо да премерват всяка своя крачка.

Същото трябва да е мислил Жълтия Мокасин.

Виждаше се ясно как очите му потъмняха, а когато заговори, в гласа му прозвуча съжаление.

— Татко Овасес и Непемус знаят много повече за Долината на солените скали, отколкото всички млади воители на цялото племе. Но ето че ние с Пайпушию днес дойдохме до Орловата скала на разстояние не повече от два хвърлея на стрела. Стига Високия Орел да позволи, Жълтия Мокасин и Пайпушию утре ще преминат през превала.

Непемус се наведе малко напред.

— Нима Жълтия Мокасин мисли — попита той застрашително, — че Непемус отвръща очи от Орловата скала като уплашен заек? За да разбудиш гнева на злите духове, не е необходимо един хвърлей на стрела. Понякога е необходима само една крачка. Забравиха ли Жълтия Мокасин и Пайпушию, че доста малко са живели, за да учат другите?

Високия Орел вдигна нагоре длан и Непемус млъкна. Гласът на баща ми беше кротък и приятелски.

— Младите воители направиха добре, че отидоха до Орловата скала. Но Овасес и Непемус знаят много по-добре от тях какво трябва да се прави и кой трябва да опита да премине превала. Трябва също така да се реши не само какво да се направи, но и с каква цел. Защото дори ако воините успеят да преминат край Орловата скала, това нито жените могат да сторят, нито пък децата. За какво тогава трябва да преминават те? За лов ли? Снегът е дълбок, идват големи студове. Дори най-добрите воители ще трябва дълги дни да търсят следи, за да убият някой лос или елен. А гладът и занаят ще броди из Долината на солените скали. — Тук той се обърна към Овасес: — Какво мисли моят брат за Дебелия Търговец?

Овасес бързо вдигна глава. Очите му блеснаха.

— Дебелия Търговец не е изданик — каза той.

Баща ми кимна с глава.

— Дебелия Търговец не е подъл човек. Той много се радва, когато шеванезите му занасят кожи. Но най-много обича, когато някой му занесе жълто желязо. За него той е готов да даде всичко, което му поискаме. Ще даде месо, пушена риба и мас.

— При Дебелия Търговец идват хора от кралската конница — каза Непемус.

Овасес поклати глава.

— Но Търговеца не желае шеванезите да отидат в резерват. Кой ще му носи тогава кожи от мечки, от видри и лосове?

— И какво трябва да правим? — попита баща ми.

Овасес вдигна ръка нагоре.

— През седловината ще преминат трима воители. Ще занесат на Дебелия Търговец накити от жълто желязо. Те трябва да вървят внимателно и най-добре ще е това да стане през нощта. На връщане ще докарат шейна, пълна с храна, и ще я премъкнат през седловината. След като се върнат те, но техният път ще тръгнат други. Ако на няколко пъти успеем да докарваме шейни с храни, ние ще прогоним гладната смърт и племето ще излезе през пролетта от Долината на солените скали в свободната гора.

— Така да бъде — каза баща ми.

А Овасес добави:

— Нека моят брат, Високия Орел, се съгласи Овасес да съпроводи утре Жълтия Мокасин и Пайпушию до Орловата скала.

— Татко Овасес! — възкликна Пайпушию.

Той се усмихна радостно и широко. Неговият смях се отрази дори по лицето на Непемус и в очите на Овасес. Той беше хубав като надежда за живот и свобода.

Баща ми се съгласи.

Беше също решено, че ако те се върнат благополучно, по същия път ще тръгнат след това Непемус, Танто и Черния Елен от рода на викминчи.

Воините се разотидоха. Първата тройка трябваше да започне веднага приготвяне за път. Ние слушахме как събраните около палатката воители разпитваха онези, които излизаха оттам. Всеки миг от бързите, изговаряни с шепот или полугласно фрази се откъсваше високо изказана дума. Някой се разсмя радостно.

Аз не можех да заспя. Никога на никого и за нищо още в своя живот не бях завиждал така, както на Жълтия Мокасин и на Пайпушию — за техния утрешен поход. Те щяха да преминат през омагьосаните граници на Долината на солените скали, да излязат на свобода. Щяха да спасят живота на цялото племе.

Малко е нашето племе. То се топи като снега през пролетта, отстъпва пред своята съдба, както краткият зимен ден пред нощта.

Но ако успеем този път да пропъдим глада от типите, нас може би ни чакат дълги години спокойствие и свобода.

Сега не бяха времената на Великия Тецумсех. Впрочем още тогава шеванезите са били крайно слаби да се борят с белите. А сега ни оставаше само ловкостта на елена, изплъзнал се от глутниците гладни вълци. Но ако Овасес, Жълтия Мокасин и Пайпушию преминат над Орловата скала, имената им за дълги години ще останат в паметта на шеванезите. Жените ще пеят за тях песни, учителите ще разказват за подвизите им на Младите Вълци...

На другия ден рано сутринта баща ми изпрати в затрупания каньон голяма група бойци. Заповяда им да отвлекат вниманието на хората на Вап-нап-ао. В това време Непемус, Танто и Черния Елен тръгнаха по дирите на Овасес, за да следят похода на първата тройка, която се готвеше да премине превала под Орловата скала. След горещите молби на петима най-големи Млади Вълци, в числото на които попаднахме и ние с Кукумявката, молби, подкрепени Впрочем и от Непемус, баща ми ни разреши да тръгнем към високите склонове на Орловата скала.

Денят беше студен, както и целият месец напоследък, а слънцето не се показваше зад облаците. Над планината виснеха тежки, сиви облаци. От техните багри посивя целият свят. Дори снегът. Дори планинските върхове.

Овасес беше излязъл със своите хора още през нощта. Затова, когато нашата група пристигна на мястото, от което можеше да се следи пътят на онази тройка, те бяха се изкачили вече високо, почти до половината на склона.

Ние, Младите Вълци, бяхме донесли от стана наръч клони (защото в по-голямата част от Долината на солените скали поне дърва

никога не липсваха) и запалихме малък огън. Този ден бяхме весели. Дори щастливи. Струваше ни се, че вече се намираме вън от всякаква смъртна опасност — че вече излизаме на нова пътека към богат лов и весел живот.

Но Непемус веднага пресече желанието ни за смях и шеги. Без никакво предупреждение той яростно удари с ласото си най-палавия от момчетата, брата на Черния Елен! Ние веднага утихнахме.

Това беше прекалено сурово наказание за провинението. Ние гледахме Непемус послушно, но с обида. Нали той беше винаги справедлив, както Овасес. А защо този път за толкова дребно провинение наказваше толкова сурово?

Но когато улових погледа на Непемус, насочен към запълзелите по склона малки човешки фигури, разбрах причината на неговия гняв. Стана ми ясна суровата сериозност, с която както Непемус, така и Танто следяха онези. Възрастните не бяха така уверени и така спокойни, както ние. Сега се решаваше съдбата на племето, а ние се смеехме и бръщолевехме глупости като малки момчета при лов на щуки в плитка вода.

Накладохме малък огън.

Изсъхналите в палатките клони горяха почти без пушек. Ние седяхме мълчаливо. Само тихият пукот на пламналото дърво нарушаваше пълната тишина на потъналите в сняг планини.

Ние седяхме, вгледани в далечните, вече дребни като мравки фигури на Овасес и двамата млади воители. Навремени те изчезваха между гънките на заснежените скали или се движеха така бавно, та изглеждаше, че стоят на едно място.

Струваше ми се също, че и самото време беше застанало на едно място. То минаваше неизмеримо бавно. Само пукотът на горящите на огъня клони отмерваше ленивия му безшумен бяг. Понякога Танто и Непемус си разменяха полугласно по няколко думи и гледаха да задържат в паметта си пътя на устремилите се към превала воители.

Премина пладне. Нашите мъгливи сенки отново започнаха да се удължават върху посивелия сняг. Все по-често трябваше да притварям очи, изморени от непрекъснатото следене на поелите нагоре по снега ситни фигури. Пред очите ми играеха червени и черни кръгове, мяркаха се гъсти петна, сякаш бушуваше фъртуна от черен сняг. Въпреки това

ние напругахме поглед все по-упорито. А онези там се приближаваха вече до преслапа и съвсем малко им оставаше до скалистия праг.

Най-после всички се изправихме. Беше настанала дълбока тишина. Очите се насълзиха. Всеки миг някой прекарваше по тях длан. Усещах болка в слепите очи. Отново пред очите ми падна мъгла и приближилите се до преслапа воители изчезнаха от погледа ми.

И тогава — тогава някой извика. Някой от нас? Не зная никога не знае кой. Дали Кукумявката, или Танто, или пък Непемус? Или някой от момчетата?

Викът прозвуча като вик на ранена птица.

И ето — на самия хребет изведнъж се понесе бял облак. Отначало беше малко облаче — не по-голямо от длан. Но и този малък облак от бял прах веднага покри трите дребни фигури. А после започна да расте, да се спуща надолу. Във въздуха протътна глух екот, сякаш ехо на далечна буря.

Колко време трая всичко това? Миг или вечност? Белият облак на лавината се спущаше в долината, разливаше се по склоновете като река на смъртта.

Пръв се хвърли нагоре Танто. А Непемус, преди да се затича по следите му, ме хвана за рамото и ми извика право в лицето:

— Да дотичат воитите с копия. Заповядвам, всички воители, които са в лагера, да се явят веднага... да тичат по нашите следи.

Търсенето продължи през цялата нощ и целия следващ ден. Едва преди разсъмване намерихме Пайпушию, който беше се отървал със счупена ръка и неопасно смачкан гръден кош. Но не успяхме да открием в съборените заедно със снега камъни нито Овасес, нито Жълтия Мокасин. Злите духове не искаха да ни дадат жертвите си.

На другия ден по пладне — за щастие във време, когато търсачите бяха се отдръпнали малко по-надолу, за да си починат — се събори нова лавина. Вечерта баща ми заповяда да се спре търсенето. Във въздуха се носеше дъх на по-топъл вятър — на снежните склонове той можеше да стане страшен като самата смърт. Орловата скала висеше над нас като песента на Тъмния дух.

Върнахме се в стана мълчаливи. Ведно с нашето мълчание се връщаше и Песента за смъртта.

*О, мои деца, бедни мои деца,
слушайте думите на мъдростта,
слушайте предупредителните думи
от устата на този, който ви е сътворил,
от устата на Великия Дух.
Обединете тотеми и родови знаци,
обединете родове и племена,
излезте срещу белите,
като реката Тавансента!*

След нашето връщане Танто ме взе в своята палатка. Над долината се носеше Песента за смъртта. Но аз бях така изморен, че веднага след вечерята заспах мъртвешки и глух сън, сън без сънища и видения.

Но не ме оставиха дълго да почивам. Събуди ме Танто с раздрусване на рамото. Трябва да е било вече късна нощ, защото дори погребалните песни бяха замлъкнали. Обаче в палатката гореше малък огън, а брат ми и Тинглит бяха облечени като в бял ден.

С мъка идвах на себе си. Понякога се връщам от сън като от далечен път, като от друг свят... А сега ми се струваше, че съм бил някъде безкрайно далеч, в чужд, но спокоен свят. Разбуди ме напълно чудният мирис на печено месо, на тлъста мечешка шунка. Скочих на крака, но в същото време погледнах неуверено към Танто. Преди да заспим, ние вече бяхме яли веднъж. Що означаваше това среднощно угощение? Та нали баща ми строго беше заповядал на всички да пестят храната, да ядат само колкото да не умрат.

Като ме разбуди, Танто седна до огъня край Тинглит, която приготвяше месото с такова спокойствие, сякаш палатката беше пълна със запаси и за най-дългата зима. И двамата ме гледаха с поглед, който аз не разбирах. За миг ме обзе страх като повей на студен вятър.

— Сат-ок — каза брат ми, — седни до мене.

— Слушам, Танто.

Седнах срещу Тинглит и си гreeх на огъня измръзналите ръце. Как хубаво миришеше печеното! Но... реших: няма да ям. Страхът беше отстъпил пред злобата.

— Аз — измърморих — няма да ям.

Танто нетърпеливо махна с ръка.

— Не те събудих за ядене.

— Толкова по-добре.

Брат ми се усмихна. За минута замълча. Погледна Тинглит и тя му отговори с усмивка, в която обаче имаше нещо чуждо, сякаш потискан страх или болка. Танто ми протегна ръка.

— Ще дойдеш ли с мене?

— Къде?

— През Орловата скала.

Аз раздвижих устни, но не успях да отговоря. Само наведох глава.

Танто продължи:

— Слушай ме внимателно. В Долината на солените скали ни затвориха белите. Сега Долината ще носи вече друго име, ако някой не промени нашия живот. Ще я наричат Долина на смъртта на шеванезите. Цялата долина ще се превърне в Пещера на безмълвните воители. Кой ще разкаже за нас на хората? Чакалите и лешоядите ли?

— Мълчи, Танто! — пошепнах умолително.

— Това направиха белите — повтори той, сякаш не чул молбата ми. — А ти и аз сме синове на бяла жена.

— Танто! — викнах аз.

Танто заговори по-високо.

— Ние сме нейни синове. И майка ни беше днес тук. Беше тук, когато ти спеше, и донесе мечешко месо. Тя каза: „Моите синове имат в жилите си кръв на бели и кръв на червени мъже. Моите синове — говореше тя — носят на своите плещи заедно с мене цялата тежка вина на белите хора против племето на шеванезите, всичките им злодейства и вероломства. Затова моите синове — каза майка ни — трябва да отидат и спасят свободното племе от смъртта и глада, а преди пътя нека се нахранят с мечешко месо като воители, които тръгват на бой.“

— Беше ли тук мама? — попитах аз.

— Да — каза тихо Тинглит.

— Слушай ме, Сат-ок — повтори остро Танто. — Злите духове събориха от Орловата скала две големи снежни лавини. Те убиха нашия

баща Овасес и храбрия воин Жълтия Мокасин. Но сега вече нямат сняг, нито сили да убиват пак хора. Съветът на възрастните реши да не се търси път за гората под Орловата скала. Обаче Овасес ни сочи тоя път. Неговият дух ще ни закриля и ще ни преведе по безопасни пътеки.

— А баща ни?

— Никой не трябва да знае нищо. Ще тръгнем без заповедта на вожда и Съвета на възрастните. Ще тръгнем само ние, защото само в жилите на двама ни тече кръвта на белите и само ние двамата носим тяхната вина.

Пред очите ми се мярна белият облак върху скалистия превал и изгубилите се в него дребни човешки фигури. Аз протегнах ръце към огъня. Пъхнах ги в пламъка му.

— Ще изкупим тази вина, Танто — казах аз. — Ще я изкупим, та дори да загинем.

— Няма да загинете — каза Тинглит.

Малко думи си казахме след това. Ядохме мълчаливо. Тинглит не искаше да сложи в устата си нито хапка. Докато ядохме, тя още веднъж прегледа нашите снегоходки, намаза ремъците с останалата мас, заши скъсания ръкав на дрехата ми. Впрочем ние ядохме много малко — колкото да съживим силите и да прогоним умората. Останалото месо оставихме за из пътя.

Най-последно настъпи време за тръгване: Ние се облякохме колкото се може по-леко. Всеки от нас взе със себе си по два накита от жълто желязо. Единия чифт подаряваше майка ни, другият беше на Тинглит. Защото бяхме се споразумели, че ако единият от нас загине, другият трябва да продължи нататък, при Дебелия Търговец, и да търси помощ от него. Аз наистина не бях го посещавал, но знаех пътя за Мечешкото езеро, където живееше Търговеца. Той все пак минаваше за добър човек. Имаше в себе си наша кръв. Неговата майка била индианка от племето кре, но се беше сприятелил особено много със сивашите, два рода от които живееха с нас в Долината на солените скали. А най-последно живееше от търговия с кожи, които му носеха сивашите и шеванезнте.

Танто, също като баща ми не Овасес, беше сигурен, че Дебелия Търговец няма да ни откаже своята подкрепа.

Но ще успеем ли да се доберем до него?

Когато излязохме от палатката, нощта беше черна като опожарена гора. Едва-що минаваше полунощ. За щастие отново лъхна студен вятър и прогони въз гоилия дъх на вечерния вятър.

Станът спеше дълбок сън. Ние го обходихме широко, за да не ни подушат кучетата. Когато излязохме на пътя за Орловата скала, аз се огледах. В гълбините на мрака трептеше малка светлинна като червена звезда: на прага на палатката стоеше Тинглит. Макар и да не можеше да ни види, аз я поздравих с движение на ръката и пошепнах безгласно сбогом.

Но Танто не извърна глава. Той вървеше напред с бавни, но широки крачки, с крачки за далечен път. Той не бързаше. Пътят ни беше отбелязан от Овасес, Жълтия Мокасин и Пайпушию, а имахме много време пред себе си.

До подножието на огромния склон, на чийто връх се мяркаше белият силует на Орловата скала, достигнахме едва когато източната страна на небето започна да посивява. На това място Танто се спря, обърна се с лице към Орловата скала и вдигна ръка нагоре.

— Татко Овасес! — завика той. — Татко Овасес!

Студени тръпки полазиха по тялото ми. Проточеното край стените на долината ехо отговори на неговия вик и сякаш не ехото, а далечният глас на война, глас, сподавен от предутринния мрак отговори на Танто.

— Татко Овасес — повтори Танто, — изслушай своите синове. Зоват те Танто и Сат-ок от племето шеванези, от рода кукумявка. Ти ни даде тези имена. Сам ти ни пое от ръцете на майките ни и ни превеждаше през гори и планини. Ходеше по следите ни и ни учеше на своята мъдрост. Сега идваме при тебе, татко Овасес. Помогни ни да преминем покрай Орловата скала, насочвай нашите стъпки, прогони злите духове. Ние вървим по следите ти, за да спасим племето шеванези и двата рода сиваши. Помогни ни, татко Овасес!

— ... Овасес — отговаряше далечен глас.

Танто отпусна ръце и направи първата крачка по склона на Орловата скала. Аз тръгнах след него.

Съмването ни догони доста високо над долината. Пътят засега не беше труден. Бяха го утъпкали снегоходките на шеванезите, които по-предния ден се бяха изкачвали на планината, за да спасяват затрупаните от лавината братя.

Танто продължаваше да върви напред, но откакто бяхме стъпили на склона, често извърщаше глава, за да проверява вървя ли след него. Най-сетне той намали хода си, макар че склонът беше все още полегат, и дирята, по която ходехме, се виеше между едрите скални камъни като най-удобен и безопасен път, избягваше стръмните спусъци и засипаните със сняг трапове. Вървахме мълчаливо. Сипкавият сняг скърцаше под краката ни. Денят беше по-ясен от всеки друг път. Облаците бяха изгубили мрачната си сивота, бяха придобили сребърен блясък, сякаш рибена люспа блестеше на слънцето. Но студът не намаляваше. Той като че ли дори се засилваше.

Аз вървах, без да вдигна глава, без да се оглеждам наоколо, вгледан в следите под краката си. Кой от тях бяха следи от снегоходките на Овасес? Виждах лицето му, блясъка на тъмните му очи. Може би и слушах гласа на учителя. Глас без думи, само ехо от глас. Както слушаш някого зад стените на палатката.

Той водеше Танто и мене по горските пътеки, през реки и езера, през всички пътища на нашия живот от деня, когато напуснахме

палатката на нашата майка. Не беше изтекъл още втори ден, откакто беше изчезнал от погледа ни в белия снежен облак...

Но при все това той пак ни водеше. Ние вървахме по следите му, а снегоходките ни стъпваха по дирите, оставени от неговите стъпки. Той и занапред оставаше наш покровител и учител. Днес той ни водеше по смъртно опасната пътека, така близка до Пътя на слънцето — за да отхвърлим злата съдба от последното останало свободно племе. И винаги когато се мернеше пред очите ми образът на понеслия се под Орловата скала бял облак на лавината, винаги когато страх обхващаше мислите ми, душеше сърцето и гърлото ми — все виках на помощ учителя, неговия суров глас и погледа на най-мъдрия ми приятел.

Бяхме оставили зад гърба си вече доста разстояние, когато Танто за пръв път се спря за почивка. Тогава за пръв път се огледах наоколо из голямата Долина на солените скали, за пръв път вдигах поглед нагоре. Бяхме изминали вече почти половината от пътя до превала, макар че до пладне имаше още доста време. Безредно разхвърляните скали и камъни закриваха от очите ни не само долината, но и самия превал. И все пак огромният сивобял силует на Орловата скала се очертаваше ясно на фона на плътните сребристи облаци. Тя се накланяше към нас, сякаш ни заплашваше или нещо ни обещаваше. Гледах я с омраза. Тя беше наш враг, убиец на Овасес и Жълтия Мокасин. Досега се боях да погледна към нея — боях се да не ме победи собственият ми страх, че ще трепна от заплахата на планинските духове, които я обитаваха. Но сега в сърцето ми нямаше място за страх. Аз знаех, че сега, след смъртта на Овасес и Мокасина, само я ненавиждам. И че се боря с нея като с равен противник.

Ние не говорехме помежду си. Танто отдели за себе си и мене по малко храна. Удобно седнали на един плосък скален камък, ние дъвчехме сочното, още незамръзнало мечешко месо. По едно време Танто показва нещо с ръка — аз скочих. Над нас летеше откъм Орловата скала голяма птица, летеше по посока на долината, но след малко, посрещната от порива на високия вятър, тя зави отново към планините, размаха бавно криле и изчезна зад заснежения връх тъкмо там, където трябваше да се намира превалът. Ние се спогледахме. Какво означаваше това? Добро или зло предзнаменование? Само Горчивия плод би могъл да отговори на тоя въпрос, да ни поясни дали орелът беше изпратен от злите планински духове като шпионин или пък беше пратеник на

Овасес, пратеник да ни посочи пътя. Както в Тантовите очи, така и в моите мисли се бореше надеждата с безпокойството, безстрашието със страха. Но и двамата бяхме разбрали едно: каквото има да се случва, нека се случва бързо. Да не се бавим. Да вървим напред.

Ние отново стегнахме снегоходките и потеглихме на път. Няколкото къса месо ми бяха дали пресни сили. Ние ускорихме крачки. Вървах съвсем наблизко след Танто и го накарах да бърза повече.

Чак когато той се обърна гневно към мене, аз отново се нагодих към ритъма на неговите бавни, но упорито равномерни и обмислени крачки.

Пътят ставаше все по-труден.

Пред нас все по-често се изпречваха остри стръмнини. Въпреки че вървахме по утъпкана пътека, краката ни все по-често се подхлъзваха по стръмния склон, все по-често изпод снега започваха да се показват острите ръбове на скални отломъци, с каквито беше покрита горната част на склона. Трябваше много да се внимава да не счупим рамките на снегоходките, да не скъсаме мрежите им.

Когато по едно време се огледах назад, за малко не извиках. Поради удивително стеклите се обстоятелства от мястото, на което стоях, се откриваше изглед към почти цялата западна част на долината и ето сред двете ѝ допрени една до друга в дъното каменни стени съгледах малките петънца на нашите палатки, сянката на дима, някакви следи от движение и живот.

Сякаш чул поздравите на най-близките си хора, аз се спрях.

— Сат-ок!

Гневният, макар и тих глас на Танто ме откъсна от гледката. Брат ми се спря не само да ме повика. Той изглежда беше разбрал, че не може повече да се върви със снегоходки. Скрытите под снега камъни бяха извънредно опасни. Повреждането на снегоходките би ни направило из пътя през гората напълно безпомощни. Метнахме ги на гърба си и продължихме по-нататък. Едва сега ми стана ясно защо, когато преди два дни гледах запълзелите по хребета воини, ми се струваше, че не се помръдват от мястото си.

Оттук започваше най-тежката част на пътя. Склонът ставаше все по-опасен. Все по-отвесни ставаха стръмнините от двете страни на пътя.

Танто нито ускоряваше, нито забавяше крачките си. Но умората постепенно ни завладяваше. Когато затаяхах ускореното си дишане, чувах пъхтенето на брат си. В студения въздух парата от устата ни замръзваше по миглите и веждите, а в същото това време от челото и слепите ни очи течеше пот.

Най-лошото беше, че като се изкачихме нависоко, започна да ни брули планинският вятър. Отначало той беше бърз, но лек. Сега обаче той все повече засилваше и ускоряваше своя напор. Той ни удряше в гърба или ни изпреварваше отстрани, а понякога сипеше шепи сух сняг направо в очите.

Танто отново се спря. В първия момент не разбрах защо. Но като се огледах, разбрах. Разбрах защо от дълго време моите стъпки потъват дълбоко в снега.

Вървах вече само по следите на... Танто. Отдясно по стръмнината на планинския склон ние оставяхме зад себе си последните следи на тези, които през убийствено дългото смрачаване, нощта и целия следващ ден се опитваха да открият завлечените от снега воители. Ние направихме голям завой около пътя на лавината, а над главите ни растеше сянката на Орловата скала. Тук някъде беше останал Овасес, тук някъде почиваше Жълтия Мокасин, весел и храбър ловец, бърз на тичане като млад елен.

Не исках да гледам нагоре. Понякога ми се струваше, че сме вече много близо, че ей сега ще се открие пред нас изглед към свободната страна. Но нали познавах коварството на планините — измамата на постоянно приближаващия се връх и постоянното му отбягване.

Сега вървахме вече доста бавно. Танто с най-голяма предпазливост търсеше път пред себе си. Преди да стъпи, той опипваше снега с дръжката на копието. Въпреки това той нерядко хлътваше в някоя засипана със сняг скална пукнатина. Вятърът все повече се усилваше, удряше закрепените на гърба ни снегоходки, мъчеше се да ни откъсне от склона. След всеки десетина крачки се спирахме, за да си починем. Над главите ни се надвесваха каменните стени на Орловата скала, покрити със сребърен сняг. Къде е превалът? От дясната ни страна на ръба на пропастта, по която се спусна вчера лавината и на чието ляво крило пълзахме нагоре, лежеше голям снежен навес. Не беше успяла да го свлече дори оная лавина. Дали не чакаше нас?

Пропастта ставаше все по-стръмна. Тя беше толкова стръмна, че наистина пълзахме по засипаната със сняг и заледена скална стръмнина. Дъхът ми спираше. Но нито Танто, нито аз се спирахме поне за минута. Ние всъщност не знаехме дали до превала оставаше още един, два или само половин хвърлей на стрела. Струваше ми се, че не е повече от половин полет на стрела. Но това можеше да бъде само обикновена измама, хитра уловка на планинските духове. Едно навярно знаехме — че все още се намирахме в най-опасното, в смъртно опасното място от нашия път. И затова не трябваше да се спираме. Всяка стъпка беше ценна като живота, всеки миг важен като него.

Най-сетне пред нас израсна един огромен камък, който закриваше дори върха на Орловата скала. Трябваше или да го заобиколим и да влезем под навеса, или пък да се изкачим на него от тази страна, която се долепваше до отвесната стена на пропастта.

Танто се колеба само миг. Той сложи в пояса си ръкавиците, извади ножа и започна да дълбае в заледената повърхност на камъка гнездо за поставяне на ръцете и краката, за да се изкачим нагоре към превала.

Каменният блок се издигаше пред нас почти отвесно. Аз гледах към него, замижал с очи. Падането от това място на пръв поглед не беше страшно, ако не съществуваше опасност, че откъснал се веднъж от заледения камък, никой не би могъл вече да се задържи. Щеше просто да се събори надолу, да събуди лавината и собствената си смърт...

Аз заставах досам Танто. В подстъпите на каменния блок между нас и скалната стена имаше доста широка пукнатина, в която удобно можехме да се съберем.

Танто издълба вече три стъпки и се изкачи нагоре на височина колкото човешки ръст. Тъкмо когато дълбаеше четвъртата, закрепил се на скалата като кълвач на дърво, аз изведнъж погледнах нагоре над главата му. Извиках:

— Танто, слез, слез надолу!

За щастие той ми повярва. Без да се замисля нито миг, той се свлече при мене и подпрян от моята ръка, благодарение на което не изгуби равновесие, веднага се вмъкна в цепнатината между стената на Орловата скала и ръба на каменния блок. Ние се свихме в нея, а над главите ни все по-страшно загърмя гласът на събудилата се лавина.

Защото тъкмо в тоя момент, когато бях вдигнал нагоре очи, видях как бавно, но неумолимо се руши снежният навес, как се свлича над скалата, как поривът на вятъра вдига облак бял прах, как потоци от сняг потичат над главите ни... Обгърна ни тъмнина. Колко дълго продължи това? Не мога да ви кажа. Не мислех за нищо, нищо не виждах. Аз не веднага разбрах, че ни пази именно този каменен блок, който ни се струваше като непреодолима пречка. Ние се бяхме озовали ненадейно в сърцето на развихрена, черна като нощ буря, слушахме как над нашите глави се разнася гръм, сякаш гръм на голям водопад. И все пак не ни отнесе пороят на снежната лавина, не ни задуши. Гърмът се проточи надолу и заглъхваше в долината...

— О, Танто — шепнех аз.

Гласът му звучеше високо. В него имаше безпределно спокойствие.

— Благодаря ти, татко Овасес — каза той.

Тътенът на лавината замря в долината. Ние се измъкнахме от скалната пукнатина. Навесът над пропастта беше изчезнал. Самата пропаст беше изметена от снежния пух, показваше се каменистото ѝ дъно.

Сега можехме да заобиколим каменния блок. Танто тръгна напред. Аз още за момент трябваше да се задържа, за да наместя разхлабените на гърба ми снегоходки. Танто изчезна зад скалата.

И тогава дочух неговия вик.

— Сат-ок! Сат-ок!

Замръзнах на място. Но не от страх или слабост. Просто по гласа на брат си, по звучащата в него неизмерима радост разбрах, че Танто стои на превала, че пред неговите очи се отваря видът на свободния свят, широк като гората, сребърен от покритите с лед езера и реки, прояснен от белия блясък на снега като усмивка на младо момиче.

Никога не съм чувал по-прекрасна песен от гласа на Танто в тоя ден на превала под Орловата скала.

След малко и аз стоях до него.

Около нас вилнееше вятърът. Пред нас полегат, снежен склон се наклоняваше към каньона Мълчаливите скали. А зад по-нататъшната ниска залесена хълмиста верига се виждаше гората, нашата девствена гора, родина на свободни хора! Нашата родина. Благодарим ти, татко Овасес!

Да ви разказвам ли за двата следващи дни път до Мечешкото езеро?

Когато днес се помъча да си припомня всичко, малко неща извън усещането на огромна радост успявам да извикам в паметта си. Наистина бяхме изпълнили едва частица от голямата задача. Сега трябваше да внимаваме да не попаднем в ръцете на белите, да заличим следите си или поне да укрием истинската им посока.

А освен това се вълнувахме как ще ни посрещне Търговеца. Ще ни помогне ли? Дали няма да се изплаши от хората на Вап-нап-ао и отмъщението на белите господари! А пък ние дали ще успеем да се върнем в Долината на солените скали да спасим своите? Дали на връщане злите духове на превала няма да си отмъстят още по-жестоко за първата победа над тях?

Всичко това беше истина. Всички тези мисли пробягваха през главата ни. И днес вече добре разбирам, че преминаването на превала беше едва начало, първа победа в дългата и опасна борба. А тогава? Тогава ни се струваше, че сме извършили почти всичко. Ние повярвахме в закрилата на Овасес — в това, че неговият покровителствен дух ще ни придружава във всички най-тежки начинания. Ние бяхме сигурни, че ако ни се удаде да прекрачим този праг под Орловата скала, всичко друго ще бъде леко като да ловиш малко меченце. И именно затова освен щастливото чувство за постигната победа малко нещо от пътя до Мечешкото езеро успях да си припомня.

Той продължи два дни. Ние спяхме и почивахме само един път, и то много кратко. Последния ден и нощ вървахме сред снежна виелица. Този ден Танто уби с ножа си един яростен вълк единак. Аз успях привечер да прострелям два тлъсти заека.

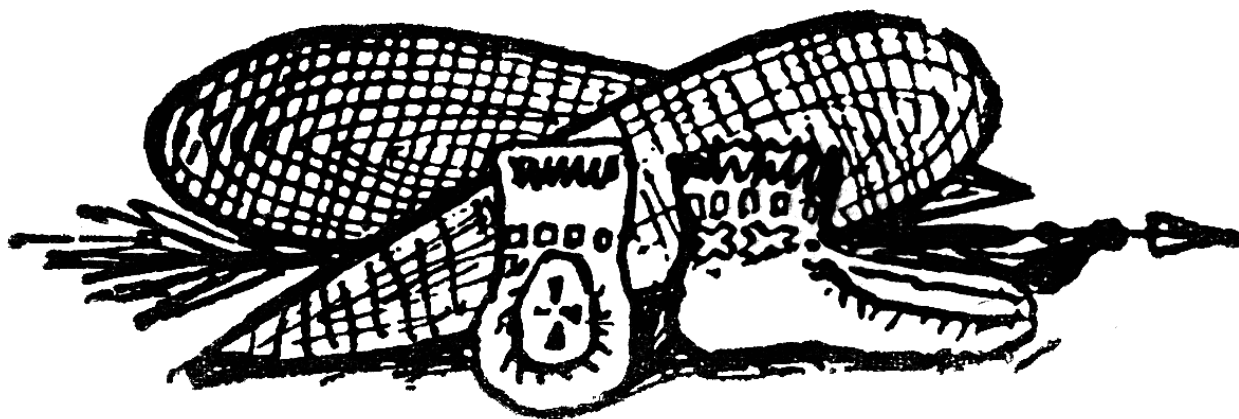
През първата нощ дървото, на което спяхме, беше заобиколено от вълци, но за щастие чуха някъде на север друг ловен зов и хукнаха нататък. Втората нощ по време на снежната виелица загубихме пътя и до разсъмване блуждаехме из гората и напразно търсехме коритото на малката рекичка, която се влива в Мечешкото езеро. Открихме я едва на разсъмване.

И най-сетне на третия ден привечер стигнахме северния край на езерото. В бързо настъпващия зимен здрач заблестя на отсрещния бряг

малка червеникава светлинка.

Танто ми каза да го почакам. Трябваше да провери дали Търговеца е сам — няма ли при него хора на Ван-нап-ао.

Когато се върна, беше вече нощ. А пък аз, докато го чаках, просто бях заспал. И, струва ми се, че спях на път за дома на Търговеца, спях, когато се ръкувах с него, спях, когато за пръв път от четири дни ядях гореща храна. Защото не помня нищо повече от всичко това. Нищо, освен снега, който леко се сипеше, и нощната тъмнина, в която трепти пред мене малко червено пламъче — сякаш блясък на звезда, която Кей-вей-кеен е свалил на земята.

*Снегът откри старите ловни пътеки,
а сам се втече в буйните потоци.
Куню — орелът разпери криле
и насочи своя полет към облаците.
Точа си ножа и пълня тула със стрели,
днес ще замирише на прясно месо.*
(Из ловните песни)

И до днес не разбирам защо търговския агент при Мечешкото езеро го наричаха Дебелия Търговец. Метисът Роже — син на канадски французин и на индианка от племето кре — навярно никога в живота си не е могъл да бъде толкова дебел, колкото тези двама бели, които бяха посетили някога нашия стан с Вап-нап-ао. Сега той беше вече стар човек. И ако Танто не го познаваше от по-рано, не бих повярвал, че този слаб, малко прегърбен мълчалив човек с черни индиански очи и светлосива коса като пепел, смесен с речен пясък, е именно Дебелия Търговец. Ако не беше цветът на косата му и покаралата по долната част на лицето му от много дни небръсната брада, можех да го взема за човек от нашата кръв. Нещо повече — в оная първа минута той толкова много, толкова упорито ми напомняше някого. Знаете ли кого? Овасес! Да, той имаше също като нашия учител тесни, неподвижни уста и дълбоко хлътнали, строги очи.

Аз не споделих тая мисъл с брат си. Сметнах, че тя обижда паметта на най-храбрия и най-мъдрия от шеванезите. Но не можех да я прогоня. И навярно поради това — ако и да мразех всички бели като изчадия на огромна змия — по-лесно ми беше да вярвам, че Търговеца не ни готви издайничество и не ще ни предаде на Вап-нап-ао, по-лесно ми беше да му се доверя, макар че дойдоха и такива моменти, когато за пръв път след излизането ни от Долината на солените скали бях загубил всяка надежда.

Отначало и Танто не вярваше на Търговеца. Първата вечер, която аз изобщо не успях да запомня, той също така беше победен от умората. Каза на Търговеца само, че сме избягали от долината, която е затворил

Вап-нап-ао със своите хора. Той скри от него, че носим накити от жълто желязо, не спомена за целта на нашето бягство. Беше решил да направи това чак на другия ден сутринта. Както по-късно ми призна, боял се да не би Търговеца, възползуван от нашата умора и сънливост, да ни ограби. Той легна да спи до самата врата — така никой не можеше да влезе в къщата без неговото знание.

Събуди ни Търговеца. По-право събудила ни беше миризмата на окаченото на огъня месо и пушената риба. Навън след нощния сняг изгряваше светъл слънчев ден. Търговеца се суетеше из къщата, слагаше на масата чинии от светъл метал и слагаше в тях месо. Когато срещна моя поглед, той почтително вдигна ръка:

— Здравей — отговорих аз нелюбезно. — Наричат ме Сат-ок.

Търговеца кимна с глава.

— С хубаво име си се сдобил — каза той и за пръв път при това поклащане на главата забелязах, че приличаше на Овасес.

Ние ядохме мълчаливо. Търговеца приготви някаква тъмна и сладка като стар мед течност. Нарече я „кафе“. Когато се отказах да пия от него, мислех, че това е огнена вода, Търговеца разсея страха ми. Той ме посъветва да пия и ме уверяваше, че това прогонва умората и усилва кръвта в жилите. Аз го послушах. Само тия думи си разменихме по време на яденето.

Аз за пръв път в живота си виждах къде и как живеят и как ядат бели хора. Къщата приличаше на пещера, майсторски направена от дебели дъбови стволове. Огънят не гореше наред пещерата, а в каменен заслон. При ядене не се ядеше на земята, а на дървени пънове. Всичко беше чудно, чуждо и мъдро. Да, мъдро. Аз мразех белите. Но разбирах, че така направената къща е много по-топла от нашите палатки, че огънят, в каменния заслон по-силно грее, че тъмната течност наистина прогонва умората...

Когато престанахме да ядем, Танто извади от пазвата си единия накит на Тинглит и го сложи пред Търговеца.

— Колко храна ще дадеш за това? — попита той.

Търговеца бързо се наведе над масата. Той взе накита в ръце, дращеше го с нокът, дълго мереше тежината му с ръка. Най-последно вдигна очи.

— Два чифта шейни... пълни с най-хубави мазнини и месо — каза той.

Танто притвори очи. Аз също усещах, че от радост бузите ми поруменяват. И за да скрия блясъка на очите си, отвърнах поглед от Търговеца.

— Истина ли казва моят брат? — попита Танто. Търговеца сложи на масата двете си ръце, стиснати в пестници.

— Нима, Танто, синът на Високия Орел — отговори той със застрашителен въпрос, — е чувал да съм измамил някого от червените братя?

— Не.

— И така, повтарям: за този накит ще дам два чифта шейни, натоварени с мазнини и месо. И сам със своите кучета ще помогна да ги закараме там, където червените братя поискат. Зная, че шеванезите гладуват в Долината на солените скали. С готовност ще им помогна, ако успея да се промъкна край стражата на кралската конница.

— Това не е безопасно — казах аз надменно.

— Мълчи, Сат-ок! — извика брат ми.

Тогава за пръв път видях следа от усмивка по лицето на Търговеца.

— Моят млад брат не познава Дебелия Търговец — каза Танто.

— През къде излязохте от долината?

— Под Орловата скала.

— Какво?

— През превала край Орловата скала.

Търговецът ни гледаше с широко отворени от почуда очи. Найсетне въздъхна дълбоко.

— Мога да дойда с вас — каза той.

Тогава Танто извади втория накит.

— Ще поведеш ли още два чифта?

Търговеца стана. Едва след дълго време той каза:

— Да.

Танто също стана.

— Нека моят брат приготви шейните за път.

Търговеца бавно, сякаш съобразяваше нещо, поклати глава, прибра наokitите в пазвата си и се приближи към вратата. Отвори я и излезе. Ние се спогледахме с Танто, спогледахме се като вождове, удържали голяма победа.

Но в същия миг Търговеца се върна тичешком.

— Вап-нап-ао! — извика той със задъхан глас.

Танто посегна към ножа. Аз издърпах своя и скочих зад гърба на Търговеца. Дали ни е предал? Ако ни е предал, ще заплати с живота си.

Но Търговеца, без да обръща внимание на блесналите остриета, скочи на масата и отвори една малка вратичка в ниския потон на стаята. Ръцете му трепереха.

— Скрийте се тука. Бързо се скрийте! — повтаряше той, загледан към вратата, зад която се чуваше вече далечният лай на кучета.

Танто разбра. Той повярва на Търговеца. С един скок се намери в скривалището. След това вмъкна и мене.

Ние се озовахме в ниско тъмно помещение. Търговеца ни подаде нашите кожени дрехи, снегоходките и копията, подаде ни също голямата мечешка кожа, под която бяхме спали, а накрая протегна към нас ръка с накитите.

— Скрийте това — каза той. — И мълчете! Мълчете!

Той хлопна вратичката. Тя беше направена от дебели, но неравни дъски и през пролуките можеше да се вижда какво става долу.

Търговеца още малко се оглежда внимателно, да не би да е останала някоя видима следа от нашето присъствие, и най-последно прекрачи прага.

— Няма ли да ни предаде? — пошепнах аз в ухото на Танто.

— Мълчи! — пошепна той.

Това беше страшна минута. По-страшна дори от тая, когато над нашите глави беше загърмял първият тътен на снежната лавина. Търговеца имаше вид на човек, приятелски настроен към нас и във всеки случай не беше наш враг. Но нямаше ли да оживее в жилите му предателската кръв на белите? Ние чувахме лая на кучешкия впряг, спрял пред къщата, плющенето на бичовете и виковете на белите хора. Търговеца рядко се обаждаше, неговият нисък глас се губеше във врявата.

Аз впирах до болка пръсти в дръжката на ножа. Кълнех се пред себе си, че жив няма да ме хванат. Сърцето ми биеше неизмеримо бавно, кръвта шумеше в ушите ми...

Накрая пристигналите започнаха да влизат в стаята. Нито един от тях не погледна към нас. Те влизаха един след друг и говореха нещо на своя съскав твърд говор, от който нито Танто, нито аз разбирахме поне една дума. Ами ако говорят за нас — и отлагат само момента на нападението, за да безпокоят по-дълго сърцата ни с неизвестността, надеждата и страха? Страх вече не за себе си, а за всички онези, които трябваше да спасим.

Влязоха шестима, а Вап-нап-ао все още го нямаше. Най-после и той се появи на прага. Веднага след него се върна в стаята и Търговеца.

Явно беше, че хората от кралската конница са много изморени и гладни. Те веднага седнаха да ядат. Обаче не умееха да се хранят с достойнство и мълчаливо, както трябва да правят това възрастните воители. Те постоянно се прекъсваха един друг, крещяха като стари баби и се смееха кресливо като млади девойки. Само Вап-нап-ао и Търговеца мълчаха. Впрочем Търговеца беше приседнал малко встрани, зад обсега на моя поглед.

Изведнъж потреперах. Чух гласа на Търговеца, който заговори на наречието кре:

— Какво правят твоите червени?

Вап-нап-ао вдигна глава от яденето и злобно каза нещо на езика на белите. Някой от неговите хора също злобно добави няколко думи. Върху лицето си усетих ускореното дишане на Танто. Изглежда, че той също като мене не беше разбрал причината, поради която Търговеца започна да говори на наречието кре. Нима това беше началото на предателството? Може би Търговеца искаше и ние да разберем думите

му, но поради несъобразителност, близка до глупост, можеше да събуди подозрението на хитрия като змия Вап-нап-ао.

Отговор ни даде обаче самият Търговец. Ние отново чухме спокойния му глас.

— Не се сърди, Вап-нап-ао — каза той. — Аз слабо говоря твоя език, ти слабо говориш моя, а и двамата добре знаем говора кре.

Значи Търговеца и Вап-нап-ао бяха от различни племена на белите хора? Аз усетих как Танто стисна ръката ми.

Вап-нап-ао промърмори нещо под нос. Изглежда, че Търговеца го беше убедил. Той седеше така, че съвсем подробно виждах лицето му, покрито с бръчки, обрасло със светла брада, слабо, сурово и страшно, макар че видът му бе изморен.

Търговеца повтори своя въпрос:

— Е, кажи: какво правят „твоите“ индианци?

Вап-нап-ао повдигна рамене.

— Нищо.

— Нищо ли?

— Искат, струва ми се, да умрат от глад като вълци в клопка.

— Те не са вълци, брате Вап-нап-ао, те са хора.

— Това го зная.

Един от белите излезе за момент навън и веднага се върна. Той постави пред себе си малка бутилка от светъл метал. Другите го посрещнаха с радостен вик. В чашите се разливаше светла, прозрачна течност.

— Ела да пиеш, Търговецо — каза Вап-нап-ао.

— Огнена вода ли е това?

— Да, да — смееше се Вап-нап-ао. — Ела тук, Франсоа, пийни малко огнена вода.

Търговеца се приближи до масата. Той не се смееше. Но изпи една чаша и седна до Вап-нап-ао. Аз отново стиснах ножа в ръка. Какво ще стане, ако духът на огнената вода прогони разума на Търговеца и го накара да ни предаде?

Но гласът на Търговеца беше все така спокоен и безразличен.

— Какво ще спечелиш, ако шеванезите измрат в Долината на солените скали?

Вап-нап-ао се обърна с лице към него и присви очи.

— А ти какво все за тях ме разпитваш?

Сега Търговеца вдигна рамене.

— Ти знаеш добре, че шеванезите и сивашите ми донасят кожи за обмяна. Когато ги прогониш в резерват, и аз трябва да се махна оттук.

Брадатият човек, в чието лице едва сега разпознах един от пратениците в нашия лагер, отново почна да налива огнена вода и каза нещо на своя език, което другите посрещнаха със силен смях.

Вап-нап-ао не се смееше, само гаврътна своята чаша. В неговите светли като лед очи трепна бърза сянка.

— Истина ли е това? — попита Търговеца след думите на брадатия.

Вап-нап-ао кимна с глава.

— Истина е. Изглежда са решили да умрат от глад, но да не се помръднат от долината.

— Е, какво ще правиш?

— Ще направя нещо.

— Какво?

Вап-нап-ао извади лулата си. Натъпка я с тютюн и я запали. Лицето му се оживи.

— Те все още са доста силни, та не ще опитвам да ги взема насила. Но след месец съвсем ще се изтощят и тогава ще мога дори най-упоритите от тях да пленя с голи ръце. Отивам при началника си за помощ. Ако получа трийсет души, подир месец ще отворя каньона с динамит и ще подбера цялото племе без нито един изстрел. И ще бъдат доволни, че съм ги спасил от гладна смърт.

— А нима сега няма да ти се изплъзнат?

Вап-нап-ао се разсмя.

— Кой? И през къде? Планините се тресат от лавини. През затрупания каньон никой не може да мине. Аз оставих там впрочем четирима души. Единични воители все пак биха могли да се измъкнат от планината. Но семействата си те няма да оставят.

— Даа — повтори бавно Търговеца, — семействата си те няма да оставят.

Вап-нап-ао измърмори нещо злобно на своя говор.

Неговите хора се нахраниха и започнаха да се готвят за почивка. Той обаче все още не си лягаше. Продължаваше да седи до масата. Очите му светеха с остър блясък зад кълбата синкав дим от лулата.

Търговеца също запали лула. Накрая той каза:

— Не е приятно да се умира от глад.

Вап-нап-ао в първия миг се раздвижи буйно, сякаш се готвеше да го удари с юмрук, но се овладя и повторно опря гръб о стената с вид на страшно уморен човек.

Сега гласът му звучеше много уморено:

— Слушай, Франсоа — каза той. — Слушай ти, глупав Дебел Търговецо. Аз никак не искам да пукнат от глад. Аз всеки ден се моля доброволно да излязат от тази проклета долина, да зарежат своята проклета свобода и да отидат най-последно в своя проклет резерват. Аз не желая тяхната смърт. Аз дори не желая те да отидат в робство. Аз само трябва да изпълня заповедта.

— Защо?

— Ти не знаеш ли защо?

— Не.

Вап-нап-ао поднесе чашата към устата си, макар че в нея нямаше нищо.

— Аз мислех, че цялата гора знае за това — каза той.

Търговецо си даде невинен вид.

— Гората може да знае. Аз не зная.

Дланта на Танто стискаше рамото ми. Всяка тяхна дума попадеше в нас като стрели, пуснати по ранен лос.

Вап-нап-ао вдигна рамене.

— Обещано ми е, че ако заведе шеванезите в резерват, ще получа освобождение от служба, награда и пълни прослужени години. Разбираш ли ти? Изслужване не като „сержант“, какъвто съм вече от дванайсет години насам, откакто червенокожите за пръв път разсякоха с копие рамото ми, но изслужване като „лейтенант“. Разбираш ли?

— Не.

— Търговецо — гласът на Ван-нап-ао беше страшен. — Престани да ме дразниш. Аз имам четири деца. Майка им не е чистокръвна бяла и моите деца не са чистокръвно бели. Ако не им оставя достатъчно пари, моите деца ще гладуват, както...

— Както тези ли в Долината на солените скали?

Вап-нап-ао удари с пестник по масата.

— Защо червенокожите не се подчиняват на закона?

— Това не е техен закон.

— Но е мой и твой.

Търговеца млъкна. Вап-нап-ао дишаше силно, сякаш дълго бе тичал. Гняв ли беше това? И само гняв ли беше?

Той бавно стана и като се наведе над Търговеца, рече:

— Ако ние не се подчиняваме на тоя закон, той ще сломи и тебе, и мене.

Търговеца с неочаквана покорност кимна глава:

— Разбирам.

Един миг се измерваха с очи. Най-после Ван-нап-ао лениво се прозина:

— Събуди ни по пладне.

— Няма ли да пренощувате?

— Не.

Търговеца поклати глава, сякаш учуден от нещо. А Вап-нап-ао легна върху кожата му и веднага заспа. Търговеца излезе.

Ние вече знаехме — няма да ни предаде. Знаехме много повече. Разхлаби се Тантовата ръка на рамото ми, отпуснаха се моите пръсти от дръжката на ножа. Затворих очи и виждах пред себе си ту лицето на Търговеца, ту очите на Овасес. В стаята се чуваше шумното дишане на заспалите, навън всеки миг избухваше кучешки лай и ръмжене. Навярно Търговеца хранеше своите кучета. Да — навярно ги хранеше преди пътуването за Долината на солените скали. Защото ако белите си заминат по пладне, ние с Търговеца наскоро след тях ще можем да потеглим към долината.

Слънцето бавно обикаляше земята. Светлото му петно се движеше все по-близо до прозореца. Времето минаваше бавно. Кучетата отдавна бяха млъкнали. И най-после на вратата застана Търговеца и извика нещо на езика на белите. Сянката му на прага показваше, че е вече пладне.

Хората на Вап-нап-ао наставаха бавно и лениво. Без желание се приготвиха за път. Само острият вик на Вап-нап-ао ги принуди да бързат.

Търговеца се сбогува с тях, застанал на прага на отворената врата.

Ние чухме всичко: лая на кучетата, скърцането на шейните по снега, плющенето на камшиците. После всичко почна да се отдалечава, да затихва, да замира. Тишината се връщаше при нас, заобикаляше ни като лекия полъх на пролетен вятър. На прага се виждаше неподвижната сянка на Търговеца.

Най-последно чуваме гласа му.

— Вап-нап-ао си отиде. Моите братя могат да излязат.

— Нека Дебелия Търговец прости на сина на Високия Орел, че го оскърби в своите мисли. Мислех, че моят бял брат е приятел на Вап-нап-ао и че поставя по-високо неговия закон от живота и свободата на свободното племе шеванези. Сега знам, че моят бял брат е велик воин и храбър човек, че мислите му са ясни и чисти като вода на слънце. Шеванезите никога няма да забравят приятелството на Дебелия Търговец и винаги ще бъдат негови приятели, а синът на Високия Орел винаги ще бъде негов брат.

Така говореше Танто, когато напуснахме скривалището и застанахме пред Търговеца, който ни слушаше с неподвижно лице. Когато Танто завърши, аз също вдигнах нагоре ръка и казах:

— Сат-ок, по-малкият син на Високия Орел, вожда на шеванезите, също завинаги ще остане брат на Дебелия Търговец.

Търговеца сложи ръка на рамото ми и каза просто:

— Моята майка беше от племето кре.

После седна до масата и започна да си пълни лулата. Ние неспокойно се спогледахме с брат си. Какво може да означава това?

Танто се приближи до Търговеца.

— Забрави ли моят брат, че трябва да потегляме към Долината на солените скали? — попита той.

Търговеца поклати отрицателно глава. Той ни показва място около себе си и продължи мълчаливо да разпалва лулата си. Ние седнахме колебливо, без да разбираме нищо.

— Отказва ли се моят брат? — зададе нов въпрос Танто.

— Не.

— А защо не се стягаме за път?

— Защото искам да се посъветвам с моите млади братя — поясни най-последно Търговеца.

Въздъгнах с облекчение. Значи той не нарушава нашата уговорка. Танто също се успокои, извади накитите на Тинглит и ги сложи пред Търговеца.

Старият ги взе в ръце, наново се взря в тях, преценяваше на ръка теглото им и накрая попита:

— Много ли такива накити имат шеванезите?

— Доста — отговори Танто.

Търговеца се позабавлява с тях още минута и накрая ги сложи на масата между себе си и нас.

— Моят брат — смята ли, че са малко? — попита отново Танто.

— Не.

— Сигурно иска да види повече?

Търговеца не отговаряше. Тогава по знак на Танто аз извадих от пазвата си накитите, които беше дала на брат ми мама, нарамците на жената на вожда, най-големите и най-хубавите в цялото племе, светнали с червен отблясък, с изобразени върху тях фигури на птици и зверове.

При техния вид Търговеца тихо свирна. Той ги взе в ръцете така внимателно, сякаш се боеше да не се разсипят между пръстите му. Разгледа ги внимателно и ги сложи пред мене, макар че аз не протегнах към тях ръка. Той все още мълчеше и мислеше нещо, а ние го чакахме да заговори. Най-после остави настрана лулата си и вдигна глава.

— Искам да помогна на племето на шеванезите — каза той.

— Моят бял брат... — започна Танто, но Търговеца го прекъсна с движение на ръката.

— Искам да помогна на шеванезите така, че цялото племе да излезе от долината — каза той тихо.

— Какво?... — викна Танто, аз пък скочих на крака.

Търговеца се засмя със слаба, едва доловима усмивка. Засрамени от своето избухване, ние седнахме отново до масата и чакахме понататъшното обяснение на домакина.

— Сега ще ви обясня как смятам да направя това — каза най-после старецът. — Но първом трябва да обясня на синовете на Високия Орел едно нещо. Искат ли да ме изслушат?

— Да — пошепна Танто. А аз не можех да пророня нито дума от стегналото ми се гърло.

— И така, нека моите млади братя слушат внимателно — започна Търговеца. — Те трябва да разберат, че ако помогна на шеванезите да излязат от Долината на солените скали, аз ще наруша закона на белите началници и за това ще бъда тежко наказан. Аз мога да направя само едно: да избягам след това толкова далеко, та белите началници да не могат никога да ме хванат. Но тогава ще трябва да напусна дома си, да оставя всичко, което имам тук. Дали моят брат Танто ме разбира?

Аз не разбирах, но Танто кимна с глава.

— Аз съм стар човек — продължи по-нататък Търговеца — и нямам нито братя, нито сестри, при които бих могъл да живея така спокойно, както живеят старците във вашето племе.

— А как ще успееш да направиш така, че шеванезите да излязат от долината? — попита Танто.

Търговеца за пръв път се разсмя широко и силно. Обаче веднага стана сериозен, като срещна моя неспокоен поглед.

— Сат-ок не ми ли вярва? — попита той.

Аз не отговорих.

— Добре ли чухте какво говореше Вап-нап-ао?

— Да.

— Чухте ли, че при затрупания каньон Вап-нап-ао е оставил само четирима души?

— Да.

Аз не разбирах накъде бие Търговеца, но чаках думите му, както обграденият от вълци човек чака гласа на помощта.

— Четирима души е лесно да изненадаш — каза Търговеца.

Танто вдигна рамене.

— Дори и да ги убием, смъртта на хората на Вап-нап-ао няма да отвори каньона.

— Никого няма да убиваме — промърмори старият. — Но ако никой не ми попречи, ще успея да отворя каньона също тъй, както Вап-нап-ао го засипа.

Настъпи тишина. Аз чаках да чуя това обещание, а когато Търговеца го обясни гласно, не можех да повярвам в истинското му значение. Танто също не се обади. Не каза нито дума.

Търговеца разбра, че ние не вярваме.

— Аз не искам от шеванезите никаква награда, докато не отворя каньона — каза той твърдо.

— Как искаш да направиш това, бели брате? — попита Танто, а гласът му трепереше така, както трепереше и моето сърце.

Търговеца се наведе към него. Той сега говореше бързо, сякаш искаше всичко наведнъж да ни обясни.

— Когато бях малко по-възрастен от тебе, сине на вожда, работех на юг в пещери под земята. В такива пещери, където се копае желязо. Там се научих да разбивам с гръм скалите, също както направи това Вап-нап-ао в каньона на Бързия поток. Гръмове, които разбиват скали,

белите ги наричат „динамит“. В лагера на Вап-нап-ао има още доста много динамит. Ще ни стигне да отворим каньона толкова широко, че да могат да излязат не само воините, но и жените, и старците, и децата. Трябва само да изненадаме и разоръжим хората на Кралската конница. Трябва да ги направим свои пленници. Така те няма да ни попречат да разбием скалите. Но не бива да ги убиваме. Ако някой от тях загине, аз няма да помогна на шеванезите. Разбирате ли?

— Никой от тях няма да загине — казах аз.

Танто също кимна утвърдително с глава, а Търговеца продължи да говори:

— Искам да кажа и още нещо на моите братя. Аз още през есента чух, че шеванезите тази година са имали малко време за лов. И затова насъбрах тук голям запас от храни. Приготвих ги, за да ги разменям през зимата с шеванезите и сивашите срещу кожи. Аз не допусках, че Ван-нап-ао ще може да затвори моите братя в Долината на солените скали. Сега, когато шеванезите излязат от долината, мога да им дам всичките храни и гладът ще напусне тази година техните палатки. Но...

Тук той замълча, като че не искаше да завърши мисълта си. Танто го гледаше с най-голямо внимание.

— Какво искаше да каже моят брат? — попита той.

Търговеца разпери ръце.

— Ако отворя каньона, ще трябва да избягам от земята на Вап-нап-ао и от наказанието на белите началници. Затова не мога да разменя храна за кожи.

— Дали моят брат — попита по-нататък Танто — иска да ги размени срещу жълто желязо?

— Да.

Танто леко се усмихна.

— Каква награда ще иска моят брат за отварянето на каньона и колко жълто желязо ще вземе за храната?

Търговеца наведе глава и за миг раздвижи безгласно устни. Аз го гледах, сякаш гледах магьосника. Изпитвах към него дълбоко уважение и истинско дружелюбие — не само не ни беше предал той, не само прояви голямо благородство, но и обещавахе сега да спаси цялото племе, даваше ни надежда да излезем от Долината на солените скали, да намерим храна, победа над глада. И въпреки това, като всеки бял, проявяваше слабост и глупост. Та какъв мъж е този, който иска да се

сдобие с женски накити и нарамци? Аз бях чувал, че белите ценят жълтото желязо, но не можех да разбера тази смешна тайна.

Най-после Търговеца вдигна глава:

— Ами колко биха ми дали шеванезите? — попита той неуверено.

Танто вдигна рамене. Помисли малко.

— Толкова, колкото за три пъти по десет големи шейни, пълни с месо и мазнини — каза подчертано той.

Търговеца замига изненадан:

— Три пъти по десет?

— Да.

— Три пъти по десет такива накити? — извика Търговеца, като сочеше оставените на масата дебели блестящи обръчи.

Танто ме погледна. В очите му светеше тържествена радост, но устата му беше изкривена от леко презрение, което той дори не криеше.

— Да — повтори той. — Това ти обещава синът на вожда на шеванезите, братко.

Търговеца стана от масата.

— Отивам да приготвя кучетата за път — каза той и бързо излезе.

Още по слънце, доста преди края на деня, от Мечешкото езеро потеглиха два кучешки впряга и се насочиха на север, към Долината на солените скали. Първата шейна я водеше Танто, а втората — Дебелия Търговец.

Предстоеше ми първата битка в моя живот, битка с хора. Търговеца искаше от нас да пощадим не само живота, но и здравето на хората на Вап-нап-ао. Обещахме му това, заклехме се в паметта на Овасес. Но трябваше все пак да се води бой, а хората от кралската конница на никого не са обещавали да запазят живота на синовете на Високия Орел, вожда на шеванезите.

Танто и Търговеца решиха белият да тръгне напред и открито да посети лагера на Вап-нап-ао. Защото Търговеца взеше в шейната си огнена вода. Щеше да я даде на стражите при каньона, защото духовете на огнената вода объркват разума на човека, карат го да пее, крещи и танцува, а след това го унасят в мъртвешки сън като зимния сън на черните мечки. Той дори смяташе, че в такъв студ, какъвто падаше над земята от циброто небе, белите не ще оставят и нощни стражи. Ако пък са направили това, той сам си предлагаше услугите да се справи с нощната стража и през нощта ще ни се обади с глас на бяла кукумявка.

От никого, освен от тези четирима хора не трябваше да се боим.

Връщането на Вап-нап-ао можеше да се очаква не по-рано от месец. Ако ни се удадеше да отворим каньона на Бързия поток...

Тежките шейни забавяха пътя ни, макар че кучетата на Търговеца бяха отпочинали и пъргави. Студът ставаше все по-остър. Нощем се налагаше да палим големи огньове, а дори и денем да се спираме, за да избегнем болестта, която убива хората, заети при голям студ.

Бавното ни пътуване ме мъчеше като лош сън. Не можех да се избавя от мисълта за боя, който ни предстоеше. Аз знаех, че Търговеца постъпва добре и мъдро, като искаше да тласне нашите врагове с огнената вода в мъртъв, безчувствен сън. Разбихах, че той не иска смъртта им, пък и аз сам не я желяех. Но бих предпочел, стократно бих предпочел да изляза срещу хората от кралската конница лице срещу лице в открита, смъртно опасна борба. И дори мисълта, че именно Танто и аз — момче, което има още доста време до изпитанието на кръвта — ще спасим живота и свободата на цялото племе, не можеше да прогони от мене нетърпеливото безпокойство.

При нощните престои не можех да спя. Когато пък се унасях в сън, налягаше ме мора и видения. През дългите мъчителни часове насън аз ту воювах със самия Вап-нап-ао, един път по-голям от сивата мечка, а друг път превърнал се в отровна змия, ту бягах от огромна лавина, която падаше направо от небето, ту се борех с глутница вълци, облечени с дрехите на кралската конница.

След три денонощия път най-после се озовахме в подножието на планината пред входа на каньона на Мълчаливите скали. До лагера на кралската конница оставаше не повече от половин ден спокойно ходене. Тук решихме засега да се разделим. Търговеца с един празен впряг замина напред. Ние пък трябваше да тръгнем по неговите следи едва по мрак, като оставим кучетата и запасите храна на това място. По време на пътуването си не бяхме забелязали следи от вълци, нито пък бяхме чули воя им. Следователно нямаше защо да се безпокоим нито за кучетата, нито за храната. Но за всеки случай закрепихме чувалите с храна на едно дърво, а кучетата вързахме така, че в случай на нападение поне да могат да се бранят.

Търговеца замина така, та да стигне в лагера на Вап-нап-ао преди мръкване. Студът все повече сковаваше прозрачния и неподвижен въздух. По здрач, когато студът още повече се засили, постоянно се

чуваше как дърветата се пукат с остър трясък, сякаш изстрели от оръжието на белите. Кучетата веднага се заровиха дълбоко в снега, а ние не можахме да запалим дори огън.

Как бавно се спускаше този ден слънцето на запад. Върховете на планините дълго стояха под блясъка му. Зад най-близкото възвишение се показваше разискрената от слънцето планинска верига, която заобикаляше долината на скалите. Сред тях острият като птичи клюн връх на Орловата скала блестеше със сняг, сякаш беше острие на стрела.

Най-сетне планините започнаха да пламтят с червения огън на залеза. Сега вече те бързо сменяха багрите си, гаснеха с ненадейни скокове като блясъка на гасено огнище. Над нас, на неизмерима височина, заблестя първата звезда.

Ние потеглихме на път.

Тичахме сред гъстия мрак по следите на Търговеца тихо, безшумно като вълци. Следите водеха до края на гората. Снегът леко скърцаше под краката ни. Нощта потъмня, след това отново започна да се прояснява от блясъка на звездите. Най-последно иззад планините се показа тесният, почти бял рог на малкия месец.

Стената на планините все повече се приближаваше към нас, все по-висока и по-тъмна ставаше тя. Струваше ни се, че по цялата гора се чува туптежът на нашите сърца. Ето че вече различавам познатите ми очертания на скалистите склонове и подробности. Ние се приближавахме до каньона на Бързия поток. Звездите показваха среднощ.

Най-последно съгледахме на една озарена от лунния блясък бяла снежна площадка няколко по-тъмни петна. Те се намираха до самия вход на каньона. Беше лагерът на Вап-нап-ао!

Палатките на кралската конница стояха върху неголямата открита площадка. Виждаше се, че това е предвидливост на белия началник. За щастие обаче човек можеше да се прокрадне към тях в сянката на скалната стена, пресечена от каньона.

Минаваше полунощ. Звездите стояха неподвижно над нашите глави. Студът проникваше в тялото ми, насълзяваше очите, всеки дъх беше почти болезнен. Но аз треперех не от студ.

Най-последно около палатките се замърка някаква сянка. Разнесе се бухане на бяла кукумявка. Едно, второ, трето...

А аз мислех, че ще има бой!

Нямаше никакъв бой, нямаше изобщо нищо, с което бих могъл да се похваля пред някого. И петгодишни деца можеха да направят това, което направихме ние. Защото всичко беше вече извършил преди нас духът на огнената вода.

Когато се приближихме до палатките, Търговеца ни чакаше. Той се смееше. Да — смееше се почти с глас!

Когато ни заведе в палатките на белите, ние престанахме да му се сърдим и чудим, че е толкова непредпазлив.

Те бяха като дърво. Като безчувствено, лишено от всякакъв разсъдък дърво. Само единият от тях, когато му връзвахме ръцете, промърмори нещо насън. Другите изобщо нищо не бяха усетили.

И това било воители? Хората, които осъждаха на смърт, на глад и робство свободното племе шеванези? Как ги презирах? В моето сърце не беше останало място дори за вражда. Бяха силни, могъщи, а същевременно колко смешни и слаби. Имаха оръжие, което разбиваше дори скалите, а не можеха да отбият духа на огнената вода. Благодарение на своята хитрина те бяха завладели цялата наша земя, но заедно с това бяха установили такива закони, та ако един човек искаше да нахрани децата си, трябваше да обрече на глад чуждите деца. Бяха сто пъти по-богати от червенокожите, а не можеха да осигурят спокоен живот на старците от собственото си племе. Можеха да бъдат храбри като Вап-нап-ао, но насочваха своята храброст не за борба на воин срещу воин, а да измъчват с глад жените, старците и децата. Можеха да бъдат благородни като Търговеца, но благородството си заменяха за... накити от жълто желязо.

От този ден аз не съм престанал да им се чудя, но престанах да ги мразя. Започнах да ги презирам. Дори Търговеца почнах да презирам.

Защото той беше загубил цялото си спокойствие. Радваше се на леката победа, а заедно с това се плашеше като изгубило се в гората момченце. Знаеше, че Вап нап-ао ще се върне най-рано подир месец, но понякога се държеше така, като че ли голям отряд от кралската конница вече ни беше обкръжила при входа на каньона. На всичко отгоре той постоянно разпитваше Танто как изглеждат и колко тежат обещаните накити — искаше да се увери дали държим на думата си. Едва когато и

аз престанах да отговарям на въпросите му, той бавно се успокои и равновесието му се възвърна.

По заповед на Танто аз трябваше да охранявам белите. Търговеца още през нощта намери запасите от динамит в една от палатките на белите и като провери още веднъж заедно с Танто възлите на ръцете и краката на пленниците, замина към каньона.

Аз трябваше да слушам заповедта на брат си. Търговеца взе оръжието на белите, но въпреки това тяхното преждевременно освобождение можеше да изложи на опасност всичко това, което бяхме постигнали.

Ако някой, когато бях още в Долината на солените скали, би ми казал, че ще охранявам четирима пленници от кралската конница, бих приел това като обещание за необичайна чест. Самата надежда за такъв момент би ме направила безкрайно горд. Сега обаче не чувствавах радост, а камо ли гордост.

Това бяха жалки пленници. Едва можех да изтрая в палатката им. Те смърдяха на огнена вода, стенеха, хъркаха, охкаха насън, сякаш духът на отровното питие непрекъснато и безжалостно ги мъчеше.

Към сутринта студът започна да отслабва.

Току преди разсъмване сред близките дървета чух първия полъх на вятъра. А когато се развидели, съзрях над планините сянката на мъглата и първите късове на облаците, които вещаеха снежна буря.

Белите не се събудиха, макар че запалих в палатката им огън. Димът, който излиташе през горния отвор на палатката, не бягаше нагоре. Вятърът го натискаше надолу и го разстилаше като смътна ивица в подножието на скалите.

Аз отново излязох навън. Блясъкът на слънцето ставаше все по-мътен. Над планините излизаха бързи дрипави облачета, трупаха се над гората, летяха на изток.

А аз ставах все по-неспокоен.

Каньонът все още упорито мълчеше. Дали Търговеца ще може да удържи на обещанието си? Припомнях си огромния куп камъни, преградили каньона, воините, затрупани под скалните късове, грохота и кървавите блясъци, събудени от Вап-нап-аовите гръмотевици... Тишината на каньона бе пропита с мълчалива заплаха.

По едно време в палатката се разнесе дрезгав вик. Събудили са се! Когато ме видяха, те замлъкнаха за миг, а след миг пак избухна врява, сякаш се караха стари баби. Те викаха на свой език и аз нищо не разбирах, освен че не умеят да запазят достойнството си и без да обръщат внимание на моя смях, напразно дърпаха своите връзки, трепереха от страх и виеха от гняв като пощръклели от глад кучета.

Накрая единия от тях викна по-високо и те млъкнаха. Той проговори на езика на шеванезите, като изопачаваше безмилостно думите и ги бъркаше едни с други. Той ми обещаваще голяма награда за освобождението, обещаваще, че ще ме направи вожд, ще ми даде оръжието и коня си, ще ме обсипе с подаръци.

А аз? Аз само се смеех.

След това той започна да заплашва. И отново обещаваще — и отново заплашваше.

Когато се приближих, той страхливо млъкна. Аз проверих ремъците на ръцете му, гледах го право в пламналите от гняв и тревога очи. Не можах да се стърпя и проговорих:

— Белите хора са като стари баби — и излязох от палатката.

Те отново започнаха нещо да крещят на своя език, но внезапно млъкнаха — замлъкнаха за миг. Защото земята затрепера!

От каньона се проточи страшен гръм, после втори, трети... Носеше се над гората, отекваше в планинските стени, отново се връщаше и накрая стихваше, разкъсан на части от вятъра.

Втурнах се към каньона. Но не! Аз се върнах. Не биваше да напускам пленниците.

Без малко не заплаках от ярост. Какво става там? Какво правят в каньона? Бях като слепец в битка — безпомощен и изгубен сред големите събития. Какво стана в каньона?

И ето най-после видях Танто. Той тичаше, сякаш носен от най-бързия вятър. Неговото лице сияеше от щастие като прекрасна звезда.

— Сат-ок! Сат-ок! — викаше той. — Търговеца отвори каньона! Отвори каньона!

Така нашето племе още веднъж спаси своята свобода и живот.

Още същия ден шеванезите и двата рода сиваши напуснаха Долината на солените скали. Дебелият Търговец заедно със своята награда тръгна на юг. Придружаваха го воините, които щяха да получат от него останалите хранителни припаси.

На следния ден въпреки започналата снежна буря цялото племе потегли на север, към Черните езера. Там трябваше да се срещнем с отряда, който тръгна заедно с Търговеца към Мечешкото езеро.

На пленниците отнехме оръжието и ските, за да не могат да тръгнат по нашите следи. Оставихме им храна. Ние не искахме да умрат от глад. Гладната смърт е прекалено жестока, за да обричаш на нея дори злите и подли хора.

*Песен над реката вече прозвучава
и гората с цвят е цялата покрита.
Вава — гъските в шавара крякат,
право в слънцето лети орел.
Братя Мокве, руното сменете,
топъл вятър носи се от юг.*

Искате ли да знаете какъв беше вкусът на нашата свобода?

Дълго време ние не можахме да почувствуваме нейното пълно щастие — много трудни дни изтекоха, откак излязохме от Долината на солените скали.

Последният месец на зимата беше се съюзил против нас със снежните бури, северния вятър и студа. Трябваше да бягаме на север, все на север. Защото въпреки всичко Вап-нап-ао можеше да се върне и да ни преследва с отряда си. Виелиците засипваха следите на нашия път. Но същевременно колко много затрудняваха похода ни, който все още беше като бягство.

След снежните виелици настъпиха ясни слънчеви дни. Студът искреше така силно, че от блясъка на снега очите получаваха гнойно възпаление, а мразовитият въздух причиняваше при всяко вдишване болка, сякаш нож се забиваше в гръкляна. Над поелото на север племе много дни наред се чуваше само един глас — жалният вой на студения вятър.

Едва след двайсет дни непрекъснато пътуване се спряхме на няколкодневна почивка. Трудностите в онези двайсет дни не можа да понесе един от старците, не ги понесе също така петмесечната дъщеря на Черното Перо от рода на викминчите. Горчив, все още прекалено горчив беше вкусът на първите седмици свобода.

Дали Вап-нап-ао беше изпратил срещу нас злите духове на страшния мраз и снежните бури?

Обаче през време на престоя ни вятърът промени своята посока. После започнаха да шумят капките на първото снеготопене в гората. Въздухът се напояваше с влага. Ледът на езерата и реките посивяваше.

От ден на ден все по-силно се чуваше пукането му и най-последно... най-последно се раззелени първата брезова пъпка. Почерняха планините и макар че снегът все още лежеше в сянката на гъстите дървета и храсталаци, водите на езерата и реките блеснаха, събрани в буйните вълни на ранната, бърза пролет.

Никога пролетта не беше преминавала така бързо над гората. И не само моята памет ми говореше това. Тези думи повтаряше и новият учител на Младите Вълци — Непемус. Повтори ги дори най-възрастният в племето воин, дядото на Тинглит, Голямата Лисица.

От първата промяна на северния вятър до първия крехот на дива гъска над гората изминаха едва три седмици.

Искате ли да знаете какъв беше през оная година гласът на свободата за шеванезите?

Това беше глас на вавата — дивата гъска, и песента на устремения след нея южен вятър. Това беше баграта на брезовите пъпки, на новия кожух на катерицата и белите цветове на кокичето. Това беше дъхът на гнилите листа, дъхът на слънцето и първия дъжд, на речната вълна и младите борови игли. Вкус на печен заек, на прясна печена риба и брезов сок.

Повярвайте ми — това беше най-прекрасната пролет в моя живот. И не бих успял много повече да ви кажа за младостта си, нито пък да намеря по-прекрасен спомен.

Затова и наскоро ще се сбогувам с вас. Ще завърша своя, разказ за гората на моята страна, за Долината на солените скали и племето на свободните шеванези.

Но преди да сторя това, искам да ви разкажа и за един лов на моя брат Танто. Това беше няколко дни преди пролетния празник на Посвещаването и сгодяването, празникът, който започваше с Танца на дивите гъски.

Мисля, че съм длъжен да направя това. Искам да запомните моя брат, младия воин от племето на шеванезите, именно такъв, какъвто той беше по време на оня лов в борбата с черната мечка в подножието на Скалата на убития кон. Искам добре да разберете защо той влезе в тази борба.

Пролетният празник Посвещаване и сгодяване трябваше да се състои, както това става винаги, един ден преди пролетното пълнолуние.

Една седмица преди пълнолунието Танто откри около Скалата на убития кон следи от голям Мокве, черен самотник. На другия ден ние тръгнахме по тези следи. Танто бе решил да танцува край празничния огън танц на нова победа с наниз от мечешки зъби. Но той влезе в тая борба по други причини и тя се разви не така, както предполагахме.

Бяхме тръгнали на лов, както винаги, преди зори. Вятърът беше надокарал през нощта тежки дъждовни облаци. Наскоро след излизането ни от стана рукна отгоре ни проливен и топъл пролетен дъжд. Вятърът ни шибаше с капките си право в лицето и танкуваше заедно с дъжда по острите върхари на дърветата.

Ние вървахме по брега на реката откъм Скалата на убития кон. Благодарение на това, че вятърът духаше срещу нас, не се налагаше да бъдем много предпазливи. Нито един звяр не можеше да ни подуши, а дъждът заглушаваше леките ни стъпки. Впрочем Танто беше открил пресните следи чак при самото подножие на скалите. Ние вървахме бързо, почти бежешком.

Пролетният дъжд никога не вали дълго. Обаче този престана чак около пладне, тъкмо когато дойдохме до мястото, където Танто вчера беше открил следите на самотника.

Това беше малка полянка и не ми се наложи дълго да търся стъпките на черния Мокве по нея: целият глинест бряг на малкия поток беше утъпкан от огромни лапи, а елховите дръвчета имаха одрана кора и обядено лико.

Като разгледах следите и измерих височината, на която Мокве беше обелил кората на дръвчетата, аз бързо погледнах към Танто. Брат ми присви усмихнато очи. А аз? За кратко време се чувствах така, сякаш хапливи червени мравки ме бяха полазили по врата, гърба и сърцето.

Зверът трябваше да е огромен. Може би по-голям от мечката, която преди години ни беше гонила около хралупата на дивите пчели. А положително беше много по-голям и от убитата в началото на зимата мечка-рибар.

Аз отговорих на усмивката на Танто с усмивка. Но щом се извърнах, огледах се най-внимателно наоколо. Следите бяха вчерашни.

Струваше ми се обаче, че усещам върху себе си втренчения поглед на кръвясалите мечешки очи.

Танто не ми даде време да се замисля. Той тръгна напред. Аз бързо забравих първите минути на страха. Следите мамеха очите ни. Крачките ни ставаха все по-леки, все по-вълчи и ловджийски. Сега вече се движехме по-бавно и внимателно. Разпитвахме гората за дивеча с очи, слух и мирис. Тя ни отвърщаше със своята пораснала под краката ни трева — отговаряха ни наведените над нас клони, сгазените бурени, одраният от дърветата мъх.

Ние вървахме нагоре по полегат горист склон. Макар че беше минало пладне, влажната пролетна горещина постоянно растеше. Иззад дърветата се показаха първите очертания на Скалата на убития кон. Следите ставаха все по-ясни: обърнати камъни, под които Мокве беше търсил мравки, елха с обелена кора, прекатурен пън на изгнило дърво.

Най-последно излязохме на края на гората. Тревистият склон пред нас се извишаваше там, където Маниту беше превърнал своя убит от Канаха кон в скала. Скрил го във вътрешността на хълма. Над земята беше останала скална конска глава и изпънатата каменна шия, прорязана от широка цепнатина.

Танто ме хвана за рамото. Някъде съвсем наблизо в горския подраст трябва да е нощувал Мокве. Във високата трева на склона личаха ясни, вече днешни следи. Те водеха направо към пукнатината на скалната стена.

Провървя ни. Вятърът отново духаше срещу нас. А понеже Мокве вижда слабо, ние можехме смело и без криене да тръгнем по пресните следи.

Танто запретна ръкавите на дрехата си, свали от гърба си копието, провери дали ножът леко се вади от ножницата. Аз сложих стрела на тетивата на лъка.

Спряхме се чак при скалната пукнатина. Попитахме вятъра: къде е черният Мокве? Но той мълчеше. Все още нищо не ни казваше нито мирисът, нито погледът, нито слухът. Но всяка минута сред скалите можеше да се очаква опасност. Всяка минута от ловци ние можехме да се превърнем в лов. И влязохме в сянката на скалата, сякаш в сянка от крилете на лешояд. Безшумно, мълчаливо, с притаен дъх.

В такива минути, макар и да се знае, че те траят кратко, всяка крачка изглежда прекомерно дълга. Светът замира в страшно мълчание.

Сърцето кара кръвта да нахлуе в очите, в ушите, погледът и слухът затъпяват. Защото страхът предшествува всяка борба. Въпросът е да го победиш преди първия удар в схватката.

Обаче Мокве не се криеше в скалите...

Трябваше да минем край още един завой на скалната пукнатина. Зад нея каменистият склон се спуща към Потока на злата видра. Не ни ли чака там Мокве?

И тъкмо когато щяхме да минем последната скална издатина, във въздуха се разнесе изстрел. Изстрел от оръжието на белите — именно от такова оръжие, каквото носеха хората от кралската конница.

Ние замряхме неподвижно на място. Аз виждах: в очите на Танто блесна черният пламък на омразата. Значи те пак са тук? Те отново ни отнемат гората? Разумът ни заповядваше да се върнем — може би тук имаше много бели. Но гласът на омразата звучеше по-силно от гласа на разума. Ние чакахме...

И ето, преди да е заглъхнало ехото на изстрела, над скалата проехтя ревът на ранения Мокве. А после?...

После чухме човешки вик. Вик на обхванат от смъртен страх човек. Не беше необходимо да го виждаш. Слухът ни разказваше всичко: човекът, който гръмна, е бил изненадан от мечката и е успял само да я нарани. А сега навярно Мокве го гонеше. Човекът не можеше да умре, без да изпадне в ужас, без да вика.

Танто се поколеба. Но това трая не повече от миг. Какво заповядваше разумът? Какво изискваше омразата? А оня човек викаше за помощ, за спасение от смъртта...

Танто се хвърли напред като рис. Изскочихме на склона. Пред нас на един полет на стрела видяхме бял човек — човек с червена куртка от кралската конница. Той бягаше лудешки пред огромния черен Мокве. Страхът му беше отнел остатъка от разум, защото бягаше нагоре — а мечките по-бавно се движат надолу.

Долу го чакаха спасителните дървета, до които надали би успяла да дотича. Но горе нямаше никаква възможност да се спаси. Никаква — освен... нас.

Този човек беше облечен с червена куртка, каквито носеха хората от кралската конница. Но нали това ни беше известил вече гърмът на неговото оръжие. Въпреки всичко ние тичахме, без да се спираме —

тичахме да спасим загиващия. Вятърът свиреше в ушите ни. В този миг нашият враг беше един: човешката смърт.

Аз дори не виждах лицето на белия. Той тъкмо се покатерваше по един голям скален блок. Това не би му донесло спасение. Мечката беше вече съвсем близко. Тя замахва с края на десния си крак по беглеца и белият падна от скалната стена като съборен от вятъра камък. За щастие той се търкулна в ниското, под лапите на мечката. Вече не чувахме неговия глас.

Мокве се обърна на място и понечи да достигне жертвата си. Но ненадейно замръзна наскреда крачката си — беше чул нашия боен вик.

В същия момент Танто хвърли томаха. Секирата блесна на слънцето, удари звера право в муцуната и разсече дясната страна на челюстта му.

Първата цел беше постигната. Мокве забрави за белия. Сега виждаше само нас.

Трябваше да го ослепим. Аз пуцах стрела след стрела — една, втора, трета... Но ръцете ми трепереха след лудото тичане и аз все не улучвах пламналите от ярост очи на мечката. Танто ми извика гневно, но и четвъртата ми стрела не улучи целта и се плъзна по изпъкналото чело.

Мокве беше вече съвсем близо, огромен, окървавен, страшен.

— Ти ще умреш, Мокве! — виках аз трескаво и напъвах лъка. — Ще умреш!

Най-после петата ми стрела улучи лявото му око. Мокве изруча като гръмотевица. Той счупи с нокти дръжката, но острието не изтръгна. Тогава разтвори предните си крака и се спусна като скална лавина срещу Танто, който идваше насреща му.

А Танто — моят храбър брат — не отстъпи и половин стъпка. Като опря гръб на скалния блок, той с всичка сила на издигнатите си нагоре ръце заби копието в гърлото на Мокве и подпря дръжката му о скалата. Мечката захърка, ревът ѝ прозвуча като грак на огромна врана.

Аз се хвърлих към брадвата.

Мокве напираше към Танто, но дръжката на копието не се огъна. Танто беше пхнал края му в каменната пукнатина, а лапите на мечката бяха много къси, за да го достигнат. И преди да съм успял да хвърля на брат си брадвата — ножът на Танто се мярна между разтворените лапи на мечката.

Настана минута на голяма тишина.

Старият, самотен, победен брат Мокве затрепера. Лапите му бавно, много бавно се отпуснаха — той прегракнало въздъхна.

Танто хвана бравата, изтича зад гърба на мечката и най-после... нанесе удар. Последният удар.

Мокве се свлече на земята.

Ние го гледахме мълчаливи. Не можехме още да си поемем дъх. Най-после Танто каза:

— Прости ни, стари братко... прости ни, Мокве.

— Прости ни — повторих аз.

Аз си събрах стрелите, Танто извади копието и ножа от все още треперещия труп на звера. Стояхме над него, докато стана съвсем неподвижен. Неговата голяма и страшна душа на самотник сега навярно се спущаше надолу, към Потока на злия бобър, та в часа на залеза да замине по Пътя на слънцето в Страната на великото мълчание...

— Сбогом, големи братко — шепнех аз.

Ние погледнахме в подножието на склона. Къде е човекът, в отбраната на когото нашият томаховк и нож повалиха сивия самотник?

Той лежеше на десетина крачки надолу неподвижен, с лице към земята. Късно ли му се бяхме притекли на помощ? Беше ли избягнал своята участ?

На задната част на главата си имаше кръв. Но той дишаше. Като се наведохме над него, чухме тихо стенание. Значи при падането си от камъка той само беше загубил съзнание. Танто го обърна по гръб.

Тогава видяхме лицето на този човек: това беше Вап-нап-ао.

Танто само се дръпна назад. Нали се беше докоснал до Змия, до Бялата Змия. Аз като че ли извиках.

Не помня колко време измина, преди белият да отвори очи. Най-после той вдигна клепачи — гледаше ни все по-оборавено. Въздъхна веднъж, дважд. Най-напред насочи поглед към мене, после към брат ми.

Аз виждах: той навярно веднага беше разбрал кой стои над него. Навярно беше разбрал, защото внезапно почна трескаво да се надига, като се подпираше с ръце о земята и поклащаше безсилно глава. Той искаше да се изправи на крака, но силите му стигнаха само да седне.

Той разбра колко много е слаб. Лицето му стана безразлично. Затвори очи. Но Вап-нап-ао не беше страхопъзльо. Той отново приличаше на воин.

— Ще ме убие ли? — попита той.

Аз не гледах Танто. Сърцето ми беше пусто, не мислех за нищо. Чаках.

Най-после, след минута, която беше може би по-дълга от цял човешки живот, чух гласа на брат си:

— Ти отново преследваш шеванезите, Вап-нап-ао.

Това не беше въпрос. Танто просто беше извикал гласно своята мисъл. „Той ще го убие — мислех си аз, — ще го убие...“

Вдигнах поглед към лицето на брат си. То беше неподвижно. Когато проговори наново, гласът му беше все така безразличен и спокоен като гласовете на вождовете от Съвета на възрастните.

— Не затова те спасих от Мокве — каза той, — за да те убивам. Казвам ти само: когато се усетиш силен да станеш, махни се оттук. Утре ще дойдат воини за тялото на мечката. Да не те видят вече тук. Повтарям: махни се!

Вап-нап-ао широко отвори очи. Устните му трепереха като на стара жена. А Танто ми кимна и се извърна към Скалата на убития кон.

Сега вятърът ни духаше в гърба. Аз вървах стъпка по стъпка след мълчаливия си брат. Тогава чухме вика на белия:

— Сине на вожда... братко... червени братко...

Танто дори не извърна глава. Ние вървахме по-нататък. Изкачвахме се към скалната пукнатина. Викът се повтори още веднъж и още веднъж... и накрая утихна.

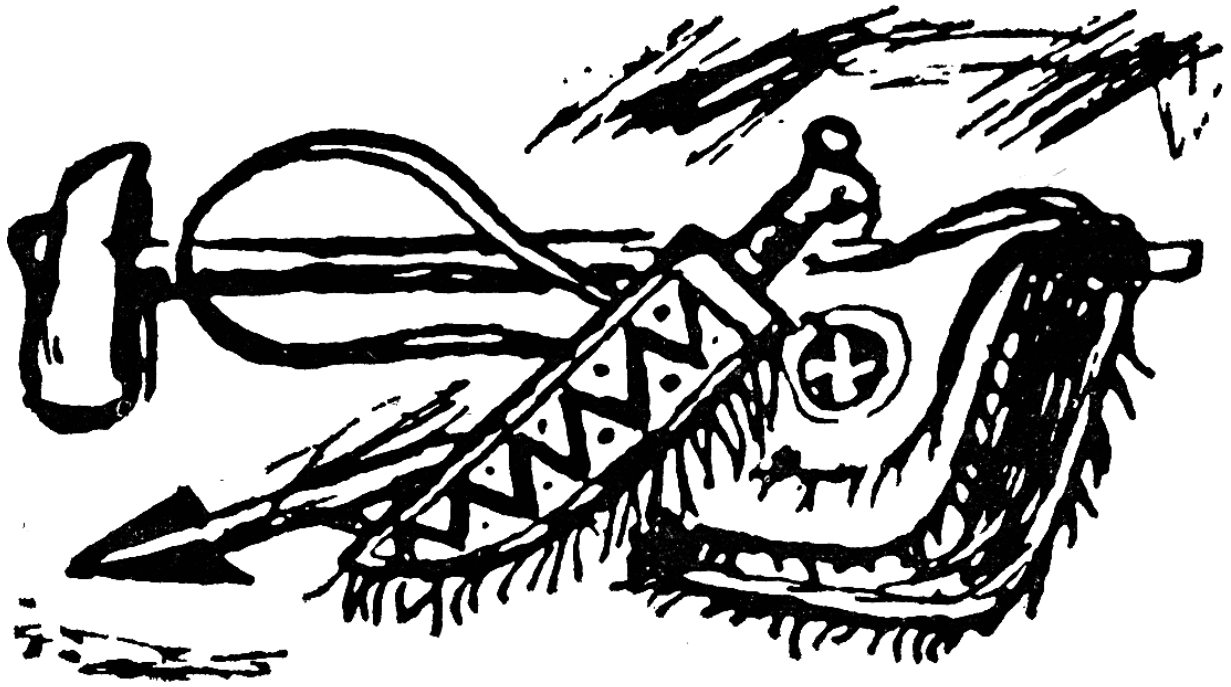
Над Скалата на убития кон право към слънцето се издигаше орел. А ние влязохме в сянката на скалната пукнатина.

Още три години прекарах сред своето племе, преди съдбата да ме отведе на неизмеримо разстояние от страната, в която се родих. В течение на тези три години Вап-нап-ао не се върна нито веднъж в Земята на солените скали. Но и до днес помня неговия глас, който напразно викаше „червения брат“, младия воин на шеванезите.

С този спомен ще завърша моя разказ.

Аз вдигам нагоре ръка — прощavam се с вас и още веднъж ви поздравявам с пролетната песен, с песента на оная най-прекрасна пролет на моя живот:

*Песен над реката вече прозвучава
и гората с цвят е цялата покрита.
Вава — гъските, в шавара крякат,
право в слънцето лети орел.
Братя Мокве, руното сменете,
топъл вятър носи се от юг.*

* * *

Тая книга не е творба на фантазията. Тя разказва за истински събития. Описаните в нея случки ставаха в Северна Канада преди 1930 година, а някои от обрисваните лица в „Земята на солените скали“ са живи и до днес.

Баща ми, Високия Орел, продължава да е вожд на племето, там е и сестра ми. А главният герой на моите спомени, брат ми Танто, вече е покойник, убит от белите.

Майка ми била заточена в 1905 година от руския царски режим в Сибир. Оттам през Аляска стига до Канада — където прекарва дълги години между шеванезите. Тя става жена на вожда на племето, Високия Орел — Леоо-карко-оно-ма.

В 1937 година дойдох в Полша заедно с майка си, която копнееше да посети родния си край. Тук ни задържа войната — вече не се върнахме в Канада и Полша стана мое ново отечество.

Но бих желал да изпълня своя дълг към първото си отечество. И затова реших да ви разкажа за него, млади приятели, да ви разкажа за живота на индианците, за тяхната тежка и сурова съдба.

Надявам се, че благодарение на тая книга ще можете малко по-добре, отколкото досега, да разберете техния живот и мечти, любовта им към девствената гора, техните борби за свобода, от която им е останало вече толкова малко и за която толкова много жадуват.

Sat-Okh

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.